

CUVINT CATEE CITITOR

Să tot fie aproape un an de cînd vechiul meu prieten Jules Simen, autorul volumului *îndatorire*, veni să-mi ceară să-i fac un roman pentru publicația *Gazeta pentru toți*.

ii povestii un subiect de roman pe care îl aveam în cap. Subiectul i se potrivea. Semnarăm înțelegerea pe ioc.

Acțiunea se petrecea între 1791 și 1793 și primul capitol se începea la Varennes în seara restaurării regelui.

Numai că, oricît de grăbită ar fi fost *Gazeta pentru toți*, eu îi cerui lui Jules Simon vreo două săptămîni înainte de a mă apuca de romanul său.

Voiam să mă duc la Varennes : nu știam cum arată Varennes.

Iată un lucru pe care nu-l pot face : o carte sau o dramă ce se desfășoară în localități pe care nu le-am văzut.

Ca să scriu *Cristina* m-am dus la Fontainebleau ; ca să scriu *Henric al 111-lea* am fost la Blois ; ca să scriu *Mușchetarii* am fost la Boulogne și la Bethune ; ca să scriu *Monte Cristo* m-am întors ia Catalani și la Castelul din insula If ; ca să scriu *Isaac Laquedem* m-am întors la Roma și, bineînțeles, am pierdut mai mult timp ca să studiez Ierusalimul și Corintul de ia depărtare decît dacă m-aș fi dus la fața locului.

Acest mod de a proceda dă un nemaipomenit caracter veridic la tot ceea ce fac, astfel că personajele pe care le plantez cresc uneori pe locurile în care le-am plantat în așa fel, încît unii oameni cred pînă la urmă că ele chiar au existat.

Ba sînt unii care le-au și cunoscut.

Lepretre avea patruzeci și opt de ani ; era vechi **căpitan** de dragoni, decorat cu grad de cavaler al ordinului Simțului Ludovic, înzestrat cu o înfățișare nobilă și mândră, și vădind mare eleganță în felul de a se purta. Lui Guyon și lui Amiet nu li s-au știut niciodată adevăratele nume. Cele pe care le purtau le datorau bunăvoinței atât de răspîdită a negustorilor de permise de liberă trecere... închipuiți-vă doi zăpăciți între douăzeci și treizeci de ani, legați prin cine știe ce răspundere comună, privind poate o faptă rea, sau înfrățiți printr-un interes mai gingaș și mai generos, adică temerea de a-și compromite numele de familie, și veți afla despre Guyon și Aimet tot ceea ce am reținut și-mi amintesc despre ei. Ultimul avea o figură sinistră, și poate înfățișării sale slute i se datorește reputația urită cu care l-au înzestrat biografii. Hyvert era fiul unui negustor bogat din Lyon, care îl imbiase cu șaizeci de mii de franci pe sub-ofițerul imputernicit cu transferarea băiatului, ca să-l facă scăpat. Tinărul era în același timp Achile și Paris al bandei. De statură mijlocie, dar bine legat, era la înfățișare grațios, vioi și zvelt. Nu i se văzuseră nicicînd ochii lipsiți de-o căutătură însuflețită, și nici gura fără suris. Avea o fizionomie dintr-acelea ce nu pot fi uitate, alcătuită dintr-un amestec inexprimabil de blîndețe și de forță, de duioșie și de tărie. Cînd, împins de avînt, se lăsa cuprins de-un năvalnic și elocvent neastîmpăr, atîngea entuziasmul. Felu-i do-a vorbi vădea un început de instrucție temeinică făcută și multă deșteptăciune din fire. Dar te înspăimînta la el expresia uluitoare de veselie ce contrasta într-un chip oribil cu poziția în care se afla. De altminteri, toți se învoiau să creadă despre el că e bun, generos; omenos. Ușor de minuit în folosul celor slabi, căci îi plăcea să se fălească împotriva altora, cu puterea-i într-adevăr athletică pe care trăsăturile feței ^sale, puțin cam molatice, erau departe de a o arăta. Se fălea că n-a dus niciodată lipsă de bani și n-a avut niciodată dușmani. Asta-i fu singurul răspuns la învinuirea de furt și asasinat. Avea douăzeci și doi de ani.

Celor patru bărbați li se dăduse sarcina, de-a ataca o diligentă care transporta patruzeci de mii de franci în contul guvernului. Operația se executa în amiaza mare. aproape prin bună înțelegere, iar călătorilor prea puțin le pasa, neluînd nici o parte în asemenea afacere. Dar, în ziua aceea," un băiat de zece ani, ciudat de curajos, se năpusti la pistolul surugiuului și trase în plin asupra agre-, Sorilor. Cum însă arma pașnică nu era încărcată decît cu cartușe oarbe, potrivit obiceiului, nimeni nu fu rănit. Dar în trăsura se iscă mare și îndreptățită temere de represalii. Mama băiețașului fu cuprinsă de o criză de nervi atît de înspăimîntătoare, încît îngrijorarea asta nouă le întrecu pe toate celelalte și atrase în chip cu totul deosebit atenția tilharilor. Unul dintre ei se repezi la ea, caninul ș-o liniștească în chipul cel mai călduros, felicitînd-o pe ni curajul prematur al fiului ei, risipind cu dărnicie săruri și parfumuri cu care domniile aceștia erau îndeobște "1 estreați pentru uzul lor propriu. Ea își reveni, iar însoțitorii ei de drum băgară de seamă că, în momentul acela emoționant, hoțului îi căzuse masca, dar nici unul nu-l văzu cum arăta la față.

Poliția din timpul acela, redusă doar la rolul unui observator neputincios, nu putea înfrunta operațiunile bandiților ; dar nu-i lipseau mijloacele ca să se pună pe urmele lor. Cuvîntul de ordine era dat într-o cafenea, și de la un capăt la celălalt al biliardului discutau faptul ce atrăgea pedeapsa cu moartea. Cam asta era importanța pe care-o dădeau vinovații faptului și pe care o dădea •I opinia publică. Oamenii aceștia ai teroarei și ai singelui se regăseau seara în lume și vorbeau despre isprăvile lor nocturne ca despre niște nopți pierdute în petreceri. Lepretre, Hyvert, Guyon și Amiet fură aduși în fața unui tribunal dintr-un departament vecin. Nimenea nu suferise de pe urma atentatului lor, în afară de Vistierie, care nu interesa pe nimeni,devreme ce nu se mai știa cui aparține. Nimenea nu putea recunoaște pe nici unul dintre ei, afară de doamna, 'care se păzi s-o facă. Ei fură achitați în unanimitate.

Totuși, convingerea opiniei ajunsese atît de manifestă și atît de hotărîtă, încît procuratura fu silită să facă apel. Sentința a fost casată, dar în așa hal ajunsese nesiguranța puterii încît magistratul aproape că se temea să pedepsească excese ce puteau a doua zi să fie citate ca merite. Acuzații au fost retrimiși în fața tribunalului departamentului Ain, în orașul Bourg, acolo unde se aflau o parte din prietenii, rudele, instigatorii și complicii lor.

Autoritățile credeau C-au satisfăcut reclamațiile unui partid, readucînd în fața instanței victimele. Totodată credeau că se asigură să nu displacă celuialt partid, punînd victimele sub garanții aproape infailibile. Intrarea lor în închisoare a fost, într-adevăr, un soi de triumf.

Instrucția reincepu ; cursul ei dădu mai întii aceleași rezultate ca și precedenta. Cei patru acuzați erau ocrotiți de un alibi foarte fals, dar înveșmîntat de o sută de semnături și pentru care s-ar fi găsit și zece mii. Toate convingerile morale trebuiau să cadă în fața unui asemenea' forțe. Absolvirea de pedeapsă părea absolut sigură, cînd o întrebare a președintelui, perfidă poate fără~~ de voie, schimbă fața procesului :

— Doamnă, se adresă el celei ce fusese ajutată de «nul dintre hoți cu multă bunăvoință, care dintre acuzați v-a dat atîta ajutor ?

Asemnea formă neașteptată dată unei întrebări a întors pe dos ordinea ideilor doamnei. Se vede că în mintea ei a admis că faptul fusese recunoscut și, în felul în care 3-a primit ea, nu mai văzu decît un mijloc de a îmbunătăți soarta omului ce-o interesa.

— Domnul de-acolo, răspunse ea arătînd-l pe Lepretre.

Cei patru acuzați, cuprinși cu toții într-un alibi indivizibil, cădeau prin acest singur fapt sub securea călăului. Toți patru se ridicară și-o salutară, zîmbind :

.. Bineînțeles ! exclamă Hyvert lăsîndu-se iarăși pe banca acuzaților în hohote puternice de ris. Iată, căpitane, ceea ce are să te învețe minte să mai fii galant.

Am aflat din auzite că puțin mai tîrziu, nenorocita doamnă muri de supărare.

Avu loc si obișnuitul recurs, dar, de data aceea, puține nădejdi rămăseseră. Partidul revoluției, pe care peste o lună Napoleon avea să-Lzdrobească, își recăpătase autoritatea. Cel al contrarevoluției se compromisese prin excesele-i odioase. Se cereau exemple și se luaseră măsuri în asemenea sens, așa cum se face de obicei în vremurile grele, căci la fel e cu guvernele cum e și cu oamenii : cele mai slabe sînt cele mai crude. De altminteri, confrății lui Iehu nu mai aveau o existență unită. Erou acelor bande cumplite, Debeauce, Hastier, Bary, Le Coq, Dabrie,. Delboulbe, Storkenfeld, căzuseră pe eșafod sau alături. Condamnații nu mai puteau găsi resurse în cu-Pajul întreprinzător al unor asemenea nebuni obosiți, care tiu mai erau în stare de-aci înainte nici măcar să-și apere propria Lor viață, și care și-o ridicau cu sînge rece, ca Piard, la capătul unui ospăț vesel, pentru ca să scutească de trudă justiția sau spiritul de răzbunare. Tilharii noștri trebuiau să moară.

Recursul le-a fost respins, dar despre asta nu autori-tatee judecătorească fu prima înștiințată. Trei focuri de pușca trase sub zidurile temniței îi preveniră pe condamnați. Comisarul secției. executive a Directoratului, care i tercitu atribuțiile procurorilor pe lingă tribunale, înspăi-imulai de un asemenea simptom de complicitate, a cerut ajutorul unei părți din forța armată, al cărei șef era pe atunci unchiul meu. La ora șase dimineața, șaizeci de mi-lil.ui călări fuseseră postați în fața gratiilor curții interioare a închisorii.

Deși temnicierii își luseră toate precauțiile cu putință nimeni să nu poată pătrunde în celula celor patru ne-norociți pe care-i lăsaseră de cu seară legați strîns și cu Mare grele la picioare, nu putură totuși să le opună re-ilstență îndelungată. Deținuții erau liberi și armați pînă-n dinți. Ieșiră fără greutate, după ce-și încarceraseră paznicii sub balamale și sub zăvoaie ; și, înarmați cu toate i l h m l c, străbătură în voie și nestîngheriți de nimeni spațiul ce-i despărțea de curtea interioară a închisorii. înfățișarea lor trebuie să fi fost cumplită pentru mulțimea Ce i aștepta în fața gratiilor. Ca să-și asigure libertatea deplină a mișcărilor, ca să simuleze poate o siguranță de line mai amenințătoare încă decît faima de forță și de cute-• in (a ce se împletea cu numele lor, poate chiar ca să ascundă scurgerea singelui care iese la iveală atît de repede sub pinza albă a cămășii și care trădează cele din ui m a sfortări ale omului rănit de moarte, cei patru erau Koi pînă la briu.. Bretelele încrucisate pe piepturile descoperite, centurile late și roșii, încărcate de arme. strigătele lor de atac și de minie, toate la un loc trebuie să fi părul ca ceva fantastic. Ajunși în curtea interioară, văzură jandarmeria desfășurată, neclintită, cu neputință să-i rupă rtndurile și s-o străbată. Se opriră o clipă și pîrură că se «ātuiesc între ei. Lepretre care era, după cum am spus cel mai vîrstnic dintre ei și șef, salută cu mina pichetului. Postînd cu acea nobilă grație ce-l caracteriza :

— Foarte bine, domnilor de la jandarmerie !

Apoi trecu prin, fața camarazilor săi, adresîndu-le un ultim și însuflețit rămas bun, și-și zbură creierii. Guyon, Amiet și Hyvet se așezară în poziție de apărare, fiecare ' cu cîte două pistoale în mîini și cu țevile îndreptate asupra puterii armate. Dar nici unul dintre ei nu trase ; militarii însă socotiră demonstrația lor ca o declarație dușmănoasă și traseră. Guyon căzu mort pe loc peste trupul lui Lepretre, care nu mai mișca. Amiet se alese cu coapsa sfărîmată sus, lingă pintec. în colecția

Biografiile contemporanilor se spune că el a fost executat. Am auzit de multe ori povestindu-se că și-a dat cea din urmă suflare la picioarele eșafodului. Hyvert rămăsese singur : păs-trîndu-și cumpătul, aruncînd priviri crunte, frămîntînd pistoalele cu mîini energice și pricepute ce plimbau moartea asupra tuturor spectatorilor, n-aș putea spune- ce admirație uluitoare, poate cea care simpatizează disperarea unui tînăr frumos, cu părul unduind în vînt, recunoscut că n-a făcut nicicînd vîrsare de sînge, dar căruia justiția îi cere o ispășire prin sînge, poate priveleştea celor trei cadavre peste care sărea ca lupul istovit de goana vînă-torilor, poate noutatea înfiorătoare a spectacolului, sau toate la un loc, au întrerupt o clipă furia trupei. El își dădu seama și se tocmi :

— Domnilor, zise el, la moarte ! Merg la moarte ! Merg din toată inima, dar nimenea să nu s-atingă de mine ; sau, pe cel ce s-atinge de mine *îl curăț* ; dacă nu-i domnia-sa, urmă el. arătînd călăul. Asta e o socoteală pe care o avem noi doi împreună și care nu cere de-o parte și de alta decît niște proceduri.

încuviințarea fu lesne de dat, căci nu mai era nimeni care să nu fi suferit îndeajuns de cruzimea acelei oribile tragedii și care să nu se fi grăbit s-o vadă sfîrșită. Cînd văzu că încuviințarea îi fu acordată, apucă unul din pistoale cu dinții, trase din cingătoare un pumnal și și-l înfipse în piept pînă-n plasele. Rămase în picioare și păru mirat. Atunci jarndarmii au vrut să se năpustească asupra lui.

— Stați binișor, domnilor ! strigă el, îndreptînd iarăși asupra soldaților, care se pregăteau să-l încercuiască, pistoalele pe care le apucase din nou în mîini, pe cînd

•.ni".■<• li,nc-i în valuri mari din rana în care pumnalul dl.ftl.cfi infipt, l)(ar știți înțelegerea noastră ; mor singur, ■..ui murim toți trei. Și-acum, să mergem !

K11 lăsat să meargă. Se duse drept la ghilotină, răsu-dnd pumnalul în inimă.

Pe legea mea, urmă el, se vede că mi-e țintuit suflul în pîntec; nu pot să mor. încercați voi s-o scoa-1 >■ i,i la capăt.

Vorbele astea le'adresă călăilor.

Capul îi căzu o clipă după aceea. Fie din întîmplare, fie din cine știe ce fenomen unic de vitalitate, căpățîna sări, i rostogoli pînă departe de toate instrumentele de supli-otu l Vi 86 va mai spune și astăzi încă la Bourg că, după di 11 i pa (mare, capul lui Hyvert a vorbit.

Nici nu terminasem bine de citit și mă și hotărîsem să i i la o parte *Rene d'Argonne* pentru *Conspiratorii*.

A doua zi dimineața coborîi cu sacul de dormit sub **braț**.

— Pleci ? mă întrebă Alexandru.

— Da.

— Unde te duci ?

— La Bourg, în departamentul Bresse.

— Ce să faci ?

— Să văd lucrurile și să cercetez amintirile oamenilor pare au văzut cum au fost executați Lepretre, Amiet, Gu-m 11 i și Hyvert.

Două drumuri duc la Bourg, cum vii de la Paris, bineînțeles : poți să părăsești calea ferată la Mâcon și să iei i 0 talionul ce merge de la Mâcon la Bourg, sau poți să Continui drumul pe calea ferată pînă la Lyon, și-acolo să n i i I renul de la Lyon la Bourg. , ' ,

Șovăiam între cele două căi, cînd iată că mă lăsai hotărî i de unul dintre călători ce pentru moment se afla în n ■ lași vagon cu mine. Mergea la Bourg, unde trebuia — inn spuse el — să meargă adesea ; se ducea prin Lyon ; i .. i -1; i r. calea prin Lyon era cea mai bună. Mă hotărîi să merg pe-același drum cu el. Mă culcai pe noapte la Lyon și, a doua zi, la orele zece dimineața, mă aflam la Bourg.

() gazetă din cea de-a doua capitală a regatului dete peste tîrne. Cuprinde un articol dulce-acrișor în privința mea.

Lyon-ul n-a putut să-mi ierte din 1833 cred, să tot fie de atunci vreo douăzeci și patru de ani, c-am spus că nu-i oraș literar.

Dar vai ! în 1857 am încă aceeași părere despre Lyon pe 11 e o aveam în 1833. Nu-mi schimb ușor părerile.

Mai e în Franța un al doilea oraș care-mi poartă pică aproape tot atît cit și Lyon-ul : acela-i Rouen.

Rouen mi-a fluierat toate piesele, inclusiv *Contele Hermann*.

într-o zi, un napolitan mi se lăuda c-a fluierat pe Ros-sini și pe Malibran¹, pe *Bărbierul din Sevilla* și pe Des-, demonă.

— Trebuie să fie adevărat, răspunsei eu, căci atît Ros-sini cit și Malibran se laudă, în ceea ce-i privește, c-au fost fluierați de napolitani.

Mă laud așadar și eu c-am fost fluierat de cei din Rouen.

Totuși, căzîndu-mi în mină într-o zi un rouenez pur sînge, mă hotărîi să aflu, de ce fusesem fluierat la Rouen. Ce vreți ! îmi place să aflu pînă și cele mai mărunte lucruri..'

Roueno⁵zul îmi răspunse :

— V-am fluierat pentru că vă purtam pică.

De ce nu ? Rouen-ul i-a purtat pică și Ioanei d'Arc. Cu toate acestea, nu cred că pentru aceeași pricină.

L-am întrebat pe rouenez, de ce el și concetățenii lui inii poartă pică : nu spusese nimic rău despre zahărul de mere ; îl respectasem pe domnul Barbet tot timpul cît fusese primar și, ca delegat al societății scriitorilor, la inaugurarea statuii, marelui Corneille, am fost singurul care m-am gîndit să-î aclam înainte de a-și fi pronunțat discursul.

Nimic din toate acestea nu puteau la drept vorbind să-mi atragă ura rouenezilor.

Așa că la trufașul răspuns : „V-am fluierat fiindcă vă purtam pică făcui cu umilință întrebarea următoare :

— Și de ce, mă rog, aveți necaz pe mine, Doamne-Dumnezeule ?

— A ! o știți prea bine, răspunse rouenezul.

— Eu ? îl întrebai.

' Măria Felicia Garcia *Malibran*, cînlăreață de origine spaniolă, născută la Paris 1808—1856. (n. t.)

I)a, dumneavoastră.

- ...

N are importanță, presupuneți că nu știu.

Va amintiți masa pe care v-a dat-o orașul cu pri-k'jul statuii lui Corneille ?

Bineînțeles* I-o fi necaz pe mine că nu i-am dat •,i cu o masă.

• Nu, nu de asta.

Atunci de ce ?

Ei bine, la masa aceea vi s-a spus : „Domnule Du-mas ar trebui să faceți o piesă și pentru orașul Rouen, i u u u subiect ales din istoria orașului."

I a care am răpuns : „Nimic mai ușor. La prima dumneavoastră somație, am să vin să petrec cincisprezece de in Kouen. Mi se va da un subiect și, în timpul celor i Incisprezece zile voi scrie piesa, ale cărei drepturi de au-lui vor rămîne orașului pentru săraci."

I'l-adevărat, așa ați spus.

Nu văd în asta nimic atît de jîgnitor pntru rouenezi, i i să 1c fi atras ura.

— Da, dar în adaos s-a mai spus : „O veți face în pro a ?", la care ați răspuns... V-amintiți ce-ați răspuns ?«

— Pe cîntea mea că nu.

— Ați răspuns : „Am s-o fac în versuri ; va fi gata ic 11 curînd."

— De-așa ceva siht în stare.

— Iată !

— Și ce-i cu asta ?

— Ce-i cu asta ? O insultă pentru Corneille, domnule Dumas. Iată de ce rouenezii vă poartă pică și-au să v-o poarte încă multă vreme.

Textual!

< >, bravi rouenezi ! Nădăjduiesc clin răsputeri că n-o i nu jucați vreodată festa să mă iertați și să mă aplaudați.

I razeta zicea că domnul Dumas nu rămăsese decît o noapte la Lyon, fără îndoială fiindcă un oraș atît de putu i literar nu era demn să-l rețină mai mult.

Domnului Dumas nici prin minte nu-i trecuse așa ceva. Nu rămăsese decît o noapte la Lyon, pentru că se grăbea Bjungă la Bourg ; de aceea, abia ajuns la Bourg, domnul Dumas ceru să fie însoțit pînă la gazeta departamentală.

Știam că e -condusă de un arheolog distins, care. editase lucrarea amicului meu, Baux, asupra bisericii din Brou.

Am întrebat de domnul Milliet. — Domnul Milliet a venit într-un suflet.

Ne strînserăm mîinile și eu îi expusei scopul călătoriei mele.

— Am ceea ce vă trebuie, îmi spuse el, am să vă conduc la un magistrat din regiunea noastră care scrie istoria provinciei.

— Dar unde a ajuns cu datele istoriei dumneavoastră ?

— Eîn 1822.

— Atunci e bine. Cum întîmplările pe care le am de povestit datează din 1799, iar eroii mei au fost executați în 1800, înseamnă că a trecut - de epocă și mă va putea lămuri. Să mergm la magistratul dumneavoastră.

Pe drum domnul Milliet îmi aduse la cunoștință că - magistratul istoric era în același timp și un distins cunoscător în ale mîncării.

De la Brillat-Savarin a rămas moda ca magistrații să •fie și cunoscători în ale mîncării. Din nefericire, mulți dintre ei se mulțumesc să rămînă numai mîncăi, ceea ce nu-i deloc același lucru.

Furăm poftiți în cabinetul de lucru al magistratului.

Acolo dădui peste un om cu fața unsuroasă și cu un surîs de pehlivan.

Mă privi cu aerul acela proteguitor pe care istoricii catadicsesc să-l aibă față de poeți.

— Ei bine, domnule, mă întrebă el, ați venit să căutați subiecte de roman în bietul nostru ținut ?

— Nu, domnule, eu mi-am găsit subiectul. Vin numai să cercetez documentele istorice.

— Bine ! nu credeam că e nevoie de atîta osteneala pentru niște romane.

— Vă înșelați, domnule, cel puțin în ceea ce mă privește. Am obiceiul să fac cercetări foarte serioase asupra subiectelor istorice pe care le tratez.

— Ați fi putut trimite pe cineva.

— Omul pe care l-aș fi trimis, domnule, nefiind cî-tuși de puțin pătruns de subiectul meu, ar fi putut trece pe lingă fapte foarte importante fără să le vadă. Pe urmă ori ajută mult așezările. Nu știu să descriu fără să fi vâ-xut.

— Atunci, e vorba de-un roman pe care aveți de gînd • i l faceți chiar dumneavoastră ?

— Ei ! da, domnule. Ultimul roman îl pusesem pe valetul meu să mi-l facă, dar din pricină c-a avut un succes mare de tot, nătărăul mi-a cerut o simbrie atît de •xagerată încît, spre marea mea părere de rău, nu l-am o.o putut ține.

Magistratul își mușcă buzele, apoi după o clipă de Ucere :

— Ați binevoi, domnule, să-mi spuneți, reîncepu el, a ce vă pot fi de folos în munca dumneavoastră impor-i. iniă ?

— M-ați putea călăuzi în cercetările mele, domnule. Cum ați făcut o istorie a departamentului, nici unul din veiiimentele importante care s-au petrecut în orașul iui 'le reședință nu trebuie să vă fi scăpat,

— într-adevăr, din acest punct de vedere cred că sînt ■ l' ■ l u l de bine informat.

— Ei bine, domnule, mai întii de toate departamentul dumneavoastră a fost centrul operațiilor confrăților lui li-hu.

— Am auzit vorbindu-se despre confrății lui Isus, răs-Mnse magistratul abordînd iarăși surîsul batjocoritor.

— Vreți să spuneți iezuiți, nu-i așa ? Dar nu asta caut -n. domnule.

— Nici eu nu vorbesc de asta. Vorbesc despre tilharii ■ l e poștalioane care au mișunat pe drumuri din 1797 pină o IUOO. .. . ' •

— Ei bine, domnule, îngăduiți-mi să vă spun că cei m privința cărora am venit să mă lămuresc aici, la Bourg, in uneau confrății lui Iehu și nu confrății lui Isus.

— Dar ce-o fi vrut să spună denumirea de *confrății* ' o i Mul ? Aș dori să aflu și eu cum stau lucrurile.

— Și cu, domnule. Iată de ce n-am vrut să amestec io(n de drumul mare cu apostolii.

— La drept vorbind, nici n-ar fi foarte ortodox.

—Totuși, așa ceva ați fi făcut și dumneavoastră dom-■ l l l l e, (le n-aș fi-venit tocmai eu, poetul, să vă rectific raționamentul dumneavoastră de istoric.

— Aștept să vă explicați, domnule, reluă magistratul, subțiiindu-și buzele a dispreț.

— Explicația mea e scurtă și simplă.. Iehu a fost un rege al Israelului uns ca atare de profetul Elisei, în vederea exterminării casei lui Ahab. *Elisei* e Ludovic al XVIII-lea, *Iehu* e Cadoudal, iar *casa lui Ahab* e Revoluția. Iată de ce tilharii de diligente, care jefuiau guvernul pentru ca să mențină războiul din Vendeea, se numeau confrății lui Iehu.

— Domnule, sînt fericit că mai pot învăța ceva la vîrsta mea.

— O ! domnule, mereu ai de învățat cîte ceva, ori-cînd, la orice vîrstă. Cît trăiești înveți cum e omul ; după moarte înveți cum e Dumnezeu.

— Dar, înșfîrșit, îmi spuse interlocutorul meu făcînd o mișcare de neastîmpăr, aș putea ști la ce v-aș putea fi de . folos ?

— Iată, domnule. Patru dintre tinerii aceia, cei mai de căpetenie dintre partizanii lui Iehu, au fost executați la Bourg, în piața Bastionului.

— Mai întii, domnule, la Bourg execuțiile nu au loc în piața Bastionului. Execuțiile se fac pe terenul bil-ciului.

— Acum, domnule... de cincisprezece, douăzeci de ani, e-adevărat... de cînd cu Peytel. Dar mai înainte, și mai ales în timpul Revoluției, execuțiile se efectuau în piața Bastionului.

— Poate că-i așa.

— E chiar așa... Cei patru tineri se numeau Guyon, Lepretre, Amiet și Hyvert.

— E pentru întii oară.că aud rostindu-se asemenea nume.

— Cu toate acestea, numele lor au avut un oarecare răsunet, mai ales la Bourg,

— Și sînteți sigur, domnule, că oamenii aceia au fost executați aici ?

— Sînt sigur.

— De la cine aveți informația ?

— De la un om al cărui unchi, comandant al jandarmeriei, a asistat la execuție.

— îmi puteți numi omul ?

— Charles Nodier.

Charles Nodier, romancierul, poetul? Dacă ar fi fost istoric n-aș stăruî, domnule: Am 'i l l i i . i . i i n i de curînd, într-o călătorie la Varennes, cît

■¹ In buic să faci de istorici. Dar tocmai fiindcă e un l'" i un romancier, stăruî.

Sînleți liber s-o faceți, dar eu nu știu nimic despre l' 'e doriți să aflați și îndrăznesc chiar să spun că, ■ l " ' ' n ați venit la Bourg decît ca să culegeți informații in privința execuțiilor domnilor... cum spuneți că-i

■ i i . . n u . , ? ■

Guyon, Lepretre, Amiet și Hyvert. Ați făcut o călătorie zadarnică. De douăzeci ele "lucesc arhivele orașului și n-am dat peste nimic l l " semăna cu cele ce-mi spuneți.

Arhivele orașului nu sînt cele ale grefei, domnule ; piMile că în cele ale grefei voi găsi ceea ce caut.

Ei ! domnule, dacă găsiți ceva în arhivele grefei, de că sînteți grozav de mare meșter ! E un haos în "i" de grefei, un adevărat haos. Ar trebui să stați, aici O l u n a și încă... și încă...

Cred că n-am să stau decît o zi, dar dacă în ziua i i i i i \iesec ceea ce caut, îmi veți îngădui să vă fac cu- ' n i ș j dumneavoastră ?...

Da, domnule, da, domnule, da, și-mi vei face un i l e

.serviciu.

Nu mai mare decît cel pe care intenționez să vi-l ' ' i Aveți să aflați de la mine un lucru pe care nu-l ști-|ț| .Mita tot.

Mi c.liicit desigur că, ieșind de la juristul cu pricina, nu pus la mare ambiție. Voiam, cu orice preț, să-mi pAl materialul informativ în privința confrăților lui c l i n

i \ l . u n agățat de Milliet și l-am strîns cu ușa.

Ascultă, îmi spuse el, am un cumnat avocat, l a l ā omul care-mi trebuie ! Hai la cumnat. l (ar la asemenea ceas se află la Tribunal. l l a i l a Tribunal.

(' n u l ai să te arăți acolo ai să faci senzație, te n i

Atunci, du-te singur. Spune-i despre ce-i vorba. . i l u a cercetări. Eu am să mă duc să văd împrejurimile orașului, ca să-mi pun la punct planul de lucru în privința localităților.' Ne întîlnim la ora patru în piața Bastionului, dacă vrei.

— Perfect.

— îmi pare că am văzut o pădure la venire.

— Pădurea Seillon. —

Bravo !

— Ai nevoie de o pădure ?

— Mi-e indispensabilă.

— Atunci, îmi dai voie... ■

— Ce ?

— Am să ie duc la unul dintre prietenii mei, domnul Leduc, un poet, care e și inspector cînd are răgaz.

— Inspector de ce ?

— De pădure.

— Nu-s și niște ruine în pădure ?

— Ba e minăstirea, care nu-i în pădure, dar e la cîțiva pași de ea.

— Și în pădure ?

— E un soi de fabrică, ce se numește Correrie, care ține de minăstire și care comunică cu ea printr-o trecere subterană.

— Bine ! Acum dacă ai putea să-mi oferi și o peșteră, atunci mă copleșești de-a binelea.

— Avem peștera Ceyzeriat, dar e de partea cealaltă a riului Reyssouse.

— Puțin îmi pasă. Dacă peștera nu vine la mine, am să fac ca Mahomed, mă duc eu la peșetră. Dar, pînă una, alta, să mergem la domnul Leduc.

După vreo cinci minute ne găseam la domnul Leduc care, aflînd despre ce-i vorba, mi se puse, împreună cu cal și trăsură, la dispoziție.

Am primit totul. Sînt oameni care ți se oferă într-un anume fel încît din prima clipă te simți în largul tău.

Văzusem mai întii minăstirea. Dacă-aș fi clădit-o anu-me tot nu mi-ar fi fost mai pe plac. Chiliile pustii, grădina devastată, locuitorii din preajmă aproape sălbatici. Mulțumescu-ți întîmplare !

De-aeolo trecurăm la Correrie, ce era adaosul minăs-tini.Incă nu știam ce destinație am să-i dau, însă era evident că ar putea să-mi fie de folos.

— Acum, domnule, începui a-i spune călăuzei mele îndatoritoare, aș avea nevoie de un peisaj sumbru un pic, sub niște arbori mari, lingă un riu. Aveți așa **ceva** în regiune ?

— La ce vă trebuie ?

— Ca să clădesc acolo un castel.

— Ce castel ?

— Un castel din cărți de joc. Ei,-fir-ar să fie ! Am o familie de instalat în el, o mamă model, o tînără melancolică, un frate poznaș, un grădinar braconier.

— Avem un loc ce se numește Negrele-Fmtîni. ■— Iată mai întâi o denumire încintătoare.
 ■— Dar nu-î nici un castel.
 — Cu atît. mai bine, căci m-aş fi văzut silită să-1 dărîm.
 — Să mergem la Negrele-Fintîni.
 Plecarăm. După un sfert de oră coboram la cantonul ■paznicilor. .
 — S-o apucăm pe cărăruşa asta, îmi spuse domnul Leduc, ne duce tocmai unde doriţi să mergeţi.
 Ne duse într-adevăr într-un loc pe care se înălţau nişte arbori înalţi în umbra cărora ieşeau, din afund, trei sau patru izvoare.
 — Iată locul denmit Negrele-Fintîni, îmi zise domnul Leduc.
 — Aici vor locui doamna de Montrevel, Amelie şi micul Eduard. Acum, ce sate sînt cele pe care le văd în faţă ? .

— Unde mergem aeum ?
 — Biserica din Brou trebuie să ne fie în cale ?
 — Chiar aşa.
 — Să vizităm biserica din Brou.
 — Aveţi nevoie şi de ea în romanul dumneavoastră ?
 — Fără indoială'. Vă puteţi lesne închipui că n-am să pun să se desfăşoare acţiunea romanului într-un ținut în care se înalţă capodopera arhitecturii secolului al XVI-lea, fără să mă slujesc de ea.
 — Să mergem la biserica din Brou.
 După un sfert de oră paracliserul ne primea în besac-teaua aceea de granit în care se află închise trei giuva-eruri de marmură, şi anume : mormântul Margaretei de Austria ; cel al Margaretei de Bourbon şi cel al lui Phili-bert cel Frumos.
 — Cum de n-au fost făcute praf şi pulbere în timpul Revoluţiei asemenea capodopere ? îl întrebai pe paracliser.
 — Eh, domnule, organele municipale au avut o idee.
 — Care ?
 :— Să facă din biserică o magazie de furaje. —■ Da, şi finul a salvat marmura. Ai dreptate, domnule şi amice, asta e o idee.
 — Ideea organelor municipale vă dă şi dumneavoastră una ? mă întrebă domnul Leduc.
 — Da, chiar îmi dă, şi-aş fi tare nenorocit dacă nu voi izbuti să fac ceva din ea.
 Scosei ceasul. ,
 — E trei ! Să mergem la închisoare. Am întîlnire la patru cu domnul Milliet în piaţa Bastionului.
 — Aşteptaţi... încă un lucru, cel din urmă.
 — Ce ?
 — Aţi văzut deviza Margaretei de Austria ?
 — Nu. Unde ?
 Iată, pretutindeni. Mai întâi, deasupra mormîntului.
 — Fortune, infortune, fort :
 une — întocmai.

— Şi ce-nseamnă jocul ăsta de cuvinte ? f_eWC^SaVantii n 6XpIlCă

aStM : Soarta Pewcua tare o

Ia să vedem puţin :

— Mai întâi trebuie să ne închipuim deviza latină, la sursa ei.
 — Să ne-o închipuim, e probabil...
 — Ei bine : *fortuna infortunai...* —• O
 ! o ! *infortunai*.
 ■ — Păi..., ' ;
 — Aşa ceva seamănă grozav a barbarism.
 — Şi ce vreţi ! ?
 — Vreau o explicaţie.
 — Daţi-o.
 — Iată : *Fortuna, infortuna, forti una... Şansa şi neşansa sînt totuna pentru cel puternic*.
 — Ştiţi că asta ar putea fi traducerea adevărată ?
 — Zău ! Iată ce înseamnă să nu fii savant, dragă domnule : dacă ai judecată, cu bunul simţ vezi mai bine decît cu ştiinţa. Nu mâi aveţi nimic să-mi spuneţi ?
 — Nu.
 — Să mergem la închisoare, atunci.
 Ne-am urcat iarăşi în trăsură, ne-am întors în oraş şi nu ne-am mai oprit decît în faţa închisorii. Scosei capul pe portieră.
 — Vai ! exclamai eu. Mi-au stricat-o.
 — Cum v-au stricat-o.
 — Bineînţeles. Pe vremea deţinuţilor mei nu era aşa; Putem vorbi cu temnicerul ?
 — Fără indoială.
 — Hai să vorbim cu el.

•— Ici, aproape, e Montagnat. Acolo, în munţi, e Ceyzeriat.
 >— Acolo-i peştera ?
 — Da. Cum de ştiţi că este o peşteră la Ceyzeriat ? ■—
 Spuneţi mai. departe. Numele celorlalte sate, vă rog.
 — Saint-Just, Treconnas, Ramasse, Villereversure.
 — Foarte bine.
 — Vi-e destul ?
 — Da.
 îmi scosei carnetelul de notiţe, făcui planul aşezării .şi înscrisei cam pe locurile lor numele satelor pe care ilomnul Leduc tocmai mi le trecuse în revistă.
 f- S-a făcut, îi spusei eu;

Băturăm la uşă. Un om de vreo patruzeci de ani veni să ne deschidă.
 îl recunoscu pe domnul Leduc.
 — Dragul meu, îi spuse lomnul Leduc, iată un cărturar, prieten de-al meu...
 — Ei ! ia vedeţi l făcui eu, întrerupîndu-1, fără glume proaste.
 — Care pretinde, urmă domnul.Leduc, că închisoarea nu mai este aşa cum era în secolul trecut.
 — E-adevărat, domnule Leduc. A fost dărîmată si reclădită în 1816.
 — Atunci, rînduiala lăuntrică nu mai e aceeaşi ?
 — O ! nu, domnule, totul s-a schimbat.
 — Am putea avea un plan vechi ?
 — Ah !■ domnul Martin, arhitectul ar putea,; cred, să găsească unul.
 — E rudă cu domnul Martin, avocatul ;
 — E fratele lui. . .
 — Prea bine, amice, voi căpăta- planul,
 — Atunci nu mai avem treabă aici ? întrebă-domnul

—• Nici una.
 — Pot să mă întorc acasă ?
 — îmi pare nespus de rău că ne despărţim. Atîta tot !
 — Nu aveţi nevoie de mine ca să- găsiţi - Bastionul ?
 — E la doi paşi. *
 — Ce faceţi'deseară l
 — Vin s-o petrec eu dumneavoastră;-dacă-doriţi.
 ■— Prea bine! La nouă vă: aşteaptă o ceaşcă de ceai.
 — Voi veni s-o beau.
 îi mulţumi domnului Leduc. Ne strînserăm miinile şi despărţirăm. *
 Coborii pe strada Alenei (citiţi *Arenei* din cauza unei jte care a avut loc în piaţa de la capătul străzii) şi îrgîrid de-a lungul grădinii Montburon, ajunsei în piaţa stionului.
 E un hemiciclu unde se ţine astăzi piaţa oraşului. în jlocul semicercului se înalţă statuia lui Bichat, opera David (d'Angers). Bichat, în redingotă... de ce atîta dism exagerat ?... stă cu mîna pe inima unui copil în-nouă şi zece ani, gol-goluţ... de ce atîta idealism exa-rat ?... pe cînd la picioarele lui Bichat zace întins un iavru. E cartea lui Bichat : *Despre viaţă şi moarte... !* tdusă în bronz.
 Eram cufundat în contemplarea statuii, care întruneşte sururile şi calităţile lui David (d'Angers), cînd simţii că seva mă atinge pe umăr. Mă întorsei ; era domnul liiet. "V
 În mină ţinea o hîrtie.
 — Ei, cum e ? îl întrebai eu.
 — Cum, ? Victorie.
 — Ce-i aceea ? . . '
 — Procesul verbal al execuţiei.

— A eroilor dumitale.

— A-lui Guyon, Leprêtre, Amiet ?... - Şi Hyvert.
 — Dar dă-mi-1. te rogi —•
 Ială-1 !
 îl luai şi citii. -

PROCES VERBAL DE MOARTEA ŞI EXECUŢIA lui *Laurent Guyon, Etienne Hyvert, François 'Amiet şt Antoine Leprêtre. Condamnaţi la 20 temedor anul VIU şi executaţi la 23 vendimiar "*, anul IX.

„Astăzi 23 vendemiar anul IX, comisarul guvernului d< i" lingă Tribunal, care a primit. în cursul nopții și inume la unsprezece seara, eurieruh ministrului de justiție, conținând procedura și -sentința -ce condamnă ȝla moarte pe Laurent Guyon, Etienne Hyvert, François A i i i h-t și Antoine Leprêtre, precum și sentința Tribunalului de Casație din 6 a lunii curente, care respinge■cena i-a de casare a sentinței din 21 -termidor anul VIII, a idus la cunoștință prin scris, între șapte și opt dimineața. Oȝlor patru acuzați, că sentința lor condamnîndu-i' la monrte va fi-executată astăzi la ora unsprezece. în inter-' \ - ilul de timp care s-a scurs pînă la unsprezece, cei patru " u aȝi au tras cu pistolul unul asupra altuia și și-au dat l'" ilari de pumnal, în incinta închisorii. Leprêtre și Gu-■ on, după zvonul public, muriseră, Hyvert rănit mortal, h. h m-a să moară, Amiet, rănit mortal, dar pe deplin

Ah ! așadar poetul avusese dreptate și nu istoricul. Căpitanul, de jandarmi care înminase judecătorului de pace procesul verbal despre cele petrecute în închisoare — *unde el afla prezent* — era unchiul lui Nodier. Acel proces verbal, înminat judecătorului de pace cuprindea povestirea întipărită în capul tinărului, povestirea care, după patruzeci de ani, ieșise la lumină fără nici o denaturare, în capodopera ce poartă titlul *Amintiri din Revoluție*.

Toată procedura se afla în arhiva grefei. Domnul Martin îmi propunea s-o dau la copiat : interogatorii, procese verbale, sentința.

Aveam în buzunar *Amintirile din Revoluție* ale Tui Nodier. Aveam în mină procesul; verbal al execuției care confirma faptele rekttate de el.

— Haidem la magistratul nostru, ii spusei domnului Miliiet.

— Haidem la magistratul nostru, repetă și ei. Magistratul fu consternat și-l lăsai încredințat că poeȝii știu. tot atîta istorie cît și istoricii... dacă nu mai mult.

ALEX. DUMAS

PROLOG

ORAȘUL AYIGNGN

Nu știm daca prologul pe care avem să-1 punem sub ochii cititorului este chiar util și, totuși, nu ne putem împotrivi plăcerii de a face din el nu primul capitol, ci prefața cărȝii de față.

Cu cît înaintăm în viață, cu cît pătrundem mai profund în artă, cu atît rămînem mai încredințați că nimic nu-i piepȝis sau răzleȝ în natură, iar societatea înaintează prin deducȝii, nu prin accidente și evenimentul, floare veselă sau tristă, înmiresmată sau fetidă, surizătoare sau fatală, care se deschide astăzi sub ochii noștri, dăduse în boboc din trecut, iar rădăcinile și le întinsese uneori în zilele cu mult dinaintea celor ale noastre, după cum rodul și-1 va da tîrziu, în viitor.

Tînăr, omul ia timpul așa cum vine : tînjind după ziua de ieri, nepăsător față de ziua de azi, prea puȝin îri-trijorîndu-se de ziua de miîne. Tineretea e primăvara ■ u aurilor-i răcoroase și amurgurile frumoase : dacă uneori vijelia se iscă pe cer, ea izbucnește, trăznește și se topește lăsînd cerul mai auriu, aerul mai curat și natura ȝhai surăzătoare ca înainte.

De ce să mai cugeti la pricinile vijeliei aceleia care liece repede ca un capriciu, efemeră ca o fantezie ? Mai înainte de a avea dezlegarea enigmei meteorologice, viei ia va fi dispărut.

Dar nu-i nici pe departe același lucru cu fenomenele l' nȝliile care, către sfîrșitul. verii, ne-amenință roadă; are în mijlocul toamnei ne hărȝuiește la vremea cule-llilui ; te-ntrebi încotro se duc, te îngrijorează de unde l ni i cauȝi mijlocul să le preîntîmpini.

Ori, gînditorul, istoricul, poetul află cu totul un alt subiect de visare în revoluȝii, acele zbuciumări ale atmosferei sociale, care acoperă pămîntul de sînge și doboară o generație întreagă de bărbaȝi,.., decit în vijeliile cerului care ineacă o recoltă sau distrug sub bătaia grindinei un cules de vii, cu alte cuvinte speranȝa numai a unui singur an, care aduc o pagubă ce se poate, mai la urma urmei, acoperi din plin în anul următor, afară doar dacă bunul U.umunezeu nu se află în toane rele.

Astfel, altădată, fie din uitare, fie din nepăsare sau neșȝtiinȝă poate — fericit cine nu știe, nefericit cine știe — altădată de-aș fi avut de povestit întîmplarea pe care m-apuc să v-o spun astăzi, aș fi scris ceea ce urmează nepăsător, fără să mă opresc

eonii' ut. Toȝi patru în starea arătată, au fost duși la ghi-i' .ima și, *morȝi sau* tui, au fost ghilotinaȝi. La unsprezece i i.....alate aprodul Colin a depus procesul verbal despre torturarea lor, ia primăria municipiului pentru a fi tre-i ui m registrul de decese.

Căpitanul de jandarmi a înminat judecătorului de i i" procesul verbal despre cele petrecute în închisoare, Undi' el se afla prezent. În ceea ce mă privește, ca unul i f h un fost de față, certific cele ce ara aflat din zvon pȝlblic.

Bourg, 23 vendemiar anul IX

Semnăt : Dubost, grefier."

¹ A unsprezecea lună din calendarul Revoluȝiei franceze, (n. t.) I Prim i luna cȝin același calendar, (n. t.)

2f

în locul în care s-a petrecut asemenea scenă sortită să fie prima din cartea mea, aș fi trecut prin Sud ca printr-0 oricare altă provincie, și-aș fi citat Avignon-ul ca pe oricare alt oraș. Dar astăzi nu mai e așa, nu mă mai aflu în vîrtejurile primăverii, ci în vijeliile, verii și în furtunile toamnei. Astăzi, cînd rostesc Avignon, evoc un spectru și, așa cum spunea Antoniu desfăcînd giulgiul lui Cezar : „Iată gaura făcută de pumnalul lui Casca, iat-o pe cea făcută de spada lui Cassius și iat-o și pe cea făcută de paloșul lui Brutus", la fel zic eu vîzînd lînȝoliul însîn-gerat al orașului papal: „Iată sîngele albigenzilor¹, iată singele celor din Cevennes, iată sîngele republicanilor, iată sîngele regaliștilor, iată sîngele lui Lescuyer, iată sîngele mareșalului Brune'".

Și-atunci mă simt cuprins de o tristeȝe adîncă și m-apuc să scriu ; dar, de la primele rînduri, văd că, fără să-mi fi dat seama, între degetele mele unealta istoricului a luat locul penei romancierului.

Ei bine, hai, să fiu și unul și altul : cititorule, binevoiește de-i îngăduie istoricului primele zece, cincisprezece, douăzeci de pagini ; restul îi rămîne romancierului.

Să spunem, așadar, cîteva cuvinte despre Avignon, locul unde are să se petreacă scena cea dinȝii a cărȝii noi pe care o dăruim publicului.

¹ Sectă religioasă din sudul Franȝei, în sec. XII. (n. t.)

3ft

Poate că înainte de a citi ceea ce avem să spunem noi, ar fi bine să ne aruncăm ochii asupra celor zise de Francois Nougquier, istoricul naȝional al așezării..

„Avignon, zice el, oraș nobil prin vechime, plăcut prin așezare, semeȝ prin zidurile-i temeînice, vesel pentru rodnicia solului, fermecător prin blindetea locurilor, falnic pentru palatul pe care-i are, frumos datorită străzilor largi, minunat prin construcȝia podului, bogat datorită comerȝului și cunoscut pretutîndeni pe-acest pămînt."

Ne ierte umbra lui Francois Nougquier, de nu vedem și noi orașul chiar cu același ochi ca dînsul.

Cei ce cunosc Avignon-ul vor spune singuri cine l-a văzut mai bine, istoricul sau romancierul.

Se cuvine să recunoaștem de la bun început că Avignon este un oraș aparte, vreau să spun, orașul paȝimilor nemăsurate ; epoca disensiunilor religioase, care au iscat în sinul său dușmăniile politice, datează din secolul al XII-lea ; văile muntelui Ventoux adăpostiră după fuga-i din Lyon, pe Pierre de Valle și pe cei din Vaud, străbunii acelor protestanȝi ce purtau numele de' albigenzi și care îi. sārăciseră pe conȝii de Toulouse și îmbogăȝiră papalitatea cu cele șapte castele pe care contele Raymond ai VI-lca le stăpînea în Languedoc.

Republică puternică, cîrmuită de guvernatori, Avignon n-a voit să se supună regelui Franȝei. Intr-o dimi-m. aȝă, Ludovic al VIII-lea — căruia îi păru mai simplu să l»unească în cruciadă împotriva Avignon-ului, așa cum tăcuse și Simon de Montfort, decit să dezrobească Ieru-ilimul, cum făcuse Philippe-Auguste — într-o bună dimineaȝă, spuneam, Ludovic al XIII-lea se înfăȝișă la porȝ. Ir Avignon-ului, cerînd șă între, cu lancea în atac, cu ica pe cap, cu stindardele desfășurate și cu trompetele unînd a luptă.

Cri din cetate nu l-au primit; L-au oferit regelui Franȝei, ca ultimă concesie, o pașnică Intrare, cu capul .1. tcoperit, cu lancea înălțată și numai cu stindardul regal fluturînd tn vînt. Regele porni blocada care a durat trei luni, în timpul căroră, spune cronicarul, burghezii din Avignon răspunseră soldaȝilor francezi cu săgeată la să-i i cu rana pentru rană, cu moarte pentru' moarte.

Orașul capitulă în sfîrșit. Ludovic al VIII-lea însoȝea . ii ii iii.-il.» Iul po cardinalul de Saint-Ange, legat papal.

Cardinalul dictă condițiile de capitulare, adevărate condiții preotești, dure și absolute.

Locuitorii Avignon-ului fură condamnați să-și dărime meterezele,să-și astupe șanțurile, să doboare trei sute de tunuri, să-și predea corăbiile, să dea foc tuturor materialelor și uneltelor de război. Pe lângă asta, mai tre-buiră șă plătească o contribuție enormă, să se lepede de erezia din Vaud și să întrețină în Palestina treizeci de militari strașnic înarmați și echipați, ca să-și dea concursul la dezrobirea mormîntului lui Christos. în sfîrșit, ca să vegheze la îndeplinirea tuturor condițiilor de mai sus, prevăzute în bula ce există încă în arhivele orașului, s-a înființat un ordin religios de pocăiți care, dăinuind mai mult de șase secole, s-a perpetuat pînă în zilele noastre;

în opoziție cu pocăiții de mai sus, ce se numeau pocăiții albi, s-a întemeiat și ordinul pocăiților negri, pătrunși pînă în adincul lor de spiritul de împotrivire al contelui Raymond de Toulouse.

Din ziua aceea, urile religioase se prefăcură în dușmănii politice.

Avignon nu se mai mulțumi să fie patria ereziei, trebuia să ajungă chiar teatrul schismei.

Să ni se îngăduie în privința Romei franceze o scurtă digresiune istorică ; la drept vorbind, ne-am putea lipsi de asemenea digresiune pentru subiectul pe care-l tratăm și poate am face mai bine să intrăm dintr-un singur salt în miezul dramei ; dar nădăjduim că digresiunea ne va fi iertată. Scriem mai cu seamă pentru acei care, într-un roman, doresc să găsească uneori și altceva în afară de roman.

în 1285, Filip cel Frumos se urcă pe tron.

Data asta, anul 1285, este o dată istorică importantă. Papalitatea, care prin persoana lui Grigorie al VH-lea a ținut piept împăratului Germaniei. Papalitatea, care, învinsă materialmente de Henric al IV-lea, l-a învins moralmente. Papalitatea este palmuită de un simplu gentilom sabin și mînușa de fier a lui Colonna' a înroșit fața Jui Bonifaciu al VIII-lea.

Atîta timp cit pămîntul n-ajunsese să fie reprezentat de aur, omul, ca și zeul Terminus, protectorul hotarelor, acea piatră mîrginașă de lanuri, stătea cu picioarele adinc înfipte în pămînt. Altădată pămîntul îl stăpînea pe om, astăzi omul îl stăpînește.

Dar aurul trebuia scos de unde se găsea ; și-acolo' unde se găsea era cu totul altfel îngropat decît în. minele din Chile sau din Mexico.

Aurul se afla la jidovi și în biserici. Ca să fie scos din asemenea mină dublă era nevoie de mai mult decît de-un rege, era nevoie de un papă.

Iată de ce Filip cel Frumos, marele vînător de aur, s-a hotărît să aibă un papă al său.

Murind Benedict al XI-lea, s-a ținut sfat de prelați la P rugia. In adunare, cardinalii francezi dețineau majoritatea,

Filip cel Frumos puse ochii pe Bertrand de Got, arhiepiscop al orașului Bordeaux. Ii dădu întîlnire într-o pădure de lângă Saint-Jean-d'Angely.

Bertrand de Got nu putea lipsi de la întîlnire. Regele și arhiepiscopul ascultară acolo liturghia și, în momentul culminant al slujbei, se legară prin jurămînt, în numele dumnezeului aceluia pe care-l peamăreau, să păstreze o taină desăvîrșită.

Bertrand Got nu știa încă despre ce e vorba.

După ascultarea liturghiei, Filip cel Frumos îi spuse î

— Arhiepiscop, îmi stă în putere să te fac papă. Bertrand de Got, fără să mai asculte cele ce urmau, se

aruncă la picioarele regelui.

— Ce trebuie să fac pentru asta ? întrebă el.

■— Să-mi faci șase favoruri pe care ți le-oi cere, răspunse Filip cel Frumos.

— Tu, rege, poruncește și eu te voi asculta, exclamă viitorul papă.

Avu loc și jurămîntul de supunere al prelatului. Regele îl ridică, îl sărută pe gură și-i spuse :

— Cele șase favoruri pe care ți le cer sînt următoarele :

Primul, să mă împaci bineînțeles cu biserica și să faci

Dar regelui Franței, cu mîna căruia fusese de fapt, dată palma, ce-avea să i se întîmple sub succesorul lui Bonifiaciu al VIII-lea ?

iccesorul, Benedict al XI-lea, om de jos, ar fi fost om de geniu dacă i s-ar fi dat timp s-ajungă. Prea slăbea să-l lovească fătîș pe Filip cel Frumos, a i u un mijloc pentru care întemeietorul unei tagme ■iești vestite l-ar fi pizmuît cu două sute de ani mai 'u ,u . El îl iartă pe Colonna în gura mare, în fața poli, ii ului.

i a să-l ierți pe Colonna însemna că l-ai declarat în eulabil 'vinovat ; numai vinovații au nevoie de iertare. Dar clacă era vinovatul Colonna, înseamnă că regele u ici ii era cel puțin complice.

știnerea unui asemenea argument isca oarecare pri-ijclie ; de aceea, Benedict al XI-lea nu păstori ca papă a, lt opt luni.

Iuli-o zi, o femeie acoperită de vălurL ce se dădu il maica econoamă de la Sfînta-Petronila din Perugia, ■.■ni. pe cînd prelatul se afla la masă, să-i dăruiască un i ■> de smochine.

fi fost.vreo viperă ascunsă, ca în coșul cu smochi- ne li - Clcopatrei ? Fapt e că a doua zi sfîntul scaun era va- c..nt.

Munci, Filip cel Frumos avu o idee ciudată, atît de i ludată încît la început trebuia să-i fi părut curată halu- rii.ație.

Gîndi să scoată papalitatea din Roma, s-o aducă în frunța s-o întemeieze și s-o pună să bată monedă în fo-... l lui.

Domnia lui Filip cel Frumos înseamnă înscăunarea lui, lorul era singurul.și unicul dumnezeu al acestui rege i Mi ni lise un papă. Ludovic cel Sfînt avu drept sfetnic preot, pe. preacinstitul abate Suger. Filip cel Frumos o i a sfetnic doi bancheri, pe Biscio și Musiato, doi flo-

să mi se ierte crima pe care-am săvîrșit-o față de Boni-faciu al VH-lea.

Al doilea, să-mi înapoiezi mie și alor mei împărțășania pe care curtea de la Roma mi-a ridic?t-o.

Al treilea, să-mi dăruiește zeciuala clerului din regalul meu pe timp de cinci ani, ca să ușurez cheltuielile făcute în războiul din Flandra.

Al patrulea, să distrugi șLsă desființezi memoria pa.pt i Bonifaciu al VIII-lea.

Al cincilea, să investești cu demnitatea de cardinali pe jupîinii Jacopo și Pietro de Colonna.

Pentru al șaselea favor și făgăduială, îmi păstrez dreptul de a-ți vorbi la timpul și în locul potrivit.

Bertrand de Got jură pentru făgăduielile și favorurile de mai sus, și pentru făgăduială și favorul necunoscut.

Cel din urmă pe care regele nu îndrăznea să-l mai rostească în urma celorlalte pretindea distrugerea ordinului Templierilor.

în afară de făgăduială și jurămîntul făcut pe corpus *domini*,¹ Bertrand de Got dădu regelui ca ostateci pe fratele și pe doi nepoți ai săi.

Regele jură și el, la rîndul său, că-l va face papă.

Scena de mai sus, petrecută la o răspîntie dintr-o pădure, în inima întunericului, semăna mai mult cu o conjurare dintre un vrăjitor și un demon decît cu un legămînt Statornicit între un rege și un papă.

Astfel, încoronarea regelui, caré avu loc la scurtă vreme' după aceea la Lyon și prin care începea înrobirea Bi-iericii,păru prea puțin pe placul lui Dumnezeu.

În clipa în care trecea cortegiul regal, un zid, pe care ftătea ciucure mulțimea de spectatori, s-a prăbușit, rănî ndu-l pe rege și ucigîndu-l pe ducele de Bretania.

Papa fu răsturnat și el, iar tiara-i se rostogoli în noroi.

Bertrand de Got fu ales papă sub numele de Clement al V-lea. ■

Clement al V-lea plăti tot ce făgăduise Bartrand de Got.

Filip fu declarat nevinovat, împărțășania îi fu restituită lui și alor săi, purpura se ridică iarăși pe umerii celor din familia Colonna,-Biserica fu silită să plătească războaiele din Flandra precum și cruciada lui Filip de Valois Împotriva imperiului grec. Memoria papei Bonifaciu al

^[1] Trupul Domnului = Sfînta Cuminecătură, (n. t.)

VUI-lea, fu dacă nu distrusă și desființată, cel puțin dezonorată ; zidăriile Templului fură rase, iar Templierii arși pe platforma podului cunoscut pînă azi sub numele de Pont-Neuf.

Toate edictele acelea — nu se mai numeau bule, de vreme ce puterea vremelnică dicta — toate edictele acelea erau datate din Avignon.

Filip cel Frumos fu cel mai bogat rege al monarhiei franceze ; avea o comoară nesecată ; comoara era papa. îl cumpăraser, se slujea de el, îl punea la teasc și, așa cum din teasc curge cidrul și vinul, din acel papă tescuit curgea aurul.

Pontificatul, ce primise palma de la Colonna în persoana lui Bonifaciu al Vlll-lea, renunța la autoritatea suverană asupra lumii prin Clement al VI-lea.

• Am arătat cum au venit la putere regele singelui și papa aurului.

Se știe și cum au plecat.

Jacques de Molay, din înaltul rugului, le-a dat termen de un an și regelui și papei ca să- se înfățișeze înaintea lui Dumnezeu, ori Aristofan zice că *Muribunzii cu părul cărunt au duh de prezicătoare*.

Clement al V-lea plecă cel dinții ; își văzuse în vis palatul în flăcări.

„Din clipa aceea, zice Baluze¹, s-a întristat și nici n-a mai durat."

După șapte luni veni rîndul lui Filip. Unii îl săvîrșesc din viață la vînătoare, doborît de un mistreț. Și Dante se numără printre aceștia. „Cel ce, zice el, în preajma Senei . bani a falsificat, de' colți de mistreți nemiloși a fost sfîr-tecat."

Dar Guillaume de Nangis², îl face pe regele falsificator să moară de o moarte providențială: cu totul de alt soi.

„Ros de-o boală necunoscută de vraci, Filip se stinse, spune el, spre marea uimire a lumii întregi, fără ca pul-su-i și nici urina-i să fi dezvăluit pricina răului sau iminența primejdiei și a deznodămîntului."

Ludovic al X-lea, regele debandadă, regele scandal, căruia i se spunea *încăpățînatul*, a urmat la tron după

¹ Cărturar francez, bibliotecarul lui Colbert (1630—1718). (n. t.)

² Cronicar francez din secolul al XIII-lea. (n. t.)

Ia tăi său Filip cel Frumos, iar Ioari al XX-lea după Clement al V-lea.

Avignon a ajuns să fie atunci de-a binelea o a doua Romă. Ioan al XXII-lea și Clement al VI-lea i-au consfințit titlul de regina luxului. Moravurile timpului o făcură regina desfrîului și a trîndăviei. în locul turnurilor dărimate de Romain de Saint-Ange, Hernandez de He-redi, marele maestru al ordinului Sfîntului Ioan din Ierusalim, îi încinse talia cu o centură de ziduri. în cetate ffe iviră călugări destrăbălați care schimbără incinta sfînită a minăstirilor în locuri de desfrîu și de dezmăț. Se iviră și curtezane frumoase, ce smulgeau diamantele tia-ivi, ca să-și facă brățări și salbe. în sfîrșit se iviră și ecourile fîntinii din Vaocluse din care radia ră cinturile do-moale și melodioase ale lui Petrarca.

Asemenea stare de lucruri dăinui pînă ce regele Carol m V-lea, un rege cuminte și pios, hotărîndu-se să pună capăt scandalului, îl trimise pe mareșalul de Boucicaut s.i-1 alunge din Avignon pe falsul papă Benedict al XIII-l ia, Domnia-sa vîzînd însă soldații regelui Franței, își aminti că înainte de a fi fost papă sub numele de Benedict al XIII-lea, fusese căpitan de oaste sub numele de Pietro de Luna. Preț de cinci luni se apără, mînuind sin-[Ur de pe creasta zidurilor castelului uneltele de război, ucigătoare cu totul altcum decît excomunicările pontificale în sfîrșit, silit să fugă, ieși din oraș printr-o ușiță amică-din castel, ce dădea în șanțul de fortificație, după ce dărimase o sută de case și ucisese patru mii de locui-**tori** din Avignon, și se refugie în Spania, unde regele i i Minului îi asigură azil. Acolo, în fiecare

dimineață, din trful unui turn, secondat de doi preoți din care-și făcuse venerabilul său colegiu, binecuvînta lumea, căreia pentru asta nu-i mergea mai bine, și-și excomunica dușmanii, căroro nu le mergea mai rău. în sfîrșit, simțînd că i apropie sfîrșitul și temîndu-se. să nu moară și schisma odată cu el, pe cei doi vicari ai săi îi numi cardinali, cu condiția ca după moartea lui unul din cei doi s-aleagă pe celălalt papă. Alegerea se făcu. Noul papă continuă o

rome schisma, sprijinit de cardinalul ce-l proclamase papă. Pînă la urmă, amîndoi intrară în negocieri cu Roma, . • un,!' iertare, recunoscîndu-și vinile, și reintrară în sinul Bisericii, unul cu titlul de arhiepiscop de Sevilla, celă-celălalt cu cel de arhiepiscop de Toledo.

De-atunci înainte pînă-n 1790, Avignon, văduvit pa papii săi, fu guvernat de emisari papali și de vice emisari. Avu șapte suverani pontifi cu reședința înăuntrul zidurilor sale timp de șaptezeci de ani. Avea șapte spitale, șapte confrerii de penitenți, șapte minăstiri de bărbați, șapte minăstiri de femei, șapte parohii și șapte cimitire.

Cei ce cunosc Avignon-ul știu că la vremea aceea erau și sint încă și astăzi două orașe într-unui singur : orașul preoților, adică orașul roman, apoi orașul negustorilor, adică orașul francez.

Orașul preoților, cu- palatul papilor, cu cele o sută de biserici, cu clopotele-i fără de număr gata în orice clipă să dea alarma de incendiu sau să bată dangătul de moarte.

Orașul negustorilor, cu Rhonul, cu meșteri în mătăsuri, cu tranzitu-i cruciș ce merge din miază-noapte în miază-zi, din apus în răsărit, de la Lyon la Marsilia, de la Nîmes la Turin.

Orașul francez, oraș afurisit, dornic să aibă un rege, pizmuind libertățile, se cutremura simțînclu-se pămînt înrobît, lăcaș al preoților cu clerul drept stăpîn.

Clerul — nu clerul acela pios, îngăduitor, sever cu sine cînd e vorba de datorie și de caritate, trăind pe lumea asta ca s-o mîngîie și s-o înhațe fără să se amestece în petrecerile și în patimile ei — ci clerul așa cum îl prefăcuse intriga, ambiția și pofta, adică acei călugări de curte, rivali ai călugărilor de la Roma, trîndavi. desfrănați, luxoși, îndrăzneți,' regi ai modei, autocrați ai saloanelor, sărutînd mîna doamnelor, socotînd că-i o cinste să fie curtezani, dîndu-și mîinile la sărutat femeilor din po-' por, căroro le făceau onoarea de a le lua de amante.

Doriți un țip din soiul unor asemenea călugări ? Lua-ți-1 pe abatele Maury. Orgolios ca un duce, insolent ca un lacheu, fiu de cizmar dar mai aristocrat decît un fiu de mare senior.

E lesne de înțeles că cele două categorii de locuitori, una reprezentînd erezia, cealaltă ortodoxia, una de partea francezilor, cealaltă de partea Romei, una cu partidul monarhiei absolute, cealaltă cu partidul constituțional progresist, nu puteau fi elemente pașnice și de securitate pentru vechiul oraș pontifical. Este lesne de înțeles, spunem noi, că în clipa în care izbucni revoluția din Paris și în clipa în care revoluția se manifestă prin căderea Basti-liei, cele două partide, încă fierbîntate de războaiele religioase purtate de Ludovic al XIV-lea, nu rămaseră nepă-sătoare unul față de celălalt.

Am spus : Avignon, orașul preoților și, adăugăm, orașul dușmănilor. Nicăieri nu se învață mai bine a dușmăni ca în minăstiri. Sufletul de copil, lipsit **de** patimile funeste și dăunătoare oriunde aiurea, se naște în minăstiri plin de dușmăniile paterne, moștenite din tată **în** fiu de opt sute de ani și după o viață plină de ură lasă la rîndul său copiilor moștenirea drăcească.

De aceea, la primul strigăt de libertate pe care îl scoase Franța, orașul francez se trezi plin de bucurie și **de** nădejde : îi sosise în sfîrșit clipa să contesteze fătîș concesionile făcute de o regină minoră **ca** să-și răscumpere păcatele, prin care dădea un oraș, dădea o provincie și cu **Sa** și o jumătate de milion de suflete. Cu **ce** drept fuser seră sufletele acelea vindute *in aeternum* pontifului din **Roma**, cel mai crîncen și mai lacom dintre toți stăpînii ?

Franța avea să se întrunească pe Cîmpul lui Marte, în frățească îmbrățișare a Federației. Avignon nu era tot l'Yanța ? S-au numit deputați. Deputații s-au dus la emisarul papal și cu tot respectul îl rugară să părăsească orașul.

I s-au dat douăzeci și patru de ceasuri ca să plece din

În timpul nopții, partizanii papalității se desfătară **ipînzurînd** într-un ștreang un manechin purtînd cocarda 11 uoloră.

Poți îndruma Rhonul, poți canaliza riul Durance, poți malta diguri împotriva torentelor aprige, care la topirea . âpczilor se prăpăstuiesc în avalanșe lichide de pe creasta mimlelui Ventoux. Dar valul acela cumplit, valul acela i m i , torenjjil de oameni ce se repezi în salturi pe panta pii i i isă a străzilor Avignon-**ulur**, odată slobozit, odată nă-pu it, nici Dumnezeu n-a încercat însă să-l oprească.

dnd au dat cu ochii de manechinul cu tricolorul na-ii legîndu-se **la** capătul unui ștreang, cei din orașul i • ••/ se ridicară din adîncul temeliiilor lui, urlînd ca ții. Patru papistași, bănuîți de un asemenea sacrilegiu, doi marchizi, un burghez și-un muncitor fură smulși din casele lor și spinzurați în locul manechinului. Era în 11 iunie 1790.

Orașul francez în întregime trimise scrisoare Adunării Naționale, că se dăruiește Franței și împreună cu Rhonul comerțul său, Sudul și jumătate din Provence.

Adunarea Națională era în ziua aceea reacționară, nu voia să se certe cu papa și-l cruța pe rege, așa că amină toată povestea.

Ca atare, chiar în clipa aceea, mișcarea din Avignon a fost socotită ca o răzvrătire- iar papa putu să facă din Avignon ceea ce curtea regală ar fi făcut din Paris după căderea Bastiliei, dacă Adunarea ar fi amînat proclamația drepturilor omului.

Papa porunci să se anuleze tot ceea ce se făcuse în Comitatul-Veniassin, să se restabilească privilegiile nobililor și ale clerului și să se reînscăuneze inchiziția cu toată rigoarea.

Decretele pontificale fură afișate.

Un om, unul singur, în plină zi în fața tuturor, îndrăzni să meargă la zidul pe care stătea- afișat decretul și să-l sfîșie.

Se numea Lescuyer.

Nici gînd să fie tînăr, deci nu fusese minat de imper-tuozitatea virstei. Nu ! era aproape bătrîn și nici maeîi localnic. Era francez din Picardia, inflăcărat dar chibzuit în același timp, notar vechi, stabilit de multă vreme la Avignon.

A fost o crimă pe care Avignon-ul roman o ținu minte : o crimă atît de mare încît Fecioara Măria a plîns !

Vedeți desigur, Avignon este chiar Italia. Ii trebuie cu orice preț minuni. Și dacă Dumnezeu nu face, se găsește , fără indoială careva ca să le nascocescă. Și minunea mai trebuie încă să fie o minune de-a Fecioarei. Fecioara este cu totul pentru Italia țara asta poetică. *La Madonna*, tot duhul, tot sufletul și graiul întreg al italienilor e plin de aceste două cuvinte.

Minunea s-a făcut în biserica Cordelierilor.

Mulțimea a dat fuga acolo.

Că fecioara a plîns, era mare lucru ; dar în același timp se răspîndi un zvon, datorită căruia emoția crescî la culme. Un sipet mare, bine ferecat, fusese purtat prin oraș. Cufărul cu pricina ațîțase curiozitatea locuitorilor din Avignon. Ce putea fi în el ?

După două ceasuri nu mai era vorba de un sipet ci de optsprezece lăzi care fuseseră văzute în drum spre Rhon.

. Fanaticii pricepură că, dacă Lescuyer apucă să se explice. Leseuyer e salvat.

Ei n-aveau nicidecum nevoie de așa ceva. Se năpustiră asupra lui, îl smulseră de la tribună, îl prinseră în mijlocul haitei ce urla, care îl mină înspre altar scoțînd soiul acela de strigăte teribil ce semăna a șuierat de șarpe și a răget de tigru, acel *zu-zu !* ucigaș, caracteristic localnicilor din Avignon.

Lescuyer știa ce-nseamnă asemenea strigăt fatal ; încercă să se refugieze la piciorul altarului.

Dar n-ajunse să se mai refugieze. Se prăbuși la pă-mînt.

Un meșter mindirigiu. înarmat cu un ciomag, îi trăsese o lovitură atît de sălbatică în cap, încît ciomagul se rupsesse în două.

Atunci Se năpustiră asupra bietului trup și, cu acel amestec de sălbăcie și de bucurie, caracteristic localnicilor din Sud, bărbații cîntînd se apucară să-i țopăie peste pîntec, în timp ce femeile, ca să-l facă să ispășească blestemele pe care le rostise împotriva papei, îi tăiau, sau ca să ne exprimăm mai bine, îi festonau buzele cu foarfecele.

Și din mijlocul înspăimîntătorului grup se înălța un strigăt, sau mai curînd un horcăit, și horcăitul zicea :

— în numele celui de Sus ! în numele Fecioarei ! în numele omeniei ! ucideți-mă mai repede !

Horcăitu-i fu auzit ; ucigașii toți,' de parc-ar fi fost într-un singur gînd, se depărtară. îl lăsară pe nenorocit însingurat, desfigurat, zdrobit, să-și deguste agonia.

Agonia-i dură cinci ceasuri, în timpul căroră în mijlocul hohotelor de ris, a insultelor și-a glumelor batjocoritoare a mulțimii, sârmanul trup zvîcnea și tresărea pe treptele altarului.

Iată cum se ucide la Avignon.

Dar așteptați, mai este încă un fel de a ucide.

Unui bărbat din partidul francez îi trecu prin minte să se ducă la muntele de pietate ca să afe adevărul.

Acolo, totul era în bună ordine, nu fusese scos nici măcar un tacîm de argint.

Așadar, Lescuyer nu fusese asasinat atît de crud și de barbar drept complice al unui furt, ci ca patriot.

în timpul acela se găsea la Avignon un om ce avea grozavă'trecere în fața norodului.

Toate căpeteniile teribile din Sud își cîștigaseră o celebritate atît de fatală încît era de-ajuns doar să-i numești pentru ca oricine, chiar și cei mai puțin știutori de carte să-i cunoască.

Cît despre obiectele pe care le conțineau, un hamal țe destăinuise : erau gajurile muntelui de pietate, pe care partidul francez le lua cu el, fiindcă pleca din Avignon.

Gajurile muntelui de pietate, adică bunurie săracilor, de care fuseseră despuiați.

Cu cît un oraș este mai calic, cu atît muntele-i de pietate e mai bogat. Puține case de gajuri se puteau mândri că sînt tot atît de bogate ca muntele de pietate din Avignon.

Așa ceva nu se mai putea considera ca o problemă de opinie, nu era decît o tilhărie, o tilhărie infamă încît și albi și roșii alergară la biserica Cordelierilor, strigînt că municipalitatea trebuie să le dea socoteală.

Lescuyer era secretarul municipalității.

Numele lui fu marcat în gura mulțimii, nu ca unul ce rupsesse cele două decrete pontificale — atunci s-ar fi iscat apărători — ci ca unul ce semnase ordinul către paznicul muntelui de pietate, ca să lase să se ridice gajurile.

Fură trimiși patru oameni ca să-l prindă pe Lescuyer și **să**-1 aducă în biserică. Fu găsit pe stradă, ducîndu-se la municipalitate. Cei patru oameni se năpustiră asupra lui și-l tiriră în biserică cu strigăte de fiare sălbatice.

Ajuns acolo, în loc să se afle în casa Domnului. Lescuyer înțelese, după ochii scînteietori ce se fixau asupra lui și după pumnii întinși ce-l amenințau, după strigătele «c-i cereau moartea, Lescuyer înțelese că se afla într-uhul din cercurile acelea ale infernului.,uitate de Dante.

Prin cap nu-i trecu decît un gînd, că numai sfîșierea iliselor pontificale putea fi pricina unei asemenea minii. **■tîrnită** împotriva lui. Se urcă în amvon, socotînd să-și Iacă din el tribună, și cu glasul omului ce nu numai că **n-are** nimic a-și imputa, ci e gata s-o ia înc-odată de la **început**, prinse a spune :

— Fraților, am crezut că revoluția e necesară și, ca ri ire, am procedat, acționînd cu toată puterea de care dispun... (',-, ., ■< ■■■

Pe omul nostru îl chema Jourdan.

Lăudăros și mincinos, îi făcuse pe oamenii de jos să creadă că el tăiașe gîtul guvernatorului Bastiliei.

De aceea i se spunea Jourdan Taie-gît.

De fapt, numele lui nu era așa. Pe el îi chema Mat-bieu Jouve. Nu era provensal de baștină, venise din Puy-en-Velay. Mai întii fusese conducător de catîri pe înălțimile aprige care înconjură orașu-i natal, apoi soldat, fără să fi fost în război ; războiul l-ar fi făcut poate mai omenos ; — apoi ținuse o tavernă la Paris;

La Avignon era negustor de garantă.

Strînse vreo trei sute de oameni, puse stăpînire pe porțile orașului, lăsînd în fața lor o jumătate din oaste și, cu restul, porni asupra bisericii Cordelierilor avînd în frunte două tunuri.

Le puse în bătaie; dinaintea bisericii, și trase la voia întimplării.

Ucigașii se împrăștiară ca un stol de păsări înspăimîn-fate, lăsînd cițiva morți pe treptele bisericii.

Jourdon și oamenii lui pășiră peste cadavre și intrară în sfîntul lăcaș.

Nu mai rămăsese înăuntru decît Sf. Fecioară și nenorocitul de Lescuyer, ce răsufila încă.

Jourdan și camarazii săi se păziră să-i dea lui Les-riivor lovitura de grație și să-l săyîrșească : agonia sa era mijlocul suprem de ațîțare. Ei luară acel rest de om viu, ■e trei sferturi cadavru, și-l duseră cu ei sîngerînd, gî-1 a id încă și horcăînd.

Fiecare o rupea de fugă din fața unei asemenea priveriști, închizînd ușile și ferestrele după el.

După un ceas, Jourdan și cei trei sute de oameni ai •ai erau stăpînii orașului.

Lescuyer murise, dar lucrul nu mai avea importanță ; de agonia lui nu mai era nevoie.

Jourdan se sluji de teroarea pe care o inspira și acesta vreo optzeci de persoane, ucigași sau pretinși ucigași ai lui Lescuyer.

Treizeci dintre ei poate că nici nu puseseră piciorul în biserică, dar cînd își stă la îndemină un prilej minunat să te descotorosești de dușmani trebuie să te folosești de el, prilejurile minunate sînt rare.

Cele optzeci de persoane fură inghesuite în turnul Groazei. *

Istoricește fu numit Turnul Ghețării.

Dar, de ce să i se fi schimbat numele în Turnul Groazei ? Cuvîntul e infam, dar se potriveşte de minune cu acţiunea infamă ce urma să se petreacă în el.

Fusese şi teatrul torturilor de pe vremea inchiziţiei.

Astăzi se mai vede încă de-a lungul zidurilor sale funinginea grasă ce se înălţa odată cu fumul rugului pe care se mistuiau cărnurile omeneşti. Astăzi ţi se mai arată încă uneltele torturii, păstrate cu sfinţenie : cazanul, cuptorul, roţile de tortură, lanţurile, celulele subterane, pînă la osemintele vechi ; nimic nu lipseşte.

în turnul acela, clădit de Clement al V-lea, fură închişi cei optzeci de ostateci.

Dar, odată arestaţi şi închişi în Turnul Groazei, cei optzeci de ostateci i-au căzut lui Jourdan pe cap ca un adevărat bucluc.

Cine să-i judece ?

Nu existau alte tribunale legal constituite decît cele ale papei.

Să-i ucidă pe nenorociţii aceia la fel cum şi ei îl uei-seră pe Lescuyer ?

Am spus că o treime, poate o jumătate dintre ei nu numai că nu luaseră nici într-un fel parte la asasinat, dar nici nu pusese ră măcar piciorul în biserică.

Să-i ucidă ! Măcelul ar fi fost pus pe seama represaliilor.

Dar, ca să ucizi optzeci de persoane era nevoie de un număr oarecare de călăi.

Un soi de tribunal, improvizat de Jourdon, îşi stabilise sediul într-una din sălile palatului. Avea un'grefier. . pe nume Raphel, un preşedinte pe jumătate italian şi pe jumătate francez, orator în vorbirea populară, pe care-l chema Barbevournin de ia Roua, apoi trei sau patru bieţi pîrliţi : un brutar, un cîrnăţar. Numele îi se pierd în ne~ însemnătatea condiţiei lor. Oamenii aceia strigau :

Era fiul lui Lescuyer.

Ucidea şi-apoi iarăşi ucidea Se lăuda că el singur, cu rnîna-i de copil, ucisese zece bărbaţi şi patru femei. .

— Bravo ! Pot să ucid cit poftesc ! n-am încă cincisprezece ani. n-au ce să-mi facă !

Pe măsură ce ucideau, aruncau morţi şi răniţi în turnul Groazei, hoiturile la un loc cu cei vii, îi prăbuşeau de la şaizeci de picioare înălţime : mai întii fură aruncaţi bărbaţii, pe urmă femeile. Le-a trebuit ucigaşilor timp ca să violeze cadavrele celor ce erau tinere şi frumoase.

Pe la ora nouă dimineăta, după douăsprezece ceasuri de masacru, o voce mai striga încă din fundul mormîntului aceluia :

¹ — Fie-vă milă ! veniţi de mă ucide ţi, nu pot muri.

Un bărbat, Bouffier armurierul, se aplecă asupra găurii şi privi ; ceilalţi nu îndrăzneau.

— Cine strigă de acolo ? întrebare cu toţii.

■— Lami, răspunse Bouffier.

■Pe urmă, cînd se apropie de ceilalţi :

, Ei, făcură ei, ia spune ne, ce-ai văzut în fund ?

— Un soi de magiun de tot hazul, zise el ; un fel de talmeş-balmeş de bărbaţi şi femei, de preoţi şi de fete frumoase, de-ţi vine să mori de ris.

„Hotărît lucru ; omul e o omidă primejdioasă !... îi spunea contele de Monte-Cristo domnului de Villefort.

Ei bine, în oraşul acela încă însîngerat, încă înfierbîntat, încă induioşat de asemenea măceluri, avem să le aducem pe cele două perscnaje principale din povestirea noastră. *

CONJURAȚII

I

MASA COMUNĂ

La 9 octombrie a anului 1799, pe o zi frumoasă de toamnă meridională, cînd la cele două margini ale departamentului Provence se coc portocalele de Hyeres şi strugurii de Saint-Peray, o caleaşca purtată de trei cai de poştă trecea cu toată viteza pe podul de peste apa Du-i.mce, între Cavaillon şi Chateau-Renard, îndreptîndu-se tore Avignon, vechiul oraş

~ Trebuie ucişi cu toţii, dacă scapă unul singur va sluji de martor.

Dar, așa cum am mai spus-o, lipseau 'ucigaşii.

Abia dacă erau la îndemîină vreo douăzeci de bărbaţi in curte, toţi făcînd parte din oamenii de rînd ai Avig-non-ului : un peruchier, un cizmar de damă, un cîrpaci, un zidar, un dulgher ; şi toţi abia de erau înarmail, ia întimplare, unul cu o sabie, altul cu o baionetă, ăsta cu un drug de fier, celălalt cu o bucată dc lemn călită în foc. - '

Toţi oamenii aceia, potoliţi de-o ploaie de octombrie.

Era greu să faci din ei nişte ucigaşi.

Bine ! așa ar fi să fie, dar oare ce e greu pentru diavol ?

în asemenea soiuri de întîmplări există un ceas în care se pare că dumnezeu părăseşte jocul.

Atunci vine rîndul diavolului.

Diavolul în persoană intră în curtea acea rece şi glorioasă.

îşi luase înfăţişarea-, forma şi chipul unui spiţer din ivgiune, pe nume Mendes : el aşeză o masă luminată de două felinare ; pe masa aceea puse pahare, stacane, ulcele şi sticle.

Ce băutură blestemată se afla între pereţii misterioaselor recipiente cu formele lor bizare, nu se ştie, dar efectul fu bine cunoscut.

Toţi cei ce se adăpară din. licoarea Satanei se simţiră cuprinşi de o neaşteptată furie febrilă, de-o nevoie de i rimă şi de singe.

Din clipa aceea le-a fost de ajuns să li se arate doar i i că se şi năpustiră în temniţă.

Masacrul dură toată noaptea ; toată noaptea urlete, vaiete, horcăieli de moarte se auziră înălţîndu-se din peznă.

Au ucis tot, au măcelărit tot, bărbaţi şi femei. A ţinu mult. Ucigaşii, am spus-o, erau beţi şi prost înarmaţi. I'oluşi, pînă la urmă au izbutit.

I'rinlre ucigaşi, un copilandru se evidenţia prin cru-ea-i

bestială, prin setea-i nepotolită de singe.

O imagine dintr-un album de familie, în care se pot vedea pe cei doi copii ai lui Robespierre, Maximilien și Charlotte, împreună cu părinții și sora mai mică, Eugénie.

Maximilien Robespierre, în vârstă de 17 ani, în ziua în care a fost guillotinat.

papal, pe care un decret din **06** mai 1791 îl alipise Franței, cu opt ani mai înainte, alip**ire** confirmată prin tratatul .semnat în 1797, la Tolen-Imo, între generalul Bonaparte și papa Pius al VI-lea.

Trăsura intră prin poarta Aix, traversă fără să-și în-cetinească viteza în toată lungimea-i, oraşul cu străzi în-Buste, strimte şi'ntortocheate, clădit în'acelaşi timp şi împotriva vîntului şi împotriva soarelui şi avu să se oprească la cincizeci de paşi de poarta Oulle, la hotelul *Paluis-Egalite*, căruia începuse cu binişorul să i se spună lui'Aşi Palais-Royal, nume pe care-l purtase odinioară şi' l" *ari*-l poartă încă şi astăzi.

Cele cîteva cuvinte de mai sus, aproape fără nici o " " ■ mnătate, în privinţa firmei hotelului, în faţa căruia ■■<■ oprise diligenta, asupra căreia stăm cu ochii ţintă, a.ii.i destul de bine halul în care se găsea Franţa sub no . nul de reacţiune termidoriană ', ce purta numele de I (înviorat.

După lupta revoluţionară, care se desăvîrşise în răs-....pul dintre 14 iulie 1789 şi 9 termidor 1794.; după zi-lrl< î\ r!"> şi 6 octombrie, 21 iunie, 10 august, 2 şi 3 sep-

' ion -nil din răsturnarea lui Robespierre şi încetarea Te-; i *ihrrmidor* iulie, (n.t.) tembrie, '21 mai, 29 termidor şi 1 preria! după ce a văzut cum căzuse capul regelui şi al judecătorilor săi, capul reginei şi ai acuzatorului ei, capetele Girondinilor, Cordelie-rilor, moderaţilor şi Jacobiniior. Franţa încerca sila cea. mai înspăimîntătoare şi mai dezgustătoare dintre toate cite sint, sila de singe !

Se înturna dacă nu la nevoia de regalitate, cel puţin la dorinţa de a avea un guvern tare. în care să se poată încrede, pe care să se poată bizui, care să se pună în mişcare pentru ea şi care să-i poată îngădui să se odihnească, în timp ce el ar fi acţionat.

în locul unui asemenea guvern vag dorit, Franţa avea Directoratul acela slab şi nehotărît, alcătuit pentru moment din pofticiosul Barras, intrigantul Sieyes, bravul Moulin, neînsemnatul Roger Ducos şi din cinstitul dar puţin cam prea naivul Gohier.

Ca urmare, o demnitate mediocră în afară şi o linişte foarte contestabilă înăuntru.

Nu-i mai puţirl adevărat că în momentul în care ne aflăm, armatele noastre, atît de glorioase în timpul epicelor campanii din 1796 şi 1797, pentru o clipă respinse şi împinse spre Franţa, datorită nepriceperii lui Scherer la Verona şi. la Cassano, şi datorită înfringerii şi morţii lui Joubert la Novi, încep să reia ofensiva. Moreau 1-a bătut pe Suvorov la Bassignano. Brune 1-a bătut pe ducele de York şi pe generalul Hermann la Bergen. Massena i-a nimicit pe austro-ruşi la Zurich. Korsakof a scăpat ca prin urechile acului, pe cînd

austriacul Hotz, împreună cu alți trei generali au fost uciși, iar cinci făcuți prizonieri.

Massena a salvat Franța la Zurich, așa cum Villars,cu nouăzeci de ani mai înainte, o salvase la Denian.

Dar, înăuntru, treburile nu mergeau chiar atât de bine, iar guvernarea directorială era, trebuie s-o spunem, tare stânjenită pe de-o parte de războiul din Vendeea, iar pe de sltă de tâlhăriile la drumul mare din Sud, de care locuitorii din Avignon, potrivit obiceiurilor lor, erau departe de ă ;'ămine străini.

Fără îndoială, cei doi călători ce coborîră din poștalionul oprit la ușa hotelului *Palais Royal* aveau oarecare dreptate să se teamă de starea de spirit în care se găseau locuitorii

- ¹ *Prerial* = mai. (n. t.) mereu frământați din orașul papal, deoarece, puțin mai sus de Orgon, în locul în care trei drumuri stau în fața călătorilor — unul ducînd la Nîmes, al doilea la Carpentras, al treilea la Avignon — surugiul opriase caii și, întorcîndu-se. întrebase :
- Cetățenii trec prin Avignon sau prin Carpentras ?
- Care din cele două căi e mai scurtă ? întrebase cu vo-cea tăioasă și stridentă cer mai vîrstnic dintre cei doi călători, care, deși vizibil mai în vîrstă, abia să fi avut vreo treizeci de ani.
- Ei, drumul, prin Avignon. cetățene, e mai scurt cu col puțin o leghe și jumătate.
- Atunci, răspunse el, s-o apucămꝑe drumul Avignonului.

Și vehiculul reluă un galop ce vădea că *cetățenii* călători, așa cum îi numea surugiul, deși calificativul de *domn* începuse să reîntre în vorbire, aveau să plătească pe puțin treizeci de bani pentru zorul cu care erau minăți caii.

Aceeași dorință de a nu pierde cumva timpul se manifestă și la intrarea în hotel.

Acolo, ca și pe drum, tot cel mai vîrstnic dintre călători luă cuvîntulîntrebă dacă se putea lua masa fără zăbavă, l a- felul în care era făcută întrebarea arăta că era gata să ic lipsească de o grămadă de pretenții gastronomice, cu condiția ca masa comandată să fie servită numaidecît.

— Cetățene, răspunse birtașul, care, la duruitul roților ti fisurii, dăduse fuga, cu șervetel pe braț, în întîmpinarea ¹ filatorilor, veți fi servit rvumaidecît și cum se cuvine în ca- ra dumneavoastră ; deur de mi-ați îngădui să vă dau un ■ l.il...

- Se codi o clipă :
- Hai, dă ! dă ! zise el mai tânăr dintre cei doi călători, tli chizînd gura pentru întîia oară.
- Ei bine, ce-ar fi să luați masa, pur și simplu, la un loi *vu* ceilalți cum face în clipa de față călătorul ce-i aștep- ' do îrășura aceea gatt* înhămată. Masa este excelentă ¹ ' la servită.

Birtașul arăta în același timp o trăsură pregătită cît se i uite do comod și plăcut, la care erau într-adevăr înhămați i ii co băteau din picioare, pe cînd surugiul își încerca ■ ilnlai'a, golînd pe marginea ferestrei o sticlă de vin de

Prima mișcare a celui căruia i se adresa asemenea pro-punere fu negativă. Cu toate acestea, după o clipă de gîn-dire, **cel** mai vîrstnic dintre cei doi călători, **ca** și cum ar fi revenit asupra primei sale hotărîri, făcu însoțitorului său un semn de întrebare.

Acesta îi răspunse cu o privire ce însemna ' ..Doar știți că sînt **la** ordinele dumneavoastră".

— Ei bine, fie. spuse cel ce părea că are sarcina să ia inițiativa, vom lua masa la un loc cu ceilalți.

Pe urmă, întorcîndu-se către surugiul, care îi aștepta cu pălăria, în mină porunci :

— într-o jumătate de ceas, cel mai tirziU; zise el. caii să fie înhămați la trăsură.

Și, lăsîndu-se îndrumați de chelnerui-șef, amîndoi intrară în sufragerie, cel mai vîrstnic dintre ei mergînd înainte, celălalt venînd după dînsul.

. Se știe în general impresia pe care o produc come senilor noii veniți la o masă în pensiune. Toate privirile se în-turnară spre cei doi, cînd intrară ; discuția, ce părea destul de însuflețită, se întrerupse.

Grupul comesenilor era alcătuit din obișnuiții birt ului : călătorul **a** cărui trăsură aștepta gata înhămată la ușăs apoi un negustor de vinuri din Bordeaux, stabilit vrerrnelnii la Avignon pentru niște pricini pe care le vom arăta in diat, și încă un oarecare număr de călători, mergînd eu diligenta de la Marsilia la Lyon.

Noii veniți salutară comesenii cu o ușoară' înelinar-e din cap și se așezară în celălalt capăt al mesei, izolîndu—se d(restul comesenilor printr-un spațiu de trei, patru tacîrmuri,

Asemenea soi de rezervă aristocratică spoii curioziitatoa ai cărei obiect erau cei doi ; de altfel, se simțea că aii de-a face cu

niște personaje de o distincție incontestabilă, cu toate că straiele lor erau de cea mai desăvîrșită simpUitalc.

Amîndoi purtau cizme răsfrînte peste pantalonul jscuriL haine cu pulpane lungi, mantale de călătorie și pală;rii cu boruri mari, cu alte cuvinte, aproape costumul tutur-or ti«5 nerilor epocii, dar părul lung și lins și cravata neagră, stiînsă în jurul gîtului, după moda militarilor, îi deo.sebo.i de eleganții Parisului și chiar de cei din provincie.

- Muscadinii — așa suna numele ce li se dădea pe-aatum i tinerilor regaliști la modă din 1793 — muscadinii p»iirtuu< i ii le urechi de ciîne, înfoindu-se spre tîmple, și părul mii nu coi iei la ceafă, iar cravata imensă cu capetele Nulurid, înăuntruL căreia se prăpăstuaia bărbia. ¹ ou împingeau reacțiunea pînă la a se sluji de pudră.
- ii despre portrertul celor doi tineri, arăta două tipuri 0 .1. i ii .ii r opuse.

- Iio.ii vîrslnic din ei, cel care de câteva ori luase ini- ■ Jupa cum am băgat de seamă, și a cărui voce chiar Indiciile cele mai familiare trăda obișnuința de a i i o a. după cum am spus. un bărbat de vreo i do ani. cu părul negru despărțit de o cărare pe ol frunții, lins. căzîndu-i de-a lungul tîmplelor pînă Avea pielea fetei pîrlită. ca omul ce călătorește i ii de meridionale, buzele subțiri, nasul drept, dinții ¹ i o, Im aceia de vultur pe care Danie îi atribuisse lui

i.....nul scund de statură decît înalt, avea mîna dcli- piciorul fin și elegant. Din ținuta lui se desprin- ni o. de stîngăcie care arăta că în momentul acela nslim cu care nu era deloc desprins și. cînd ver- li fost pe malurile Loarei în loc să fie pe malu- ¹ lui, interlocutorul său ar fi putut observa că în e ' a un ușor accent italian.

Iii "iii"iul său părea cu trei sau patru ani mai tîr.ăr

\>ut un linar frumos. îmbujorat la față, cu părul blond, i o. albastru deschis, nasul hotărît și drept, bărbia " i m i u a d.u aproape imberb. Poate să fi fost cu două ui.iii decît tovarășul său și eu toate că era de-o

- "l.....jlocie. păi ea alît de bine legat în tot întregul Un 'iiii do minunat și nestînjenit în toate mișcările. încît lo i-lucil că trebuie să fi fost, de nu tare pu- .l poțui de-o iuțeală și de-o îndemîinare puțin

|li l>r;Vat la fel, deși se prezenta pe picior de c-..... I i sa aibă pentru linăruî cel oacheș un ; > s- < i - l.il >... neputîndu-se datora virstei. fără îndoială ' i.-i i iio.-i inferiorități a condiției sociale. în afară de i.....i o punea „cetățene", pe cîtă vreme însoțito- In ...i pur și simplu Roland.

Observațiile de mai sus, pe care noi le facem numai ca să-l inițiem mai temeinic pe cititor în povestea noastră, probabil că n-au fost nicidecum făcute în toată întinderea lor și de comesenii de la ospățul acela în comun ; căci, după cîteva clipe de atenție dăruite noilor veniți, privirile li se desprinsēră de pe ei, iar conversația întreruptă o clipă-două își reluă cursul.

Trebuie să mărturisim că se dezbătea un subiect dintre cele mai interesante pentru călători : se povestea despre oprirea, unui poștalion avînd misiunea să ducă o sumă de șaizeci de mii de franci ce aparțineau guvernului. O-prirea avusese loc în ajun, pe drumul de la Marsilia la Avignon, între Lambesc și Point-Royal.

La cele dintii cuvinte ce fură rostite cu privire la în-tînIplare, cei doi tineri ciuliră urechile cu un vădit interes. Evenimentul se petrecuse chiar pe drumul pe care tocmai îl străbătuseră, și cel ce povestea era chiar unul dintre actorii principali ai acelei scene la drumul mare. Era negustorul de vinuri din Bordeaux. Cei ce păreau mai curioși să afle amănunte erau călătorii din diligenta care tocmai sosise și care avea să plece. Ceilalți comeseni, cei ce erau din localitate, păreau a fi destul de la curent cu asemenea soiuri de catastrofe. _ încît erau gata să dea ei amănunte în loc să le primească. ■ — Așadar, cetățene, zise un domn pîntecos în care s< înghesuia de spaimă o femeie mare, uscată și slabă, zici că tocmai pe drumul pe care l-am urmat a avut loc furtul ?

— Da, cetățene, între Lambesc și Pont-Royal. N-ați băgat de seamă un loc unde drumul urcă și se îngustează între două măguri ? Acolo-sînt o mulțime de stînci ascuțite.

— Da, da, dragul meu, făcu femeia, strîngîndu-și soțul de braț, am băgat de seamă ; ba chiar am spus, ia adu-ți aminte : „Iată un loc primejdios, îmi place să trec pe-aici mai curîrtd ziua decît noaptea".

— Oh ! doamnă, exclamă un tînăr a cărui voce afect.) în vorbire graseiatul la modă și care, în mod obișnuit, păr.. că exercită asupra celor ce luau masa în pensiune dreptul suprem

al conversației, știți că pentru domniile-lor *confrații lui Iehu* nu există nici zi nici noapte.

- Cum, cetățene ? întrebă doamna mai înspăimintală încă, ați fost opriți în plină zi ?
- în plină zi, cetățeancă, la ceasurile zece de dimineața Și ciți erau ? întrebă și domnul cel pintecos. Patru, cetățene. Ședeau la pindă pe drum ?

Nu. Au sosit călări, înarmați pină-n dinți și mascați. .Așa li-i obiceiul, făcu tinărul obișnuit al pensiunii ; o i așa c-au spus „Să nu cumva să vă apărați, nu vi se i i n a i un rău ; n-avem treabă decît. crr banii guvernului". Cuvînt cu cuvînt, cetățene.

Apoi, urmă cel ce părea atît de bine informat, doi iu descălecat, au aruncat friiele cailor celorlaltî doi tova-î și l-au somat pe însoțitorul poștalionului să le dea lumii.

Cetățene, zise bărbatul pintecos, uimit, dumneata . ••• eslo.ști lucruri de parcă le-ai fi văzut.

Domnul poate că era de față își dădu părerea unul h<- călători — pe jumătate glumind, pe jumătate bă- '11... lai.

Nu știu, cetățene, dacă rostind cele de mai sus ai l o i de gînd să-mi spui o necuviință, răspunse nepăsător a o i care venise în ajutorul povestitorului așa de bine-i111ni' și cu atîta pricepere ; dar părerile mele politice mă i " vi nu consider bănuiala dumitale drept o insultă. Dacă l i i avut nenorocul să mă aflu printre cei ce au fost a iniți, sau cîntea de a face parte dintre cei ce atacau, aș puni o la fel de fățiș atît într-un caz cit și în celălalt. Dar i dimineată, la ceasurile zece, tocmai în clipa în care fu n i i i i i la patru leghe de-aici diligentă, eu îmi luam masa ••• i i chiar în locul acesta și, luați aminte, tocmai cu cei l1ul ci lațeni ce-mi fac în clipa de față cîntea de a sta la ■ i i i și l; slînga mea.

Și, întrebă cel mai tinăr dintre cei doi călători care u se așezaseră la masă și pe care însoțitorul său îl i i i i pi' numele de Roland, ciți bărbați erau în poștalion ? Stați puțin ! Cred că eram-, da, așa e, eram șapte lirtii l' a i i hei femei.

Supte bărbați fără de vizitiu ? întrebă iarăși Roland. i lineînțeles.

Șl fiind șapte bărbați, v-ați lăsat-prădați de patru •.".Mi ' l'ravo. felicitările mele. domnilor.

Știam cu cine avem de-a face. răspunse negustorul i ni i nu aveam de ce să ne apărăm.

— Cum ? îi luă vorba din gură tinărul, cu cine aveați de-a face ? păi, aveați de-a face, după cite-mi pare, cu niște hoți, cu niște tilhari !

- Nicidecum ; și-au spus numele.
- Și-au spus numele ?
- Ne-au spus : „Domnilor, e de priosos să vă apărați ; doamnelor, să n-aveți teamă ; nu sîntem tilhari la drumul mare ; noi sîntem *confrați ai lui Iehu*.

— Da, sări tinărul de la masă, au obiceiul să prevină, ca să înlăture confuziile.

— Ei na ! exclamă Roland, dar cine-i, mă rog, acel fehu, care are confrăți atît de politicoși ? E căpitanul lor ?

— Domnule, interveni un bărbat ale cărui haine aveau ceva ce aducea cu cele ale unui preot secularizat și care părea și el nu numai un obișnuit al pensiunii, ci și un inițiat în misterele onorabilei corporații ale cărei merite tocmai se discutau, dacă ați fi fost mai priceput, așa cum nu păreți a fi, în lecturile textelor sfînte, atunci ați fi știut că sînt cam vreo două mii șase sute de .ani xle cînd Iehu a murit și, ca atare, nu poate, în timpul în care ne aflăm, să mai oprească poștalioanele la drumul mare.

— Domnule abate, răspunse Roland. care recunoscuse în el pe un om al Bisericii, cum, în ciuda tonului puțin cam înăcrit cu care vorbeți, păreți a fi un om tare instruit, în-găduiți-i unui biet ignorant să vă ceară cîteva amănunte în privința aceluï Iehu, mort de două mii șase sute de ani împliniți și care, cu toate acestea, .se bucură de cîntea de a avea niște confrăți, ce-i poartă numele.

.— Iehu ? începu omul Bisericii cu același glas oțetit, a fost un rege al Israelului, uns ca atare de către Elisei, sub legămîntul de a pedepsi crimele săvîrșite de tot neamul lui Ahab și al Isabelei și de a-i ucide pe toți preoții lui Baal.

— Domnule abate, ripostă tinărul rîzînd, vă mulțumesc de explicate. Nu mă îndoiesc că este exactă și mai cu seamă foarte savantă. Numai că, trebuie să vă mărturisesc, n-am aflat prin ea mare lucru.

— Cum, cetățene, intră în vorbă iarăși tinărul ce minca regulat în pensiune, dumneata nu înțelegi că Iehu e Ma-jestatea-Sa Ludovic al XVIII-lea, uns rege cu condiția - a pedepsi crimele Revoluției și de a ucide preoții lui Baal, adică pe toți cei ce au luat cît de cît parte la groaznica stare de lucruri care de șapte ani încoace e numită Republică ?

Hm lda ! făcu tinărul nostru. De fapt, înțeleg. Dar, L L T L N- i ci împotriva cărora confrății lui Iehu sînt însărci-1 T L i luple, dumneavoastră socotiți și pe bravii soldați i i i alungat inamicul de la granițele Franței, și pe iluș-ii m i A i i ce-au comandat armatele din Tirol, de la i i n l i i r e i IVleuse și din Italia ?

M u- nici nu mai încape îndoială, pe aceia încă cei ni i i a înaintea tuturor.

| l i l m l mărului aruncară fulgere, nările i se umflară, i buzele i se strînseră. Se ridică de pe scaun, dar înso7• "i u i ' -111 îl apucă, îl trase de pulpana hainei și—3 făcu să i ■ * ' ' .o, în timp ce cu o singură privire îl sili să tacă. i i h m cel ce dăduse asemenea dovadă de stăpînire, luînd l n t u i pentru întîia oară, spuse, adresîndu-se tinărului la masa pensiunii :

Cetățene, fiți îngăduitor cu doi călători care sosesc | l .i marginea lumii, cum am spune din America sau din ■ • l i i r a r i- au părăsit Franța de doi ani de zile, care nu știu i ului nimic din cele ce s-au petrecut aici, și care sînt să afle.

Dar, mai încape îndoială, răspunse cel căruia îi fu- i i i adresate cuvintele de mai sus. E cît se poate de fi- i ' ' i alene. întrebați și vi se va răspunde.

Ki bine, urmă tinărul oacheș, cu ochi de vultur, cu l l ' U l negru și lins. cu pielea feței ca granitul, acum, că a i cu Iehu și în ce scop s-a alcătuit echipa lui de con- l (1 uș dori să aflu, ce fac confrății lui cu banii pe care-i

Vai ! Doamne, e foarte simplu, cetățene. Doar știți | d u mult se vorbește de restaurarea monarhiei Bourbo-ilor ?

N u, nu știam, răspunse tinărul negricios,¹ cu un ton i r de prisos se străduia să-l prefacă naiv. Sosesc, așa ' m ' i spuneam, de la marginea lumii.

¹ !um ! Nu știati atîta lucru ? Ei bine, în șase luni va f n p l împlinit.

¹ l i i a r de-adevărai ?

A a cum am cîntea să v-o spun, cetățene. | i i doi tineri cu înfățișarea militărească schimbară i c e i o privire și un surîs, cu toate că tinărul blond ' i l l i povara unei vii nerăbdări. c i l e vorbea cu ei urmă :

— Lyon e cartierul general al conspirației, dacă totuși conspirație poate fi numit un complot ce se urzește ziua-n amiaza mare. Denumirea de guvern provizoriu s-ar potrivi mai bine.

— Ei, fie, cetățene, făcu tinărul negricios, cu o politete ce nu era lipsită de ironie, să-i zicem guvern provizoriu.

- Guvernul provizoriu, despre care vorbim. își an statul său major și armatele sale.
- Na ! stat major poate... dar armate...
- Vă repet, armatele sale.
- Dar unde sînt armatele acelea ?
- Iată, una se organizează în munții Auvergne, sub co-manda domnului de Chardon ; alta în munții Jura, sub comanda domnului Teyssonhet ; în sfîrșit o a treia, care j e gata, pe picior și chiar în condiții minunate la ceasul de l față. în Vendeea, sub comanda lui Escarboville, a lin Achille Leblond și a lui Cadoudal.

— Ca să vă spun drept, cetățene, îmi faceți un real sei viciu adueîndu-mi la cunoștință toate veștile astea. Crc- l deam că Bourbonii sînt cu desăvîrșire resemnați și împăcați cu exilul. Mai credeam că poliția e făcută în a ș a fel încît să nu mai existe nici comitete provizorii regaliste j in marile orașe și nici bandiți la drumul mare. în sfîrșit, l credeam că Vendeea e pacificată cu desăvîrșire de generalul Hoche.

Tinărul căruia i se adresaseră părerile de mai sus iz-fl bucnî în rîs.

— Dar, mă rog, de unde veniți dumneavoastră ? ex-' | clamă el, de unde veniți ?

— V-am spus-o, cetățene, de la capătul pămîntului.

— Se și vede.

Pe urmă, continuînd :

— Ei bine, înțelegeți, Bourbonii nu mai sînt bogați, l Emigranții, ale căror bunuri au fost vîndute. sînt ruinați.■ E cu neputință să pui pe picior două armate și să întretîlH o a treia fără bani. Se găseau astfel în încurcătură. NumaH Republica ar fi fost în stare să plătească solda dușmani-l lor ei. Ori, nu era deloc probabil că ea s-ar fi hotărît s-o« facă prin bună înțelegere. Atunci, fără a mai încerca cu cal asemenea tirguială scabroasă, s-a găsit cu cale că e ma | l simplu să i se ia banii decît să i se ceară.

Ah ! în sfîrșit înțeleg. .' Havă

Domnului !

(*înfrății lui iehu* sînt intermediarii dintre Repu- | i i contrarevoluție, sînt perceptorii generalilor re-

Da, asemenea lucru nu mai e furt, ci o operație mi- ini act de vitejie ca oricare altul, intocmai, cetățene, văd c-ați înțeles. Iar în privința ului. sînteți acuma tot atît de atotștiutor cît și noi.

I iar, strecură cu timiditate negustorul de vinuri din 1« iux, dacă domnii confrăți ai lui Iehu — luați aminte nı spun nimica de rău — dacă domnii confrăți ai lui mım rivnesc decît la banii guvernului.

Lu banii guvernului, nu la alții. Nu-i nici un piu c-ar fi prădat pe vreun particular. N iei un exemplu ? Niei unul.

Alunei cum se face că ieri, odată cu banii guvernului luat cu ei și suma de două sute de ludovici ce era

I i agă domnule, răspunse tînărul ce-și lua masa în mie, v-am spus doar că trebuie să fi fost la mijloc ıı 1 și că, așa cum mă numesc eu Alfred de Barjols, ıı și banii aceia vi se vor restitui într-o zi sau alta. cıı 'storul de vinuri scoase un suspin și clătină din ı-i unul ce mai păstrează oarecare îndoieli, cu toate i a i le ce-i sînt date.

Ir, în clipa aceea, ca și cum angajamentul pe care și—1 tînărul nobil, care tocmai își dăduse în vileag condi-ocială, spunindu-și numele, ar fi trezit simțul delicatîi cei pentru care el se pusese chezaș, un Cal se opri în a se auziră pași pe. coridor, ușa de la sufragerie se i li i un om mascat și înarmat pînă-n dinți apăru pe

Domnilor, spuse el în mijlocul liniștii adinei prile-d« Ivirea lui, nu cumva se află printre dumneavoas-i i i la lor pe numele său Jean Picot, care se găsea ieri l• i. > i ița ce-a fost oprită între Lambesc și Pont-Royal? I i <la, făcu negustorul de vinuri în culmea uimirii. Dumneavoastră sînteți? întrebă omul mascat. I > i, eu sînt.

— Nu vi s-a luat nimic ?
■— Ba da, mi-a fost luat un sac cu bani, sigilat, cu doua sute de ludovici, pe care-l încredinșasem conducătorului.
— Și trebuie să adaug, interveni tînărul nobil din pensiune, că în clipa de mai înainte, chiar domnia-sa vorbea despre sacul de bani și—1 socotea pierdut.
— Domnul s-a înșelat, răspunse necunoscutul mascat, noi purtăm război cu guvernul și nu cu persoanele particulare : noi sintem confrăți și nu tîlhari. Pofțiți cei două sute de ludovici, domnule, și, dacă o asemenea greșeală s-ar m;ți întîmpla în viitor, reclamați și prezentați-vă în numele lui Morgan.
Cu aceste cuvinte, omul mascat depuse un sac de galbeni în partea dreaptă a negustorului de vinuri, îl salută curtenitor pe oaspeții pensiunii și ieși, lăsindu-i pe unii înmărmuriți de spaimă și pe alții în culmea uimirii față do o asemenea cutezanță.

resort ca să se repeadă la gîtul bărbatului mascat, ceea ce cu siguranță că s-ar fi întîmplat dacă ar fi fost singur. Dar cel mai vîrstnic dintre ei, cel ce părea să aibă nu numai obiceiul ci și dreptul de a-i ordona, se mulțumise, cum făcuse și prima dată, să-l țînă cu toată puterea de haină, spunindu-i cu un ton poruncitor, aproape aspru chiar :

— Stai jos, Roland !

Și tînărul se așează pe scaun. .

Dar cel ce dintre toți comesenii rămăsese, cel puțin în aparență, cît mai nepăsător în timpul întregii scene ce se desfășurase, era un bărbat de treizeci și trei,' treizeci și patru de ani, cu părul blond și barba roșcată, chipeș și stă-pinit, cu ochi mari albaștri, pielița obrazului luminoasă, buze inteligente și fine, înalt de statură și cu un accent străin ce trăda omul născut în sinul acelei insule al cărui guvern ducea cu noi, la vremea aceea, un război așa de crîncen : atît cît se putea judeca după puținele cuvinte ce-i scăpaseră, vorbea limba franceză cu o rară corectitudine, în ciuda accentului pe care i l-am semnalat. La primul cuvînt pe care-l rostise, cel mai vîrstnic dintre cei doi că-lători, recunoscîndu-i accentul de dincolo de Canalul Mine-cii. tresărise și,-întorcîndu-se către însoțitorul său, obișnuit să-i citească gîndurile în privire, păruse că-l întreabă cum de se află un englez în Franța tocmai atunci cînd războiul îndîrjit ce se purta între cele ouă națiuni îi exila, firește, pe englezii din Franța precum și pe francezii din Anglia. Fără îndoială, explicația îi părea lui Roland cu neputință de găsit, deoarece dădu un răspuns cu o mișcare din ochi și cu un gest din umeri ce însemna : „Asta îmi pare la fel de nemaipomenit ca și domniei-

La drept vorbind, cu toate că cele două sentimente pe care tocmai le-am indicat, erau sentimentele dominau ir, ele nu se manifestau nicidecum la toți cei ce se aflau da față într-un grad asemănător. Nuanțele se diferențiați dupl sex, după vîrstă, după fire. ba, mai c-am putea spune, și după poziția socială a celor din asistență.

Negustorul de vinuri, Jean Picot, interesatul principal în evenimentul ce tocmai se petrecuse, recunoscînd de la prima vedere, după costum, după arme și după mască, *pă* unul dintre oamenii cu care avusese de-a face în ajun. Iu apariția acestuia mai întii incremenise de uluire. Apoi. puțin cîte puțin, înțelegînd pricina vizitei pe care i-o făcea banditul misterios, trecuse de la uluire lă bucurie, strîl bătînd toate nuanțele intermediare ce despart cele două sentimente. Sacul lui cu galbeni se afla lîngă el și s-ar *a* putut spune că nu îndrăznea să-l atingă. Poate se temfli ca nu cumva în clipa în care ar pune mina pe el, să-l vadl ıııı **sc ca** aurul pe care în vis crezi că l-ai găsit și le **Cacc** nevăzut chiar înainte de-a deschide ochii, în Impui **acela de** luciditate progresivă, ce desparte som-adine **de** deșteptarea deplină. **Domnul cel** pîntecos din diligentă și soția lui mani-i i*ıa, **ca** și ceilalți călători ce făceau parte din același ıı **cea** mai adevărată și mai desăvârșită groază. Așezat ı) inii:a lui Jean Picot, cînd văzu banditul apropiindu-se •ıu ı;ıı .torul de vinuri, în nădejdea iluzorie că va păstra ıı I' iun la respectabilă între el și. confratele lui Iehu, își i i o .caunul înapoi peste cel al soției, care, lăsîndu-se îm-..... încerca și ea la rîndul ei să și-l tragă înapoi pe-al | lı u i n m scaunul următor era cel al cetățeanului Alfred • İnrjols, care n-avea nici un motiv să se teamă de niște Ului ni despre care își manifestase o părere atît de grozavă i di I' i nevoitoare, scaunul soției domnului pîntecos gă-un obstacol în neclintirea celui pe care ședea tînărul lilill incit, așa cum se întîmplase și la Marengo cu opțiuni lunı mai tîrziu, cînd generalul șef socotise că era lupul sa reia ofensiva, mișcarea de tragere înapoi a scau-ııııı I a stăvilită.

ı i i despre acesta — vorbim de cetățeanul Alfred de la — înfățișarea lui, cît și cea a abatelui care dăduse |ıııu uțiu biblica in privința lui Iehu, regele Israelului, și un ui pe care o primise de la Elisei, înfățișarea lui, s-o nilațiș, fusese cea a unui om care nu numai că nu li inc ni uși de puțin, ci care se aștepta chiar la eveni-. niul ce se petrecea, orieit de neașteptat părea să fie un ı eveniment. Cu surîsul pe buze îl urmărise cu ıııı pe omul mascat și, dacă toți oaspeții n-ar fi fost ii ti preocupati-de cei doi actori principali ai scenei ce • l.ıl n ura. ar fi putut băga de seamă uh semn aproape M.....plibil cu ochiul, schimbat între bandit și tînărul ılnl .ioni ce se repetă aproape în aceeași clipă și între |ll u nobil și abate.

i ııı ipre partea lor. cei doi călători, pe care i-am intro-| Iu nla mesei comune și care, dună Cum âm mai '.<• țineau destul de retrași la un capăt de masa. a atitudinea caracteristică firilor lor diferite. Cel II lin ı dmtre ei dusese instinctiv mîna la șoiel, ca și cum nilal o armă ce-i lipsea, și se ridicase ca mișcat de-un

voastre ; dar dacă domnia-voastră, matematician prin excelență, nu găsiți soluția unei asemenea probleme, ce rost are să mi-o cereți mie."

în cugetul lor, cei doi tineri rămăseseră însă cu credința de nezdruncinat că bărbatul cel blond, cu acent anglo-saxon, era călătorul pe care-l aștepta gata inhămată confortabila caleașca de la ușa hotelului, și că acel călător era din Londra sau în orice caz dintr-unul din comitatele sau ducatele Marii Britanii.

Cît despre vorbele pe care le rostise, am spus doar că erau rare, atît de rare incît de fapt păreau mai curînd exclamații decît vorbe ; numai că, la fiecare explicație ce fusese cerută asupra stării din Franța, englezul își scotea fățîș un irnețel din buzunar și, rugîndu-l fie pe negustorul de vinuri, fie pe abate, fie pe tînărul nobil să repete explicația — ceea ce fiecare făcea cu o bunăvoință plină de amabilitate, asemănătoare tonului curtenitor cu care fusese pusă întrebarea — nota ceea ce era mai important, mai extraordinar sau mai pitoresc din cele povestite despre Oprirea poștalionului, starea în care se află Venus și confrății lui Iehu, mulțumind de fiecare dată cu vocea și cu l|estul. cu acea rigiditate atît de obișnuită la vecinii noștri le peste Canal, și punindu-și de fiecare dată în buzunarul pe pulpana redingotei carnețelul îmbogățit cu o nouă formație.

ta sfîrșit, ca un spectator tare bucuros de un deznodă-piint neașteptat, scosese un strigăt de satisfacție dînd cu |Chii de omul mascat," pe care-l ascultase ațîntind urechile,, il privise holbind ochii și nu-l scăpase nici o clipă din privire, pînă ce ușa se închise în spatele lui, și atunci, scoțîn-du-și cu grabă carnețelul din buzunar, spuse vecinului •ilu, care nu era altul decît abatele :

— O ! domnule, ați fi atît de bun să-mi repetați cuvînt
cuvînt, în cazul că nu mi-aș aminti, cele ce a spus
| aii lomul care tocmai a ieșit de aici ?
Se puse să scrie numaidecît și, memoria abatelui în-arasindu-se
cu a sa, avu satisfacția de a transcrie în i uită integritatea fraza
confratelui lui Iehu adresată cetă-mului Jean Picot. Apoi, după
ce transcrise fraza aceea, izbucni cu un ni ce adăuga un straniu
și original specific vorbelor

— Vai ! într-adevăr numai în Franța se întîmplă ase-nea
lucruri. Franța e țara cea mai ciudată din lume.

— Pe cuvîntul meu ! sînt și eu întocmai ca dumne- ■
voastră, milord. Zic milord, fiindcă presupun că sînteți englez.
— Da, domnule, răspunse gentilomul, mă bucur de
asemenea cîinste.
— Ei, bine ! după cum vă spuneam, urmă Tinărul. sînt
încîntat că pot călători în Franța și pot vedea lucruri ca cele pe
care le-am văzut. Trebuie să trăiești sub guvernul cetățenilor
Gohier, Moulin, Roger Ducos, Sieyès și Barras ca să ai prilejul să
fii de față și să vezi asemenea poznă și cînd, peste cincizeci de
ani, se va povesti că-n mijlocul unui oraș de treizeci de mii de
suflete, ziua-n amiaza mare un tilhar de drumul mare a venit, cu
masca pe obraz, cu două pistoale și o sabie la brîu, ca să
restituie cei două sute de ludovici pe care-i șterpelise în ajun
unui negustor cînstit care era deznădăjduit că i-a pierdut ; cînd
se va mai adăuga că asemenea fapt s-a petrecut la un prînz în
pensiuine la care ședeau așezați vreo douăzeci, douăzeci și cinci
de persoane, și că tilharul model s-a retras fără ca nici una din
cele douăzeci, douăzeci și cinci de persoane prezente să se fi
repezit să-l prindă de gît, sînt gata să pun prinsoare că cel ce va
avea îndrăzneala să povestească asemenea anecdotă va fi socotit
drept un mincinos infam.
Și tinărul, lăsîndu-se pe spate în scaun, izbucni în rîs, dar
într-un rîs atît de nervos și strident încît toți îl priviră uimiți, în
timp ce tovarășul său își pironi ochii asupra lui cu o îngrijorare
aproape părintească.
— Domnule, i se adresa cetățeanul Alfred de Barjols, care,
ca și ceilalți de altfel, păru tulburat de asemenea stranie
modulație de glas, mai mult tristă sau, de fapt, mai mult
dureroasă decît veselă, și pe care înainte de a răs-, punde o
lăsase să se stingă pînă la cea din urmă fremătare. Domnule,
îngăduiți-mi să vă trag atenția că omul pe care l-ați văzut acum
cîteva clipe nu-i nicidecum un tilhar de drumul mare.
— Ei asta-i ! Să fim sinceri, ce-i atunceea ?
— După toate probabilitățile, e un tînăr dintr-o familie tot
atît de bună ca și dumneata și ca și mine-
— Conte Horn, pe care regentul l-a pedepsit să fie tras pe
roată în piața Grève, era și el un tînăr de familie

52
ună. Și, ca dovadă, toată nobilimea Parisului și-a trimis ășurile
la execuția lui.
— Conte Horn, de-mi aduc bine aminte, asasinase un vreu
ca să-i fure o poliță pe care nu era nicidecum în
ășură să i-o achite, dar nimeni nu va cuteza să vă spună ă
vreunul din confracții lui Iehu s-ar fi atins măcar de-un ir de păr
de pe capul unui copil.
■—■ Ei bine ! fie ! Să admitem că instituția ar fi înt-eiată pe
un punct de vedere filantropic, ca să restabilească balanța între
averi, să îndrepte capriciile hazardului, să reformeze abuzurile
societății ; chiar de-ar fi un tilhar în felul lui Karl Moor¹, amicul
dumitale Morgan — arcă Morgan zicea cetățeanul acela cînstit
că se numește?
— Da, răspunse englezul.
— Ei bine ! amicul Morgan nu-i decît tot un tilhar.
Cetățeanul Alfred de Barjols se făcu alb ca varul.
— Cetățeanul Morgan nu-mi e amic, răspunse tinărul
ristocrat, dar dacă mi-ar fi, m-aș socoti onorat cu prie-mia lui.
£ — Fără îndoială, răspunse Roland, izbucnind în rîs ; tocmai
cum spune domnul de Voltaire : *Prietenia unui are om este o
binefacere a zeilor*.
— Roland ! Roland ! îl strigă cu glas șoptit tovarășul ău.
— Vai ! generale, răspunse acesta, lăsînd poate anume ă-i
scape titlul ce se cuvenea tovarășului său, lăsați-mă, ogu-vă, să
continui cu domnul o discuție ce mă interesează | cel mai înalt
grad.
Generalul ridică din umeri.
— Numai că, cetățene, urmă tinărul cu o ciudată stă-
niintă, am nevoie să fiu lămurit. S-au împlinit doi ani de **jffnd**
am părăsit Franța și, de la plecarea mea, s-au schim-lial atîtea
lucruri, haine, obiceiuri, accent, încît și limba

oi încântat, domnilor, că pot călători în Franța și că-i pot
la.ște pe francezi.
Ultima lui-frază fusese rostită cu atîta curtenire, că
Il mai rămînea, după ce-ai auzit-o desprinzîndu-se de
i i ii menea buze serioase, decît să-i mulțumești celui ce-a
iii o. chiar dacă era descendentul învingătorului de la
ry, Poitiers și Azincourt.
i noi asemenea politeți îi răspunse cel mai tînăr dintre i călători,
cu un ton de nepăsare caustică, ce părea il i vine din însăși
firea lui.

■ **ar** fi putut ușor schimba. Cum îi spuneți dumneavoastră, în
limba ce se vorbește astăzi în Franța, faptului de a opri
poștalioanele și de-a lua banii ce se găsesc în ele ?
— Domnule, răspunse tinărul cu glasul omului hotărît **nu**
sustînă discuția pînă la capăt, eu îi spun a purta răz-ı>ı ; și
iată, însoțitorul dumneavoastră, pe care l-ați numit adineaori
general, în calitatea-i de militar vă va spune
pe lîngă plăcerea de-a fi ucis, generalii din toate tim-
¹ Aluzie la piesa *Hoții*, de P. Schiller. (n.t.)

63
purile n-au făcut altceva decît ceea ce face și cetățeanul
Morgan.
— Cum ! strigă tinărul nostru, ai cărui ochi scăpai ă ca
fulgerele, îndrăzniți să comparați ?
— Lasă-l pe domnul să-și dezvolte teoria, Roland. in-
•terveni călătorul negricios ai cărui ochi se umbriră sub genele-
i lungi, negre, ca nu cumva să lase să se vadă ce se petrecea în
sufletul său, spre deosebire de cei ai tbyă-v rasului său, ce
păreau că se dilataseră ca să-și arunce flăcările.
— Ah ! exclamă tinărul cu accentu-i sacadat, vedeți
așadar că și domnia-voastră începeți să fiți captivat ă. discuție.
Pe urmă, întorcîndu-se către cel pe care părea că-l atacă :
— Continuați, domnule, continuați, zise el, generalul vă
îngăduie.

Tinărul nobil se înroși atît de tare pe cît pălise cu o clipă
mai înainte și, cu dinții strînși, cu coatele pe masă, cu bărbia
sprijinită în pumni ca să se apropie cît mai mult cu puțință de
adversarul său, cu un accent provensal ce creștea din ce în ce
mai tare pe măsură ce discuția sporea în tensiune, spuse :
—r De vreme ce *generalul îmi îngăduie*, reluă ăpăsînd pe
cuvîntul *generalul*, voi avea cîntea să-i spun, și cu același
prilej și dumitale, cetățene, că îmi aduc aminte, cr. d, să *îi* citit
în Plutarh, că în clipa în care Alexandru a pos ■ nit spre India,
n-a luat cu dînsul decît optsprezece sau douăzeci de talanți de
aur, ceea ce face acum o sută, sau o sută douăzeci de mii de
franci. Ori, credeți dumn a-voastră că cu acești optsprezece-
douăzeci de talanți de aur și-a hrănit el armata, a cîștigat
bătălia de la Granic, a supus Asia Mică, a cucerit Tyr-ul, Gaza,
Siria, Egiptul a clădit Alexandria ; cu ei credeți că a pătruns
pînă-n Libia și a pus să fie declarat fiul lui Jupiter de oracolul
lui Ammon, și apoi tot cu ei a, pătruns pînă la Hyphasa și,
fiindcă soldații săi nu voră să meargă cu el mai depai s-a
întors la Babilon ca să-i întrecă în lux, în deșfriu și în
voluptate pe cei mai luxoși, mai desfrînați și mai voluptoși regi
ai Asiei ? Din Macedonia vă închipuiți, oar că-și trăgea el banii,
și credeți că regele Filip, unul din-trei cei mai săraci regi ai
sărmanei Grecii, își onora polițele pe care fiul său le emitea în
contul lui ? Nu, nicidecum ! Alexandru făcea ca și cetățeanul
Morgan : numai că, în loc să oprească diligentele la drumul
mare, el prăda orașele, îi silea pe regi să-și plătească
răscumpărarea, puneu biruri în țările cucerite. Să trecem la
Hanibal. Știți, desigur, cum a plecat din Cartagina, nu-i așa ?
N-avea nici măcar cei optsprezece-douăzeci de talanți ai prede-
cesorului său, Alexandru. Dar, dat fiind că-i trebuiau bani,
luă cu asalt și jefui orașul Sagonta, în plină pace, călcînd peste
tratate ; din clipa aceea fu bogat și putu să pornească în
campanie. Să-mi fie cu iertare, de data aceasta nu mai e vorba
de Plutarh, ci de Cornelius Nepos. Vă scutesc de coborîrea
Pirineilor, ele trecerea Alpilor, de ceile trei bătălii pe care le-a
cîștigat punînd mîna de fiecare dată pe comorile celor învinși
și, iată, ajung la cei cinci, șase ani pe care i-a petrecut în
Campania. Credeți oare că el și cu armata lui plăteau pensii
locuitorilor din Capua și că bancherii din Cartagina, cu care se
învrăjbise, îi trimiteau bani ? Nu : prin război se hrănea
războiul, după sistemul lui Morgan, cetățene. Dar să trecem la
Ce-jșar. Ei ! cu Cezar e altceva. Pleacă din Spania cu datorii de
vreo treizeci de milioane, se întoarce aproape cum a plecat,

pleacă din nou în Galia, stă zece ani la străbunii noștri : în timpul celor zece ani trimite mai mult de o sută de milioane la Roma, trece iarăși peste Alpi, trece Rubiconul, merge drept asupra Capitolului, sparge-ușile Intrînd cu forța în Templul lui Saturn, unde se afla tezaurul, ia cît îi trebuie din el pentru nevoile sale personale, și nu pentru cele ale republicii, cam trei mii de livre aur în lingouri, și moare — el, pe care creditorii, cu două-eci de ani mai înainte, nu voiau să-l lase să iasă din căi i ta-i de pe calea Suburra — lăsînd două, trei mii de Nestreți pe cap

M-ul pe care Bonaparte îl înlăturase din numele său și po e-ul al cărui accent generalul îl scosese,

Afectarea sa păru că-l scoate din sărite pe Rol care făcu o mișcare ca și cum ar fi fost gata să se repcad.» la el. Dar însoțitorul său îl opri.

— Lasă, Roland, făcu el, lasă. Sînt sigur că cetăl nul Barjols n-are să spună că generalul *Bonaparte* dupii cum îi spune el, e un tilhar.

— Nu, n-am s-o spun eu ; dar e un proverb italian care-o spune pentru mine.

— S-auzim proverbul ! ceru generalul, substituindu-s# însoțitorului său și, de data aceasta, fixînd asupra tinfl rului nobil privirea-i limpede, calmă și profundă.

— Iată-l în toată simplitatea lui : *Francesi non -tutti landroni, ma buona parte*. Ceea ce înseamnă : „Nu toți francezii sînt tilhari, ci...”

' — O bună parte ? întrebă Roland.

— Hm ! ci *Bonaparte*, răspunse Alfred de Barjols Nici nu ieșise bine cuvîntul obraznic cîin gura **iii** rului aristocrat, și farfuria cu care se juca Roland îi țîșnl din mină și-l izbi din plin peste față.

Femeile scoaseră cite un țipăt, bărbații se sculară în picioare.

Roland izbucni în rîsu-i nervos, ce-i era atit de obiș-: nuit, și se lăsă să cadă pe scaunul său.

Tînărul aristocrat stătu calm, cu toate că un șuvoi <h> singe îi curea din sprinceană pe obraz.

În clipa aceea, conducătorul intră spunînd, după fo r mula obișnuită :

— Cetățeni călători, poftiți în diligentă !

Călătorii, grăbindu-se să se depărteze de teatrul încăierării la care tocmai fuseseră de față, se năpustiră spre ușă.

— Scuză-mă, domnule, i se adresă Alfred de Barjols lui Roland, nădăjduiesc că nu pleci cu diligenta ?

— Nu, domnule, cu trăsura poștei; dar fii pe p nu plec încă.

— Nici eu, zise englezul. Dezhămați caii, rămîn și eu.

6 fi

— Uricura, zise acesta din urmă luînd loc în trăsură, plec tare întristat că te las singur, aici, Roland, fără nici un prieten care să-ți slujească de martor.

— Ei ! nu fiți îngrijorat de așa ceva, generale, niciodată nu-i lipsă de martori. Se găsesc și se vor găsi totdeauna oameni curioși să afle cum un bărbat ucide pe altul.

— La revedere, Roland. Auzi tu, nu-ți spun adio, îți spun la revedere !

— Da, scumpul meu general, răspunse tînărul cu glas aproape înduioșat, aud. foarte bine și vă mulțumesc.

— Făgăduiește-mi că - ai să-mi dai de știre îndată ce socoteala asta va fi încheiată, sau c-ai să-mi scrii prin cineva. Dacă n-ai să poți să-mi scrii chiar tu.

— Oh ! nu vă temeți, generale. în mai puțin de patru zile veți primi o scrisoare de la mine, adăugă Roland.

Apoi, cu o umbră de adîncă tristețe în voce :

— încă n-ați băgat de seamă, făcu el. că asupra-mi stă un destin ce nu vrea să mă lase să mor ?

— Roland ! exclamă generalul pe un ton sever, iarăși !

— Nimic, nimic, spuse tînărul clătînînd din cap și dînd trăsăturilor sale înfățișarea unei veselii nepăsătoare, care trebuie să-i fi fost expresia obișnuită a feței mai înainte de a i se fi înfîmplat necunoscuta nenorocire ce părea a-l face să dorească moartea, cu toate că era atît de tînăr.

— Bine. Dar, știi ce ? încearcă să afli un lucru.

— Ce lucru, generale ?

de locuitor, zece, douăsprezece milioane Calpurniei, și treizeci, patruzeci de milioane lui Octa-vian ; tot după sistemul lui Morgan, numai că Morgan Hînt sigur că va muri fără să se fi atins, nici de banii galilor nici de aurul Capitolului. Acum, să sărim peste o mie opt sute de ani, și să ajungem la generalul *Buonaparte*...

Si tînărul aristocrat, cum obișnuiau să facă toți dușmanii învingătorului din Italia, se prefăcu că apasă pe

A **Conspiratorii, voi. I**

— Eu plec, spuse cu un suspin tînărul oacheș, căruia Roland îi dăduse titlul de general. Știi că trebuie, prie-

, că prezența mea acolo e absolut necesară. Dar îți li nu te-aș părăsi nicidecum așa, dacă aș putea face

spunînd cuvintele de mai sus, vocea-i trăda emo-loate că timbrul ei, îndeobște ferm și metalic, nu l i i susceptibil de așa ceva. Dimpotrivă Roland părea în culmea bucuriei. S-ar fi îi pune că firea-i războinică se însenina la apropiie-d l Imejdiei și care poate că n-o provocase, dar pe care n i nse măcar s-o înlăture cît de cît.

Bine ! generale, îi răspunse el, trebuia să ne des- i u la Lyon, de vreme ce ați avut bunătatea să-mi ' . i i i un concediu de-o lună ca să mă duc la Bourg, , să-mi văd familia. Vom face cu șaizeci de leghe puțin împreună, asta-i tot. Vă voi reîntilni la Paris, li să știți, dacă aveți nevoie de un om devotat și . . n u face nazuri, gîndiți-vă la mine. Fii pe pace, Roland, făcu generalul, mină, uitîndu-se cu atenție la cei doi adversari s înainte de orice, Roland, îi spuse el însoțitorului u n n accent nedefinit de duioșie, nu te lăsa ucis și, lucrul e cu puțință, să nu-ți ucizi nici adversarul. La urnei, tînărul acesta e un bărbat cu suflet și tare l v m într-o zi să-i am al tauri de mine pe toți bărbații lei.

Voi face tot ce-i cu puțință, generale, fiți liniștit. n n u e e l moment, birtașul se arătă în pragul ușii.

i l i asura de poștă pentru Paris e gata inhămată*, l

i x ralui își luă pălăria și bastonul ce se-aflau pe un i a r Roland, dimpotrivă, îl urmă cu capul desco-purtîndu-se în așa fel să se vadă bine că nici prin u i l trecea să plece cu tovarășul său. D l i i l .va. Alfred de Barjols nu i se împotrivi la ieșire. ■ i i i l i l . era lesne de văzut că adverasul lui e mai curînd t r o cei ce caută gilceavă decît dintre.cei ce-o ocolesc. **Roland** îl însoți pe general pînă la trăsura în care gelul se urcă.

87

— Cum se face că în clipa în care sîntem în război cu Anglia, un englez se plimbă prin Franța atît de liber și liniștit de parcă ar fi la el acasă.

— Bine. Am să aflu.

— Dar cum ai să faci ?

— Nu știu. Dar. dacă v-ara făgăduit c-am să aflu. sigur am să aflu, chiar de-ar trebui să-l întreb pe el în persoană.

— Cap nesăbuit ! bagă de seamă să nu intri în altă încurcătură și din partea asta.

— în orice caz, fiind vorba de-un dușman, nu va mai fi duel, ci adevărată luptă.

— Ei, încă o dată, la bună vedere și, hai vin de mă sărută.

Roland se aruncă cu un gest de recunoștință pasionată de gîtul aceluia ce-i acordase asemenea îngăduință.

— Oh ! generale ! strigă el, cît aș fi de fericit... de n-aș fi atît de nenorocit !

Generalul se uită la el cu dragoste adîncă.

— într-o zi ai să-mi povestești toată nenorocirea ta, nu-i așa Roland ? îi spuse.

Roland izbucni în risul acela îndurerat, care de două sau de trei ori se și ivise pe buzele lui.

— Oh ! pe viața mea, nu, răspunse el, ați ride prea tare de mine.

Generalul se uită la el, cum s-ar fi uitat la un nebun. —. în sfîrșit ! exclamă el, trebuie, să lei oamenii așa cum sînt.

— Mai cu seamă cînd nu sînt ceea ce par să fie.

— Tu mă socoti Oedip și-mi dai să dezleg enigme, Roland.

— Ah ! de-ați ghici-o pe asta, generale, v-aș saluta ca pe regele Thebei. Dar, cu toate prostiile mele, uit că ■ fiecare clipă vă e prețioasă și vă țin în loc de prisos.

— Ai dreptate ! ai vreun comision pentru Paris ?

— Am trei-: prietenie lui Bourrienne, respectele mele fratelui dumneavoastră, Lucian,, și cele mai calde omagii «toamnei Bonaparte.

— Se va face așa cum dorești.

— Unde vă gălesc la Paris ?

— în casa mea din strada Victoriei și poate...

— Poate... ?

—• Cine știe ? poate la Luxembourg !

Pe urmă, trăgându-se înapoi, ca și cum i-ar fi părut **rău** că spusese atât de multe, fie chiar aceleia pe care-l lăsa drept cel mai bun prieten al său :

— Dă-i drumul înspre Orange ! strigă el surugiului, I cit mai repede cu putință.

Surugiul, care n-aștepta decât porunca de plecare, dădu băt i cailor. Trăsura plecă iute, huruind ca tunetul, și dis- i..... pe poarta Oulle.

Roland rămase nemișcat pe locul pe care se afla, nu numai'atît cit să poată urmări cu vederea trăsura, ci încă multă vreme după ce o pierduse din ochi.

Apoi, scuturîndu-și capul ca să-și alunge parcă de pe frunte norul ce-l înnegura, se întoarse în hotel și ceru o cameră.

— Condu-l pe domnul la numărul 3, porunci patronul unei femei de serviciu.

Femeia luă o cheie atîrnată pe o tăbliță lată de lemn negru pe care erau rînduite pe două șiruri numere albe, și făcu semn tînărului călător s-o urmeze :

— Trimite-mi sus hîrtie, un condei și cerneală, îi ceru tînărul patronului, și dacă domnul de Barjols întreabă unde sînt, dă-i numărul camerei mele.

Patronul făgădui că va face întocmai ceea ce-i ceruse Roland, care urcă scara în urma femeii, fluierînd *Mar-silicza l*

După cinci minute, ședea lingă o masă, avînd în față hîrtia, condeiul și cerneala pe care le ceruse, și se pregă-tea să scrie.

Dar, în clipa cînd tocmai era gata să scrie primul eu-vînt, cineva îi băt看 de trei ori în ușa.

— Intră, spuse el, întorcîndu-se pe unul din picioarele dindărăt al scaunului pe care se așezase, ca să-l poată avea în față pe vizitatorul care, cum socotise el,- trebuia să fie sau 'domnul de Barjols, sau unul dintre prietenii săi.

Ușa se deschise cu o mișcare egală, ca și cum ar fi fost împinsă de un resort mecanic, și în prag apăr看 englezul.

' — Ah ! exclamă Roland, încîntat de vizită, mai ales din punctul de vedere al sfatului pe care i-l dăduse generalul său, dumneavoastră erați ?

— Da, răspunse englezul, chiar eu.'

— Fiți binevenit.

— Oh ! să fiu binevenit, cu atît mai bine î fiindcă nu știam dacă trebuia să viu,

— Dar de ce ?

—' Din pricina luptei de la Abukir. . Roland începu să ridă.

— La Abukir au fost două bătălii, făcu el : cea pe care am pierdut-o și cea pe care am cîștigat-o.

. — Din pricina celei pe care ați pierdut-o.

— Bine ! exclamă Roland, ne batem, ne ucidem, ne nimicim pe cîmpul de bătălie ; dar asta nu înseamnă să nu ne strîngem mîinile cînd ne întîlnim pe teren neutru. Așadar, vă repet, fiți binevenit, mai cu seamă dacă veți binevoi să-mi spuneți de ce ați venit.

— Vă mulțumesc. Dar, mai înainte de toate, citiți aici. Și englezul scoase o hîrtie din buzunar.

— Ce-i asta ? întrebă Roland. .

— Pașaportul meu.

— Și ce am eu de-a face cu pașaportul dumneavoastră ? întrebă iarăși Roland. Doar nu sînt jandarm.

■— Nu, dar deoarece viu să vă ofer serviciile mele, poate că nici nu v-ați gîndi să le primiți dacă n-ați ști .cine sînt.

— Serviciile dumneavoastră, domnule ? ■—

Da. Citiți însă.

Roland citi :

„în numele Republicii franceze. Directoratul executiv ordonă ... i se acorde liberă trecere lui Sir John Tanlay, esq.. pe tot cuprinsul teritoriului Republicii și în caz de nevoie să i se dea ,01'lor și protecție.

Semnat : FOUCHÉ"

— Ui tați-vă și mai jos.

„Recomand cu deosebire celor în drept pe Sir John Tanlay C f i pe un filantrop și prieten al libertății.

Semnat: BARRAS"

— Ați citit ?

— Da, am citit. Ei și ?

— O ! ei și ?... Tatăl meu, milord Tanlay, i-a făewt

... le servicii domnului Barras, de acea domnul Barras

în ;tăduie să mă plimb în Franța și sînt tare mulțumit că

i plimb în Franța, și mă desfăt din plin.

— Da, mi-aduc aminte, *sir* John. Ne-ați făcut cinstea să ne spuneți toate acestea și la masă.

— Le-am spus. e-adevărat. Am mai spus și că mi-s tare dragi francezii.

Roland se înclină.

— Și mai ales generalul Bonaparte, urmă John.

— Vă e drag tare generalul Bonaparte ?

— îl admir : e un om mare, foarte mare.

— Ah ! fir-ar să fie ! *Sir* John, sînt tare amărît că el n-aude un englez spunînd așa ceva despre dînsul.

— Vai ! dac-ar fi de față. nici nu m-aș gîndi să i-o spun.

— De ce ?

— N-aș vrea să creadă că spun așa că să-i fac plăcere. O spun numai pentru că-i părerea mea.

— Nu mă-ndoiesc, milord, făcu Roland. care nu știa unde voia s-ajungă englezul, și care, după ce aflase din pașaport ceea ce voia să știe, se ținea în rezervă.

'— Și cînd am văzut, urmă englezul cu același singe rece, cînd am văzut că țineți cu generalul Bonaparte, mi-a făcut plăcere.

— Chiar de-adevărat ?

— Mare plăcere, făcu englezul, dînd din cap afirmativ.

— Cu atît mai bine.

— Dar cînd am văzut că aruncați cu farfuria în capul domnului Alfred de Barjols, asta m-a necăjit.

— Asta v-a necăjit, milord, și de ce ?

— Pentru că în Anglia, un gentilom nu arunca cu farfuria în capul altui gentilom.

— Ah ! milord, exclamă Roland, ridicîndu-se și în-cruntînd din sprîncene, nu cumva ați venit să-mi dați din întîmplare o lecție ?

— Vai ! nu.' Am venit ca să vă întreb : sînteți poate îngrijorat că nu găsiți un martor ?

— Pe cîntea mea, *sir* John, vă mărturisesc că așa-i, și în clipa în care ați băt看 la ușa, mă întrebam, vrînd să aflu, cui aveam să-i cer un asemenea serviciu.

— Dacă binevoiți, spuse englezul, am să fiu martor.

— Ei ! fir-ar să fie ! făcu Roland, primesc și încă grozav de bucuros.

— Iată serviciul pe care voiam să vi-l ofer dumneavoastră !

Roland îi întinse mînă. ' — Vă mulțumesc, șopti el. Englezul se-nclină.

— Acum, urmă Roland, că ați avut bunul plac, milord. de a-mi spune cine sînteți înainte de a-mi oferi serviciile, e foarte drept ca, devreme ce vi le'primesc, să știți și dumneavoastră cine sînt eu.

— Oh î cum doriți.

— Mă numesc Louis de Montrevel și sînt aghiotantul ■ jeneralului Bonaparte.

— Aghiotantul generalului Bonaparte ! sînt foarte încîntat.

— Acum vă dați seama de ce-am luat apărarea generalului meu poate puțin prea înfierbîntat.

— Nu, nu prea înfierbîntat. Numai că farfuria..;

— Da, știu bine, provocarea se putea face și fără farfurie. Dar, ce vreți ! o aveam în mînă și, neștiind ce să lac cu ea, i-am aruncat-o în capul domnului de Barjols. A plecat de altfel singură, fără să fi vrut.

— Doar n-aveți să-i spuneți lui așa ceva ?

— Ah ! fiți liniștit. V-am spus dumneavoastră ca să fiți cu conștiința împăcată.

— Foarte bine. Așadar, aveți să vă bateți ?

— Cel puțin pentru asta am și rămas.

— Și cu ce vă bateți ?

— Asta nu vă privește, milord.

— Cum, asta nu mă privește ?

— Nu. Domnul de Barjols e insultatul. El trebuie s-a-lca^ă armele.

— Aşadar, orice armă ar propune, dumneavoastră o beţi accepta ?

— Nu eu, *sîr* John, ci dumneavoastră, în numele mî. a. devreme ce-mi faceţi cînstea de-a fi martorul meu.

— Şi, dacă alege pistolul, la ce distanţă şi cum doriţi I va bateţi ?

Englezul se înclină iarăşi.

— Ora şi ziua luptei ?

— Oh ! asta cît mai repede cu putinţă. Nu mi-am vă-; zut familia de doi ani de zile şi vă mărturisesc că abia aş-; tept să-i îmbrăţişez pe toţi ai mei.

Englezul se uită la Roland cu oarecare uimire. Vorbea cu atîta încredere, c-ai fi spus că-i sigur dinainte că n-are să fie ucis.

În clipa aceea bătu cineva la uşă şi vocea patronului întrebă :

— Pot să intru ?

Tînărul răspunse afirmativ : uşa se deschise şi patronul intră înăuntru, ţinînd în mînă o carte de vizită pe care a dădu locatarului său.

Tînărul luă cartea de vizită şi citi : „Charles de Va-len solie".

— Din partea domnului Alfred de Barjols, zise patronul. '

■— Foarte bine ! făcu Roland.

Apoi, înmîinînd englezului cartea de vizită.

— Poftiţi, asta vă priveşte. Găsesc de prisos să-Lvăd pe domnul acesta devreme ce prin partea locului numai există cetăţeni... Domnul de Valensolle este martorul domnului de Barjols, dumneavoastră sînteţi al meu. Stabiliţi totul între dumneavoastră. Numai, adăugă tînărul strîn-gîndu-i mina englezului şi aţintindu-I cu. privirile, daţi-vă toată osteneala să faceţi un lucru serios. Am să aprob tot ceea ce veţi fi făcut, afară doar dacă ne veţi lua orice şansă de moarte pentru unul sau celălalt dintre noi doi. ' — Fiţi pe pace, răspunse englezul : voi proceda ca pentru mine.,

— Să fie într-un ceas bun. Plecaţi, şi cînd totul va ii pus la punct, urcaţi iarăşi la mine. Nu mă mise de aici.

Sîr John îl urmă. pe hangiu. Roland se aşeză iarăşi, se roti cu scaunul în sens invers şi se găsi din nou în faţa mesei de lucru. .

Luă condeiul şi începu să scrie.

Cînd *sîr* John reveni în cameră, Roland, după ce scrisese şi lipise plicurile la două scrisori, scria adresa pe un al treilea.

Făcu semn englezului cu mîna, ca să aştepte pînă ce termină, ca să-i poată acorda toată atenţia.

m ■ *j*
I. Termină în sfîrşit descris adresa, Irpi pacul scrisorii Şi se întoarse.

— Ei bine, întrebă ei, total e pus la punct ?

— Da, răspunse englezul, şi a fost lucru uşor, aveţi de-a face cu un adevărat gentilom. - ' . -

— Cu atît mai bine ! zise Roland.

Şi aşteptă.

— Începeţi duelul peste două. ceasuri, la fîntîna din Vaucluse — un loc înecîntător — cu pistolul, din mers unul către altul, fiecare trăgînd după voia lui şi puţin-du-şi urma mersul după focul adversarului.

— Pe cînstea mea! aveţi dreptate *sîr* John. Iată un lucru • desăvîrşit. Dumneavoastră aţi hotărît procedura ?

— Eu, împreună cu martorul domnului de Barjols, adversarul dumneavoastră, care a renunţat la privilegiile sale de insultat.

— Aţi avut grijă şi de arme ?

— Mi-am pus la dispoziţie pistoalele mele. Au fost acceptate pe cuvîntul meu de onoare ca fiind tot atît de necunoscute dumneavoastră cît şi domnului de Barjols. Sînt nişte arme minunate cu care, de la douăzeci de paşi, despic un glonţ pe lama unui cuţit.

— Prăpăd ! Ochiţi bine, după cît se pare, milord ?

| — Da. După cît se spune, sînt cel mai bun trăgător în Anglia.

I — E bine de ştiut. Cînd Voi dori să-mi găsesc moarta, *sîr* John, am să vă caut gîlceavă.

— Vai ! să nu-mi căutaţi niciodată gîlceavă mie, ex-la mă englezul, aş suferi prea mult să mă văd silit să mă bat cu dumneavoastră.

— Vom încerca, milord, să nu vă pricinuim mîhniri. Aşadar, peste două ceasuri.

— Da, dumneavoastră mi-aţi spus ca sînteţi grăbit.

— Bineînţeles. Cît e de-aici pînă la locul acela înecî-I a l or ?

— De-aici pînă la Vaucluse ?

— Asta e tot,treaba dumneavoastră, milord, şi nu a M ... Nu ştiu dacă se face tot aşa în Anglia, dar în Franţa,

brl ce se bat nu se amestecă în nici un "fel. Martorii hotă-condiţiile. Ceea ce fac martorii e totdeauna bine

la. al.

Atunci, ce-am să fac eu va fi bine făcut ? f — Grozav de bine, milord.

— Dă.

— Patru leghe.

-- Asta înseamnă un ceas şi jumătate. N-avem timp de pierdut. Sa ne lepădăm aşadar de lucrurile plictisitoare ni Hii nu ne mai rămînă decît plăcerea,

Englezul se uită la tînărul nostru cu uimire.

75

Roland nu păru că dă vreo atenţie privirii sale.

— Aici am trei scrisori : una pentru doamna de Mon-trevel, mama mea, una pentru domnişoara de Montrevel, sora mea, şi una pentru cetăţeanul Bonaparte, generalul meu. Dacă Voi fi ucis, le veţi pune pur şi simplu la poştă. V-ar veni prea greu ?

— Dacă se-ntîmplă asemenea nenorocire, voi duce chiar eu scrisorile, răspunse englezul. Unde locuiesc doamna, mama dumneavoastră, şi domnişoara, sora dumneavoastră ? întrebă el.

— La Bourg, capitala departamentului Ain.

— E foarte aproape de aici, zise englezul. Cit despre eeneralul Bonaparte, mă voi duce. dacă trebuie, puia în Egipt. Aş fi grozav de mulţumit să-l văd pe generalul Bonaparte.

— Dacă, aşa cum spuneţi, miiord, vă luaţi sarcina sa duceţi dumneavoastră scrisorile, nu veţi avea un drum atît de lung de făcut : în trei zile, generalul Bonaparte va fi la Paris.

— Oh ! făcu englezul, fără s-arate nici cea mai neînsemnată mirare, chiar credeţi ?

— Sînt sigur, răspunse Roland.

— într-adevăr, e un om grozav de neobişnuit generalul Bonaparte. Acuma mai aveţi să-mi daţi vreo altă dispoziţie, domnule de Montrevel ?

— Una singură, milord.

— Vai, şi mai multe dacă voiţi.

— Nu, vă mulţumesc, numai" una, dar foarte importantă.

— Spuneţi.

■— De sînt ucis... dar mă-ndoiesc să am asemenea şansă.

Sîr John se-uită la Roland cu privirile mirate aşa cum şi le mai aţintise asupra lui de două sau trei ori.

— De sînt ucis, reîncepu Roland, pentru că mai la urma urmei trebuie să prevezi totul...

— Da, de sînteţi ucis, ascult.

— Țineţi bine seama, milord, căci doresc cu deosebire în asemenea caz, ca lucrurile să se petreacă exact cum am să vi le spun.

— Totul se va petrece precum îmi veţi spune-, replică *sîr* Jonn. Sînt un om foarte exact.

Ei bine, de voi fi ucis, stărui Roland, punîndu-si nuna pe umărul martorului său şi apăsînd-o cumva pentru ca să-i fixeze mai bine în memorie dispoziţia pe oare voia să i-o dea, îmi veţi aşeza trupul aşa cum va fi, îmbrăcat gata, fără a îngădui nimănui să am atingă, într-un sicriu de plumb pe care îl veţi pune să fie sudat în faţa dumneavoastră. Sicriul de plumb îl veţi închide într-un coşciug de stejar, pe care veţi porunci de asemenea să fie bătut în cuie în faţa dumneavoastră.. în sfîrşit, îl veţi expedia mamei mele, afară doar de nu veţi prefera să aruncaţi totul în Rhon. ceea ce las cu totul la alegerea dumneavoastră, numai să fie aruncat în apele lui.

— N-are să-mi vină mai greu, reluă englezul, de vreme ce tot duc scrisoarea, să duc şi sicriul, cu mine.

— Ei nu ! hotărît lucru, zise Roland izbucnind în hohotele lui ciudate de ris, sînteţi un om înecîntător, şi numai Providenţa în persoană a îngăduit să-mi ieşiţi în cale. ' >a mergem, milord, să mergem !

Amîndoi ieşiră din camera lui'Roland. Cea a lui *sîr* John se afla pe acelaşi palier. Roland aşteptă să intre en-"l"/.ul în camera lui ca să ia armele.

După cîteva secunde ieşi, ţinînd în mînă o cutie cu pistoale.

— Şi-acum, milord, întrebă Roland, cum mergem la ynucluse ? călare sau cu trăsura ?

— Cu trăsura, dacă binevoiți. O trăsură e mult mai Bomodă în caz de rănire. A mea așteaptă jos.
r — Credeam c-ați pus să dezhome.

Așa dădusem poruncă, dar am trimis în goană după 'lai ca să-i poruncesc contrariul. ı S-au coborît pe scară.
- Tom ! Tom ! zise *sir* 'John, ajungînd la ușă unde așteptat de-un slujitor în livreaua-i severă *dc'groom* ^ı''";!<v., ia în primire cutia asta.

Am I going with mylord ?² întrebă slujitorul.

'*Groom* (engl.) ~- îngriitor la grajd, rîndaș la cai (n.t.) Merg și eu cu dumneavoastră, milord"? (engl.)

— *Yes !* răspunse *sir* John.

Apoi, arătîndu-i lui Roland scărița de la caleașca, pe care slujitorul se trudea s-o potrivească.

— Pofțiți, domnule de Montrevel, zise el.

Roland urcă în caleașca și se întinse cu voluptate. — La drept vorbind, zise el, numai dumneavoastră englezii sînteți singurii oameni ce se pricep la trăsurile de călătorie. într-a dumneavoastră te simți ca-n pat. M-aș prinde rămășag cu dumneavoastră că și sicriele vi le dați la capitonat înainte de a vă culca în ele !

— Da, e știut, răspunse *sir* John, că poporul englez se pricepe foarte bine la confort. Dar poporul francez e un popor mai original și mai amuzant... Vizitiu, la Vaucluse.

IV

DUELUL

Drumul nu-i practicabil decît între Avignon și Isle. Cele trei leghe ce despart Avignon-ul de Isle au fost la-cut& într-un ^{cg&ss}.

'în timpul acelui ceas Roland, ca și cum și-ar fi dat osteneala să facă timpul să pară mai scurt însoțitorului sau de drum, fu vorbăreț și plin de veselie ; ou cît se apropia de locul duelului, cu atît veselia-i creștea. Cineva care n-ar fi știut deloc pricina călătoriei, nici prin minte nu î-ar fi trecut că tînărul acela, ce nu mai înceta de flecărit și nu mai isprăvea de rîs, ar fi fost sub amenințarea unei primejdii de moarte.

în satul Isle trebuiră să coboare din trăsură.

S-au informat : Roland și *sir* John erau primii sosiți.

O apucară pe drumul ce ducea la fîntînă.

— O ! O ! exclamă Roland, aici trebuie să fie un ecou frumos.

caut moartea, cu cît mai multă măreție cu puțință. Și m-am pus pe lucru fără incetare. Altul mai norocos ar fi reușit ele vreo sută de ori pînă acum. Dar eu, da, vai, sint vrăjit. Nici gloanțele nici ghiulele nu mă vor. S-ar zice că săbiile se tem să nu-și știrbească tăișul în pielea mea. Totuși, nu las să-mi scape nici un prilej. Ați văzut, de altfel, după cele ce s-au petrecut la masă. Ei bine, avem să ne batem, nu-i așa ? Am să mă las descoperit ca un nebun, am să-i dau adversarului toate avantajele. Asta nu va însemna însă absolut nimic."Va trage de la cincisprezece pași, de la zece pași, și nu mă va nimeri, sau. va arde capsă fără să pornească glontele. Și toate acestea, frumoasă îmbiere nu-i **asa**. pentru ca să crap într-o bună zi în clipa în care mă voi aștepta cel mai puțin, trăgîndu-mi cizmele ! Dar, sst ! tăcere, iată-1 pe adversarul meu.

în adevăr, pe același drum pe care veniseră Roland și *sir* John, peste ocolîșurile terenului și colțurile tăioase ale stîncii, se vedea ivindu-se partea de sus a trupurilor unui număr de trei persoane, care se tot măreau pe măsură ce se apropiau.

Roland îi numără.

— Trei. De ce trei, zise el, cînd noi nu sîntem decît doi ?

— Ah ! uitasem, exclamă englezul. Domnul de Bar-jols, atît în interesul dumneavoastră cît și într-al său, a cerut s-aducă cu el un chirurg dintre prietenii săi.

-- Ce să facă ? întrebă Roland cu un ton aproape repezit, încruntîndu-și sprîncenele.

— Păi, pentru cazul în care unul. dintre dumneavoastră ar fi rănit ; o luare de singe, în anumite împrejurări, poate salva viața unui om.

Scoase un strigăt, două, la care ecoul răspunse cu o bunăvoință desăvîrșită.

— Ei ! pe cîntea mea, exclamă tînărul, iată un ecou minunat. Nu-1 știu decît pe cel de la Seinon-netta, la Milano, ce poate fi comparat cu ăsta.. Stați puțin, milord.

Și, cu niște modulații ce vădeau în același timp o voce admirabilă și o metodă excelentă," se apucă să cînte un cîntec tirolez ce arăta ca o sfidare adusă gîtlejului omenesc de muzica rezolvată.

Sir John îl privea și-1 asculta pe Roland cu o uimire pe care nu-și mai da osteneala s-o ascundă.

După ce ultimul sunet se stinse în adîncitura muntelui, *sir* John zise :

'— Să mă bată Dumnezeu dacă greșesc, dar cred că suferiți de spleen.

Roland tresări și-1 privi de parc-ar fi vrut să-1 întrebe.

Văzînd însă că *sir* John nu merse mai departe, îl întrebă :

— Bine ! dar ce vă face să credeți așa ceva ?

— Sînteți de-o veselie prea zgomotoasă ca să nu fiți sub povara unei tristeți adinei.

— Da, și asemenea nepotrivire vă miră ?

— Nimic nu mă miră, fiecare lucru își are rațiunea sa de-a fi.

Wrr— E-adevărat ; totul e să cunoști taina lucrului. Ei , bine, am să vă fac părtașul tainei.

— Vai ! nu vă silesc s-o faceți nicidecum.

— Sînteți prea politicos, dar, mărturisiți că v-ar face plăcere să fiți lămurit în ceea ce mă privește. >

— Din simpatie pentru dumneavoastră, da.

— Ei bine, milord, să vă spun taina enigmei, și am să vă spun dumneavoastră ceea ce n-am spus încă nimănui. Așa cum mă vedeți, pîrînd că mă bucur de-o sănătate excelentă, sint atins de un anevrism ce mă face să sufăr îngrozitor. în fiecare clipă mă cuprind spasme, slăbiciuni, leșinuri ce-ar face de rușine și pe o femeie. îmi petrec viața Inînd tot felul de măsuri ridicole, și cu toate acestea Lar-ley¹ m-a prevenit că trebuie să mă aștept să dispar de pe țața pămîntului dintr-un moment în altul, artera atînsă i'ulindu-se rupe în pieptul meu la cea mai mică efortare 1 li ■ care aș face-o, Gîndiți- -ă singur, cît de plăcut e pentru ^{mi} militar ! Puteți înțelege că din clips în care am fost lămurit în privința situației *nu*A:-, m-ara hotărît să-mi

¹ Dominique *La-rrey*, cbirurg-șe? al sonatei din acele tim-ı'in I. (n.t.) /

— *Sir* John, se repezi Roland cu o înfățișare aproape

feroce, eu nu înțeleg asemenea soiuri de dulcegării cînd e vorba de duel. Cînd te bați, te bați ca să te ucizi. înainte de asta poți să schimbi tot felul de amabilități, așa cum făceau strămoșii dumneavoastră și-ai mei la Fontenoy¹, prea bine, fie așa. Dar o dată ce s-au scos săbiile din teacă, ori s-au încărcat pistoalele, trebuie ca viața unuia dintre oameni să plătească truda pe care și-au dat-o și bătăile de inimă pe care le-au cheltuit. în ceea ce mă privește, vă cer un lucru, *sir* John, pe cuvîntul dumneavoastră de cînte. Și anume, de-oi fi rănit sau ucis, viu sau mort, chirurgul domnului de Barjols să nu s-atingă de mine.

— Totuși, domnule Roland...

— O ! trebuie să vă hotăriți ! Dați-vă cuvîntul de cînte, milord, căci astfel, să mă ia dracul, dar nu mă bat.

Englezul se uită la tînăr cu uimire. Chipu-i se făcuse livid, membrele-i erau scuturate de-un tremur ce semăna a groază.

Fără să priceapă nimic din îngrijorarea inexplicabilă a lui Roland, sir John își dădu cuvîntul de onoare.

— Slavă Cerului, făcu Roland. Vedeți, și ăsta e unul dintre efectele ineîntătoarei boli de care sufăr. Oricînd sint gata să mi se facă rău numai la gîndul unei truse medicale desfăcute, la vederea unui bisturiu sau a unei lan-țete. Cred că m-am făcut alb ca varul, nu-i așa ?

— Am crezut o clipă că aveți să leșinați.

Roland izbucni în rîs.

^[1] Aluzie la lupta dintre francezi și englezi, de la Fontenov, localitate din Belgia, unde francezii, conduși de mareșalul de Saxa, Hi prezenta lui Ludovic al XV-lea, i-au bătut pe englezi în anul 1740, dar unde politețea curtenitoare a contelui de Anterrocche fap de lordul Hay i-a costat pe francezi pierderea oamenilor din linia întii. (n.t.)

*Chiare, fresche e doici acque
Ove le belle membra
Pose colei, che sola a me par donna¹*

Rosette, puținul cît am fost plecat, Tu inima
de către mine ți-ai atîrnat. Iar eu, știindu-te
schimbătoare, Mi-am pus inima-mi la
păstrare. Niciînd frumusețe atît de flecară
Asupră-mi cu tărie n-ar mai domni Și-atunci
vom vedea, nestatornică fecioară, Cine cel
dintîi se va căi.

— ■ Ei 7 întrebă englezul, arătînd cu, ochii spre Alfred ide Barjols.

— E mort, răspunse martorul.

Și, salutîndu-l pe Rqland și pe martorul său cu o politețe plină de distincție, se întoarse lîngă cadavrul prietenului său.

— Și dumneavoastră, milord, urmă Roland, dumnea-voastră ce-aveți de spus ?

— Eu spun, replică *sir* John, cu un soi de admirație silită, că sînteți dintre oamenii pe care divinul Shakespeare îi face să spună despre el: „pericolul și cu mine sîntem doi lei ce-au fost născuți în aceeași zi, dar. eu sînt cel dinții născut”.

V.

.ROLAND

întoarcerea fu tăcută și tristă : s-ar fi spus că Roland, văzîndu-și șansele morții spijlberate, își pierduse toată veselia.

Catastrofa al cărei autor fusese putea foarte bine să fie pricina muțeniei aceleia : dar ne grăbim să spunem că Roland, pe cîmpul de bătaie și mai cu seamă în ultima-i campanie împotriva arabilor, prea adesea trebui să salte cu calul peste cadavrele celor uciși de -dânsul, pentru ca moartea unui necunoscut să-i mai producă o impresie atît de puternică.

Așadar, alta era pricina acelei tristeți. Trebuie să fi fost într-adevăr chiar cea pe care tînărul o mărturisise lui *sir* John. Nu eră deci părerea de rău după moartea altuia, era dezamăgirea de propria-i moarte.

întorcîndu-sela hotelul *Palais-Royal*, *sir* John urcă în cameră la dînsul să-și lase pistoalele a căror vedere putea să ațîțe în sufletul lui Roland un soi de remușcare. Pe urmă veni să se întîlnească cu tînărul ofițer ca să-i înapoieze cele trei scrisori pe care le primise de la el.

il găsi dus pe gînduri și sprijinîndu-se în coate pe masă.

Fără să rostească nici un cuvînt, englezul puse cele trei scrisori în fața lui Roland.

Tînărul- își aruncă privirile asupra adreselor, o luă pa cea adresată mamei sale, o deschise și citi.

Pe măsură ce-o .citea, lacrimi prînseseră a-i curge pa obraji.

Sir John privea cu uimire noua înfățișare sub care îi apărea Roland.

Ar fi crezut că totul e cu puțință pentru o fire atît de diferită afară doar să verse lacrimi ca cele ce-i curgeau tăcut din ochi.

Pe urmă, clătînînd din cap și fără să țină seama cîtuși-de puțin că *sir* John era de față, Roland șopti :

—, Sărmana mamă ! grozav ar mai fi plîns ; poate că-i mai bine așa. Mamele nu-s făcute să-și plîngă copiii !

Și, cu o mișcare automată, rupse scrisorile mamei și surorii sale, precum și pe cea scrisă generalului Bonaparte.

După care, arse cu grijă toate bucățelele.

Apoi, sunînd slujnica, întrebă :

— Pînă la ce oră se primesc scrisorile la poștă ?

- — Pînă la șase jumătate, răspunse fata. Nu mai aveți decît cîteva minute.

— Atunci așteaptă.

Roland luă un condei și scrise.

„Scumpul meu general.

Așa cum v-am spus, eu sînt în viață și el mort. Trebuie să recunoașteți că parc-ar fi, un rămășag. Devotament pînă la moarte.

Al dumneavoastră cavalier rătăcitor,

Roland.”

Apoi, lipi scrisoarea, scrise adresa : *Generalului Bonaparte, strada Victoriei, la Paris*, și o dete slujnicei, cerîndu-i să nu mai piardă nici o clipă și s-o pună la poștă.

Abia atunci păru că-l observă pe *sir* John și-i întinse mîna.

v

— Mi-ați făcut un mare serviciu, milord, îi spuse el, unul din serviciile ce leagă doi oameni pe veșnicie. Eu vă sînt prieten. Voiți oare să-mi faceți cîntea să fiți și dumneavoastră prietenul meu ?

Sir John strânse mîna pe care i-o întinse Roland.

— O ! exclamă el, vă mulțumesc foarte mult. N-aș fi îndrăznit nicidecum să vă cer asemenea onoare, dar dacă mi-o oferiți... primesc.

— M-am purtat ca un om de onoare, domnule ? întrebă Roland, ștergîndu-și cu batista sudoarea care la vestirea morții rivalului său îi inundase subit fața.

— Da, domnule, răspunse domnul de Valensolle. Numai că, îngăduiți-mi să vă spun doar atît, aveți o mîna nefericită.

Și, la rîndul său, flegmaticul englez simți că i se moaie inima și-și scutură o lacrimă ce-i tremura pe gene. Apoi, privindu-l pe Roland, zise :

— E mare păcat că sînteți atît de grăbit să plecați. Aș fi fost fericit și mulțumit să mai petrec o zi, două, cu dumneavoastră.

— încotro vă duceați, milord, cînd v-am întîlnit ?

— O, nicăieri, călătoream ca să-mi alung plictisul. Am nenorocul de-a mă plictisi adeseori.

— Așa că nu mergeați nicăieri ?

— Umblam pretutîndeni.

— Este exact același lucru, spuse ttnărul ofițer, zîm-bind. Ei bine, vreți să faceți un lucru ?

— Vai ! tare bucuros, de-i cu puțință.

— Cît se poate de cu.puțință, nu ține decît de dum-neavoastră.

— Spuneți.

— Trebuia, dac-aș fi fost ucis, să mă însoțiți mort pînă la mama, sau să mă aruncați în Rhon ?

— V-aș fi însoțit mort pînă la mama dumneavoastră și nu v-aș fi aruncat în Rhon.

— Ei bine, în loc să mă însoțiți mort, însoțiți-mă viu. Veți fi și mai bine primit.

— O !

— Vom sta cincisprezece zile la Bourg. £ orașul meu natal, unul dintre orașele cele mai plicticoase din Franța. Dar cum compatrioții dumneavoastră strălucesc mai cu seamă prin originalitate, poate că vă veți desfăta acolo unde ceilalți se plictisesc Nu-i așa ?

— Nici n-aș putea cere mai mult, făcu englezul. Dar îmi pare rău că nu-i prea potrivit din parte-mi.

— Vai ! doar nu sîntem în Anglia, milord, unde eticheta e suverană absolută. Noi, noi nu mai avem nici rege, nici regină, și doar n-am tăiat gîtul acelei sărmase făpturi ce se numea Maria-Antoaneta, ca să punem în locul ei pe Majestatea-sa-Eticheta.

— Mi-ar plăcea tare mult, exclamă *sir* John.

— Aveți să vedeți că maică-mea e o femeie minunat; de altfel foarte distinsă. Sora mea avea doar șaisprezece ani eînd am plecat, acum trebuie să aibă optsprezece. Era drăgălașă, acum trebuie să fie frumoasă. Pînă și fratele meu Edouard, un puști incîntător, de doisprezece ani, vă va potrivi pe neștiute pocnitori la picioare și va stîlci engleza cu dumneavoastră. Apoi, după ce-or trece cele cinci sprezece zile, vom pleca la Paris împreună.

— Dar de la Paris vin doar, rîse englezul.

— Ia stai puțin, doreați să vă duceți în Egipt ca să-l vedeți pe generalul Bonaparte : nu-i mai departe de-aici pînă la Paris, cît de-aici pînă la Cairo. Am să vă prezint lui. Prezentat de mine, fiți pe pace, veți fi bine primit. Apoi, mai adineaori vorbeați despre Shakespeare.

■— Vai ! da, despre el vorbesc mereu. ■- — Asta dovedește că vă plac comediile, dramele.

— îmi plac mult, e-adevărat.

— Ei bine, generalul Bonaparte e pe punctul de a pune la cale reprezentanția uneia, în felul său, dar care nu va fi lipsită de interes, vă încredințez.

— Așadar, zise *sir* John, șovăînd încă, pot oare să primesc propunerea dumneavoastră fără să stingheresc.

— Sînt încredințat, și veți face plăcere tuturor, dar ' mai ales mie.

— Atunci primesc.

— Bravo ! Ei bine, ia să vedem, cînd vreți să plecăm?

— în clipa cînd veți pofti. Caleașca-mi stă gata înhămată de cînd ați aruncat cu nenorocita aceea de farfurie în capul lui Barjols. Dar cum fără farfuria aceea nu v-aș fi cunoscut niciodată, sînt mulțumit c-ați aruncat cu ea într-insul, da, chiar foarte mulțumit.

— Ați vrea să plecăm în seara asta ?

— Chiar și acum. Mă duc să-i spun surugiului să-l trimită îndărăt pe unul din tovarășii săi cu alți cai, și plecăm de cum sosește surugiul cu caii.

Roland incuviință cu un semn.

Sir John ieși să-și dea poruncile și se înapoie zicînd că tocmai ceruse să li se pregătească două cotlete si o pasăre rece.

Roland își puse pistoalele înapoi în lădița de sub capra trăsुरii sale.,

Amîndoi îmbucară cîte ceva, ca să poată umbla toată, .noaptea fără să se oprească și, cînd bātu nouă ceasuri la biserica Cordelierilor, amîndoi se cuibăriră în trăsură si pă-

răsiră Avignon-ul, unde trecerea lor lăsa o nouă pată de sînge. Roland, cu nepăsarea-i din fire, sir John Tanley cu indiferența-i din sînge.

După un sfert de ceas, amîndoi dormeau, sau cel puțin liniștea pe care-o păstrau amîndoi te-ar fi putut face să crezi că se lăsaseră furați de somn.

Ne vom folosi de clipa lor de odihnă ca să dăm cititorilor cîteva lămuriri, de care nu-i putem lipsi, în privința lui Roland și a familiei sale.

Roland se născuse la 1 iulie 1773, cu patru ani și cîteva zile după Bonaparte, alături de care sau, mai curînd, în urma căruia și-a făcut apariția în cartea de față.

Era fiul domnului Charles de Montrevel, colonel într-un regiment rămas multă vreme în garnizoană în Mar-tinica, unde se căsătorise cu o creolă pe care o chema Clotilde de la Clémencière.

Trei copii se născuseră din căsătoria lor, doi băieți și-o fată : Ludovic, cu care-am făcut cunoștință sub numele de Roland ; Amélie, a cărei frumusețe fratele ei i-o lăudase lui *sir* John, și Edouard.

Chemat în Franța către 1782, domnul de Montrevel obținuse admiterea tînărului Ludovic de Montrevel în Școala Militară din Paris (vom vedea mai tîrziu crvrn își schimbă numele de Ludovic în cel de Roland).

Acolo cunoscu Bonaparte copilul cînd, potrivit raportului domnului de Keralio, fu socotit demn să treacă de la Școala din Brienne la Școala Militară din Paris.

Ludovic era cel mai tînăr dintre elevi.

Cu toate că n-avea decît treisprezece ani, se și eviden-țiasc prin firea-i neîmblînzită, gata de gîlceavă, pe care i-o văzurăm, cu șaptesprezece ani mai tîrziu, dîndu-se în vileag la masa comună din Avignon.

Bonaparte avea și el, tot de copil, partea cea bună a unui asemenea caracter, adică, fără să fie gata oricînd de gîlceavă, era despot, încăpățînat, și de neînduplecat. Recunosc în copil unele dintre calitățile pe care le avea și el și, datorită acelei asemănări de sentimente, îi trecu cu vederea cusururile și-l îndrăgi. ,

Cît despre el, copilul, simțind în tînărul corsican un apărător, își făcu din el un sprijin.

— Vai ! băiatule, exclamă Bonaparte, e o rană tare rea cea făcută de compas.

— Cu atît mai bine, răspunse Ludovic, am sa-1 omor.

— Și dacă te ucide el pe tine ?

— Mai bine așa decît să rămîn cu palma de' la el. Bonaparte nu'mai stăruie. Din instinct, îi plăcea curajul : cel. al tînărului său camarad îl fermeca.-

— Ei bine, fie ! zise el. Am să mă duc să-i spun lui Valerice că vrei să te lupți cu el. dar miine.

— De ce miine, ?

— Mai ai noaptea înaintea ta, ca să mai cibzuiiești. — Și pînă miine,, răspunse copilul, Valence are să creadă că sînt un' las !

Apoi, clătînd din cap :

— E prea mult pînă miine. Și prinse a se depărta.

— Unde te duci ? îl întrebă Bonaparte.

— Mă duc să-ntreb de altul de nu vrea să-mi fie prieten.

— Ce, eu nu-ți mai sînt ?

— Nu-mi mai ești, pentru că mă crezi laș.

— Bine, făcu tînărul scultndu-se. --

Te duci? . : '

— Mă duc.

— Chiar acum ?

— Chiar 'acum.

— Vai ! strigă copilul, îți cer iertare, mi-ai rămas prieten. - "

Și plîngînd, îi sări de gît.

Erau primele lacrimi pe care le vărsa de la primirea palmei.

Bonaparte se duse să-l găsească pe Valence și-i explică grav ce misiune primise ca sarcină.

Valence era un băiat mare, de șaptesprezece ani, avînd ,de pe atunci, așa cum se întîmplă cu unele alcătuiuri precoce, barbă și mustăți ; ' părea *de* douăzeci.

Pe lingă asta, era cu un cap mai înalt ca cel pe care-1 insultase-

Intr-o zi, copilul veni să-1 caute pe marele-i prieten — așa-i spunea el lui Napoleon — tocmai în clipa în care acesta era cufundat adînc în rezolvarea unei probleme de l matematică.

Băiatul știa ce mare însemnătate dădea viitorul ofițer de artilerie unei asemenea științe, care îi adusese pînă \ atunci cele mai mari sau, mai curînd, singurele sale suc-

Icese.

Stătu în picioare, lingă el, fără să vorbească, fără să se ; clinească.

Tînărul matematician ghici prezența copilului, dar se adinea din ce în ce în deducțiile sale matematice din care, după vreo zece minute, se eliberă victorios.

Atunci se înturnă către tînăru-i camarad cu satisfacția lăuntrică a omului ce iese învingător dintr-o oarecare luptă purtat fie împotriva științei, fie împotriva materiei.

Copilul sta în picioare, pierit la față, cu dinții încleș- ' tați, cu brațele încordate, cu pumnii strînși.

— Ah !- Ah ! făcu tînărul Bonaparte, ce s-a întîmplat iarăși ?

— S-a întîmplat că Valence, nepotul directorului școlii, mi-a șters o palmă.

— Vai ! exclamă Bonaparte, rizînd, și vii să mă cauți ca să-i ard și eu una ?

Copilul dădu din cap.

— Nu, răspunse el, am venit să te. caut fiindcă vreau să-1 provoc.

— Pe Valence ? t

— Da.

— Dar Valence te va birui, copile. E de patru ori mai tare ca tine.

— De aceea nu vreau să mă bat cu el cum Se bat coli iii. ci cum se bat bărbații, în duel.

— Ei na !

— Te miri ? întrebă copilul.

— Nu, răspunse Bonaparte. Și cu ce vrei să te duelezi?

— Cu sabia.

— Dar numai sergenții au săbii și ei n-au să vi le împrumute.

— Ne vom lipsi de săbii. —• Dar atunci, cu ce-aveți să vă bateți ? Băiafu-i arată tînărului matematician compasul cu |Care tocmai își terminase ecuațiile.

Valence îi răspunse că Ludovic venise să-1 tragă de coada, cum ar fi tras de-un șnur de sonerie (pe vremea aceea se purta părul împletit în cozi), că-i pusese de două ori în vedere să nu-1 mai'tragă, dar Ludovic venise și-a treia oară, și-atunci, socotindu-1 ca pe-un ștregar poznaș, i-a plătit-o ca atare:

Răspunsul lui Valence i-a fost. dus lui Ludovic, dar el. obiectă, spunînd că a trage de coadă pe-un camarad nu-i decît o glumă, pe cită vreme a trage o palmă e insultă curată.

încăpățînarea punea la îndemîna unui copil de treisprezece ani logica unui bărbat de treizeci.

Popilius cel modern se întoarse să-i declare război lui Valence.

Tînărul se găsi în mare încurcătură ; ' nu putea decît sub amenințarea de-a fi ridicol să se bată în duel cu un copil ; dacă s-ar fi bătut și l-ar fi rănit ar fi fost ceva odios ; dacă el ar fi fost rănit, s-ar fi întîmplat ceva de care să nu se mai mîngîie cît va fi și va trăi.

Totuși, încăpățînarea lui Ludovic, care nu se lăsa nici mort, dădea poveștii aceleia o întorsătură gravă.

Fu convocat sfatul *celor mari*, așa cum se făcea în im-prejurările serioase.

Sfatul celor mari hotărî ca unul de-ai lor nu se poate bate cu un copil, dar că, devreme ce copilul se încăpățîna să se socoată drept un tînăr, Valence să-i spună în fața tuturor colegilor săi, că-i pare rău că s-a lăsat pe moment pradă imboldului și l-a privit ca pe-un copil, dar pe.viitor îl va socoti drept ca pe un tînăr.

Au trimis după Ludovic, care aștepta în camera prietenului său. Fu vîrît în mijlocul cercului pe care-1 făceau elevii cei tineri în "curtea școlii.

Acolo, Valence, căruia camarazii îi dictaseră un soi de discurs îndelung dezbătut între ei pentru a salva onoarea celor mari față de cei mici, îi declară lui Ludovic, că eră desperat de cele ce se întîmplaseră, că se purtase cu el potrivit cu vîrsta lui, dar nu potrivit cu inteligența și curajul de care dă dovadă, rugîndu-1 să binevoiască'să-i ierte ieșirea violentă și să-i întindă mîna în semn că totul fu dat uitării. -

Dar Ludovic dădu din cap.

— L-am auzit într-o zi pe; tata, care-i colonel, răspunse el, spunînd că cel ce primeşte o palmă si nu se bate « 1 duel este

ca să nu se bată în duel nu-i mai laş decît cel ce-a primit palma.

Tinerii se priviră între ei, dar hotărîrea generală fusese împotriva unui duel care s-ar fi asemănat cu un asasinat, şi tinerii, în unanimitate, împreună cu Bonaparte, au declarat copilului şi au susţinut, că trebuia să se mulţumească cu ceea ce spusese Valerice, căci ce spusese Va-lence nu era decît rezultatul părerii generale.

Ludovic se retrase, alb la faţă de minie şi îmbufnat pe prietenul său cel mare care, zicea el cu-o seriozitate imperturbabilă, se lepădase de sarcina de-ai apăra cinstea.

A doua zi, la lecţia de matematică a celor mari, Ludovic se strecură în sala de meditaţii, şi-n timp ce Valence făcea o demonstraţie pe tablă, se apropie de el fără ca nimeni să-l fi băgat de seamă, se sui pe-un taburet ca să ajungă la înălţimea obrazului celuiilalt, şi-i întoarse palma pe care o primise în ajun.

— Na, făcu el, acuma sintem chit şi, în plus. eu am primit şi scuze de la tine. Cit despre mine, eu n-am să ţi le cer fie ce-o fi, poţi fi sigur..

Ieşi un scandal mare. Faptul se petrecuse în prezenţa profesorului, care se văzu silit să facă un raport către directorul şcolii, marchizul Tiburce Valence.

Domnia-sa, necunoscînd antecedentele palmei primite de nepotul său, chemă pe vinovat în faţa lui şi. după o mustrare înfiorătoare, îl vesti că nu mai face parte din şcoală şi că în ziua aceea chiar trebuie să fie gata să se întoarce la Bourg, lingă maică-sa.

Ludovic răspunse că în zece minute bagajul i-e gata făcut, iar într-un sfert de oră va fi plecat din şcoală.

Dar despre pîlnia pe care-o primise el. nu suflă nici o vorbă.

Răspunsul îi păru marchizului Tiburce Valence mai mult decît necuviincios şi-avea poftă grozavă să-l trimită pe insolent opt zile la carceră, dar nu putea în acelaşi timp să-l trimită la carceră şi să-l dea şi afară din şcoală.

I se dădu copilului un supraveghetor, ce nu trebuia să-l scape din ochi decît după ce-avea să-l suie în diligentă spre Mâcon. Doamna de Montrevel urma să fie prevenită ca să-şi primească fiul la coborîrea din vehicul.

Se duse să-şi ia rămas bun.de la Ludovic, pe care-l îmbrăţişă de voie, de nevoie, în timp ce Bonaparte îl ţinea de miini. Băiatul primi îmbrăţişarea în silă.

— Bine, fie pentru momentul de faţă, zise el. Dai dacă vreodată ne vom intilni amîndoi cu săbii la ci--gătoare...

Şi-şi încheie fraza cu-n gest de ameninţare.

Valence plecă.

La 10 octombrie 1785, Bonaparte îşi prirhea şi ei gri dul de sublocotenent. Diploma lui făcea parte din cele cincizeci şi opt pe care Ludovic al ÎCVI-lea tocmai le semnase pentru Şcoala militară.

Unsprezece ani mai tîrziu, la 15 noiembrie 1796, Bo naparte, general şef al armatei din Italia, la capătul po dului de la Arcole. pe care-l apărau do.uă regimente de croaţi şi două tunuri, văzîndu-şi liniile decimate de ghiu 1c lele tunurilor şi de gloanţele puştilor, simţind că victoria îi scapă din miini, temîndu-se de şovăirea celor mai vi teii soldaţi, smulse dintre degetele înţepenite ale unui mort un drapel tricolor şi se avîntă pe pod, strigînd : „Sol daţi ! nu mai sînteţi voi tot aceiaşi oameni de la Lodi ?" — cînd băgă de seamă că i-o luase înainte un tînăr locotenent, care îl acoperise cu trupul, apărîndu-l.

Dar Bonaparte nu voia nicidecum așa ceva. Voia 9fl treacă el cei dintii. Ar fi vrut, dacă ar fi fost cu putinţă, să treacă singur,

il apucă pe tînăr de poala mantalei şi, trăgîndu-l îndărăt, îi strigă :

— Cetăţene, dumneata nu eşti decit locotenent, cu sînt generalul şef, a mea e întiietatea.

— E foarte adevărat, răspunse acela.

Şi merse după Bonaparte în loc să meargă înainte.

Seara, aflînd că două divizii austriece fuseseră dij truse cu desăvirşire, văzînd cele două mii de prizonieri pi care-i făcuse, numărînd drapelele şi tunurile capturai-Bonaparte îşi aminti de acel tînăr locotenent peste car. dăduse înaintea lui în clipa în care credea că-n faţă nu i stă decît moartea.

¹ Oraş în Italia, unde, în 1976, Bonaparte repurta o victorie strălucită, (n.t.)

un laş. Prima oară cînd l-oi vedea pe tata a m să-l întreb dacă cel ce dă o palmă şi-apoi cere scuze

Bonaparte se intilni cu' băiatul urmat de supraveghetor şi-i ceru o explicaţie de ce îi era cinstită persoana cu o escortată din partea conetabilului.

— V-aş povesti dacă aţi mai fi încă prieten cu mine, răspunse băiatul, dar nu mai sînteţi. De ce vă mai îngrijoraţi de cele ce mi se întîmplă, bune sau rele ?

Bonaparte făcu un semn supraveghetorului care, în timp ce Ludovic îşi făcea geamantanaşul, veni la uşă ca să vorbească cu el.

Află atunci că băiatul fusese dat afară din şcoală.

Măsura era gravă, desnădăjduia o familie întreagă şi zdrobea poate viitorul tînărului său camarad.

Cu acea iuţeală de a lua o hotărîre, care era una din ■trăsăturile caracteristice ale alcătuirii sale, îşi făcu planul să solicite audienţă directorului şcolii, cerîndu-i totodată supraveghetorului să nu grăbească plecarea lui Ludovic.

Bonaparte era un elev grozav de bun şi foarte iubit la şcoală, ţinut în mare stimă de marchizul Tiburce Valence. Cererea sa fu aprobată pe loc.

Introdus la director, el îi povesti totul şi, fără a-l învinovaţi cituşi de puţin pe Valence, încercă să-l dezvinovăţască pe Ludovic.

— E-adevărat tot ce-mi povesteşti, domnule ? întrebă directorul.

— întrebaţi-l chiar pe nepotul dumneavoastră ; mă voi bizui pe tot ce vă va spune el.

Şi trimise după Valence. Aflase şi el despre eliminarea lui Ludovic din şcoală şi venea chiar el să-i povestească unchiului său ceea ce se petrecuse.

Povestirea lui fu pe de-a întregul întocmai cu cea a tînărului Bonaparte.

. —' Bine, zise directorul, Ludovic nu mai pleacă, dar pleci dumneata în schimb. Ai împlinit de fapt vîrsta ieşirii din şcoală.

Apoi, spunînd :

— Să mi se aducă tabelul locurilor vacante de subloctotenenţi, spuse el plantonului.

în aceeaşi zi s-a cerut de urgenţă ministrului im loc le soblocotenent pentru tînărul Valence.

Tot în ziua aceea, seara, Valence plecă să se prezinte la regiment.

■ -' . ;iun

Berthier, zise el, dă ordin aghiotantului meu Valence, mi caute un tînăr locotenent de grenadieri cu care am vai! o pricină azi dimineaţă pe podul de la Arcole.

Generale, răspunse Berthier, bilbîndu-se, Valence rănit.

Intr-adevăr, nu l-am văzut astăzi. Rănit, unde ? ni ? Pe cîmpul de luptă ?

Nu, generale. S-a luat ieri la ceartă şi-a primit o iitură de sabie ce i-a străpuns pieptul. Bonaparte încruntă din sprîncene.

Doar se ştie în jurul meu că nu-mi plac duelurile. Ingele unui soldat nu-i al lui, e-a-l Franţei. Dă-i atunci din lui Muiron. I — A fost ucis, generale.

În cazul acesta, lui Elliot.

Ucis şi el.

Bonaparte îşi scoase o batistă din buzunar şi o trecu frunte-ai năpădită de sudoare.

Atunci, cui vrei dumneata. Dar vreau să-l văd pe olcnentul acela.

Nu mai îndrăznea să rostească nici un nume de frică n audă răsunînd iar cuvintele fatale : „a fost ucis". După un sfert de ceas, tînărul locotenent fu introdus ■ oi iul său.

I ampa de-abia arunca o slabă lumină. I Apropie-te, locotenente, porunci Bonaparte. i olarul făcu trei paşi şi pătrunse în cercul de lumină.

- Dumneata, urmă Bonaparte, voiai azi-dimineaţă îi oci înaintea mea ?

- Făcusem o prinsoare, generale, răspunse vesel ti-l'ul locotenent, a cărui voce îl făcu pe generalul şef să "aniă. - ■

Şi te-am făcut s-o pierzi ?

I 'oate că da, poate că nu.

Ei, ce prinsoare tăcuseşi ?

Că astăzi am să fiu numit căpitan.

Ai cîştigat.

Vă mulțumesc, generale, tfl tinărul se repezi de parc-ar fi vrut să-i strângă m i lui Bonaparte. Dar, aproape în aceeași clipă, făcu ■oi oue îndărăt.

101

Lumina îi străluci pe chip preț de o clipă, dar clipa aceea îi fuse de-ajuns generalului șef ca să-i observe fața așa cum îi observase vocea.

Nici una nici cealaltă nu-i erau străine.

Căuta o clipă în memorie, dar văzîndii-și memoria rebelă, zise :

- Te cunosc.
- Se poate, generale.
- Ba e chiar sigur. Numai că nu-mi pot aminti de numele' dumatile.

, — Generale, ați făcut în așa fel încît să nu se uite nu-, mele dumneavoastră.

- Cine ești dumneata ?
- întrebați-l pe Valence, generale.
- Bonaparte scoase un strigăt de bucurie.
- Ludovic de Montrevel, exclamă el. Și-și deschise amîndouă brațele.

De data asta, tinărul locotenent nu mai făcu nazuri și i se aruncă în brațe.

— Bine, zise Bonaparte, ai să faci opt zile serviciu m noul tău grad, ca să se deprindă lumea să-ți vadă pe umeri epoleți de căpitan, și pe urmă ai să-l înlocuiești pe bietul Muiron ca aghiotant. Hai, pleacă !

— încă o dată, făcu tinărul, schițînd gestul omului care deschide brațele.

— Ah ! într-adevăr ! da, zise Bonaparte bucuros. Și, ținîndu-l strâns la piept, după ce-l îmbrățișa a doua oară, îl întrebă :

— Oh, da ! așadar, de la. tine a primit Valence lovitura de sabie ? ' .

— Păi, generale, răspunse noul căpitan și viitorul aghiotant, erați de față cînd i-am făgăduit-o. Soldatul n-are altceva decît cuvîntul de onoare.

După opt zile, căpitanul Montrevel făcea slujba de ofițer de ordonanță pe lîngă generalul șef, care îi înlocuise prenumele de *Ludovic*, ce suna prost în epoca aceea, cu pseudonimul *Roland*.

naparte intra în Cairo, după ce îi bătuse pe mameiuci la Chebreis și la Piramide.

în timpul acelui șir de marșuri și de lupte, Roland fusese ofițerul pe care îl cunoaștem, vesel, curajos, isteț, înfruntând căldura mistuitoare a zilelor, roua geroasă a nop-ț iilor, aruncîndu-se ca un erou sau ca un nebun în mijlocul săbiilor turcești sau a gloanțelor beduinilor.

în afară de asta, în timpul celor patruzeci de zile de călătorie pe mare, nu se despărțise nici o. clipă de talmaciul Ventura, așa încît, cu minunata-i ușurință, ajunsese nu încă să vorbească araba curent, dar să se facă înțeles în această limbă.

Așa că adesea se întîmpla ca generalul șef să-l împu-ternicească pe Roland să facă anumite comunicări muftiilor, ulemailor și șeicilor¹, cînd nu voia să recurgă la interpretul oficial.

în timpul nopții de 20 spre 21 octombrie, orașul Cairo se revoltă. La ceasurile cinci de dimineată se află despre moartea generalului Dupuy. ucis c-o lovitură de lance. La ceasurile opt de dimineată, în clipa cînd se credea că reușiseră să înfringă insurecția, fiind iarăși stăpîni pe situație, un aghiotant al generalului ucis alergă să vestească cum că beduinii din cîmpie amenințau Bab-el-Naser, adică poarta Victoriei.

Bonaparte lua gustarea de dimineată cu Sulkowasky, aghiotantul său, grav rănit la Salahieh și care se scula tare anevoie din patu-i de suferință.

Bonaparte, preocupat cum era, uită de starea în care se afla tinărul polonez.

— Sulkowsky, zise el, ia cincisprezece călăuze și mergi de vezi ce poftesc de la noi mișeii aceia.

Sulkowsky se ridică.

— Generale, interveni Roland, împuterniciți-mă pe mine cu o asemenea treabă. Vedeți prea bine, camaradul meu abia poate să se țină pe picioare.

- Ai dreptate, incuviință Bonaparte, du-te. Roland ieși, luă cincisprezece călăuze și porni.

Si tinărul s-a mîngîiat că nu mai descinde din Sfîntul-Ludovic, prin'faptul că devenise nepotul lui Carol-cei-Mare.

Roland — nimeni n-ar mai fi îndrăznit să-l cheme de-aci înainte *Ludovic* pe căpitanul Montrevel, devreme ce Bonaparte îl boteza Roland — făcu împreună cu generalul șef campania din Italia și se întoarse cu el la Paris, după pacea de la Campo-Formio.

■ Cînd se hotări expediția din Egipt, Roland, care după moartea generalului de brigadă de Montrevel, ucis pe Rin pe cînd fiul său lupta pe malurile nurilor Adige și Min-cio, fu desemnat printre primii de către generalul șef, să se înroleze în inutila dar poetica cruciadă pe care-o întreprindea.

își lăsă mama, sora" Amélie și pe tinărul său- frate, Edouard, la Bourg, orașul natal al generalului de Montrevel. Locuiau la *trei sferturi de leghe de oraș, adică ia *Negrele-Eîniîni*, o clădire încântătoare, căreia' i se dădea numele de castel și care, împreună cu o fermă de câteva sute de pogoane de teren, aflat în apropierea, alcătuiau toată averea generalului, cam șase sau opt mii de livre rentă.

O mare durere sufletească încercă biata văduvă la plecarea lui Roland în expediția aceea aventuroasă. Moartea tatălui părea să o prevestească pe cea a fiului, și doamna de Montrevel, creolă bljndă și duioasă, era departe de a avea virtuțile aprige ale unei mame din Spania sau din Lacedemonia.

Bonaparte, care îl iubea din adîncul sufletului pe ve-chiu- i camarad din Școala Militară, îi îngăduise să vină după el în ultima clipă la Toulon.

Spaima de-a ajunge prea- târziu îl împiedică însă pe Ro-land să se bucure de permisie pe toată durata ei. își părăsi mama, făgăduindu-i un lucru de care nici prin gînd nu-i trecea să se țină, adică, să nu-și expună viața decît în caz de nevoie absolută și sosi la Marsilia cu opt zile înainte ca flota să ridice ancora.

Nu stă în intenția noastră să ne pornim a povești cam-pania din Egipt, de vreme ce n-am povestit nici campania din Italia. Nu vom spune decît ceea ce este neapărat de trebuință pentru înțelegerea povestirii de față.și a desfășurării caracterului lui Roland.

La 19 mai 1798, Bonaparte și tot statul său major au pornit pe mare spre Orient. La 15 iunie, cavalerii de Malta îi înmănavu cheile citadelei. La 2 iulie, armata debarca la Marabout.și, în aceeași zi, cucerea* Alexandria. La 25, Bo-

Dar ordinul fusese dat lui Sulkowsky și Sulkowăky ținea să-1 execute.

¹ ***Muftiu*** = căpetenie religioasă musulmană ; ***ulema*** == membru al clerului musulman ; ***șeic*** - căpetenia unui trib arab. (n.t.)

Plecă și el cu cinci sau șase oameni, pe care-i găsi gata pregătiți.

Fie din întîmplare, fie că știa mai bine decît Roland străzile din Cairo, Sulkowsky ajunsese cu cîteva secunde înaintea lui la poarta Victoriei.

Ajungînd și el la rîndul său, Roland văzu un ofițer pe care îl duceau arabii. Cei cinci sau șase oameni îi fuseseră uciși.

Uneori, arabii, care-i masacrau fără milă pe soldați, îi cruțau pe ofițeri în speranța unei răscumpărări.

Roland îl recunoscu pe Sulkowsky. îl arătă cu vîrful săbiei celor cincisprezece oameni ai săi și șarjă în galop.

După o jumătate de ceas, o călăuză se întorcea singură la cartierul general, vestind moartea lui Sulkowsky, a lui Roland și a celor douăzeci și unu de însoțitori ai lor.

Bonaparte, am spus-o, îl iubea pe Roland ca pe un frate, ca pe un fiu, așa cum îl iubea pe Eugene. Voi să cunoască grozăvia în toate amănuntele sale și puse întrebări călăuzei.

Călăuza văzuse pe-un arab tăindu-i capul lui Sulkowsky și legîndu-i-l de oblîncul șei.

Cît despre Roland, calul îi fusese ucis. Iar el se desco-torosisse de scări și luptase o clipă în picioare. Curînd însă dispăruse într-o salvă de împușcături trasă foarte de aproape.

Bonaparte scoase un suspin, vărsă o lacrimă, murmură : „încă unul !", și păru că nu se mai gîndește deloc la asta.

Se informă numai de tribul căruia aparțineau arabii beduinii care tocmai îi ucisesară doi dintre oamenii pe care-i iubea cel mai mult.

Află că era vorba de-un trib de arabi nesupuși, al căror sat era la o depărtare de aproape zece leghe.

Bonaparte îi lăsă o lună în pace, ca să creadă că vor ffinine nepedepsiți. Apoi, după ce se scurse luna, ordonă unuia dintre aghiotanții săi, numit Croisier, să impresoare latul, să distrugă

colibele, să taie capetele bărbaților, să le pună capetele în saci și să aducă la Cairo restul populației, adică femeile și copiii.

10-1

— De ce-i viu bărbatul acesta ? întrebă Bonaparte. V-am spus doar să tăiați capetele tuturor celor ce sînt în stare să poarte arme.

Generale, răspunse Croisier, tare și el stilcea cîteva cuvinte arabe, în clipa cînd eram gata să ordon tăierea capului acestui om, am crezut că-nțeleg că se oferea să-și schimbe viața cu cea a unui prizonier. M-am gîndit că vom avea oricînd timpul să-i tăiem capul și l-am adus. De m-am înșelat, ceremonia sa va desfășura aici, în loc să se fi desfășurat acolo. Ceea ce e amînat nu e pierdut. Fu adus interpretul Ventura și beduinul fu interogat. Beduinul răspunse că salvase viața unui ofițer francez, grav rănit la porta Victoriei ; că ofițerul acela, care voia-bea puțin araba, zicea, că e aghiotantul generalului Bonaparte ; că-l trimisese la fratele său, care era vrăciul tribului vecin ; că ofițerul era prizonier în tribul acela și că rînd se vor învoi să-i cruce viața, el va scrie fratelui său să îi imită prizonierul la Cairo.

Era poate o poveste ca să ciștige timp, dar poate că era chiar adevărul. Nu riscau nimic, așteptînd.

Arabul fu pus sub pază bună, i se dădu un scrib care seri se sub dictare, apoi pecetlui scrisoarea cu sigiliul său și un arab din Cairo plecă să facă tîrgul.

Dacă negociatorul reușea, beduinul avea să rămînă în viață iar negociatorul căpăta cinci sute de piaștri.

După trei zile, negociatorul se întoarse aducîndu-l pe Roland.

Bonaparte nădăjduia în întoarcerea lui, dar n-o crezuse cu putință.

Inima lui de bronz, ce părăsise nesimțitoare la durere, se topi de bucurie. Își desfăcu brațele ca să-l îmbrățișeze pe Roland, ca în ziua cînd îl regăsise, și două lacrimi, două perle — lacrimile lui Bonaparte erau rare — i se scurseră din ochi.

Cît despre Roland, lucru ciudat ! rămase întunecat în mijlocul bucuriei pricinuite de întoarcerea sa, confirmă povestea arabului, sprijini punerea acestuia în libertate, dar nu voi să dea nici un amănunt personal în privința felului în care fusese prins de beduini și tratat de thaleb. Cît despre Sulkowsky, el fusese ucis și descăpăținat sub ochii lui ; în privința lui nu mai era nimic de făcut.

Totuși, Roland își reluă serviciul obișnuit, dar oamenii băgară de seamă că ceea ce pînă atunci fusese curaj la el, se schimbase în cutezanță nesocotită, că ceea ce fusese o nevoie de glorie, părea că se schimbase într-o nevoie de moarte.

Pe de altă parte, așa cum se întîrplă cu cei ce înfruntă sfidînd fierul și focul, fierul și focul se îndepărtau în chip miraculos de el. în fața lui. în spatele lui, în coasta lui, oamenii cădeau. El rămînea în picioare, invulnerabil ca demonul războiului.

Cu prilejul campaniei din Siria fură trimiși doi soli să-l someze pe Djeddar-Pașa să predea localitatea Saint-Jean-d'Acre, Cei doi soli nu se mai arătară : li se tăiaseră capetele.

A trebuit să se trimită un al treilea. Roland țîșat și a stăruit să se ducă el. A căpătat incuviințarea generalului șef din pricina stăruinței, și s-a și înapoiat.

Luă parte la fiecare dintre cele nouăsprezece asalturi ce fuseseră date fortăreței. La fiecare asalt fu văzut izbutind să-ajungă pe baricadă. Fu unul dintre cei zeee oameni care pătrunseseră în turnul Blestemat : nouă rămăseseră acolo, el se întorsese fără nici o zgîrietură.

în timpul retragerii, Bonaparte dădu ordin tuturor cavaleriștilor din armată, cîți mai rămăseseră, să-și dea caii celor răniți și bolnavi. Mare lucru cine reușea să nu-și dea calul ciumaților, de teama molipsirii.

Roland și-l dădu pe-al său de preferință ciumaților. Trei dintre ei căzură la pămînt de pe calul său. El încăleca pe același cal după ei, și ajunsse nevătămat la Cairo. > La Abukir, se aruncă în mijlocul încăierării corp la corp, pătrunse pînă la pașă, străbătînd prin cordonul de negri care-l înconjurau și-l apucă de barbă. Pașa își descarcă cele două pistoale asupra lui, dar unul nu luă foc, iar glontecele celuilalt trecu pe sub brațul lui Roland, și nimeri într-o călăuză din spatele lui, pe care o ucise.

Cînd Bonaparte luă hotărîrea să se reîntoarcă în Franța. Roland fu cel dinții căruia generalul șef îi vesti întoarcerea.

Croisier execută cu sfințenie ordinul, fu adusă la Cairo ioală populația de femei și copii care putu fi luată și, prin-1, • - populația aceea și un arab viu, legat și bine înțepenit în calul său.

105

Oricare altul în locul său ar fi sărit în sus de bucurie. El rămase trist, abătut, spunînd :

— Mi-ar fi plăcut mai mult să rămînem aici, generale. A., îi avut mai multe prilejuri să mor.

Totuși, ar fi fost o ingratitudine din partea lui să nu-și urmeze generalul șef. Și l-a urmat.

Tot timpul cit țînu călătoria pe mare, Roland stătu posac, și nepăsător. în apele Corsicii fu zărită flota engleză. Abia atunci păru că prinde viață. Bonaparte îi declarase amiralului Gantheaume că se va lupta pînă la moarte și dăduse ordinul s-arunce în aer fregata mai curînd decît să coboare pavilionul.

Trecură fără să fie văzuți prin mijlocul flotei și, la 8

octombrie 1799, debarcară în Frejus.

Toți, care mai de care, se grăbeau să pună primul piciorul pe pămîntul Franței. Roland coborî ultimul.

Generalul șef părea că nu ia aminte la nici unul dintre amănuntele acelea, dar nici unul nu-i scăpa. îl trimise pe Eugene, pe Berthier, pe Bourrienne, aghiotanții și suita, pe calea ce ducea spre Gap și Draguignan.

El o porni incognito pe drumul spre Aix, ca să judece cu ochii săi în ce stare se afla Sudul, luîndu-l cu sine numai pe Roland.

Nădăjduind că la revederea familiei sale viața se va întoarce în sufletu-i zdrobit de-o lovitură necunoscută, la sosirea în Aix îl vestise că are să-l lase la Lyon, dîndu-i trei săptămîni de concediu, drept răsplată pentru el și surpriză pentru maică-sa și soră-sa.

Roland îi răspunse :

— Vă mulțumesc, generale, soră-mea și maică-mea vor fi foarte fericite să mă vadă iarăși.

Altădată, Roland ar fi răspuns : „Vă mulțumesc, generale. Voi fi foarte fericit s-o văd iarăși pe maică-mea și pe soră-mea."

Am luat parte la cele petrecute la Avignon. Am văzut cu ce adine dispreț față de primejdie, cu ce amar dezgust de viață înfruntase Roland un duel teribil. Am ascultat ce justificare îi dădrtse lui *sir* John în privința, nepăsării sale în fața morții. Justificarea era întemeiată sau neîntemeiată* adevărată sau falsă ? Sir John trebui să se mulțumească cu ea. Bineînțeles, Roland nu era deloc dispus să mai dea altele.

Iar acum, după cum am spus-o, amîndoi dormeau, sau se făceau că dorm, duși în graba mare de galopul a doi cai de poștă pe drumul de la Avignon la Orange.

MORGAN

Cititorii noștri trebuie să ne îngăduie să-i părăsim o clipă pe Roland și pe *sir* John care, datorită dispoziției fizice și morale în care i-am lăsat, nu se cuvine să le mai inspire nici o temere, și să ne îngăduie să ne ocupăm în chip serios de un personaj care abia de-a apărut în povestirea de față și care, totuși, este menită să joace un mare rol în ea.

Vrem să vorbim despre omul care intrase mascat și înarmat în sala de mese de la Avignon, ca să-i înapoieze lui Jean Picot suma de două sute de ludovici care-i fusese furată din greșeală, fiind pusă la un loc cu banii guvernului.

Văzurăm cum cutezătorul bandit, care-și dăduse sieși numele de Morgan, sosise la Avignon ziua în amiaza mare, ca să intre în hotelul Palais-Egalité, își lăsase calul la ușă și, ca și cum calul s-ar fi bucurat în orașul pontifical și regalist de aceeași impunitate ca și stăpînul său. îl găsi tot în grajd. îl dezlegă, îi sări în spate, ieși prin poarta Oulle, o porni în galopul mare de-a lungul zidurilor orașului și dispăru pe drumul spre Lyon.

Abia la un sfert de leghe de Avignon apucă a-și strînge mantia-i în jurul său ca să-și ascundă armele de văzul trecătorilor și, scoțîndu-și masca, o strecură într-unui din coburii șei.

Cei pe care îi lăsase la Avignon atît de -frămîntați de ceea ce putea fi teribilul Morgan, spaima Sudului, ar fi putut atunci, dacă s-ar fi aflat pe drumul de la Avignon la Bedarides, să vadă cu proprii lor ochi dacă înfățișarea banditului era tot atît de teribilă pe cit îi era faima.

Nu șovăim deloc să spunem că trăsăturile care li s-ar fi oferit privirilor le-ar fi părut atunci atât de puțin în armonie cu ideea pe care și-o făcuseră în inchipuirea lor prevenită, încît uimirea le-ar fi fost fără de margini.

miei, și-ar fi putut disputa întietatea cu chipul unei femei.

Un singur amănunt dădea acelei fizionomii sau, mai curînd, ar fi trebuit să-i dea, în anumite clipe, un caracter de temeritate stranie. Sub părul blond,, frumos, fluturîn-du-i pe frunte și pe temple, cum se purta în epoca aceea, sprîncenele, ochii și genele erau de-un negru de abanos.

Restul chipului, așa după cum am spus, era aproape feminin.

Se alcătuiau din două urechiuși, căroră nu li se zăreau decît capetele de sub chica de păr de pe temple, și pe care excentricii din timpul Revoluției îi dăduseră numele de „urechi de ciine” ; dintr-un nas drept; de-o proporție perfectă ; dintr-o gură puțin cam mare, dar trandafirie și surizînd fără încetare, care lăsa să se vadă, cînd surîdea. un șir duios de dinți minunați ; dintr-o bărbie fină și delicată, ușor colorată în albăstrui, arătînd prin nuanța aceea că, dacă barba nu i-ar fi fost rasă atât de îngrijit și de cu-rînd, ar fi apărut în același ton cu sprîncenele, ochii și genele, adică de cel mai pronunțat negru, ca un protest împotriva culorii aurii a părului.

Cît despre statura necunoscutului, ea s-a putut aprecia în clipa în care intrase în sala de mese. Era înalt, bine legat, mlădios, și denota dacă nu o puternică forță musculară, cel puțin o mare elasticitate și o sprinteneală grozavă.

Cît despre felul în care se purta pe cal, vădea siguranța unui călăreț încercat.

Cu mantia-i aruncată pe umăr, cu masca-i ascunsă în eoburi, cu pălăria-i trasă pe ochi, călărețul își reluă goana aprigă încetinită o clipă, străbătu Bedarides în galop și, ajuns la primele locuințe din Orange, trecu pe sub- o poartă mare ce se închise numaidecât în urma lui.

Un slujitor aștepta și sări la căpăstrul calului.

Călărețul puse repede piciorul în pămînt.

--- Stăpînul tău e-aici ? îl întrebă el pe slujitor.

— Nu, domnule baron, răspunse slujitorul. Astă-noapte s-a văzut silit să plece și a zis că dacă dumneavoastră veți veni și veți întreba de el, să vi se spună că domnia-sa călătorește pentru treburile confrăților.

— Bine, Baptiste. Iată, îi aduc calul în bună stare, deși puțin cam obosit. Ar trebui spălat cu vin și, în același timp, tu să-i dai două sau trei zile orz în loc de ovăz. De ieri dimineată a făcut cam la patruzeci.de leghe.

— Fost-a domnul baron mulțumit ?

— Foarte mulțumit. Trăsura e gata ? \

— Da, domnule baron, gata înhămată, sub remiză. Vizitiul s-a dus să bea cu Julien. Domnia-voastră mi-ați dat sarcina să-i găsesc de lucru în afara casei, pentru ca să nu vadă cînd veniți.

— Crede că-l duce cu trăsura pe stăpînul tău ?;

— Da, domnule baron. Pofțiți permisul de liberă" trecere al stăpînului meu, cu care am fost să iau caii de poștă și, devreme ce stăpînul meu s-a dus înspre Bordeaux cu permisul de liberă trecere al domnului baron, iar domnul baron pleacă înspre Geneva cu permisul de liberă trecere ral stăpînului meu, poate că ițele vor fi destul de încurcate și cucoana poliție, oricît de dibace i-ar fi degetele, nu le va putea descîlci cu ușurință.

— - Dezeagă geanta de pe crupa calului, Baptiste, și dă-mi-o.

Baptiste ascultă de poruncă, numai că geanta era cît pe ce să-i scape din miini.

— Vai, făcu 'el rîzînd, domnul baron nu m-a , făcut atent. Drace, după cît se pare, domnul baron nu și-a pierdut timpul degeaba.

— Ba te înșeli, Baptiste. Și dacă nu mi-am pierdut timpul de tot, în schimb am pierdut o bună parte din el. De aceea, tare aș don să plec cît mai curînd.

— Domnul baron nu ia masa ?

— Ba am să mănînc ceva, dar în grabă mare.

— Domnul baron n-are să întîrzie. E ora două de după-amiază și prînzul îl așteaptă de la ora zece de dimineată. Din fericire, e un prînz rece.

Și, în lipsa stăpînului său, Baptiste se apucă să facă onorurile casei, arătîndu-i străinului drumul spre sufragerie.

— De prisos, ripostă oaspetele, cunosc drumul. Vezi mai bine de trăsură. Să fie drept la scară, cu portiera larg ~~de~~.,<iiiisă în clipa în care voi ieși, în așa fel ca vizitiul'să nu ~~mm~~ poată vedea. Iată și cu ce să-i plătești drumul pînă la primul popas.

•Și străinul, desemnat cu titlul de baron, îi dădu lui Kipliste un pumn de bancnote republicane.

într-adevăr, masca ridicată de-o mînă de-o albeață și de o delicatețe fără de cusur, descoperise chipul unui țî-Tlăr abia de douăzeci și patru, douăzeci și cinci de ani, chip

• prin regularitatea trăsăturilor și blîndețea fiziono-

— Vai ! domnule, făcu slujitorul, dar cu cit e aici se poate plăti călătoria phaă la Lyon.

— Mărginește-te să i-o plătești pînă la Valence, sub motiv că vreau să dorm. Restul să-ți fie pentru truda pe care ai să ți-o dai ca să faci socotelile.

— Să pun geanta în cufăr ?

— Am s-o pun eu singur.

Și luînd geanta din miinile slujitorului, fără a lăsa să se vadă că-i atîrnă grea în mînă, se îndreptă spre sufragerie, în timp ce Baptiste o apucase spre circiuma vecină, punînd în rînduială bancnotele republicane.

Așa cum spusese străinul, cunoștea drumul, căci intră într-un coridor, deschise fără să se codească o ușă, apoi a doua, și după ce deschise și a doua ușă, se, pomeni în fața unei mese așternute cu eleganță.

O pasăre, doi pui de potîrniche, șuncă rece, brînze-turi de mai multe feluri, un desert alcătuit dn fructe nemaipomenite, și două carafe, una cu vin de culoarea rubinului, și cealaltă cu vin de culoarea topazului, alcătuiau un prînz care, deși bineînțeles era servit pentru o singură persoană, întrucît nu era pus decît un singur ta-cîm. putea la nevoie s-ajungă pentru trei sau patru oaspeți.

Intrînd în sufragerie, prima grijă a tînărului fu să se ducă de-a dreptul la o oglindă, să-și scoată pălăria, să-și potrivească părul cu un pieptănaș pe care-l scoase din buzunar, apoi se îndreptă spre un lighean de faianță deasupra căruia se afla rezervorul de apă, luă un ștergar ce părea anume pregătit pentru asta, și se spălă pe față si pe miini.

Numai după aceste tabieturi — care zugrăveau bărbatul elegant prin obișnuință — numai după aceste tabieturi împlinite cu minuțiozitate se așeză străinul la masă.

Cîteva minute i-au fost de. ajuns ca să-și potolească pofta, căreia atât oboseala cît și tinerețea îi dăduseră totuși niște proporții impunătoare, și cînd Baptiste se arătă iarăși ca să-l vestească pe solitarul comesean că trăsura e gata. îl văzu pe dată sărînd în picioare de cum fu vestit.

Străinul își trase pălăria pe ochi, se înfășură în mantie, apucă geanta sub braț și, cum Baptiste avusese grijă s-apropie scărița trăsurii cît mai lîngă ușă cu putință, el se repezi în trăsura poștei fără să fi fost văzut de.vizitiu.

Baptiste închise portiera trăsurii în urma lui, apoi, adresîndu-se bărbatului cu cizme mari, îl întrebă :

— E plătit totul pînă la Valence, nu-i așa ? și diligenta și vizitii ?

— Tot. Vă trebuie chitanță ? îi spuse vizitiul în zefleMEA.

— Nu, dar domnul marchiz de Ribier, stăpînul meu, dorește să nu fie deranjat pînă la Valence.

— Bine. răspunse surugiul cu același ton ironic, nu-l vom deranja pe cetățeanul marchiz. Hai, hopa !

Și-și indemnă caii, plesnindu-și biciul cu acea trîncăneală gălăgioasă care vrea să spună dintr-odată și vecinilor și trecătorilor : „Păzea ici. păzea colea, că de nu e vai de voi ! Duc un om ce plătește gros și care are dreptul să vă zdrobească pe toți."

De cum se văzu în trăsură, falsul marchiz de Ribier deschise geamurile, trase perdelele, ridică scăunelul, puse geanta în cufăraș, se așeză deasupra, se înfășură în mantie și. sigur că nu va fi deșteptat decît la Valence, adormi la fel cum mîncase. adică cu toată pofta tinereții.

Călătoria de la Orange pînă la Valence fu făcută în opt ceasuri. Cu puțin înainte de a intra în oraș, călătorul nostru se deșteptă.

Ridică o perdea cu băgare de seamă și văzu că trece prin tîrgul Paillasse. Era noapte. Scoase ceasornicul să vadă cît e. Ceasornicul îi arătă unsprezece ceasuri din noapte.

Socoti că e de prisos să adoarmă iarăși. Făcu numărătoarea stațiilor de poștă pe care le avea ele plătit pînă la Lyon și-și pregăti banii.

în clipa în cate surugiul din Valence se apropie de camaradul său pe care avea să-l înlocuiască, călătorul îl auzi pe-acesta spunîndu-i celuilalt :

— Se pare că-i unul din cei dinainte, dar de la Orange mi-a dat în grijă și, ținînd seama că plătește douăzeci de parale de fiecare călăuză, trebuie să-l ducem ca pe-un patriot.

— Bine, răspunse omul din Valence, îl vom duce ca . Mare .

Călătorul crezu că e momentul potrivit să se ames-i<■< e. Ridică perdeluța.

— Și de abia c-ai să-mi recunoști drepturile, așa ! exclamă el, un patriot, ei drăcia dracului ! Iată, mă laud că sini patriot,

ba încă unul de prim calibru. Și dovada că-i așa, iată, ține să bei în sănătatea Republicii !

Și-i dădu o bancnotă republicană de o sută de franci surugiului care-l dăduse în grija camaradului său.

Iar cum celălalt privea cu ochi lacomi petecul de hir-tie, spuse :

— Na și ție una la fel, dacă vrei să dai celorlalți același sfat pe care tocmai l-ai primit.

— Of ! fiți pe pace, cetățene, făcu surugiul. De-aici pînă ia Lyon nu va mai fi decît o singură poruncă de executat : în goana mare !

— Și iată dinainte prețul celor șaisprezece poște, plus taxa de intrare. Plătesc cîte douăzeci de centime de fiecare vizitiu. înțelegeți-vă între voi.

Surugiul incalecă pe cal și-o porni în galop. Trăsura schimbă caii la Lyon către ceasurile patru după-amiază.

În timp ce se făcea schimbul cailor la trăsură, un bărbat îmbrăcat ca un comisionar și care, cu cinghelul atîr-nîndu-i pe spate, sta așezat pe-o piatră de hotar, se sculă, se-apropie de trăsură și-i spuse încetișor tînărului confrate al lui Iehu cîteva cuvinte ce pîrură că-i stîrnesc acestuia o adîncă uimire.

— Ești sigur ? îi întrebă el pe comisionar.

— Dacă-ți spun că l-am văzut, cu ochii mei l-am văzut !
răspunse acesta din urmă.

— Pot atunci să le vestesc prietenilor noștri noutatea ca.ceva sigur ?

— Poți. Numai grăbește-te.

— Cei de la Servas știu că vin ?

— Da. Ai să găsești.un cal gata pregătii;, între Servas și Sue.

Surugiul se apropie. Tînărul schimbă o ultimă privire cu comisionarul care se depărta ca și cum ar fi primit sarcina să ducă în grabă o scrisoare.

— Pe ce cale, cetățene ? întrebă surugiul.

— Pe drumul spre Bourg. Trebuie să fiu la Servas la-ceasurile nouă seara. Plătesc treizeci de centime de surugiul.

un șuierat prelungit și ușor tremurat, ca cel din sigualul unui maestru de echipă.

Un sunet asemănător îi răspunse.

Și, în același timp, se văzu un călăreț ieșind din pădure și apropiindu-se în galop.

La vederea călărețului, Morgan își acoperi din nou fața cu masca..

— În numele cui vii dumneata ? întrebă călărețul, căruia nu i se putea vedea fața, ascunsă cum era sub borurile enorme ale pălăriei.

— În numele profetului Elisei, răspunse tînărui mascat.

— Atunci pe dumneata te aștept. Și descăleca.

» — Ești profet sau discipol ? îl întrebă Morgan.

— Sînt discipol, răspunse noul venit.

— Și maestrul tău, unde-i ?

— îl veți găsi la minăstirea Seillon.

— Știi cumva numărul confrăților care se întrunesc acolo în seara asta ?

— Doisprezece.

— Bine. Dacă mai întîlnești vreunul din ei, trimite-! la întrunire.

Cel ce-și dăduse titlul de discipol se înclină în semn de ascultare, îl ajută pe Morgan să prindă geanta pe crupa calului și cu respect ținu calul de zăbală, în timp ce celălalt încalecă.

Fără să mai aștepte ca și al doilea picior să-i intre în scară, Morgan își biciui calul care-și smulse zăbala din mumie slujitorului și porni în galop.

Pe dreapta drumului se vedea cum se-ntinde pădurea din Seillon, ca o mare de întuneric, căreia vîntul nopții îi unduia valurile sumbre, făcîndu-i-le să geamă.

La un sfert de leghe dincolo de Sue, călărețul a apucă de-a dreptul peste ogoare și se îndreptă înspre pădure, care, la rîndul ei, părea că-i vine înainte.

Calul, călăuzit de-o mină încercată, se afundă în pă-dure fără să șovăie.'

După zece minute ieși pe partea- cealaltă.

La o sută de metri de pădure se înălță o masă sumbră, izolată, în mijlocul câmpiei.

Era o clădire cu o arhitectură masivă, umbrită de cinci sau șase arbori seculari..

— Paisprezece leghe în cinci ceasuri, e .greu. Dar, în sfîrșit, se pot face.

— Și-are să se facă ?

— Vom încerca.

Și vizitiul își înteți caii în galopul mare.

Cînd bātu ceasul nouă intrară în Servas.

— iți dau șase livre, numai să nu mai schimbi caii și să mă duci la jumătate cale spre Sue ! strigă tînărul către surugiul, prin portiera trăsurii.

— S-a făcut ! răspunse surugiul.

Și trăsura trecu fără să se oprească prin fața stației poștalioanelor.

La o jumătate de sfert de leghe de Servas, Morgan porunci să se oprească trăsura, scoase capul afară prin portieră, își duse mîinile la gură și imită strigătul cucuvelei.

Imitația fu atît de fidelă, încît din pădurile vecine, îi răspunse o cucuvaie.

— Aici, strigă Morgan.

Surugiul opri caii și se dădu jos de pe capră.

— Dacă-i așa, făcu el, n-are rost să mergem mai departe.

Tînărul își luă geanta, deschise portiera, cobori și apropiindu-se de surugiul :

— Iată scudul de șase livre cum ți-am făgăduit. Surugiul luă moneda, o puse în orbita ochiului și o ținu așa cum un domnișor din zilele noastre își ține monoclul.

Morgan ghici că pantomima lui avea o semnificație : ■— Ei amice, îl întrebă, ce vrei să spui cu asta ?

— Cu asta vreau să spun că „ oricît m-aș trudi, tot văd cu-n ochi.

— înțeleg, urmă tînărul, rîzînd. Și dacă astup si celălalt ochi ?

— Păi atunci nu mai văd nimic !

— Iată un trăznit care preferă să fie orb decît chior. În sfîrșit, gusturile nu trebuie discutate. Na ! ■

Și-i mai dădu o monedă.

Surugiul o puse pe celălalt ochi, înturnă vehiculul lî-o apucă iarășj pe drumul dinspre Servas.

Confratele lui Iehu așteptă pînă ce atelajul dispăru în întuneric și, apropiind de gură o cheie cu gaură, scoase

Călărețul se opri dinaintea unei porți mari deasupra, căreia erau așezate, în triunghi, trei statui : cea a Fecioarei, cea a Domnului nostru Isus Cristos și cea a sfin-tului Ioan Botezătorul. Statuia Fecioarei sta pe punctul cel mai. înalt al triunghiului.

Călătorul misterios ajunsese la capătul călătoriei sale, adică la minăstirea Seillon.

Minăstirea Seillon, cea-de-a douăzeci și doua din același ordin călugăresc, fusese înălțată în 1173.

în 1672, o construcție modernă luă locul vechii mî-năstiri. Astăzi se mai văd încă rămășițele acelei ultime construcții.

Vestigiile. insumează în exterior fațada despre care am vorbit, cea împodobită cu cele trei statui, în fața căreia l-am văzut pe călărețul misterios oprindu-se, iar în interior, o capelă mică, avînd intrarea în dreapta, sub poarta cea mare.

Un țaran cu nevasta și cloi copii locuiau în timpul de față, și din vechea minăstire au făcut o fermă.

în 1791, călugării fuseseră alungați din lăcașul lor. În 1792, minăstirea cu. dependințele sale. fusese scoasă în vînzare ca proprietate bisericească.

Dependințele cuprindeau mai întii parcul alăturat construcțiilor și apoi o frumoasă pădure care poartă încă și azi numele de codrii din Seillon.

însă. la Bourg, oraș regalist dar mai .cu seamă reli-. ^ios, nimeni n-a cutezat, să-și primejduiască sufletul cumpătând bunuri care aparținuseră domnilor călugări, pe i are toată lumea îl venera. Drept urmare minăstirea, parcul și pădurea ajunseră, sub titlul de *bunuri ale Statului*, proprietatea Republicii, adică nu aparținea nimănui.— sau, ca să zicem așa, fură lăsate în părăsire — căci Republica, de șapte ani de zile avusese cu totul alte probleme la care -i gîndească decît să tencuiască ziduri, să îngrijească li-■ i sau să sistematizeze tăierea codrilor. -De șapte ani de zile, așadar, minăstirea era cu desă-■ Irșire părăsită și cînd, din întîmplare, o privire iscoditoare pătrundea prin gaura cheii, vedea cum crește iarba l» cālări, rugii ele mure în livadă și mărăcinii în pădurea care, străpunsă la vremea aceea numai de-un drum și de două sau trei poteci, ajunsese peste tot prin jur, cel puțin în aparență, să fie de nepătruns.

Un soi de pavilion, numit Correria, ținînd de minăs-tire dar la o depărtare de o jumătate de sfert de **leghe** de sfîntui lăcaș, înverzea și el în pădurea care, profitînd de libertatea ce-i fusese lăsa la de a crește după cum îi tuna, îl încercuise din toate părțile cu un briu de frun/j: și isprăvise prin a izbuti să-l ascundă vederii, -

în rest, zvonurile cele mai stranii circulau în privința celor două clădiri. Se spunea că sînt bintuite de oaspeți nevăzuți în

timpul zilei, îngrozitori în timpul nopții. Unii tăietori de lemne sau țărani întîrziați, care uneori se mai duceau în pădurea Republicii să-și exercite drepturile de folosință de care orașul Bourg.se bucura de pe vremea călugărilor, pretindeau că ar fi văzut, prin crăpăturile obloanelor închise, cum alergau flăcări prin coridoare și pe scări și că ar fi auzit limpede cum sunau lanțurile trase pe lespelele sfîntului lăcaș și pe caldarimul aleilor. Oamenii tari din fire negau asemenea lucruri, dar în opoziție cu incredulii, două soiuri de oameni afirmau că așa ar fi și, potrivit cu părerile și crezurile lor, dădeau zgomotelor acelora înfiorătoare și luminilor nocturne două cauze diferi le. Patrioții susțineau că erau sufletele bieților călugări pe care tirania minăstirească i-ar fi îngropat de vii în acele *inpăce* și care se întorceau să ceară răzbunări a cerului asupra asupritorilor lor, tirînd după moarte fia rele cu care fuseseră împovărați în timpul vieții. Rega-uștii spuneau că e diavolul în persoană care, găsînd Q minăstire pustie și nemaiavinîd a se teme de sfeștocul *di* busuioc al preacinstiților monahi, venea liniștit să *si* zbenguie acolo unde altădată nu s-ar fi încumetat să-și încerce nici măcar virful ghiarei sale. Mai era însă un fapt ce lăsa totul în suspensie, adică, nici unul din cei „negau sau afirmau — fie c-ar fi fost de partea sufletelor călugărilor martiri sau de cea a sabatului ținut de Bel/.e-but — n-avea curajul să se încumete să dea piept cu în tunicul și să vină în ceasurile solemne ale nopții ca si vadă cu ochii lui care-i adevărul și să poată spune a doua zi dacă minăstirea era pustie sau bîntuită și, dacă era bîntuită, ce soi de oaspeți se adunau în ea.

Fără îndoială însă, toate zvonurile' ce umblau, întemeiate ori ba, n-aveau nici o înrîurire asupra călărețului misterios. întrucît, după cum am spus, cu toate că băl usc ceasul nouă la Bourg și că, prin urmare, se înfulecase de-a binelea, el își opri

MIXASTIEEA ȘEILLON

Ca și primul afiliat întîlnit pe drumul dinspre Sue de către cel ce tocmai își dăduse titlul de profet, călugărul ce deschisese poarta, fără îndoială nu avea decît un rang secundar în confrerie căci, apucînd calul de frîu, îl ținu pînă ce călărețul descăleca, slujindu-l astfel pe tînărul nostru întocmai cum l-af fi slujit un argat.

Morgan descăleca, dezlegă geanta, scoase pistoalele din coburii șei și le puse în cingătoare, lingă celelalte pe cai. le mai avea și, adresîndu-se călugărului pe un ton poruncitor, îi spuse :

— Credeam c-am să-mi găsesc frații adunați în si a'

— Sînt gata adunați, de fapt, răspunse călugărul. — Unde asta ?

— în Corrierie. De cîteva zile se tot văd figuri su pecte dînd tîrcoale prin jurul minăstirii și, prin ordin.' superioare, s-a poruncit să fim. cu cea mai mare băgan . de seamă.

Tînărul ridică din umeri în semn că socotea toate pre cauțiile astea drept inutile și, cu aceiași ton poruncitori zise

— Du calul la grajd și condu-mă unde se ține sfatul

Călugărul chemă un alt frate, în miinile căruia aruni frîul calului, luă o torță pe care o aprinse la o lampă ci ardea în capela cea mică, care mai poate fi văzută încă astăzi, la dreapta sub poarta cea mare, și o porni înaintea noului venit.

Străbătu minăstirea, făcu cîțiva pași în grădină, deschise o ușă ce ducea la un soi de rezervor subpămîntean, îl băgă și pe Morgan acolo, închise tot atît de grijuliu u cum închisese și poarta dinspre drumul de afară, împinse cu piciorul un pietroi ce părea că se găsește acolo din în* timplare, descoperi un inel și ridică o lespede ce închidea intrarea unei subterane în care se cobora pe mai mulU(trepte.

.Treptele duceau într-un coridor boltit, care putea în gădui trecerea a doi oameni, înaintînd alături unul lingft celălalt.

Eroii noștri merseră astfel timp de cinci pînă la șase minute, după care ajunseră în fața unui grilaj zăbrelit, i lA lăgărul scoase o cheie, de sub rasă și-l descuie. Apoi, (lupii ce amîndoi trecură dincolo de grilaj și grilajul fu lai i -i încuiat, călugărul întrebă : r Sub ce nume să vă vestesc ? — Sub numele de fratele Morgan.'

Aștepați aici, în cinci minute sînt îndărăt. Tînărul făcu un semn cu capul, ce vădea că era de-prins cu toate suspiciunile și precauțiile de asemenea soi.

calul la poarta minăstirii Irăsitate și, fără să pună piciorul jos de pe cal, scoțînd un i.■. I < > 1 din coburul șei, lovi cu minerul de trei ori în poartă, iei lovituri cu pauze mari între ele, după moda franc-laaonilor.

Pe urmă ascultă.

() clipă se îndoi că ar fi întrunire la minăstire. căci, i icil de încordat privise, oricît de tare își atinti.se ure-i hile. nu văzuse nici o lumină, nu auzise nici un zgomot.

Totuși, îi păru că un pas precaut se apropia pe partea dinăuntru a porții.

IVI ai lovi și-a doua oară, tot cu minerul pistolului și în lași fel.

— Cine bate ? întrebă o voce.

— Cel ce vine din partea lui Elisei, răspunse călătorul. ■—

Care-i regele căruia fiii lui Isaac trebuie să-i dea

.•uitare ?

— Iehu.

— Care-i neamul pe care ei trebuiesc să-l nimicească ?s

— Cel al lui Ahab.

— Ești profet sau discipol ?

— Sînt profet.

ftrAtunci, fii binevoit în casa Domnului, mai spuse »ea.

Numaidecît, drugii de fier care străjuiau masiva zînc se rotiră în jurul lor, zăvoarele scrișniră în încuie-i. una din jumătățile porții se deschise pe tăcute și, îi călăreț se infundară sub bolta sumbră ce se închise urma lor.

Cel ce deschisese poarta aceea atît de greoaie la des-' n și atît de grăbită la închis purta sutană lungă și albă călugăr, a cărei glugă, căzîndu-i peste obraz, Si aco-i im lăta în întregime.

Te urmă se așeză pe-un mormînt ■— se afla în crip-l. l.' mortuare ale minăstirii — și așteptă.

într-adevăr, încă nu se scurseră cele cinci minute, și t'filugărul reapăru.

I — Urmați-mă, zise el. Frații sînt fericiți că ați sosit. Hc

Îcăneau să nu vi se fi întîmplat vreo nenorocire.

I >upă cîteva secunde, fratele Morgan fu introdus în . 1 l.1 statului. Doisprezece călugări îl așteptau cu glugile Irnse pe ochi, dar de îndată ce ușa se închise în spatele im ,i tratele slujitor se făcu nevăzut, pe cînd Morgan își l'otea masca. în același timp toate glugile fură date pc - pale și Fiecare călugăr își arătă fala.

Nicicând vreo comunitate în lume nu strălucise prin-ii o asemenea întrunire de tineri chipeși și veseli.

Numai doi sau trei dintre călugării aceia ciudați atin-| »wiă vîrsta de patruzeci de ani.

Toate miinile se întinseră spre Morgan. Noul sosit fu îmbrățișat, ele două-trei ori.

Ah ! pe ce am mai sfînt, zise unul dintre cei ce-l îmbrățișaseră mai călduros, ne iei o piatră grea de pe su-B, Te credeam mort sau cel puțin prins.

Mort. hai, treacă-meargă, Amiet, dar prins, asta „ ffiitene, așa cum se mai spune din cînd în cînd — și i in cinând nu se va mai spune, nădăjduiesc. Ba tre-ohiar să adaug că lucrurile s-au petrecut de-o parte i. alia cu o duioșie mișcătoare. De cum ne-a zărit, im ierul a'strigat surugiului să oprească, ba chiar cred i a adăugat : ..Știu despre ce-i vorba !"

Alunei i-am spus eu, dacă știi despre ce-i vorba, ai.1 amice, explicațiile n-au să fie lungi, lianii guvernului ?a întreat el.

— întocmai ! am răspuns eu. Apoi, fiindcă se făcuse un tărăboi nemaipomenit în vehicul, eu am adăugat : „Stai puțin, amice. Mai întii de toate, dă-te jos și spune-le domnilor de față, dar mai cu seamă doamnelor, că sîntem oameni de treabă, că n-o să ne atingem — de doamne, bineînțeles — și că nici măcar n-avem să ne uităm decît la cele ce-au să scoată capul afară pe ferestruică." Una a cutezat ! Pe cîntea mea, era fermecătoare... I-am trimis un sărut cu nuna. Ea a scos un strigăt ușor și s-a adăpostit în trăsură, ca și Galateea, nici mai mult, nici mai puțin, dar, dat fiind că nu erau sălcii la fața locului, nu m-am luat după ea. În timpul acela, conductorul scotocea în graba mare prin lădiță, și s-a grăbit atît ele bine că, o dată cu banii guvernului, mi-a înmînat în zorul său si două sute de ludovici ce erau ai unui negustor de vinuri din Bordeaux.

— Ei i drăcia dracului ! făcu cel dintre frați pe care povestitorul îl numise Amiet, nume care. se vede treaba, ca și acela de Morgan, nu era decît un pseudonim. Ce penibil ! Tu știi că Directorul, (plin de fantezie cum îl știm), organizează niște

cete de tilhari la drumul mare ce operează în numele nostru și au drept scop să răspindeasca zvonul că noi avem ce-avem cu cetățenii și pungile lor. cu alte cuvinte, că nu sîntem decît niște tilhari de rinei.

— Așteptați puțin, începu iarăși să vorbească Morgan, iată tocmai ce m-a făcut să întârzii. Auzisem spu-nindu-se ceva asemănător la Lyon. așa că mă aflu pe la jumătatea drumului spre Valence, cînd, datorită etichetei, băgai de seamă eroarea. Nici n-a fost prea greu, pe sacul de bani sta scris, ca și cum bietul om ar fi prevăzut ce are" să se întîmple : *Jean Picol, negustor de vinuri din Fronsac, lingă Bordeaux.*

— Și i-ai trimis banii îndărăt ?
— Am făcut mai mult, i-am dus eu însumi.
— La Fronsac ?
— Vai ! nu, doar la Avignon. Am bănuir eu că un oi» atit de grijuliu trebuie să se fi oprit în cel dinții oraș 'mai important, ca să culeagă informații despre cei două sute de ludovici ai săi. Și nu m-am înșelat. Mă interesai ia hotel de nu-l'cunoșteau pe cetățeanul Jean Picot. Mi se. răspunse nu numai că-1 cunoșteau, dar că tocmai prânzea la masa din ospătărie. Intrai. Desigur, vă închipuiți despre ce se vorbea : despre oprirea samavolnică a poștalionului. Judecați singuri, ce efect avu apariția mea ! Dumnezeu cel străvechi de-ar fi pogorîf cu o mașinărie, n-ar fi iscat un deznodământ mai neașteptat. Eu întrebai care dintre comeseni se numește Jean Fkot. Mi se înfățișă cel ce poartă asemenea nume distins și armonios. Ii depusei în față cei două sute de ludovici, cerîndu-i scuze în numele confreriei de îngrijorarea pe care i-o prici-nuieră confrății lui Iehu. Schimbai un semn amical cu Barjols, un salut de politețe cu abatele de Rians, care era acolo, îmi luai rămas bun de la întregul grup de comeseni și ieșii. Nu-i mare lucru, dar mi-a luat cincisprezece ceasuri. De aci și întîrzierea. M-am gîndit însă că 'tot mai mult face să fiu în întîrziere. dar să nu las în urma noastră să se acrediteze o. părere falsă. Făcut-am bine, preacinstiți maeștri ?

Toată adunarea izbucni în aplauze. - — Numai că, zise unul dintre cei de față, găsesc că-i destul de imprudent din partea dumitale că ai ținut neapărat să-i înapoezi banii cetățeanului Jean Picot chiar dumneata în persoană.

— Scumpe colonel, răspunse tinărul. e un proverb de origine italienească ce spune : „Cine vrea. se duce, cine nu vrea, trimite". Eu am vrut, și m-am dus.

— Și, poftim, s-ar putea să ai de-a face cu un poznaș care, dacă într-o zi vei avea norocul -să cazi în mîinile Directoratului, se va grăbi să te recunoască, numai ca să-ți mulțumească ; recunoaștere a cărei urmare te va duce la ghilotină.

— Oh ! nu cred nicidecum că mă va recunoaște.'
— Cine are să-1 împiedice ?

— Ei na ! dar ce. credeți oare că-mi fac escapadele **cu** fața descoperită ? într-adevăr, scumpe colonel, mă luați drept alt om. Să-mi dau masca jos, așa ceva merge **între** prieteni, dar cu străinii, asta-i bună ! Nu sîntem **are** în plin carnaval ? Nu vād de ce nu m-aș deghiza-și u în Abellino sau în Karl Moor cînd domnii Gohier, jeyss, Roger-Ducos, Moulin și Barras se deghizează în **eu** ii Franței.

« — Și zici c-.ai intrat mascat în oraș ?

— În oraș, în hotel, în sala de mese. E-adevărat eă dacă obrazul mi-era acoperit, în schimb briul era descoperit și, după cum vedeți, bine căptușit,

Dintr-o mișcare, tinărul își dădu mantia la o parte, descoperindu-și cingătoarea în care ședeau petrecute patru _pistoale și de care era atîrnat și un cuțit scurt, de vină-toare.

Pe urmă, cu veselia ce părea să-i fie una dintre caracteristicile dominante ale unei asemenea nepăsătoare organizații, urmă :

— Aveam desigur o înfățișare feroce, nu-i așa ? M-or fi luat drept defunctul Mandrin ¹ coborînd de-a dreptul din munții

Fratele slujitor se întoarse în subterană și. după două clipe reveni, aducînd un bărbat pe care lesne îl recunoșteai că-i țăran, după îmbrăcăminte, și că-i breton, după capu-i pătrat acoperit de un păr bogat și roșcat.

înainta pînă în mijlocul cercului.. fără să pară cituși ■de puțin stîngenit, ațintindu-.și rînd pe rînd ochii asupra fiecăruia dintre călugări și așteptînd ca una din cele douăsprezece statui de granit să rupă tăcerea.

Președintele îi adresă cel dintii cuvîntul.

— Din partea eu i vii ? il întrebă el.

Savoiei. Dar, fiindcă veni vorba, iată cei șaizeci de mii de franci ai Alteței Sale Directoratul.

Și, plin de dispreț, tinărul împinse cu piciorul, geanta pe care o pusese jos și ale cărei măruntaie izbite scoaseră sunetul acela metalic care trădează prezența aurului.

Pe urmă, tinărul se duse. de se amestecă în grupul prietenilor lui de care fusese despărțit de distanța care, în chip firesc, se iscă între între cel ce povestește și cel ce ascultă.

Unul dintre călugări se aplecă și ridică geanta.

— N-ai decît să disprețuiești aurul cît vei pofti, dragă Morgan, pentru că așa ceva nu te oprește totuși să-1 aduni. Dar știu eu niște bărbați viteji, care așteaptă cele șaizeci de mii de franci, pe care-i izbești disprețuitor cu piciorul, cu tot atîta nerăbdare -și îngrijorare precum așteaptă caravana rătăcită în pustiu picătura de apă ce n-are s-o lase să piară de sete.

— Prietenii noștri din Vendeea, nu-i așa ? zise Morgan, Să le fie de bine ! Egoiștii, ei se luptă, nu stau degeaba. Domnii aceia și-au ales trandafirii și ne lasă nouă spinii. Halal ! dar ei nu primesc chiar nimic din Anglia ?

— Cum de nu, spuse tare voios unul dintre călugări. La Quiberon au primit ghiulele și gloanțe.

— Eu nu vorbesc de englezi, adăugă Morgan, eu întreb de Anglia.

— Nici un ban.

¹ Louis *Mandrin*, faimoasă căpetenie de bandiți, născut în 1724, tras pe roală de viu, la Valence, în 1755. (n.t.)

— îmi pare, totuși, luă cuvîntul unul dintre cei de față ce părea că are o judecată mai sănătoasă decît soții săi, îmi pare că prinții noștri ar putea prea bine să trimită ceva aur acelora ce-și varsă singele pentru cauza monarhiei ! Nu se tem ei oare că Vendeea are să se sature într-o bună zi de un devotament pentru care, pînă astăzi, nu s-a ales nici măcar cu un mulțumesc ?

— Vendeea, dragă amice, urmă Morgan, e un pămînt generos, care n-are să se sature, fii pe pace ! De altfel, ce merit ar mai avea devotamentul de n-ar fi răsplătit- cu nerecunoștința ? Din clipa în care devotamentul găsește recunoștința, nu mai e devotament : nu mai e decît un schimb, pentru că primește o răsplată. Să fim devotați mereu, domnilor, să ne rugăm cerului să-i lase să fie nerecunoscători pe cei cărora ne devotăm, și vom avea, credeți-mă, rolul cel frumos în istoria războaielor noastre civile.

De-abia isprăvisе Morgan să formuleze o asemenea axiomă' cavalierească și să exprime o urare ce avea toate șansele să se îndeplinească, cînd trei ciocănituri masonice răsunară la aceeași ușă prin care fusese el însuși introdus.

— Domnilor, spuse acel dintre călugări ce părea să îndeplinească rolul de președinte,-puneți-vă repede măștile și trageți glugile, nu. știm cine ne sosește.

VIII

LA CE SLUJEAU BANII DIRECTORATULUI

Toți se grăbiră să asculte, călugării trăgîndu-și glugile raselor lor lungi peste obraz, Morgan punîndu-și iarăși masca pe față.

■— Intră ! zise superiorul.

Ușa se deschise și fratele slujitor intră.

— Un emisar al generalului Georges Cadoudal cere să intre.

— A răspuns celor tiei cuvinte de ordine ?

— întocmai.

'— Să intre.

— Cel ce m-a trimis, răspunse țăranul, mi-a porunci să spun că vin din partea lui Iehu, dacă mi se pune întrebarea.

— Aduci,un mesaj verbal sau scris ?

— Trebuie să răspund întrebărilor ce-mi vor fi puse de domniile voastre și să schimb un petec de hîrtie pe bani.

— Bine, să începem cu întrebările. Ce-i cu frații noștri din Vendeea ?

— Depuseră armele și nu mai așteaptă decît un cuvînt de la dumneavoastră ca să le reia.

— Și de ce le depuseră ?

— Primiseră ordin de la Majestatea-Sa Ludovic al XVIII-lea.

- Se vorbea de-o proclamație scrisă chiar de mîna *r* geîui.
- Iată, poftiți copia.
- Țăranul înmînă hîrtia celui care-l chestiona. Acesta o desfăcu și citi :

„Războiul nu-i bun la altceva decît să facă din regalitate instrument odios și amenințat jr. Monarhii ce revin la tron ajutorul său singeros nu pot fi niciodată iubiți : trebuie așa. părăsite mijloacele, singeroase și recăpătată încrederea în auțc : latea înțelepciunii care se întoarce de la sine la pricipiile sah toare. Dumnezeu și regele vor deveni în curînd strigătul: de i unire al francezilor. Trebuie adunate într-un fascicol formidab elementele răspindite ale regalității. Vendeea luptătoare să fit lăsată pradă soartei sale nenorocite și trebuie mers **pe** o cale mai pașnică și cu mijloace mai închegate. Regaliștilor din *\$u» le-a trecut vremea ; acum lumea trebuie să se sprijine, în sfîrșit, pe regaliștii din Paris, care au pregătît totul pentru o restaurare proximă...”

Președintele înălță capul și, căutîndu-l pe Morgan cu o privire a cărei strălucire gluga nu i-o putea umbri pe de-a-ntregul, îi spuse :

— Ei bine, frate, nădăjduiesc că dorința ta de adineauri e gata împlinită, iar regaliștii din Vendeea și din Sud se vor bucura de meritul devotamentului.

Pe urmă, aplecîndu-și privirea asupra proclamației, din care mai rămăseseră cîteva rînduri de citit, urmă :

„Evreii și-au răstignit regele și. de-atunci. rătăcesc prin toată ..îwmea : francezii l-au ghilotinat **pe**-al lor, și se vor imprăștia pe iȳtȳvafata pămîntului. I . Datat in Blankenbourh. la 25 august 1799, ziua sărbătoririi 8gnului al șaselea a domniei noastre.

Semnat : LUDOVIC"

Tinerii se uitară unii la alții. *m*— *Qȳos vuit periere Jupiter aementat !* exclamă TVJor-gan.

— Da, zise președintele, dar cînd cei pe care Jupiter vrea să-i piardă reprezintă un principiu, trebuie să fie -sprijiniți nu numai împotriva lui Jupiter, ci și împotriva lor înșile. Ajax, în mijlocul trăznetelor și fulgerelor, se agățase de o stînea și, ridicîndu-și pumnul strîns împotriva cerului, strigase : „Voi scăpa chiar și fără voia zeilor". Pe urmă, întorcîndu-se către trimisul lui Cadoudal, îl H&#trebă.: — Și la asemenea proclamație, ce-a răspuns cel ce te-a uis aici ?

Aproape cam tot ce-ați răspuns și dumneavoastră, ı spus să^vin să vă văd și să mă informez de la dumneavoastră, dacă ați fi hotărîți să țineți piept, orice s-ar în-pla, chiar și împotriva regelui însuși, fmf— Bineînțeles, exclamă Morgan.

— Sintem hotărîți, spuse președintele. j|v— Atunci, răspunse țăranul, totul e-n regulă. Vă dau ıaim numele adevărate ale noilor șefi și numele lor de fpptă. Generalul vă sfătuiește să vă slujiți în scrisorile dumneavoastră cit mai mult cu puțință numai de numele iorde luptă. Cît dinspre partea lui, aceeași osteneală și-o dă și el, cînd vorbește de domniile-voastre.

^[1] Celor pe care Jupiter vrea să-i piardă, le ia mințile, (lat.)

— Ai lista ? întrebă președintele.

— Nu. S-ar fi putut să fiu arestat, și lista mi-ar fi fost luată, Scrieți, am să vă dictez.

Președintele se așeză la masă, luă o pană și scrise sub dictarea țăranului vendeian numele următoare :

„Georges Cadoudal — *Iehu* sau *Tigvă rotundă.*; Jo-seph Cadoudal — *Iuda-Măcabeul* ; Laha'ye Saint-Hilaire — *Davis* ; Burban-Malabry — *Înfruntă-Moartea* ; Poul-piquez — *Măcel-regal*; Bonfils — *Dărîmă-stavile* ; Dam-pherne — *Ciupește-rîma* ; Duchayla — *Coroana* ; Duparc — *Cumplitul*; La Roche — *Milhridate* ; Puisaye — *Ioan-cel-Blond.*"

- Să le duci numaidecît știrea asta fraților noștri din apus, spuse președintele țăranului vendeean. Mai adineauri te opream, acum eu te îndemn, zicîndu-ți : „Du-te" !
- Țăranul salută și ieși. Președintele așteptă pînă ce se închise ușa după el.
- Domnilor, zise el, vestea pe care tocmai ne-a adus-o acum fratele Morgan este atît de gravă, încît aș propune o măsură specială.
- Care ? întrebară într-un singur glas confrății lui Iehu.
- Unul dintre noi, desemnat prin tragere la sorți, să plece la Paris și, prin cifrul stabilit, să ne țină la curent cu tot ce se va petrece acolo.
- De acord, răspunseră ei.
- în cazul acesta, urmă președintele, să ne scriem treisprezece nume, fiecare pe-al său, pe cîte o bucată de hîrtie.

—■ Iată succesorii unor alde Charette, Stofflet, Cathe-lineau, Bonchamp, d'Elbee, la Rochjaquelein și Lescure se auzi o voce.

Bretonul se întoarse către cel ce tocmai vorbise.

— De vor pieri ca predecesorii lor, zise el, ce-ați mai dori să le cereți ?

— Așa ! bun răspuns, interveni Morgan, așa că... ?

— Așa că, de îndată ce generalul nostru va avea răspunsul domniilor-voastre, reluă țăranul, va pune iarăși mîna pe arme.

— Și dacă răspunsul nostru ar fi fost negativ ?... întrebă o voce.

— Cu atît mai rău pentru domniile-voastre ! răspunse țăranul. In orice caz, insurecția era hotărîtă pe data de 20 octombrie.

— Ei bine, zise președintele, datorită nouă, generalul va avea cu ce să plă'tească prima lună de soldă. Unde e chitanța dumitale ?

— Iat-o, poftiți, răspunse țăranul, scoțînd din buzunar o hîrtie pe care erau scrise cuvintele de mai jos :

„Primit de la frații noștri din miază-zi și din răsărit, pentru a fi folosită spre binele cauzei, suma de :

Georges Cadoudal Generatul șef al armatei regaliste din Bretania"

Suma, după cum se vede, fusese lăsată în alb. ■— Știi să scrii ? întrebă președintele. — Atît cît trebuie ca să.umplu cele trei sau patru vorbe ce lipsesc.

— Ei bine, scrie : „O sută de mii de franci". Bretonul scrise ; pe urmă, întinzînd hîrtia președintelui, zise :

— Poftiți chitanța. Unde-s banii ?

— Apleacă-te și ridică sacul ce-ți stă la picioare. în el sînt șazeci de mii de, franci.

Apoi, adresîndu-se unui călugăr, întrebă :

— Monthard, unde-s celelalte patruzeci de mii ?

Călugărul interpelat se duse să deschidă un dulap și *eoase un sac mai puțin voluminos decît cel pe care-l adu-iese Morgan, dar care, totuși, conținea suma rotundă de patruzeci de mii de franci.

— Iată suma completă, zise călugărul.

— Acum, amice, făcu președintele, mănîncă și te odih-.nește. Ai să pleci miine..

— Sint așteptat acolo, răspunse vendeeanul. Am să |mănînc și-am să dorm pe cal. Cu bine, domnilor. Cerul să I vă aibă în pază !

Și, ca să iasă, se îndreptă spre ușa pe care intrase.

— Așteaptă, interveni Morgan.

Trimisul lui Georges se opri :

— Noutate pentru noutate, urmă Morgan. Spune-i ge-neralului Cadoudal că generalul Bpnaparte a părăsit armata Egiptului, a debarcat alaltăieri la Frejus și va fi în trei zile la Paris. Știrea mea face cît ale voastre, ce ziceți ?

— Cu neputință ! strigară toți călugării parcă într-o singură voce.

— Totuși, domnilor, ăsta e adevărul adevărat. L-am aflat de la prietenul nostru Lepre tre, care l-a văzut schim-bînd poștalionul cu. un ceas înainte de-a se întîlni cu mine la Lyon, și care l-a recunoscut.

— Ce vrea să facă în Franța ? întrebară două sau trei glasuri.

— Pe cîntea mea, zise Morgan, avem s-aflăm noi într-o zi, două. Se vede că nu se întoarce la Paris ca să stea **în** umbră.

0 — Conspiratorii, voi. 1

Să le punem într-o pălărie și, cel al cărui nume va ieși primul, va pleca numaidecît.

Tinerii, într-o mișcare unanimă, se apropiară de masă, își scriseră numele pe niște pătrate de hîrtie, pe care le răsuciră și le puseră într-o pălărie.

Cel mai tînăr fu chemat să fie reprezentantul hazardu-lui.

El scoase unul din micile suluri de hîrtie și-l înmînă pre-ședintelui, care-l desfăcu.

— Morgan, zise președintele.

■— Ce instrucțiuni îmi dați ? întrebă tănărul.

— Să nu uiți, răspunse președintele cu un ton solemn căruia bolțile mînăstirii îi adăugau o măreție supremă, că te numești baronul de Sainte-Hermine, că tatăl dumitale a fost ghilotinat în

piața Revoluției și că fratele dumitale a fost ucis în armata lui Conde. Noblețea obligă : iată instrucțiunile dumitale.

— Și în rest ? întrebă iarăși tinărul.

— În rest ne bizuim pe regalismul și lealitatea dumitale.

-r Atunci, prieteni dragi, îngăduiți-mi să-mi iau rămas bun de la voi chiar în clipa de față. Aș vrea să fiu pe drumul spre Paris înainte de-a se face ziuă și am de făcut înaintea plecării o vizită pe care n-o pot amîna.

— Pleacă ! îi spuse președintele, desfăcîndu-și brațele ca să-l cuprindă. Te îmbrățișez în numele tuturor fraților. Altuia i-aș spune „Fii curajos, stăruitor, energic”. Ție n-am să-ți mai spun decît : „Fii cu băgare de seamă” !

Tinărul primi îmbrățișarea frățească, îi salută cu un suris pe ceilalți prieteni, schimbă cite-o stringere de mînă cu doi sau trei dintre ei, se învâlui în mantie, își îndesa pălăria pe cap și ieși.

IX

ROMEO ȘI JULIETA

secade ce locuiau în umilul han nefiind conspiratori, răspunsul la chemarea călătorului s-a lăsat așteptat mai mult timp -ca la mănăstire. în sfîrșit se auzi pasul rîndașului de la grajd, îngreuiat de saboți. Poarta scîrții și bărbatul care o deschise, vîzînd un călăreț ce ținea un pistol în mînă, se pregăti instinctiv s-o închidă la loc.

— Pataut, eu sînt, zise tinărul, nu te teme.

— Ah ! Ce-i drept, făcu țăranul, dumneavoastră sin-teți, domnule Charles. Vai ! nici nu-mi mai este frică. Dar, știți, cum spunea domnul părinte pe vremea cînd mai exista un Dumnezeu, prudența e rnama- siguranței.

— Da, Pataut, așa-i, incuviință tinărul descălecînd și strecurînd o monedă de argint în mîna rîndașului, dar fii pe pace, bunul Dumnezeu are să se-ntoarcă și, prin urmare, și domnul părinte.

— Vai, dacă-i pe-aceia, exclamă omul nostru, se vede bine că nu mai e nimeni pe-acolo pe sus, după cum merg toate. Oare o mai ține încă mult așa, domnule Charles ?

— Pataut, îți făgăduiesc că am să fac tot ce pot ca să nu-ți pierzi prea tare răbdarea, pe cuvîntul meu ! Și eu sînt tot atît de grăbit ca și tine, De-aceea te-aș ruga să nu te culci, dragă Pataut.

• — Vai ! doar știți prea bine, domnule, că atunci cînd veniți dumneavoastră mi-a intrat ,în obicei să nu mă culc. Iar cît despre cal... Ei asta-i ! schimbați în fiecare zi calul ? înainte de ultima dată aveăți un roib, ultima dată aveăți unul vinețiu pătat.cu alb și acum aveți unul negru.

— Da, sînt din fire nestatornic. Cît despre cal, după cum începuseși tu, află, dragă Pataut, că n-are nevoie de nimic și n-ai altă treabă cu el decît să-i scoți căpăstrul. La-să-l cu șaua pe el... Stai ! pune pistolul ăsta în oblinc și păstrează-mi-le tu pe celelalte două.

Și tinărul le desfăcu pe cele^{4'} virite în cingătoare și le dădu rîndașului de la grajd.

— Iaca, bine ! făcu el rizînd. Dar știu c-aveți la pistoale, nu glumă !

— Știi, Pataut, se spune că drumurile nu sînt sigure.

— Na ! cred și eu că nu sînt sigure ! trăim în plin jaf, domnule Charles. Nu mai departe decît săptămîna trecută n-a fost oprită și prădată diligenta de Geneva la Bourg ?

— Ei ! exclamă Morgan. Și cine-i acuzat de jaf ?

— Vai ! e-o năzdrăvănie curată. închipuiți-vă că se spune c-ar fi soții lui Isus. Vă închipuiți doar că n-am putut crede nici o iotă. Păi, cine-s soții lui Isus de nu apostolii ?

— într-adevăr, răspunse Morgan cu veșnicul său su«-rîs de voie bună, nici eu nu văd c-ar fi alții.

— Bine ! urmă Pataut, să-nvinuiești pe cei doisprezece apostoli că pradă diligentele, doar atît mai lipsea ! Ah ! v-o spun eu, domnule Charles, trăim într-o vreme în care nu se mai respectă nimic.

Prevăzîndu-se o plecare imediată, calul lui Morgan, după ce fusese spălat, bușumat, uscat, primise rația dublă de ovăz și fusese din nou înșeuat și pus la friu. Tinărul n-avu decît a-l cere și a-l încăleca. De-abia se văzu în șa și poarta se deschise ca prin minune. Calul se repezi afară, nechezînd și galopînd, de parcă uitase de prima-i cursă, și era gata să înghită o a doua.

La poarta mănăstirii, Morgan rămase o clipă în cumpănă, ca să știe de-o va coti la dreapta sau la stînga. în sfîrșit, o apucă spre dreapta, urmă un timp cărarea ce duce de la Bourg la Seillon, se repezi a doua oară la dreapta, clar peste cîmpie, se Înfundă într-un clin de pădure pe care-l întilnise în drumul său, ieși îndată de partea cealaltă a pădurii, ajunse la drumul mare dinspre Pont-d'Ain, pe care merse aproape jumătate de leghe și nu se mai opri pînă la un *grup* de case care astăzi e cunoscut sub numele de Casa Paznicilor.

Una dintre case avea ca firmă un mănunchi de visc ce arăta că-i 3 haltă dintre cele țărănești, la care drumeții pe opresc să bea și să-și recapete puterile odihnindu-se o clipă mai înainte de a-șf urma lunga și obositoare cale a vieții.

Așa cum făcuse și la poarta mănăstirii, Morgan se opri, ■ase un pistol de la oblinc și se sluji de riiner ca de-d.n iocan. Numai că, după toate probabilitățile, oamenii cum-

Și, tot scuturînd din cap ca un mizantrop dezgustat, de nu de viață, cel puțin de" oameni, Pataut mină calul la grajd.

Cît despre Morgan, el îl privi preț de cîteva clipe pe Pataut înfundîndu-se în adîncurile curții și în întunericul grajdurilor, apoi, ocolînd gardul viu ce împrejmua grădina, coborî spre un pîlc mare de copaci ale căror creștete impunătoare se înălțau și se profilau pe întunericul nopții cu majestatea lucrurilor neclintite, umbrînd o proprietate mică și fermecătoare, ce purta prin Împrejurimi numele pompos de Castelul Negrelor-Fîntîni.

Cînd Morgan ajunse la zidul castelului tocmai bătea ceasul în clopotnița bisericii din satul Montagnat. Tinărul ciuli urechea la dangătul ce trecea vibrînd prin văzduhul liniștit și tăcut al nopții de toamnă și numără unsprezece bătăi.

Multe lucruri, după cum se vede, se petrecuseră în două ceasuri.

Morgan mai făcu cițiva pași, cercetă zidul pârînd că umblă după un loc cunoscut, apoi, după ce găsi locul, viri virful botinei în îmbucătura dintre două pietre, își făcu vînt ca un bărbat ce încălecă, se apucă cu mîna de coama zidului, cu-n al doilea avînt ajunse călare pe zid și, iute ca fulgerul, se lăsă să cadă de partea cealaltă.

Toate acestea se făcură cu atîta iuțeală, pricepere și ușurință că, dacă cineva ar fi trecut din întîmplare pe-acolo în clipa aceea, ar fi putut crede că e victima unei închipuiri.

Așa cum făcuse de-o parte a zidului, Morgan se opri și ascultă și de cealaltă parte, în timp ce ochiu-i cerceta, pe cit era cu puțință, adîncurile pilcului de pădure prin bezna întunecată de frunzișul plopilor piramidali și. al celor tremurători.

Totul părea pustiu și tăcut.

Morgan se încumetă să-și urmeze drumul.

Spunem se încumetă, pentru că de cînd se apropiase de castelul Negrelor-Fîntîni se vădea în toată înfățișarea tinărului o sfiiciune și o șovăială atît de puțin obișnuite firii sale încît era evident că dacă avea de data asta temeri, apoi temerile lui nu erau numai pentru el singur.

Ajunse la capătul pădurii, luînd aceleași măsuri de precauție.

Pășînd pe o peluză la marginea căreia se înălța micul castel se opri și cercetă fațada clădirii.

O singură fereastră era luminată din cele douăsprezece ferestre care străpungeau fațada castelului pe toate" cele trei etaje ale sale.

Fereastra aceea se afla la ultimul etaj, la colțul clădirii.

Un balconaș acoperit în întregime de viță sălbatică, ce se cățara de-a lungul zidului, se-ncolăcea în jurul zăbre-. lelor în formă de crengi de fier și cădea iarăși în ghirlande, ieșea de sub fereastră și domina grădina.

În amîndouă laturile ferestrei, așezați chiar pe balcon, arbuști cu frunza lată se înălțau din ciubere și arătau ca un leagăn de verdeață deasupra cornișei.

O jaluzea ce se ridica și se lăsa în jos cu ajutorul unor șnururi putea izola fereastra de balcon, izolare ce înceta după bunul plac.

Prin crăpăturile jaluzelei văzuse Morgan lumina.

Prima pornire 3 tinărului fu să treacă peste peluză în linie dreaptă, dar și dt data asta temerile despre care am vorbit îl op. n ă.

O alee de tei mergea de-a lungul zidului și ducea la clădire,

Făcu un ocol și o apucă pe sub boita întunecată și stu-

Apoi, ajuns la capătul aleii, trecu, repede ca o căprioara hspăimintată peste spațiul descoperit și se găsi la temelia ereților, în umbra deasă aruncată de masivul de ziduri.

ST; trase cițiva pași apoi, cu privirile țintuite pe fe-raslră, dar în așa fel încît să nu iasă din umbră'.

Pe urmă, ajuns în punctul socotit de el, bătu de trei ri din palme.

La semnalul de mai sus,, o umbră se rezezi din fundul m a perii și veni, plină de grație, unduind, aproape trans-arentă, de se lipi de fereastră. Morgan repetă semnalul.

Fereastra se deschise numaidecît, jaluzeaua se ridică O fată meîntătoare, în halat de noapte, cu părul blond rgîndu-i în șuvițe pe umeri, sē arată în cadrul de ver-eață.

Tinărul întinse brațele către cea ale cărei brațe erau iinse spre el și două nume, mai curînd două strigăte porii, din inimă, se încrucîșară venind unul către celălalt.

— Charles !

— Amélie !

Apoi, tinărul se rezezi spre zid, se agăță de tulpinile Hei sălbatice, de zgrunțurii de piatră, de colțurile cor-elor și, într-o clipă, se află pe balcon. Ce-și putură spune atunci cei doi tineri frumoși nu mai decît un murmur de dragoste rătăcit într-o îmbrățișare nu se mai sfîrșea.

1)ar, cu o blindă Strădanie, tinărul, cu un braț trase în-lîșor fata în încăpere, în tirnp ce cu celălalt braț dădu drumul șnururilor de la jaluzea, ce se prăbuși zgomotos i > pămînt, în spatele lor.

1'1 dosul jaluzelei fereastra se închise. 1'1. ■ urmă lumina se stinse și toată fațada castelului Ne->r Fintini se cufundă în întuneric. Aproape de-un sfert de oră dura întunericul acela, cînd " urzi uruitul unui vehicul pe drumul ce ducea din șp-i dînspre Pont-Ain către intrarea castelului. IV urmă, zgomotul încetă. Nu mai rămînea îndoială că ii i 1 ura se oprise tocmai în fața intrării zăbrelite,

2*L

FAMILIA LUI ROLAND

Trăsura care se oprise la poartă era cea ce îl aducea iarăși în sinul familiei pe Roland, însoțit de *sir* John.

Sosirea lui era atît de puțin așteptată încît, după cum am spus, toate luminile casei erau stinse, toate ferestrele zăceau în întuneric, chiar și cea a Améliei.

Surugiul de la vreo cinci sute de pași începuse să ples-nească din bici cu înverșunare,. dar pocnetele biciului nu aungeau să deștepte niște provinciali din somnul lor cel dintii.

De îndată ce se opri vehiculul, Roland deschise portiera, sări jos fără să mai pună piciorul pe scăriță și se prinse de cordonul clopoțelului de serviciu.

Totul dură vreo cinci minute, în timpul cărora, după , fiecare sunat, Roland se întorcea la trăsură, zicînd :

— Nu vă pierdeți răbdarea, *sir* John.

în sfîrșit se deschise o fereastră și o voce de copil, dar hotărîtă, strigă :

— Cine sună așa ?

— Ah ! ■ Tu ești, micuțul meu Edouard, zise Roland,-hai, deschide repede I

Băiatul s.e trase înapoi cu un strigăt de bucurie și se făcu nevăzut.

Dar în același timp i se auzi vocea ce striga pe coridor.

— Mamă, scoală-te, e Roland... Surioară, trăzește-te, fratele celmare.

Apoi, numai în cămășuță și cu niște papuci se rezezi po treptele scării, strigînd :

— Nu-ți pierde răbdarea, Roland, iată-mă ! vin acum!

După o clipă se auzi cheia scrișnind în broască și zăvoarele alunecînd din urechile încuietorilor. Apoi, o arătare albă se ivi pe peron și mai mult zbură decît alergă către poarta zăbrelită care, după o clipă, scîrții și ea din balamale și se deschise.

Copilul sări de gîtul lui Roland și rămase așa spînzurat. *j

— Vai ! frate, frate ! strigă el îmbrățișîndu-1 pe tină-] rul nostru, rîzînd și plîngînd în același timp. Ah ! fră-țioare Roland ce mulțumită va fi mama ! Și la fel și-Amilii!'. Toată lumea e bine sănătoasă, numai eu sînt cel mai bolnav.:, ah ! afară de Michel, știi, grădinarul, și-a scrîn-tit piciorul. Dar de ce nu ești în haină militară ?...-. Vai ! ce urît ești ca burghez ! Vii din Egipt. Mi-ai adus pistoale ferecate în argint și o sabie frumoasă, încovoiată ? Nu ! ei bine, nu mai ești drăguț și nu vreau să te mai îmbrățișez. Dar nu, nu, hai, nu te teme, eu tot te iubesc !

Și copilul îl înăbușea pe fratele său cel mare cu sărutările.și-1 împovăra cu întrebările.

Englezul, rămas în trăsură, privea, cu capul aplecat spre portieră și surîdea.

„ în toiul acelor dezmierdări frățești, izbucni un glas de femeie.

Un glas de mamă !

— Unde-i Roland al meu, fiul meu drag ! întrebă doamna de Montrevel, cu o voce pătrunsă atît de puternic de emoția bucuriei, încît părea aproape sugrumată de durere. Unde-i ? Să fie oare adevărat că s-a întors ? Să fie oare adevărat că nu-i prizonier ? că n-a murit ? Să fie oare adevărat că trăiește ?

Copilul, la auzul vocii aceleia, alunecă ca un șarpe din brațele fratelui său, căzu în picioare pe iarbă și ca împins de un resort, se rezezi spre maică-sa.

— Pe aici, mamă, pe aici ! spuse el, tirînd-o după sine pe maică-sa pe jumătate îmbrăcată, spre Roland.

La vederea mamei sale, Roland nu se mai putu stăpîni. Simți cum i se topește indiferența englezească și-și șter-| gea pe tăcute lacrimile care i se scurgeau pe obraz și veneau să-i umezească zîmbetul.

Copilul, mama și Roland întruchipau cu tot farmecul duioșia și afecțiunea.

■ Dintr-o dată, micuțul Edouard, ca o frunză luată de vînt, se desfăcu din grup, strigînd.

— Și sora Amélie unde-i oare ?

Pe urmă se rezezi spre casă, repetînd :

— Soră Amélie, deșteaptărțe ! scoală-te ! dă fuga ! și ■ auziră izbituri de picioare și lovituri de pumni care răsunau într-o ușă.

Se făcu după aceea o tăcere adîncă.

Apoi, aproape îndată, micul Edouard fu auzi strigînd :

— Ajutor, mamă ! ajutor, frate Roland ! i s-a făcut rău Améliei.

¹* Doamna de Montrevel împreună cu fiul ei fugiră în-ir-un suflet în casă. *Sir*John, ca turist încercat ce era, avînl lanțete într-o trusă și-un flacon de săruri în buzunar, cobori din trăsură și. dînd ascultare unui prim imbold, se duse pînă pe peronul clădirii.

Acolo se. opri, gîndindu-se că nu fusese prezentat, formalitate atotputernică pentru un englez.

Dar, de altfel, în aceeași clipă cea înaintea căreia se ducea îi ieși în cale.

La vacarmul pe care-1 făcea la ușă fratele ei, Amélie apăruse în sfîrșit pe palierul scării, dar, fără îndoială, tulburarea care-o cuprinse la vestea întoarcerii lui Roland fu prea puternică și făcu

o sforțare violentă ca să se stăpi-nească, scoase un suspin și, ca o floare ce se ofilește, sau ca o ramură ce se apleacă, sau ca un val ce flutură, căzu ios sau mai curînd se lungi pe scară.

Atunci țipase băiatul.

Dar, la strigătul băiatului Amélie își regăsise de nu puterea, cel puțin voința. Ea se sculă și îngăimă : „Taci. Edouard, pentru numele lui dumnezeu ! iată-mă !" se agăță cu o mină de rampa scării și, sprijinindu-se cu cealaltă de copil, continuă să coboare treptele.

Pe ultima treaptă se întilni cu maică-sa și cu fratele ei. Atunci, cu o mișcare violentă, aproape disperată, își aruncă brațele în jurul gîtului lui Roland, strigînd ;

— Frate, frăţioăre !

Apoi Roland simţi că fata se lasă mai greu pe umărul său şi exclamînd : „I-e rău, aer ! aer !" o duse cu el către peron.

Astfel *sîr* John avu sub ochi un nou grup, atît de diferit de cel dintîi.

Simţînd aerul, Amélie respiră adînc şi ridică încet capul.

în clipa aceea luna, în toată splendoarea ei, se lepădă de-un nour ce-o întuneca şi-şi răsپîndi lumina pe chipul Améliei, tot atît de palid ca şi ea.

Sîr John scoase un strigăt de admiraţie.

încă nu mai văzuse statuie de marmură atît de perfectă ca marmura aceea vie pe care o avea. sub ochi.

Trebuie să spunem că Amélie era minunat de frumoasă văzută astfel*

îmbrăcată într-un halat lung din batist, care contura formele unui trup modelat după cel al anticei Polymnia, cu capu-i palid, uşor aplecat pe umărul fratelui ei, cu păru-i lung, de un blond ca aurul, căzîndu-i pe nişte umeri albi ca zăpada, cu braţu-i aruncat pe după gîtul maică-si, ce lăsa s-atîrne pe şalul roşu, în care era învelită doamna de Montrevel, o mină de albastru bătînd în roz, cam aşa se arăta sora lui Roland privirilor lui *sîr* John.

La strigătul de admiraţie pe care-l scoase englezul, Roland îşi aminti de el că era acolo, şi doamna de Montrevel îi observă şi ea prezenţa.

Cit despre băiat, uimit, că-l vede pe străinul acela în casa lor, coborî repede peronul şi, rămînînd singur, pe treapta a treia, nu

138:

tăi, şi el are să-ţi dea o dovadă repetînd după mine că primeşte

să se plictisească cincisprezece zile sau trei săp-tămîni cu noi.

— Doamnă, zise *sîr* John, îngăduiţi-mi dimpotrivă să nu repet nicidecum cuvintele prietenului meu Roland. Nu cincisprezece zile, nu trei săptămîni aş vrea să petrec în sînul familiei domniei-voastre, ci viaţa mea întreagă !

Doamna de Montrevel coborî peronul şi îi întinse, lui *sîr* John o mină pe care acesta o sărută cu o curtoazie cu desăvîrşire franţuzească.

— Milord, zise ea, casa noastră e şi casa domniei-voastre. Ziua în care aţi pătruns în ea e o zi de bucurie. Ziua în care o veţi părăsi va fi o zi de 'părere de rău şi de tristeţe.

Sîr John se întoarse către Amélie care, ruşinată de a se arăta aşa de răvăşită în faţa unui' străin, îşi aduna în 'jurul gîtului faldurile halatului.

— Vă vorbesc în numele meu şi în numele fiicei mele, prea emoţionată încă de întoarcerea neaşteptată a fratelui ei ca să vă întîmpine şi ea, aşa cum o va face peste cîteva clipe, urmă doamna de Montrevel venind în ajutorul Améliei.

— Sora mea, interveni Roland, va îngădui prietenului meu, *sîr* John, să-i sărute mîna, şi el va primi, sînt încredinţat, felul acesta de a i se ura bun sosit.

Amélie îngăimă cîteva cuvinte, ridică încetişor braţul şi-şi întinse mîna spre *sîr* John cu un surîs aproape dureros.

Englezul luă mîna Améliei dar, simţînd că mîna ei era rece

ca gheaţa şi tremura, în loc s-o ducă la buze, exclamă :

— Roland, văd că sora dumitale nu se simte deloc bine. Să nu ne îngrijim în seara asta decît de sănătatea ei. Sînt iritr-o mică măsură şi medic şi, dacă va binevoi să primească să schimbe favoarea pe care era gata să mi-o acorde în cea de a-mi îngădui să-i iau pulsul, îi voi fi tot atît de recunoscător.

Dar, ca şi cum s-ar fi temut să nu se ghicească pricina indispoziţiei sale, Amélie îşi trase brusc mîna, spunînd :

140

CASTELUL NEGRELOR-FÎNTINI

Castelul Negrelor-Fîntîni, unde tocmai am însoţit două dintre personajele principale ale povestirii de faţă, se înălţa pe una dintre cele mai frumoase aşezări a văii pe care e situat oraşul Bourg.

că s-ar fi temut că se apropie mai tare, dar ca să rămînă la înălţimea celui pe care avea să-l someze, îl întrebă pe *sîr* John :

— Cine sînteţi dumneavoastră, domnule ? şi ce cau-.iti aici ?

— Edouard, micuţule, îi răspunse *sîr* John, sînt un" prieten al fratelui tău şi vin să-ţi aduc pistoalele ferecate m argint şi sabia încovoiată pe care ţi le făgăduise.

— Unde-s ? întrebă copilul.

— O ! răspunse *sîr* John, sînt în Anglia şi e nevoie numai de timpul necesar venirii lor aici, dar iată, fratele tău mai mare răspunde pentru mine, şi el îţi va spune că sînt un om de cuvînt.

— Da, Edouard, da, spuse atunci Roland. Dacă milord ţi le făgăduieşte, ai să le ai !

Pe urmă, întorcîndu-se către doamna de Montrevel şi cutie sora sa, zise :

— Iartă-mă, mamă, iartă-mă, Amélie, sau, mai curînd, OWCţi-vă voi iertare cum veţi şti de la milord. Aţi izbutit a tăceţi din mine un om îngrozitor de nerecunoscător.

Pe urmă, ducîndu-se la *sîr* John şi apucîndu-l de mină :

— Mamă, urmă Roland, milord a găsit mijlocul, din ci una zi cinci m-a văzut, de prima dată cînd m-a întîlnit, .i nu facă un serviciu nemaîînchipuit. Ştiu că tuşnu uiţi H ■ menea lucruri. Nădăjduiesc aşadar că vei binevoi să ţii milie că *sîr* John e unul dintre cei mai buni prieteni ai

139

— Ba nu, milord se înşală. Bucuria nu îmbolnăveşte, şi numai bucuria de a-mi revedea fratele mi-a pricinuit o indispoziţie de o clipă, care a şi trecut.

Apoi, întorcîndu-se către doamna de Montrevel, urmă a spune, cu un accent pripit, aproape febril :

— Mamă, uităm că domnii sosesc dintr-o călătorie lungă, că de la Lyon n-au pus probabil nimic în gură şi că, dacă Roland mai are încă tot pofta aceea de mîncare pe care i-o ştim, n-are să se supere pe mine să te las să-i faci lui şi lui milord onorurile casei, gîndindu-se că sînt preocupată de mărunţişuri gospodăreşti, prea puţin poetice, dar atît de preţuite de dînsul.

şi, lăsînd de-adevărat pe maică-sa să facă onorurile casei, Amélie intră în castel ca să deştepte slujnicele şi feciorul, lăsînd în acelaşi timp în sufletul lui *sîr* John soiul acela de amintire feerică pe care ar lăsa-o în sufletul unui turist ce coboară pe malurile Rinului apariţia ondinei Loreley, stînd în picioare pe stîncă ei, cu lira în mină şi lăsînd să-i fluture în vîntul nopţii aurul fluid al părului !

în timpul acesta, Morgan, încălecînd iarăşi, b apucă In galopul cel mare pe drumul mănăstirii, se opri în faţa porţii, scoase un carnet din buzunar şi scrise pe o foaie din carnetul acela cîteva rînduri cu creionul, apoi răsuci foaia şi o trecu de partea cealaltă prin gaura broaştei le la uşă, fără a mai pierde timpul descălecînd de pe cal.

Iată cele trei rînduri pe care le scrisese :

„Vino, dragul meu Gohier, împreună cu soţia dumitale miine, fa ~~ne~~ luaţi micul dejun cu mine, la ceasurile opt dimineaţa... Să im cumva să nu vii... Am de vorbit cu dumneata lucruri foarte Interesante."

Dar, prevenindu-şi prietenii să se păzească de Ludovic de Montrevel, Morgan făcu semnul unei cruci deasu-pi.i numelui acestuia, ceea ce voia să spună că, orice s-ar fl întîmplat, să nu cumva să se atingă de tînărul ofiţer.

Oi ice confrate al lui Iehu avea dreptul să ocrotească H] prieten, fără să fi trebuit să dea socoteală de motivele i. Mae. au să procedeze astfel.

Morgan se slujea de privilegiul său. îl ocrotea pe fra-IcIg Améliei.

141

Parcul său, de vreo cinci-şase pogoane, plantat cu arbori centenari, era înconjurat din trei părţi de ziduri de gresie, care încadrau irT'faţă, pe toată lăţimea, un grilaj frumos din fier meşteşugit cu ciocanul, împodobit de pe. vremea şi în stilul lui Ludovic ai XV-lea ; pe latura a patra era hotărnicit de riuşorul La Reyssouse, pîrîiaş fermecător care-şi are izvoarele la Journaud, adică la poalele primelor povîrnişuri din munţii Jura şi care, îndrep-tîndu-se din nou înspre nord, cu un curs aproape nesimţit, merge de se Varsă în Saône, la podul Fleurville, în faţa localităţii Pont-de-Vaux, patria lui- Joubert

care, cu o lună mai înainte de epoca în care am ajuns, fusese toc-mai ucis în bătălia fatală de la Novi.

Peste riușorul Reyssouse, pe malurile sale, se întindeau la dreapta și la stînga castelului Negrelor-Fintini satele Montagnat și Saint-Just, dominate de localitatea Cey-zériat.

În spatele acestei ultime așezări se desenau siluetele grațioase ale lanțului de coline Jura, peste creasta cărora se deslușesc vîrfurile albastrii ale munților Bugey, care parcă se înalță ca Să privească plini de' curiozitate, peste umerii fraților lor cei mici, ce se petrece pe valea riului Ain.

În fața unei atît de încîntătoare priveliști se deșteptă , sir John.

Poate pentru întîia oară în viață, morocănosul și tăcutul englez surîdea naturii. I se părea că e într-una din frumoasele văi ale Thesaliei, preamărită de Virgil, sau pe liniștilele maluri ale riușorului Lignon, cîntate de d'Urfé¹, a cărui casă natală, orice ar spune biografii, cădea în

¹ *Honoré d'Urfé* (1567—1625), scriitor francez, născut la Marsilia, autorul romanului *Astrée*. (n.t.j - : •

FUină la trei sferturi de leghe **de** castelul Negrelor-Fintini.

Fu trezit din meditație de trei ciocănituri ușoare **în** ușă. Roland, gazda lui, venea să afle cum își petrecuse noaptea.

Îl găsi radios ca soarele care își făcea de joacă în frunzele castanilor și cele ale teilor îngălbenite **de** pe acum.

— Oh ! Oh ! **sir** John, zise Roland, îngăduie-mi să te felicit : m-așteptam să găsesc **un** om amărit **ca** bieții aceia de călugări **cu** sutanele **lor** lungi și albe care mă speriau

• **de** tare cînd eram copil, cu toate că, la drept vorbind, **m-am** lăsat niciodată cu ușurință pradă spaimei ; și dimpotrivă, în mijlocul tristei noastre luni a lui octom-brie te găsesc surîzînd ca o dimineată de mai.

— Roland, scumpul meu, răspunse *sir* John, **eu** sînt **do** felul meu aproape orfan ; **mi-ara** pierdut **mama** în ziua **iu** care **m-am** născut ; iar **pe tata**, cînd eram **de** doispre-**o**co ani. La vîrsta **la** care copiii sînt trimiși **în** colegii, eu **o**stăpînul unei averi cu mai bine **de un** milion venit. Dur eram singur **pe** lume, fără să iubesc pe nimenea, fără

• **fiu** iubit **de** nimenea. Bucuriile dulci ale vieții **de fa**miⁱⁱⁱⁱ îmi sînt așadar **cu** desăvârșire necunoscute. De la doisprezece la optsprezece ani **am** învățat **la** Universitatea **de**n Cambridge. Firea mea tăcută, poate puțin cam mândră, m-a îndepărtat **de** colegii mei, izolîndu-**mă în** mijlo^ou^u lor. La optsprezece ani pornii **în** călătorii O ! dumneata Roland, călător înarmat, ce străbați lumea în umbra drapelului domniei-tale, ceea **ce** înseamnă **la** umbra paⁱⁱⁱⁱ domniei-tale, care guști în fiecare **zi** emoțiile luptei **B**u^u uf ia gloriei, habar nu ai ce lucru jalnic înseamnă să Itrfibați orașele, provinciile, statele, regatele, **ca să** vizi-^u/i pur și simplu ici o biserică, dincolo **un** castel. Să sai din pat la patru dimineăța la chemarea călăuzei nemiloasă, **1**u^u vezi cum răsare soarele pe înălțimile muntelui Righi, MU a vulcanului Etna. Nu **știi ce**-nseamnă **să** treci, **ca o** l^uu^uornă, și **ea** moartă, printre umbrele **vii** pe care-i **numim** oameni. Să nu **știi unde să te** oprești, să **n-ai un** pă^uu^u în care **să** prinzi rădăcini, nici **un** braț **pe** care să

■ •^u i^uini, nici un suflet în care **să-ți** reverși sufletul tău! **ia** bine ! ieri seară, Roland, dragul meu, dintr-o dată, go^uu din viața mea s-a umplut. Am trăit în pielea dumitale.

Bucuriile pe care le caut, le-am văzut cum le încercai. Familia pe care n-o cunosc, am văzut-o desfășurîndu-se înfloritoare în jurul dumitale. Privindu-ți mama, mi-am spus : „Maică-mea era la fel, sînt sigur". Privindu-ți surioara, mi-am zis : „De-aș fi avut o soră, n-aș fi dorit să fie altfel". Îmbrățișîndu-ți frățiorul, mi-am spus că aș fi putut oricum să am un copil de vîrsta lui și să las astfel ceva după mine în lumea asta. Pe cîta vreme, cu firea pe care mi-o știu, voi muri așa cum am trăit, trist și posac cu ceilalți și sătul de mine. Vai ! ce fericit ești, Roland ! ai familia, ai gloria, ești tînăr și ești... ceea ce nu strică nici unui bărbat... ești băiat frumos. Nici o bucurie nu-ți lipsește, de nici o fericire nu ești lipsit. Ți-o repet, Roland, dragul meu, ești un om fericit, foarte fericit.

— Fie ! făcu Roland, dar ai uitat anevrismul meu milord.

Sir John se uită la tînărul dih fața lui cu un aer de neîncredere. De fapt, Roland părea că se bucură de o sănătate de fier.

— Pe anevrismul dumitale îți dau un milion rentă, Roland, îi răspunse lordul Tanlay, cu un sentiment de adîncă tristețe, cu condiția ca, împreună cu anevrismul, să-mi dai mama ce plînge de bucurie că te revede, sora căreia i se face rău de fericire că te-ai întors, copilul ce-ți atîrnă de gît ca un fruct crud și frumos prins de-un pom tînăr și frumos. Cu condiția ca, pe lîngă cele de

mai sus, să-mi mai dai castelul ăsta cu umbre răcoroase, cu malurile înverzite și înflorite, depărtările albastrii, pe care albesc ca niște cîrduri de lebede sate frumoase, cu clopotnițele ce-și revarsă dangătele. Anevrismul dumitale, Roland, cu moartea în trei ani, în doi, într-un an, poftim în șase luni, dar acele șase luni din viața dumitale atît de plină, atît de însuflețită, de dulce, de primejduită, de glorioasă ! și m-aș socoti un om fericit.

Roland izbucni în rîs, rîsul acela nervos ce-i era ca-racteristic.

— Ei ! zise el, iată-1 bineînțeles, pe turist, pe călătorul ușuratic, pe jidovul rătăcitor al civilizației care, neoprin-du-se nicăieri, nu poate prețui nimic, nu poate adînci nimic, judecă tot lucrul după impresia pe care i-o face și zice, fără să deschidă ușa cabanelor în care stau închiși du ■ **i i** aceia pe care-i numim oameni. Îndărătul zidului i **nsituia** lumea e fericită ! Ei, scumpul meu milord, vezi r^uu^uu^u riușorul acela fermecător, nu-i așa ? Ierburile ace-■ frumoase smălțuite de flori, satele acelea drăgălașe ? ar zice că-i pacea, nevinovăția, înfrățirea întruchipată, **e** secolul lui Saturn, evul de aur, Edenul, paradisul. ,1 totuși, tot ce vezi e plin de oameni ce se măcelăresc. Junglele Calcutei, stufișurile Bengalului nu sînt locuite **nici** **de** departe de tigri mai feroce nici de pantere mai crude decît satele acelea drăgălașe, peluzele astea răco-ronse, sau decît malurile fermecătorului riușor. După re **au** făcut ceremonia funebră bunului, marelui, nemu-rltorului Marat, pe care au încheiat-o, slavă Domnului, Wuncîndu-1 la groapa de gunoaie ca pe un stîrv ce era și **ii** - fusese chiar de cînd e lumea ; după ce-au făcut ceremonia funebră la care fiecare își aducea o-urnă în care **ti,il** vărsa toate lacrimile - trupului, iată că bunii noștri ce-ⁱⁱⁱⁱeni ai Boug-ului, blînzii noștri locuitori ai provinciei tir[•]!•[•]••, crescătorii noștri de pui îngurăși au găsit de cu-**vilulă** că republicanii, cu toții, nu erau decît niște asasini, yl I nu ucis cu gloata, ca să-i pedepsească pentru cusurul mișav pe care-1 are tot omul sălbatic ca și cel civilizat, **de** a-și ucide aproapele. Te îndoiești ? Nu crezi ? Oh, «ⁱⁱⁱⁱinipul meu milord, de ești curios, pe drumul dinspre ⁱⁱⁱⁱii::le-Raulnier, ți se va arăta, locul unde, acum șase luni **abia**, s-a pus la cale un masacru ce i-ar întoarce sto-ⁱⁱⁱⁱu^u pe dos și celui mai feroce spadasin de pe cîmpu-rlr» noastre de luptă. închipuie-ți o căruță încărcată cu **nrculuți**, ce era minată la Lons-le-Saulnier, o căruță cu lullri' **pe** laturi, o căruță din cele uriașe pe care sînt duși **vlțcl** **la** tăiere. în căruța aceea, vreo treizeci de oameni a

M..... ci-mă fufiese o exaltare nebunească de gînduri și

Vorbe amenințătoare, toți din ceată legați burduf, cu capii **tete** sjiinzurîndu-le, pline de cucuie din pricina hopu-Vltor, **fu** piepturile gîfîind de sete, de disperare, de spaimă. **Niijle nenorociți** — care n-aveau a beneficia măcar ca-n **Hmpul** lui Nero și a lui Commodius de lupta în arenă, de iliimtia **cu** moartea, dar cu mîinile înarmate — pe care RIAi-clii **i** surprinde neputincioși și nemișcați, ce sînt sfi-șlnli în lanțuri și loviți nu numai cît mai au viață în ei, , «I **u** »i.i n adincul morții, pe trupul cărora cînd în trupurile acelea inimile încetaseră să mai bată — pe trupurile cărora, ziceam, măciuca răsună surd și sec, strivind cîrnurile și zdrobind ciolanele, iar femeile privind tîhnite și bucuroase asemenea măcel, rîdieîndu-și deasupra capetelor copii ce băteau din palme ; moșnegi ce n-ar fi trebuit să gîndească decît la o moarte creștinească, și care prin strigătele și instigările lor contribuiau să le facă ne-norociților acelora o moarte mai cumplită ; și, în mijlocul bătrînilor acelora, un septuagenar, mic de statură, foarte cochet, bine pudrat, seuturîndu-și cu bobîrnace jaboul de dantelă de cel mai mic fir de praf, prizîndu-și tabacul spaniol dintr-o tabacheră de aur cu un cifru în diamante, sugîndu-și pastilele de ambrozie dintr-o bombonieră de Sevres ce i-a fost dată de doamna du Barry, bombonieră împodobită cu portretul donatoarei, septuagenarul acela — vezi tabloul, scumpul meu milord, nu-i așa ? — septuagenarul acela topăind cu pantofi decoltați pe trupurile acelea din care nu mai rămăsese decît o saltea de carne omenească, și trudindu-și brațul împuținat de vîrstă ca să lovească cu-n bastonaș de bambus cu măciulia de argint aurit cadavrele ce nu-i păreau destul de moarte, îndeajuns de pisălogite... Puah ! scumpul meu milord, am văzut cu ochii mei Montebello, am văzut Ar-cole, am văzut Rivoli, am văzut piramidele. Credeam că n-am să văd ceva mai crîncen, mai teribil. Ei, simpla povestire a mamei, ieri, după ce-ai intrat în cameră, mi-a făcut părul măciucă. Pe cuvîntul meu ! Vezi cum se explică spasmele bieteii mele surioare, tot atît de limpede cum anevrismul meu mi le explică pe ale mele.

Sir John, de la Jean-François Millet

Sir John, de la Jean-François Millet

Sir John, de la Jean-François Millet

Sir John, de la Jean-François Millet

Sir John, de la Jean-François Millet

Sir John, de la Jean-François Millet

Sir John îl privea și-l asculta pe Rol and cu uimirea ciudată pe care i-o pricinuiau totdeauna ieșirile mizantropice ale tinărului său prieten. Într-adevăr, Roland părea căzut în cursa convorbirii ca să se repeadă asupra omenirii la cel mai mic prilej ce i~ar fi ieșit "în cale. își dădu seama de sentimentul pe care-l strecurase în sufletul lui *sir* John și schimbă tonul cu desăvârșire, înlocuind vehemența mizantropică cu gluma amară, zise :

— E-adevărat, că, lăsindu-l la o parte pe minunatul aristocrat care isprăvea ceea ce începuseră călăii și cari ȋmua iarăși în sînge tocurile roșii decolorate, oamenii care se dedau la asemenea execuții sînt de speță proastă, burghezi și mitocani, cum spuneau strămoșii noștri vorbind

Hi ȋiv coi ee-i hrăneau. Nobilii **fac așa** ceva cu mai multă ■ h «ani». Ai văzut, **de** altfel, **ce s-a** petiecut la Avignon. Dai I (i s-ar povesti asemenea faptă, **n-ai** crede-o nu-**i** i " Uniunii **aceia ce** jefuiesc diligentele se cred nemai-u'nîl de delicați ; **au** două fețe, fără a mai pune **la** so-poli alu **masca** — sînt. cînd de soiul unui Cartouche ¹ **sau** .1 unui Mandrin², cînd de soiul unui Amadis³, sau **al** linul (,'alaor ■. Se povestesc întîmplări fabuloase cu ase-..... ea eroi de drumul mare. Mama îmi spunea ieri **că** i aflat de un anume Laurent — înțelegi desigur, scumpe milord, **că** Laurent e o poreclă de război, menită să as-Dlindfl numele adevărat, așa cum masca acoperă obra-lui **așadar, s-a** aflat că un anume Laurent întrunea ȋn .le calitățile eroului de romane, toate „împlinirile", cum iii-ȋl voi, englezii, care, sub pretext că aȋi fost normanzi .li mlala. îngăduiȋi din timp în timp să ne îmbogăȋiȋi limba .a cite o expresie pitorească, cu cite-un cuvînt cu care **proMiltuata** cerea de pomană savanȋilor noștri, ce se fe-**H** ni **să i**-o dea. Suszisul Laurent era frumos, ca să **zic** | a ideal **de** frumos. Făcea parte dintr-o bandă de șapte-cl și doi **de** confrăȋi de-ai lui Iehu, ce tocmai erau judecaȋi la Ysseangeux. *Șaptezeci* fură achitaȋi, numai' **el** i .a un **alt** confrate de-ai lor fură condamnaȋi la moarte. i i **r dădu** drumul nevinovaȋilor direct din ședinȋă, iar I uf **cu** însoȋitorul său, fură ȋinuȋi pentru ghilotină. f>UI ALAI ! meșterul Laurent avea o căpăȋină prea fru-ILU i i pentru ca să-i cadă sub infamul cuȋit al unui călău. calorii ce-l judecaseră, curioșii ce s-așteptau să-l iuda cum va fi executat, uitaseră de povaȋa aceea tru- ■ ■ . a a frumuseȋii, cum spune Montaigne. La temnice-1(1 de la Yssengeaux stătea o femeie, fiică-sa, soră-sa ori icpoată. Istoria — căci e un fapt istoric petrecut, ||1**pe** care vi-l povestesc, nu-i roman — istoria nu e încă

^[1] I. i. iiii Dorhinique:Cartouche, născut la Paris 1693—1721, "șef I»- L.11111.1 de ȋilhari. Fu tras pe roată de viu în piaȋa Grevei, (ni.) I. IMIH Mandrin, faimos sex de ȋilhari, născut în: Franȋa în

^[2] 17 "I lins pe roată de viu ia Vatcnce în. 1755. (n.t.l

^[3] 1:1 oul unui roman: cavaleresc,, supranumit. Cavalerul-leu,

^[4] ".liacoslitirului statornic și respectuos, Șl al cavalerului răl

^[5] filliii (ut)

^[6] • •<"<•""•, erou celeria al romanelor cavalerești spaniole, model

^[7] • ni nl. 'i' paladin, curtenilor și întreprinzător. (n.f.):

descoperită prin mijlocul oamenilor care-l strigau pe nume, nedumeriȋi că-l vedeau liber pe cal cînd s-așteptau să-l vadă legat burduf și dus în căruȋă, trecu prin piaȋa execuȋiei unde călăul abia aflase că unul dintre pacienȋii lui dispăruse, își zări eliberatoarea care, cu multă greutate, își croia drum prin

^[1] Armand Gensonne, girondin, născut la Bordeaux, mort eșafod (1758—1793). Fu președintele Convenȋiunii în 1793. (n,

^[2] Antinous, ȋi'năr din Bitinia, de-o frumuseȋe rară. Sclav, ar favorit al împăratului Hadrian, a devenit tipul frumuseȋii plt ȋiȋe. (n.t.) mulȋme, nu ca să vadă execuȋia, ci ca să ajungă pînă la ' ȋ l i vederea ei, își săltă calul în două picioare, "se nă-**I**" ȋ spre ca, răsturnă trei-patru gură-cască izbindu-i cu 'lunea de pe pieptul năzdrăvanului său de cal, ajunse itnrt la ea, o smulse și-o așeză în șa, scoase un strigăt de

..... Și dispăru, fluturîndu-și pălăria, ca domnul Coride la bătălia de la Lens. Și mulȋmea nu mai prididea i'pl. ¹Hidmdu-1, iar femeile nu mai conteneau lăudîndu-i Misiunea eroică și îndrăgostindu-se de erou.

Rolnnd se opri, și văzînd că *sir* John nu scoate nici UD cuvînt, îl întrebă din privire.

— Spune mai departe, răspunse englezul, te ascult, și nîm sini sigur că nu-mi spui asemenea lucruri decît ca să •JiiiiMi la un punct ce-ȋi mai rămîne de adăugat, aștept.

Ei, reîncepu Roland rîzînd, ai dreptate, scumpe liillord, și se vede că mă cunoști, pe cuvîntul meu, de jinn i am fi prieteni de școală. Știi dumneata ce idee mi-a iiniMal toată noaptea prin cap? Să văd de-aproape ce-i VU domnii acei a ai lui Iehu.

■~ Vai ! da, înțeleg, n-ai izbutit să te lași ucis de domnul de Barjols, ai să încerci să te lași ucis de domnul Mni'cm.

■Sau de altul, dragul meu *sir* John, răspunse linișȋii lina iul ofiȋer, căci vă mărturisesc că n-am nimic de-imeiuł împotriva domnului Morgan, dimpotrivă, cu toate i'A primul meu gînd, cînd a intrat în sala de mese și și-a linul nukul său *speech*, nu-i asa că speech îi spuneȋi dum-Hnnvo.-iKlu ? ,*ur* John făcu un semn de încuviinȋare cu capul. Cu toate că primul meu gînd, urmă Roland, fu să ■nr ȋn (il și să-l gîtui c-o mină iar cu cealaltă să-i smulg

Acuma, că te cunosc, draga Roland, mă întreb, cum •In n ȋl pus în aplicare un plan atît de frumos.

— Nu-i din vina mea, o jur ! Mă și pornisem, dar cel i ai c I însoȋeam m-a oprit.

Sini și oameni care te pot opri ? ■

Nu mulȋi, dar acela da.

— Așa că iȋi pare rău ?

Nu chiar, la drept vorbind. ȋilharul acela viteaz *t n lYicut (roaba cu o îndrăzneală nesăbuită care mi-a jilrVul Din instinct mi-s dragi oamenii viteji. Dacă nu l-aș fi ucis pe domnul de Barjols, aș fi vrut să-i fiu prieten. E-adevărât că n-aș fi putut șii cit e de viteaz deci! ucigîndu-l. Dar, să vorbim de alte lucruri. Duelul aceia e una dintre uritele mele amintiri. Dar de ce am urcai eu pînă la dumneata ? Cu siguranȋă nu ca să vă vorbesc despre confrăȋii lui Iehu și nici despre isprăvile domnului Laurent... Vai ! da, venisem ca să mă înțeleg cu dumneata și să văd cum ai de gînd să-ȋi petreci timpul aici. Am să fac pe dracul în patru ca să te înveselesc, dragul meu oaspete. Dar îmi stau împotrivă două date : ȋinutul nostru, care nu-i deloc vesel, și apoi firea naȋiunii dumneavoastră, care nu se lasă înveselită. ' — ȋi-am spus doar, Roland, îi răspunse lordul Tanlay, întinzînd mîna tănărului său prieten, că socotesc castelul Negrelor-Fîntîni ca și cum ar fi un paradis.

— Am înȋeles. Dar, cu toate acestea, de teamă să-nu ȋi se pară peste puțină vreme paradisul monoton, îmi voi da toată osteneala ca să-ȋi petreci timpul în chip plăcut, iȋi place arheologia, Westminster, Canterbury ? Avem biserica Brou, o adevărată minune de dantelă sculptată de maestrul Colomban. Există și-o legendă în privinȋa ei, pe care am să ȋi-o povestesc într-o seară, cînd nu vei avea somn. în ea ai să vezi mormintele Margaretei de Bourbon, al lui Filip cel Frumos și al Margaretei de Austria. Am să-ȋi dau să dezlegi marea problemă a devizei sale : „Șansă, neșansă, șansă" pe care am pretenȋia că am dezlegat-o prin următoarea versiune latină : *Fortuna, inforluna, forti una*. iȋi place pescuitul, dragul meu oaspete ? Ai rîușorul Reyssouse la doi pași: întinzi • doar mîna si găsești o colecȋie de undiȋe și de cîrlige ce sînt ale lui Edouard, apoi o colecȋie de plase de prins pește de-ale lui Michel. Cît despre pești, doar știi că e cel din urmă lucru de care se preocupă pescarii. iȋi place să vi-nezi ? Avem pădurea Seillon la vreo sută de pași de noi. Dar nu vînatul cu ciini ca atare, la goană trebuie să renunȋi, ei vînatul fără ciini. Se pare că pădurile ce-au aparȋinut spierietorilor mele de demult, călugării, mișunii de mistreȋi,

căprioare, iepuri și vulpi. Nimeni nu vinează în ele, pentru motivul că sînt ale guvernămîntului și pentru că guvernămîntul în clipa de față nu există. În calitatea mea de aghiotant al generalului Bonaparte, vol

¹ i i i acopăr lipsa, și vom vedea de se va găsi cineva îndrăznească să spună c-am făcut rău că, după ce-am Mii austrieicii pe Adige și mamelucii pe Nil, acum vînez < 110(11. corbii și căprioarele, vulpile și iepurii pe apa uimise. O zi arheologie, o zi pescuit, o zi vînătoare. tti nu și umplut trei zile. Vezi,- dragul meu oaspete, nu o .001111 să ne îngrijorăm decît pentru celelalte cinci-"" "(■ sau șaisprezece.

Roland, dragul meu, îi spuse *sîr* John cu adîncă 11'11111c și fără să răspundă vorbăriei improvizate a tînă-101111 ofițer, n-ai să-mi spui oare niciodată ce foc te mis-

¹.....:c amărăciune te roade ?

Iată, na ! exclamă Roland cu un hohot de rîs stri-111111 a dureros. De cînd sînt n-am fost mai vesel ca-n.

¹¹¹...icața asta. Dumneata, milord, se vede că suferi de piron și vezi totul în negru.

Are să vină și ziua în care să-ți fiu cu adevărat pili li n, răspunse *sîr* John cu seriozitate. În ziua aceea a 1 mi te destăinuî. În ziua aceea voi lua pe umerii mei " 1 mi <■ 'în poverile și frămîntările dumitale.

— Și jumătate din anevrismul meu... Ți-e foame, mi-1'M11 v V, 11'111111, 11'111111, 11'111111 - ;

I)o ce-mi pui asemenea întrebare ?

Pentru că aud pe scară pașii lui Edouard, care ■ im' .a no spună că micul dejun e servit.

1NLR adevăr, Roland n-apucase să rostească ultimul 1 nv1n1. și ușa se deschise, iar copilul spuse :

1'Y.1țioare Roland, mama și surioara Amélie vă aș-li 1ț11n la masă pe milord și pe tine.

Apoi, agățîndu-se de mîna dreaptă a englezului îi 11M Ivi 1 n atenție prima falangă de la degetul cel mare, de 1 'HI Milor și inelar.

- 1 .a ce te uiți, tinerele ? întrebă *sîr* John; IVI.i uit să văd dacă aveți cerneală pe degete. Și dacă aș avea cerneală pe degete, ce-ar însemna

iu 1 11'1111a aceea ?

<'i veți fi scris în Anglia. Veți fi cerut pistoalele. Un 11 și s.1111a.

Mu, n-am scris, răspunse sir John, dar am să scriu

— Auzi, frățioare Roland, în cincisprezece zile au să-mi vină pistoalele și sabia !

Și copilul, nemaiputînd de bucurie, își întinse bbră-jorii trandafirii și îndesați lui *sîr* John, care-l îmbrățișa cu atita duioșie de parcă i-ar fi fost tată.

Pe urmă, toți trei coborîră în sufragerie, unde îi așteptau Amelie și doamna de Montrevel

XII

PLĂCERILE PROVINCEI

În aceeași zi, Roland puse în aplicare o parte din planul hotărît : îl duse pe sir John să vadă biserica din Brou.

Cei ce-au văzut mica și fermecătoarea capelă din Brou știu că e una din cele o sută de minuni ale Renașterii { cei ce n-au văzut-o, au aflat-o din spuse.

ale învinșilor, înțeleg vulcanii politici care vuiesc în-rriă^ runtaiele globului, care cutremură pămîntul, care răstoarnă tronurile și dau peste cap monarhiile, care rostogolesc capete și coroane pe eșafoduri — dar nu pot înțelege mutilarea granitului, scoaterea monumentelor de sub scutul legii, distrugerea lucrurilor neînsuflețite, care nu aparțin nici celor ce le distrug, nici epocii care le distruge. Astea înseamnă să nimicești biblioteca gigantică în care arheologul poate citi istoria străveche a unei țări. Vai ! Vandalii, barbarii ! ba nu, mai mult decît atît, idioții ! care se răzbună pe piatră pentru crimele lui Borgia și pentru desfrîurile lui Ludovic al XV-lea ! Ce bine îl cunoșteau pe om — drept animalul cel mai pervers, cel mai distrugător, cel mai răufăcător dintre toți — faraonii Egiptului, Menés, Cheops, Osymandias, care înălțau piramide nu cu ornamente de horbotă ori cu galerii de dantelă, ci cu blocuri de

Roland, care se gîdea să facă pentru *sîr* John onorurile bijuteriei sale istorice, și care n-o mai văzuse de șapte sau opt ani de zile, fu grozav de dezamăgit cînd, ajungînd dinaintea fațadei, găsi firidele sfinților goale și figurinele portalului decapitate.

întrebă pe paracliser, dar i se rîse în nas": nu mai exista, paracliser la biserică.

Se interesă, de cine trebuie să se roage ca să capete cheile. I se răspunse, că trebuia să le ceară căpitanului jandarmeriei.

Căpitanul jandarmeriei nu era departe. Minăstirea de-a-lături de biserică fusese prefăcută în cazarmă.

Roland urcă în biroul căpitanului, se legitimă ca aghiotant al lui Bonaparte. Căpitanul, cu supunerea pasivă a inferiorului față de superiorul său, îi înmînă cheile și se luă după el. din urmă.

Sîr John aștepta în fața pridvorului, admirînd minunatele amănunte ale fațadei, cu toate mutilările suferite.

Roland deschise ușa și se dădu înapoi de uimire : biserica era literalmente plină ochi cu fin, ca o țeava de tuH umplută pînă-n gură cu încărcătură.

- Dar ce-nseamnă asta? îl întrebă el pe căpitanul

■ Jandarmi.

— Domnule aghiotant, e o măsură de prevedere a mu-

■ ■ i <-i I >.i I

— Cum ! o măsură de prevedere a municipalității ?

— Da.

i— În ce scop ?

■ — În cel de a ocroti biserica. Erau s-o dărîme, dar m Imarul a decretat să fie prefăcută în magazie de nutreț, în semn de ispășire a cultului greșelii căruia îi slujise.

Roland pufni în rîs și, întorcîndu-se către *sîr* John, îi ipuic :

— Scumpe mylord, biserica merita să fie văzută ca un monument neobișnuit, dar cred că ceea ce domnul căpitan *tu<* povestește e tot atît de neobișnuit. Oricînd vei găsi la Mrnsbourg, la Colonia sau la Milan o biserică sau o cate-<' **iii** care vor merita cel puțin cît capela din Brou. Dar nu

„isi oricînd administratori atît de dobitoci încît să vo-In i-a să dărîme o capodoperă, și nici un primar atît de in-li'llgent încît să facă dintr-o biserică o magazie de nutrețuri. Mii de mulțumiri, căpitane. Poftim cheile.

— Cum îți spuneam și la Avignon, cînd avui prima "iu ein.stea să te văd, dragul meu Roland, îi răspunse *sîr* ■lulni, poporul francez e un popor tare plin de haz.

De data aceasta, mylord, ești prea politicoș, răs-huimo Roland. E tare idiot, ar trebui să spui. Știi, înțe-1i m cataclismele politice care au întors cu dosul în sus son'In tea noastră de o mie de ani încoace ; înțeleg comunele, 11 înțeleg pe ciobani, Jacqueria, de asemenea îi înțeleg pe

....fiiiari", înțeleg noaptea Sfîntului Bartolomeu, Sfînta I i ii, bi <>nda, înțeleg dragonadele, înțeleg Revoluția din 17110, cu toate datele ei : 14 iulie, 5 și 6 octombrie, 20 iu-H1*), 10 august, 2 și 3 septembrie, 21 ianuarie, 31 mai, 30 11 iniilirie și 9 termidor, înțeleg torța războaielor civile pil focul lor incendiar care se aprinde în singe în loc să se **M1nuA** înțeleg valuLVEvoluțiilor care urcă într-una cu **fiu** nul lor pe care nimic nu-1 poate opri și cu refluxul ce 11M1111: <ile.ștc rămășițele instituțiilor pe care fluxul le răș**ini** mi .-ic ; le înțeleg pe toate, dar lance contra lance, sabie N11111a sabie, om contra om, popor contra popor ! înțeleg **miiiln** ucigașă a învingătorilor, înțeleg reacțiile singeroase

granit de cîte cincizeci de picioare de lungi ! Trebuie să se fi topit de rîs, în fundul mormintelor lor, văzînd timpul că își tocește în van coasa de ele, iar căpeteniile musulmanilor că-și întorc unghiile pe dos ca să le deschidă. Să clădim piramide, dragă milord : hu-i greu ca' arhitectură, nu-s frumoase ca artă, dar sînt solide și îngăduie unui general să spună după patru mii de ani : „Soldați, din vîrful acestor monumente, patruzeci de secole vă contemplă !" Știți, scumpe mylord, pe cuvîntul meu de onoare, aș vrea să-mi iasă în cale în clipa de față o moară de vînt, ca să mă iau cu ea la ceartă.

Și Roland, izbucnind în risu-i obișnuit, o apucă împreună cu *sîr*. John înspre castel.

Sîr John îl opri •:

— O ! zise el, în tot oraşul nu-i altceva de văzut decît' biserica din Brou ?

— Ascultă, scumpe *sir* John. răspunse Roland,. înainte de-a fi fost prefăcută în magazie de nutreţuri, te-aş fi pof-; tit să cobori cu mine în cavourile ducilor de Savoia. în-r, preună am fi căutat un culoar subteran, despre care se zice c-ar exista. Culoarul are o lungime de aproape o leghe şi comunică, după cîte ni se spune cu toată, siguranţa, cu> peştera Ceyzériat— observă că n~aş fi propus o asemenea petrecere plăcută altcuiva decît- unui englez — am fi rer 1 intrat în *Misterele lui Udolphe,-ale-* celebrei Anne Radelî 11e 1 lupă cum vezi însă,,e cu neputinţă. Aşadar, trebuie

..... lăsăm păgubaşi, cu toată părerea de rău, şi să ple- vAru.

Şi unde mergem ?

/.m\ că nu ştiu. Acum zece ani te-aş fi dus spre i ibllimentele în care se îngrăşau pui de găină. Puii din 111, , 1iau, după cum ştii, vestiţi în toată Europa, iar 1.... >: era o sucursală de aprovizionare a mării cuşti de i' i i din Strasbourg. Dar, în timpul teroarei, înţelegi pî • .1 In ne că cei a căror meserie era îngrăşatul animalelor, IU tras obloanele la prăvălii. E ştiut doar că te pomeneai DU blazon de aristocrat vestit dacă mîncaseşi pui îngră-1(1 i cunoşti desigur frăţescul refren : *Mai bine o să ne n./ii de două ori, cu aristocraţii în spînzurători !* Illipn căderea lui Robespierre şi-au deschis iarăşi prăvăli d. [Iar după 18 fructidor s-a dat poruncă în Franţa

le

sius în 1793. Aşa, priveşte mylord, aici e.o.stradă cumsecade,-ce se numea strada Halelor. Numele n-avea nimic indecent şi nici aristocratic, nu-i aşa ? Ei poftim, astăzi se cheamă... stai puţin (Roland privi tăbliţa cu numele străzii) — astăzi se cheamă *strada Revoluţiei*. Priveşte, încă una ce se numea strada Sfintei Fecioare şi acum se cheamă *strada Templului*. De ce strada Templului ? Ca să eternizeze, se vede treaba, amintirea locului unde mîr~şavul acela de Simon a încercat să-1 înveţe meseria de ciubotar pe moştenitorul celor şaizeci şi trei de regi... dacă greşesc cu unul sau cu doi, să nu-mi cauţi pricină numai pentru atît. In sfîrşit, ia priveşte şi la asta de a treia : se numea Crevecoeur, nume vestit în ţinutul Bresse, în Bourgogne şi în Flandres ; acum se cheamă *strada Fede-raţiei*. Federaţia e o treabă frumoasă, dar Crevecoeur a fost un nume splendid. Şi pe urmă, vezi, astăzi strada asta a Federaţiei duce de-a dreptul în piaţa Ghilotinei, ceea ce, după părerea mea, e.o greşeală. Aş dori să nu existe nici o stradă care să ducă în asemenea pieţe. Asta are un avantaj totuşi : e la o sută de paşi de închisoare, ceea ce economisea şi economiseşte încă un cal şi-o căruţă domnului *de Bour g*. Bagă de seamăcă, după particulă, călăul a rămas nobil. Pe deasupra, piaţa este minunat de bine aşezată pentru cei ce privesc, şi strămoşul meu Montre-vel, al cărui nume îl poartă, prevăzînd fără îndoială ce destinaţie va avea, a dezlegat problema de căpetenie, rămasă încă nerezolvată în teatre : aceea de a vedea bine de pretutindenî. Dacă se-ntîmplă să mi se taie capul, ceea ce n-ar fi un lucru extraordinar în vremurile pe care le trăim, nu voi avea decît o singură părere de rău : aceea de a fi atît de bine aşezat şi de a vedea mai prost ca ceilalţi. Şi acum, să urcăm şi pe platforma aceea mică. Ia-tă-ne în piaţa *Arenelor*. Revoluţionarii noştri i-au lăsat numele pentru că, după toate probabilităţile, nu ştiu ce vrea să zică. Nici eu nu ştiu mai bine decît ei, dar că-mi aduc aminte că un nobil feudal, un anume d'Esta vager, a provocat pe nu ştiu ce conte flamand, şi că lupta s-a desfăşurat chiar pe locul de aici. Şi acuma, dragă mylord, cit despre închisoare, e o clădire ce are să-ţi dea o idee despre suferinţele omeneşti. Gil Blas n-a trecut printr-a -tîtea situaţii prin cîte destinaţii a trecut monumentul noa •

1 înainte sosirii lui Cesar, era un templu al galilor. Mr făcu din el o fortăreaţă romană. Un arhitect necu-1-nî o transformă într-o poziţie militară întărită din ui mediu. Nobilii feudali de Baye, după exemplul lui 111. o retransformară în fortăreaţă. Prinţii de Savoia nu »vut în ea reşedinţa. Acolo locuia mătuşa lui Carol nulul cînd mergea să-şi admire biserica din Brou pe v n avea să aibă satisfacţia de-a o vedea terminată. In r, '1. 'lupă tratatul din Lyon, cînd ţinutul Bresse fu re-

Franţei, din clădirea de faţă s-a făcut totodată şi Iii: "are şi palat de justiţie. Aşteaptă-mă aici, mylord, •a nu ţi-e silă de scîrţîitul uşilor cu gratii şi de scriş-' i Rvoarelor. Am de făcut o vizită unei anumite celule.

.' Icrişnitul zăvoarelor şi scîrţîitul uşilor cu gratii 1aui nişte sunete prea plăcute, dar n-are a face ! De-na ce doreşti să-ţi iei sarcina educării mele, du-mă la a celulă a domniei-tale.

ca limln lumea să slăbească, chiar şi păsările. N-are a face, 1110 lotuşi, în lipsă de pui îngrăşaţi am să-ţi arăt altceva.

1 pildă, locul unde erau executaţi cei ce mîncau păsări litipfişate. în plus, de cînd n-am mai fost în oraş, străzilor • li s-au schimbat numele. Vorba ceea : ştiu prea litiu micii, dar nu le mai ştiu etichetele.

1i ! dumneata nu eşti aşadar republican ? întrebă fii

John.

Eu să nu fiu republican ? Asta-i bună ! Dimpo-1 ma cred un excelent republican şi sînt în stare să-mi i , ... , să ardă, ca Mucius Scaevola, sau să mă arunc i..... prăpastie, cum a făcut Curtius, ca să salvez repu- h11i'n Hm nenorocire însă mi-e mintea prea bine întoc-1n1U) i idicului, fără voie, m-apucă de subsori şi mă gî-11. ,i, ma l'ace să mor de rîs. Bucuros primesc Constitu- 11 i m 171H, dar cînd sârmanul Hérault de Sechelles scria 111ieci inului Bibliotecii naţionale să-i trimită legile lui M li 11 m 1 1 să poată redacta o constituţie după modelul celei lit m i u ui. i Creta, îmi păru că se căuta un model puţin eam iK'piu le ,i ca am fi putut să ne mulţumim cu Constituţia 1Uj i r. Găsesc că ianuarie, februarie, martie, aşa mi- li i cum erau, echivalau destul de bine ninsosul, Intomil „i ploiosul, după cum li se spune în caledarul re-1U1illiii Nu înţeleg de ce, cînd te numeşti Antonie sau Ia , iniilome m 1739, trebuie să te cheme Brutus sau Cas-

155

Ei atunci să intrăm repede. îmi pare că văd o mul-de oameni ce-mi par c-ar avea poftă să vorbească cu

! ,ii într-adevăr, puţin cîte puţin, un soi de freamăt u«0 a se răspîndi în oraş. Lumea ieşea din case, pe stra-1g făceau grupuri şi grupurile acelea, pline de curio-le i-1 arătau pe Roland. Jtol.uid sună la poarta zăbreliată, aşezată în epoca aceea 1ei la,a loc în care se mai află şi astăzi, dar cu deschişi înspre curtea interioară a închisorii. I'n hm ni cer veni să deschidă. »- Ei ! Tot dumneata eşti, moş Courtois ? întrebă tină-

I v 1111 mă, întoreîndu-se către *sir* John. 111umos nume de temnicer, nu-i aşa mylord. Temnicerul se uită la tinăr plin de uimire.

Cum se face, întrebă el printre gratii, de-mi ştii ivie.1ta numele şi eu nu ţi-1 ştiu ?

m El, nu-ţi ştiu numai numele, dar îţi ştiu şi convin-Hm 111 vechi regalist, moş Courtois ?

Domnule, făcu temnicerul tare înfricoşat, fără glu-1" 111 le 1o rog. şi spune-mi ce doreşti.

Alunei, dragă moş Courtois, aş dori să văd celula Ittir au fost mama şi sora mea, doamna şi domnişoara Vlmili e\ el.

— Vai i exclamă portarul, cum ? dumneata eşti, dom-nule Ludovic ? aşa da ! aveai dreptate să spui că te cunosc prea bine. Ştii că te-ai făcut frumos, o mindreţe de băiat ? , ,

— Găseşti, moş Courtois ? Hai atunci să-ţi întorc şi eu complimentul : fiica dumitale, Charlotte, e, zău, tare fru-moasă fată... Charlotte e camerista surorii mele, mylord.

— Şi e tare fericită. Stă mai bine decît aici, domnule Ludovic. E-adevărat că eşti aghiotantul generalului Bona-parte ?

— Ah ! Courtois, închipuie-ţi, mi s-a făcut asemenea cinste ! Dumitale ţi-ar place mai mult să mă. ştii aghio-tantul domnului conte d'Artois sau al domnului duce d'An-gulern ?

— Doamne ! Taci o dată, domnule Ludovic ! Apoi, apropiîndu-se de urechea tinărului :
— Spune-mi; îi şopti el, e adevărat ?
— Ce, moş Courtois ?
— Că generalul Bonaparte a trecut ieri prin Lyon ?
— Se pare că e ceva adevărat în vestea asta, fiindcă-i a doua oară c-o aud repetîndu-se. Vai ! acum înţeleg, de ce oamenii aceia se uitau la mine cu atîta curiozitate şi aveau aerul că vor să-mi pună întrebări. Şi ei sînt ca şi dumneata, moş Courtois : doresc să ştie la ce să se aştepte cu venirea asta-a generalului Bonaparte.
— Dar nu ştii ce se mai spune încă, domnule Ludovic ?
— Se mai spune încă şi altceva, moş Courtois ?

— Sigur că se mai spune și altceva, dar pe șoptite.
— Ce anume ?
— Se zice că vine să ceară Directoratului tronul Ma-jestății-Sale Ludovic al XVIII-lea ca să-l întroneze și că, clacă cetățeanul Gohier, în Calitatea-i de președinte, nu va voi să i-1 dea de. bună voie, are să i-1 dea de nevoie.

■ Ei asta-i ! făcu tânărul ofițer cu o mustră de neîncredere ce se prefăcu în zeflemisire. ; •

Moș Courtois stăruî însă printr-un semn afirmativ cu capula
— O fi așa, zise tânărul, dar despre așa ceva acum o prima oară că aud, mu a doua oară. Și acum,, că mă știi cine sînt, vrei să-mi deschizi ?

Sfl ți deschid ! dar bineînțeles. Ce dracul fac eu
M ?

Șl temnicerul deschise poarta cu tot atîta grabă pe cit | < li „c la început că arăta rea voință. Tânărul intră. *Sir John* îl urmă.

Temnicerul închise iarăși poarta zăbreliată cu grijă și
O porni înainte primul. Roland îl urmă, englezul veni și • l (lupa Roland.

incepuse să se deprindă cu firea bizară a tânărului său
pi li leu.

Bpleen-ul înseamnă mizantropia lipsită de vorbele de duh ale lui Timon ¹ și de spiritul lui Alceste.

Temnicerul trecu prin curtea interioară a închisorii, li partită de palatul de justiție printr-un zid înalt de cinci-"pM.ece picioare care, către mijlocul curții, făcea un cot de *citeva* picioare. Pe partea anterioară a zidului se fi-ice o poartă de stejar masiv, care asigura trecerea puș-1111 lași lor, fără ca ei să aibă nevoie să se mai întoarcă pe "iia*d.i*. Temnicerul traversă toată curtea interioară a în-< Im.ni ii și, în ungherul din stînga al curții, ajunse la o scară III piulă care ducea chiar înăuntru închisorii.

I Incă stăruim asupra unor asemenea amănunte o facem i- ni iu că într-o zi va trebui să ne întoarcem prin locurile de aici și dorim ca atare să nu-i fie cumva asemenea

¹ străine cu desăvîrșire cititorului cînd vom ajunge

¹ i i tul acela al povestirii noastre.

•eara ducea mai întîi în anticamera închisorii, adică la . im. i a portarului tribunalului. Pe urmă, din camera aceea, pi luti o scară de zece trepte se cobora într-o primă curte, >i.'pe lila de cea a pușcărișilor printr-un zid în genul "11 pe care l-am descris, dar stăpuns de trei uși. în ca- |'lllni (ui ții, un coridor ducea la camera temnicerului, car^ ••edi i de ., dreptul, printr-un al doilea coridor, în celule. '.....l' m mod pitoresc cuști.

¹ meiul se opri la prima cușcă și, bătînd în ușă,

¹ l'liii,ni «rec ce a trăit cu cinci secole înainte de era noastră.

— Aici e. Le pusesem pe doamna, mama dumitale, și pe domnișoara, sora dumitale, aici, pentru că, dacă dragele de ele ar fi avut nevoie de mine sau de Charlotte, să -n-aibă alta de făcut decît să bată. E
cineva în celulă ?
— Nimeni.
... — Atunci, aibi bunătatea și deschide-mi ușa. Dumnealui e lordul Tanlay, prietenul meu, un englez filantrop, care călătorește ca să afle dacă e mai bine în închisorile din Franța decît cele din Anglia. Intrați, mylord, intrați. ■

Și, cum moș Courtois deschise ușa, Roland îl împinse pe *sir John* într-o celulă de forma unui pătrat desăvîrșit, eu laturile toate de zece pină la douăsprezece picioare.

— O ! O ! făcu *sir John*, ce loc lugubru.

160

avut timp să-i mulțumească lui Roland, sau să nu primească cei cincizeci de ludovici. Ceea ce, trebuie s-o spunem, ar fi fost o dovadă foarte puternică de dezinteres pentru un temnicer, mai cu seamă cînd temnicerul acela avea opinii potrivnice guvernământului pe care îl slujea. ! Ieșînd din închisoare, Roland și *sir John* găsiră piața Arenelor supraîncărcată de lume care aflate de întoarcerea generalului Bonaparte în Franța și care striga : *Trăiască Bonaparte !* Cu toții urlau cit îi ținea gura, unii pentru că erau cu adevărat admiratorii învingătorului de la Arcole, de la Rivoli și de la Piramide, ceilalți fiindcă li se

— Găsești ? Știi, scumpul meu mylord, ăsta-i locul unde mama, cea mai demnă femeie din cîte sînt pe lume, și-sora mea, pe care o cunoașteți, au petrecut șase săptămîni, cu perspectiva de a nu mai ieși decît ca să facă ocolul pieței Bastionului. Ia aminte că sînt cinci ani de-atunci. Sora mea n-avea așadar decît abia doisprezece ani.

■— Dar ce crimă comiseseră ?

— Vai ! o crimă enormă : la serbarea de aniversare pe care orașul Bourg a crezut că trebuie s-o închine morții Prietenului Poporului \ mama a refuzat s-o lase pe sora mea s-o facă pe una din fecioarele care purtau urnele în care erau Lacrimile Franței. Ce vrei ! Biata femeie crezuse că făcuse destul pentru patrie, dăruindu-i sîngel-fiului și pe cel al soțului ei : al unuia curgea în Italia și a celuiilalt în Germania. Dar se înșela. Patria, după cît separe, îi mai cerea și lacrimile ficei. Dar-, în clipa aceea, mama socotise că era prea de tot, devreme ce lacrimii-acelea curgeau mai ales pentru cetățeanul Marat. Ca im mare, chiar în seara serbării, în toilul avîntului pe cai re serbarea îl stîrnise, mama fu pusă sub acuzare. Din fericire, orașul Bourg nu se găsea la înălțimea Parisului în privința grabei. Un prieten pe care-l aveam la grefă trăgăna procedura și, într-o bună zi, se află în același timp despre căderea și despre moartea lui Robespierre. Faptul suspendă multe lucruri, între altele și ghilotinările. Prietenul nostru de la grefă făcu tribunalul să înțeleagă că

¹ Marat conducea ziarul revoluționar *L'ami du peuple* (n. tr.)

Mntul ce bătea de la Paris era de partea îndurării: Tre-i'iii» opt zile. de așteptare, trecură cincisprezece zile de "..' "plare și, într-a șaisprezecea, i se spuse mamei si su-l'Oi'll mele că sînt libere, așa că, scumpul meu *sir John* '"("Iegeți — și așa ceva te duce la cele mai înalte medi-lațluni filozofice — așa că, dacă domnișoara Teresa Ca-borrus n-ar fi venit din Spania în Franța, dacă nu s-ar ll căsătorit cu domnul Fontenay, consilier în parlament,

• Inert n-ar fi fost arestată și dusă în fața proconsulului Tal-i'eii, fiul majordomului slugilor marchizului de Bercy. fost •ecroțar de procuror, fost maistru de tipografie, fost come; expeditor, fost secretar al Comunei din Paris, pentru io..meni în misiune la Bordeaux ; așa că dacă ex-procon-IUlul nu s-ar fi îndrăgostit de ea și dacă ea n-ar fi fost har, ită la închisoare, dacă în 9 termidor ea nu i-ar fi stre-DUrat un pumnal, cu cuvintele : „Dacă tiranul nu piere

o .la.i, mor eu miine", și dacă Saint-Just n-ar fi fost ares- 1 'l iu mijlocul discursului său, dacă Robespierre n-ar fi P>]] in ziua aceea afon din pricina unei răgușeli, și dacă i -n nler (din departamentul Aube) nu i-ar fi strigat : „Te-nalieu .a sîngele lui Danton !", că dacă Louchet nu i-ar fi iul aiestarea și n-ar fi fost arestat și apoi eliberat de una din Paris, că de n-ar fi ridicat iarăși cuvîntul îm-i lvn oi, că de nu s-ar fi ales cu falca zdrobită de-un l.ii de pistol, și de n-ar fi fost executat a doua zi — mama » «o li ales, după toate probabilitățile, cu gîtul tăiat penii ii ruptul de a nu fi îngăduit ca fiică-sa să-l plîngă pe i. înlemnii Marat într-una din cele douăsprezece urne pe

.....a „ul Bourg trebuia să le umple cu lacrimi. Ră- uill Nfinătus Courtois, ești om de treabă, le-ai dat mălin l '1 noroi mele puțină apă ca să-și pună în vin, puțină i ii im eu să aibă ce pune pe pîine, puțină nădejde, ca să
• iiii.ii ii pune pe inimi ; le-ai dat pe fiica ta ca să nu-și

.....im, -.miuire celula. Asta ar merita o avere. Din neno- ini'l'iii nu suit bogat: am cincizeci de ludovici la mine, In Ut l, pul'l'Im. — Mylord, haideți să plecăm. _

Vi im.nul îl trase cu sine pe *sir John*, mai înainte ca i i, i, i ni gft-și fi venit în fire din uimirea lui și să ii

|| .. l.. -'l. Vili. l

spusese, ca și lui moș Courtois, că învingătorul nostru nu învinsese decît în folosul Majestății sale Ludovic al XVIII-lea.

De data asta, cum Roland și *slv John* văzuseră tot ceea ce orașul Bourg avea mai deosebit, o apucară iarăși pe drumul dinspre Castelul Negrelor-Fîntini, unde ajunseră fără ca nimic să-i mai fi oprit încă.

Doamna de Montrevel și Amélie erau plecate. Roland îl pofti pe *sir John* pe un fotoliu, rugîndu-l să aștepte cinci minute.

După vreo cinci minute se întoarse, ținînd în rîină un soi de broșură de hîrtie cenușie, destul de prost tipărită.

— Dragul meu oaspete, începu el, mi s-a părut că ai manifestat oarecare îndoieli în privința autenticității serbării de care ți-am vorbit mai adineaori și care era cît pe ce să le coste viața pe mama și pe sora mea. Ți-am adus programul : citește cele de-aici și, în timpul ăsta, eu am să mă duc să văd ce s-a făcut cu cîinii mei, întrucîl, presupun că mă vei scuti de ziua de pescuit și vom trece numaidecît la vînătoare.

Și ieși, lăsînd în mîinile lui *sîr* John decizia muiim palității orașului Bourg cu privire la serbarea funebră ce trebuia să se celebreze în cinstea lui Marat în ziua aniversării morții sale.

MISTREȚUL

sîr John termina tocmai de citit documentul acela cresant cînd se întoarseră doamna de Montrevel și fiica sa.

Amelie, care nu știa deloc că Roland și *sîr* John vor-l" ci-a între ei atît de mult despre ea, fu uimită de cău-**Iftura** cu care gentilomul își aținti ochii asupra ei. I a îi păru mai fermecătoare ca oricînd. O înțelegea prea bine pe mama care, cu primejdia ■ "tu sale, nu voise nicidecum ca asemenea făptură în- litoare să-și pîngărească tinerețea și frumusețea slu- ...¹ drept figurantă la o serbare al cărei idol era Marat.

I. i amintea celula rece și umedă pe care o văzuse cu ¹¹ as mai înainte și se cutremura la gîndul că o fă- nlbă și delicată ca o hermină, cum era cea pe care ■a in fața ochilor, stătuse șase săptămîni zăvorîtă, UT și soare.

• Uită la gîtul ei, puțin prea lung poate, dar ca și cel a plin de moliciune și de grație cu toată lungi-i exagerată,'și își.aminti de vorbele atît de triste ale. prințese de Lamballe cînd își trecuse mîna peste al ,.nu-i va da prea mare bătaie de cap călăului !" iadurile care-i treceau prin minte lui *sîr* John îi dă-Inl'.ițșării sale o căutătură atît de deosebită de cea to o avea de obicei, încît doamna de Montrevei nu Iu

opri ric-al întreba ce are.

»• .Iul ni îi povesti atunci doamnei de Montrevel .deșr I/Ha |ie care-o făcuseră la închisoare și despre piosul "'I al lui Roland la celula în care stătuseră închise i 'l .ura lui. ■ ,'

clipa in care *sîr* John își termina povestirea, se **III** Ncmnal de vînătoare, surîind în corn că *toiul mer-HB*, 'I Itnland intră cu cornul la gură. . •• • ' 7 - : r ir, tle/;prirr/i'ndu-l de pe buze, aproape în aceeași

— Scumpe oaspete, muțumește-i mamei mele. Datorită ei, mîine vom face o vînătoare minunată.

— Datorită mie ? întrebă doamna de Montrevel.

— Cum așa ? se interesă și *sîr* John.

— Te-am lăsat aici pentru ca să mă duc să văd ce s-a făcut cu cîinii mei, nu-i așa ?

— Cel puțin așa mi-ai spus.

— Aveam doi, pe Barbichon și pe Ravaude, două exemplare minunate, masculul și femela.

— Vai ! exclamă.*sîr* John, vor fi murit ?

— Da de unde, dar închipuie-ți că mama asta minunată a mea, pe care o vezi (și o apucă pe doamna de Montrevel pe după gît și o sărută pe amîndoi obraji) n-a vrut să lase să fie înecat nici unul din puii pe care-i făcuseră Barbichon și Ravaude, pe motiv că sînt cîinii clinilor mei. Așa că, dragă milord, copiii și copiii copiilor, și copiii copiilor copiilor lui Barbichon și Ravaude sînt astăzi tot atît de mulți ca și moștenitorii lui Ismael. Așa că eu nu am numai o pereche de cîini, ci o haită întreagă, douăzeci și cinci de capete, vîinînd cu toții la fel de bine. Și toți sînt negri, ca un cird de cîrțițe, cu etichete albe, cu ochi și piepturi de foc și cu un regiment de cozi în formă de trompetă, de-o să vă fie mai mare dragul să-i vedeți,

Și, drept încheiere, Roland mai sună un semnal din corn, care-l aduse pe fratele său mai mic în fuga marc

— Vai ! strigă Edouard intrînd, te duci mîine la vînătoare, frățioare Roland. Merg și eu, merg și eu, merg și eu !

— Bine ! răspunse Roland, dar știi tu la ce fel da vînătoare ne ducem ?

— Nu. Știu doar că merg și eu.

— Ne ducem la vînătoare de mistreți.

— Vai, ce fericire ! făcu copilul bătînd din amîndouă ¹ pămînte.

— Dar, trebuie să fii nebun ? exclamă doamna da. Montrevel, pîlînd.

— Și de ce, mă rog, doamnă mamă.

— Pentru că vînătoarea de mistreți e o vînătoare foartil primejdioasă.

Nu atît de primejdioasă cît vînătoarea de oameni, I ■ i bine că frățiorul meu cel mare s-a întors întreg de Mivra, sigur am să mă întorc și eu de la ceastăaltă.

Roland, exclamă doamna de Montrevel în timp ce Anielir, cufundată într-o adîncă visare, nu lua în nici. un ful parte la discuție. Roland, vîră-i mințile-n cap lui I <lou.nd și spune-i că-i lipsit de bun simț.

Dar Roland, care se revedea la vîrsta copilăriei și se l'MMIișira în fratele său cel mic. în loc să-l dojenească, ...Iun curajului aceleia copilăresc.

Cu dragă inimă te-aș lua, spuse el copilului, dar ca ■ mei |, 'i la vînătoare trebuie să știi cel puțin ce-i o pușcă. Vai, domnule

Roland, făcu Edouard, poftim puțin iu ni uic în grădină și pune-ți pălăria la o sută de pași i .111 „i li arăt ce-i aceea o pușcă.

Copil nenorocit ? strigă doamna de Montrevel, treimii uni din tot trupul, unde-ai mai învățat-o și pe asta ?

Ei, de la armurierul din Monlagnât, unde se află iun lile latei și ale frățiorului Roland. Mă întrebi uneori ce fîn i u haniei mei, nu-i așa? lată. cumpăr praf de pușcă Vl cu lu.u. și învăț să ucid austrieci și arabi, așa cum face I 11 ilole meu Roland.

I>"iinna de Montrevel ridică mîinile spre cer.

(e vrei, mamă, zise Roland, așohia nu sare departe il. li mu Iu. Nu se poate ca un Montrevel să se teamă de plidul de pușcă. Mîine ai să mergi cu noi, Edouard. i 'upllilil sări de gîtul fratelui său.

I u i u. adăugă *sîr* John, îmi iau sarcina de a te echipa i i i v niilor. așa cum se echipa odinoară un cavaler. Am o . ililu.i mică, înecîntătoare, pe care am să ți-o dau și care i, i i ipila sa aștepți cu răbdare pistoalele și sabia.

» El, acum ești mulțumit, Edouard ? întrebă Roland. Du Dar cînd aveți să mi-o dați ? Dacă și pentru -iiii in lun.,, să scrieți în Anglia, vă spun dinainte că - nu • ■■< • i ■ 'I uni un cuvînt.

Nu linerelule. Trebuie doar să ne urcăm în ca-■ i i ' nun,- și să deschidem tocul meu cu puști, vezi i 'c face la iuțeală.

\..... bai să ne urcăm chiar acum în cameră la

— Hai, vino, făcu **sir** John. Și ieși, urmat de Edouard.

După o clipă, Amélie, tot dusă în lumea visurilor, se sculă și ieși și ea.

Nici doamna de Montrevel, nici Roland nu băgară de seamă plecarea ei. Erau prinși într-o discuție gravă

Doamna de Montrevel încerca să capete deja Roland făgăduiala că n-are să-l ia a doua zi pe fratele lui cei mic la vânătoare, în vreme ce Roland îi explica cum că Edouard, sortit să fie militar ca tatăl său și ca fratele său, n-avea decît de cîștigat să facă în cel mai scurt timp cu putință primele sale încercări cu arma și să se deprindă cu pulberea de pușcă și cu plumbii.

Discuția încă nu se terminase cînd Edouard intră cu carabfna în bandulieră.

;— Uite, frate, exclamă el întorcîndu-se către Roland, ce dar frumos mi-a făcut mylord.

Și îi mulțumea din ochii lui *sir* John care rămăsese în pragul ușii, căutînd-o cu privirea, dar în zadar, pe Amélie

într-adevăr, era un dar grozav. Arma, făurită cu sobrietatea de podoabe și cu simplitatea de formă caractere tice armelor englezești, era de cea mai desăvîrșită execuție. Ca și pistoalele, a căror precizie Roland o putuse prețui, era opera atelierelor din Manton și era încărcată cu un glonte de calibrul 24. Trebuie să fi fost făcută pentru o femeie. Era lesne de văzut că-i așa după scurtimea patului și după perna de catifea ce-i acoperea fața ca o pe doabă. Prima ei destinație așadar o făcea să fie o armă cit se poate de potrivită pentru înălțimea unui copil de de: sprezece ani.

Roland luă arma de pe umerii micuțului Edouard. <> cîntări ca un cunoscător. îi încercă trăgaciul, ochi cu e; o aruncă dintr-o mînă în cealaltă și, dînd-o înapoi Im Edouard, îi spuse :

— Mai mulțumește-i o dată lui mylord : ai o carabin., ce-a fost făcută pentru un fiu de rege. Hai s-o încercăm

Și, toți trei ieșiră ca să încerce carabina lui *sir* John. lăsînd-o pe doamna de Montrevel tristă ca The tis cînd d văzu pe Ahile, în rochie de femeie, trăgînd din teacă bia lui Ulise.

Duprt un sfert de oră, Edourad intră în casă trium-1 t| aducea mamei sale un carton de mărimea unui d de pălărie, în care virise zece cartușe din douăspre-l, de la o depărtare de cincizeci de pași. LVI dm bărbați rămăseseră să mai vorbească și să se planhe în parc.

I' Minna de Montrevel ascultă povestirea vitejiilor lui ...i < 1 puțin cam trasă de păr, apoi se uită la el cu tris-

i .ni-ea îndelungă și sfîntă a' mamelor pentru care m i nu poate fi o despăgubire a singelui vărsat. \ .u ' laie nepăsător trebuie să mai fie copilul care a

ii .im menea căutătură că se ațîntește asupra lui

Hi i aduce veșnic aminte de ochii care se uitau la el !

l*i urmă, după cele câteva clipe de contemplare indu- ai.i. alrîngîndu-l la piept pe al doilea ei fiu, murmură

** nînd în suspine :

Și lu, și tu într-o zi ai să-ți părăsești mama? Ma, mamă, răspunse copilul, dar numai ca să mă i. ' o ' ia l, ca tata, sau, aghiotant ca Roland, frățiorul

li,,lele tau.

Si ca să îi ucis cum a fost tatăl tău și cum va fi . iii i

i ... i schimbarea ciuciala ce se făcuse în firea lui Ro~ "I im i scăpase doamnei de Montrevel, și aata era încă litiu limare ce se adăuga celorlalte îngrijorări ale sale.

l'unir,, acestea din urmă trebuia să mai pună și fap-I p o vedea pe Amelie atit ele pierită la față și mereu " po r.induri.

'•"'• "'• împlinea șaptesprezece ani. Copilăria ei fusese l a nuci lelițe plină de veselie și de sănătate, căreia îi i' a 'A ridă.

M" i, i, i tatălui venise să arunce un vâl negru peste p ilc i i a veselia ei. Dar furtunile de primăvară trec '/amlielul, acel minunat soare din zorii vieții, -,i ' ■• vi, ca și cel din natură, strălucise peste rouă

.....nu căreia noi îi spunem lacrimi.'

l'v "'ime in Ir-o zi — să tot fi fost vreo șase luni, sau ... ii i on — fruntea Amelie!' se'întristase, r singole

..... p-ri, din obraji și, după Cum păsările- călătoare

l lun .'•••m l in apropierea brumelor,' tot a.^a 'risX'te'e l" ia. ii

..■ izbucneau printre buzele întredeschise "si

lel

printre dinții albi își luaseră zborul de pe gura Amé-liei, ca să nu se mai întoarcă.

Doamna de Montrevel își întrebase fiica, dar Amélie susținea că e neschimbată. S-a silit să suridă, pe urmi, așa cum piatra aruncată în lac dă naștere la cercuri m i) cătoare ce se pierd încetul cu încetul, cercurile iscate din pricina îngrijorărilor materne se șterseră puțin cite puțin de pe obrajii Améliei.

Cu instinctu-i minunat de mamă, doamna de Montrevel se gândise la dragoste. Dar cine putea s-o iubească pe Amélie ? Nimeni nu mai venea la Castelul Negrelor-Fin-tini. Tulburările politice distruseseră societatea, și Amélie nu ieșea niciodată singură.

Doamna de Montrevel fusese așadar silită să rămână numai la presupuneri.

Întoarcerea lui Roland îi dădu pentru o clipă speranțe, dar speranțele i se topiră curînd cînd văzu impresia pe care întoarcerea lui o făcură asupra Améliei.

Nu era deloc o soră, ci o fantomă ce-i venise în întîm-pinare, după cum, bineînțeles, ne amintim.

De la sosirea fiului ei, doamna de Montrevel n-o mal pierduse din ochi pe Amélie și, cu o uimire dureroasă băgase de seamă efectul pe care prezența tinărului ofițer îl pricinuia asupra surorii sale. Ai fi zis că-i aproape ca o spaimă. Ea, ale cărei priviri cînd se pironeau altădată asupra lui Roland erau atît de pline de dragoste, acum părea că nu se mai uită la el decît cu un soi de groază.

Nu trecuse decît o clipă doar, și Amélie se folosise d« primul prilej ce i se oferea ca să urce iarăși în camera ei, singurul loc din castel în care părea că se simte ceva mai bine și unde își petrecea de vreo șase luni cea mal mare parte a timpului.

Doar clopotul ce vestea cina avusese puterea de a o face să coboare, dar și așa abia la a doua bătaie intrase în sufragerie.

Ziua, pentru Roland și *sir* John, se petrecuse cu vizitarea orașului Bourg, după cum am mai spus-o, și eu pro* gătirile pentru vînătoarea de a doua zi.

De dimineață pînă la amiază aveau să vîneze cu bătal« De la amiază pînă seara urmau să vîneze cu gonaci. Mk chel, braconier pătimaș, ținuit pe scaun din pricină că-fl scrîntise un picior, așa cum povestise micuțul Edouard a friilelnei său, se simți

Im

Așa cum fusese vorba, hăitașiiy răsplătiți, din plin pentru osteneala pe care și-o dăduseră, fură; trimiși la castel cu vînatul.

Se dădu un semnal dintr-un soi de trîmbiță, ea să se afle unde e Michel. Michel răspunse.

În mai puțin de zece minute, cei trei vînători se adunară în jurul grădinarului,, unde era și haita de ciini și caii.

Michel știa el ceva despre un mistreț mascul. îl abătuse din cale prin fiul lui mai mare și acum se afla într-un ocol, la vreo sută de pași de vînători.

Jacques — el era fiul cel mai mare al lui Michel — scotoci ocolul cu ciinii din fruntea haitei, Barbichon și Ravaude. După cinci minute, îl găsiră pe mistreț vîrit

într-o mocirlă.

L-ar fi putut ucide pe loc, sau ar fi putut cel puțin să tragă asupra lui, dar vînătoarea s-ar fi terminat prea repede, așa că toată; haita fu pusă pe urma fiarei care, vâzînd ceata aceea de, pigmei repezîndu-se asupra lui, își luă picioarele la spinare.

Trecu peste drum. Roland dădu semnal că-I văzuse și, cum fiara -se îndreptă spre mănăstirea Scillon, cei trei călăreți, o apucară pe cărarea care tăia pădurea de-a lungul. : ■

Animalul se lăsă gonit pînă la ceasurile cinci de seară,, întorcîhdu-se pe cărările lui și neputîndu-se hotări să părăsească o. pădure atît de plină de hățîsuri și desîșuri,

în sfîrșit, către ceasurile cinci s-a știut, după violență și intensitatea lătrăturilor, că fiara dăduse piept cu ciinii.

Asta se întîmpla la vreo sută de pași de pavilionul ce ținea de mănăstire, într-unui din cele mai anevoioase locuri de pădure. Era cu neputință de pătruns călare pînă la animal. Călăreții au descălecat.

Lătratul "clinilor îi îndruma pe vînători, așa că nu-i puteau abate din cale decît cînd terenul anevoios îi împiedica să meargă în linie dreaptă. •:.

Din timp, în timp, urlate de durere arătau că unul dintre agresori îndrăznise să atace fiară și4și primise prerțul cutezanței sale. :

tare ușurat cînd fu vorba de vînătoare " k r,.roță pe un căluț ce slujea pentru feluritele curse ale rimei, ca să se ducă să tocmească hăitași de la Saint-Just și de la Montagnat.

El, care"nu putea nici hăitui, nici goni, avea să rămînă tu huita de ciini, cu calul lui *sir* John și al lui Roland și •mi poneiul lui Edouard, aproape în inima pădurii străbă-lulii doar de-un drum mare și de două cărări pe care se pîi Li n umbla.

Un (asii, care nu puteau urmări goana, aveau să se înloare.i la castel cu vînatul ucis din pîndă.

A doua zi la orele șase dis-de-dimineață hăitașii erau M ușă.

mi. Iiel n-avea să plece cu dinii și cu caii decît pe la

un |M'.:■(|>.

i'a.ielul Negrelor-Fintini era chiar lipit de pădurea Hi'lllon. Așa că puteau începe a vîna chiar după ieșirea dc pe poartă.

Cum vînătoarea cu bătaie făgăduia mai ales cerbi, capi luare și iepuri, ea trebuia făcută cu alice. Roland îi ilndu lui Edouard o pușcă simplă, ce-i slujise și lui cînd im o copil și cu care își făcuse primele încercări de ochire. N mvi'm încă destulă încredere în prudența copilului ca »n l încredințeze o pușcă cu două țevi,

(il despre carabina pe care sir John i-o dăduse în Alun. avea țeava ghintuită și nu se putea trage decît cu

iltf, Fusesse, așadar, încredințată lui Michel și trebuia Lin copilului în partea a doua a vînătorii, în cazul că ar i ulii ml un mistreț.

IV uliu partea a doua a vînătorii, Roland, și *sir* John ivt'uii ..i schimbe și ei puștile, înarmîndu-se cu carabine Hi ilniil (evi și cuțite de vînătoare cu vîrfuri ca de pum-¹ i • uliii • ca bricele, care făceau parte din arsenalul MI .luliii și care se puteau spînzura la cîngătoare sau »i»in uda ui vîrful carabinei, în chip de baionetă.

|lu la prima hăituiala se) văzu lesne că vînătoarea se ■ ¹ , |.im,; de rod : o căprioară și doi iepuri fură uciși.

I'n.i la prînz se adunaseră trei cerbi, șapte căprioare |l iliiua . ulpi. Fură văzuți și doi mistreți, dar la loviturile IU ii11, • măn pe care le primiseră, se mulțumiseră să PihiiiiI n u l u rîndu-și pieile, și dispărură.

I I « i a în culmea bucuriei : ucisese o căprioară.

169

• La -douăzeci ide pași, de locul în care se , jdeșfășura, drama vînătorească, începură a se vedea personajele ce(luau parte la acțiune.

Mistrețul se lipise cu spinarea de un bolovan, ca să nu punții fi atacat de la spate. Proptit pe cele două labe din fnțil, mtîmpina ciinii cu capul apărat de colți enormi, im<lii-i cu ochii însîngerati.

Clinii umblau forfota dinaintea lui, în jurul lui și . iii,n asupra lui, ca un covor mișcător.

Cinci sau șase, mai mult sau mai puțin grav răniți, ...i' .m cu sînge cîmpul de bătălie, dâr nu conteneau să Hliicc mistrețul cu o îndîrjire ce-ar fi putut sluji ca un • i mplu de curaj chiar și oamenilor celor mai curajoși.

Tuți vînătorii sosiseră în fața acelui spectacol, fiecare potrivit cu vîrsta, firea și națiunea din care făceau parte.

i louard, cel mai nesocotit și, totodată, .cel mai mic, .. a c cel dinții, mfruntînd mai puține obstacole din pri-i lini Maturii sale.

Ultimul, nepăsător în fața primejdiei oricare ar fi fost ■ ■ i iilmd-o mai curînd decît ocolînd-o, venise numai- l' > 11 după el.

1 v slirșit, *sir* John, mai încet, mai grav, mai chibzuit, ¹ <i al treilea.

Iu clipa în care mistrețul zărise vînătorii, păru că nu 11 seamă ciinii.

MI LI 11 i se opriseră ficși și singeroși asupra lor, și sin-Miiiii) mișcare pe care o mai lăsa să se vadă era ciămpă-lillul laicilor care, izbîndu-se cu putere una după alta, illi 11 o v n zgomot amenințător. Idiland privi o clipă spectacolul, simțînd bineînțeles 1 1 de a se repezi, cu cuțitul de vînătoare în mină, i|Incul grupului și de a înjunghia mistrețul, așa cum imi. macelaruli cu vițelul sau mezelarul cu un porc oare-

|*ni....a lui era atît de evidentă încît sir John îl ținu

¹ În al m l imp ce micuțul Edouard zicea :

Într-o zi de Montrevel se cutremura la fiecare amănunt | Inițiind dorea să i se spună fiecare amănunt și de câte - ei i de ori,
.....i se păru cel mai limpede la sfârșit de tot e
Într-o zi lioland salvase viața lui Edouard.
CH puțin i-ai mulțumit cum se cuvine ? îl întrebă ,,|,i|.
H, mă rog ?
I i iit.elui lău cel mare.
I)iii de ce să-i mulțumesc? întrebă Edouard. Ce,
.....lacul, la fel ?
I i vreți, doamnă! zise sir John, dumneavoastră
în li i. • i ■ la și, iară să bănuiți măcar, ați adus pe lume
M i i iii iii.

Amélie dăduse și ea mare atenție poveștilor, dar mai cu seamă din clipa în care îi văzuse pe vânători apro-piindu-se de minăstire.
De-atunci înainte ascultase cu ochii îngrijorați și nu mai păru că-și trage suflarea decît cînd cei trei vânători, după uciderea mistrețului, .nemaiavind nici un motiv să mai umble prin pădure, încălecaseră iarăși pe cai să se-ntoarcă.
La sfîrșitul cîine li se aduse vestea că Jacques se întorsese cu doi țărani din Montagnat. Țăranii cereau lămuriri precise asupra locului unde vînătorii lăsaseră animalul.
Roland era gata să se ducă să le spună, dar doamna de Montrevel, care nu se mai sătura să-și vadă fiul, întor-cîndu-se către slujitorul ce venise cu vestea, zise :
— Cheamă-i aici pe oamenii aceia. E de prisos să se ostenească Roland pentru atîta lucru.
După cinci minute, cei doi țărani intrară, învîrtindu-și pălăriile în mîini.
— Oameni buni, zise Roland, e vorba să vă duceți în pădurea Seillon ca s-aduceți un mistreț pe care l-am ucis noi acolo.
— Asta se poate face, răspunse unul din țărani. Și își întrebă tovarășul din ochi.
■— Asta se poate face, oricum, zise și celălalt.
— Fiți pe pace, urmă Roland, n-o să vă necăjiți-degeaba.
— Vai ! n-avem nici o grijă, făcu unul dintre țărani. Vă cunoaștem noi, domnule de Montrevel.
— Da, adăugă celălalt, știm că nici dumneavoastră n-aveți obiceiul, cum n-avea nici tatăl dumneavoastră, generalul, să puneți oamenii să muncească pe degeaba. Vai ! dacă toți aristocrații ar fi. fost ca dumneavoastră, n-ar mai fi fost revoluție, domnule Ludovic.
— Sigur că n-ar mai fi fost, făcut cel dintii, ce părea venit acolo numai ca să fie ecoul afirmativ al celor spuse de tovarășul său.
— Rămîne acum de știut, unde e animalul ? întrebă cel dintii țăran.
— Da, repetă al doilea, rămîne de știut unde e ?
— O ! nu vă va fi greu să-l găsiți.
— Cu atîta mai bine ! făcu țăranul.
Știți unde-i pavilionul din pădure ?
— Care ? —Da, care ?
— Pavilionul ce țîne de mănăstirea Seillon. Cei doi țărani se uitară unul la altul.
— Ei bine, o să-l găsiți la douăzeci de pași de fațada .ivilionului dinspre pădurea Genoud.
Coi doi țărani se uitară iar unul la celălalt, i— Hm ! făcu unul.
— Hm ! repetă celălalt, ca un statornic ecou al tova-șului său.
— Ei, ce-i asta hm ? întrebă Roland.
— Păi...
— Hai spuneți, ce e ?
— E, că ne-ar fi plăcut mai mult să fie în cealaltă margine a pădurii.
— Cum adică în cealaltă margine a pădurii ?
— Așa e, făcu al doilea țăran.
— Dar de ce în cealaltă margine a pădurii ? întrebă Iarăși Roland pierzîndu-și răbdarea. De-aici și pînă la ca— pfttul celălalt al pădurii sînt trei leghe, pe cînd de-aici și l>mă la locul unde se află mistrețul nu faceți nici măcar o |e,;ho.
— Da, zise primul țăran, numai că locul unde se află ml ilrețul...
Se opri, scărpinîndu-se în cap.
'— Chiar așa ! zise și al doilea.
— Chiar așa, ce ?
— E cam prea aproape de minăstire.

— - Nu de mănăstire, ci, cum v-am spus, de pavilion.
— Tot una e. Știți bine, domnule Ludovic, se spune că l o trecere subterană ce merge de la pavilion pîn-la mă-11.1 ■. l no.
— Vai ! așa e, asta-i sigur, făcu al doilea țăran.
Ei, si ? întrebă Roland, ce-are de-a face mănăstirea, pavilionul și trecerea subterană cu mistrețul nostru?
Are de-a face, că animalul se află într-un loc bîn-i mi lacă, asta-i.
■- Vai ! da, un loc bintuit, repetă al doilea țăran.
Ei na ! spuneți, ce-nseamnă asta, caraghioșilor ? ex-. i m i Roland, care prinse a se supăra, în timp ce maică-sa ii neliniștea, iar Amélie pălea văzînd cu ochii.
■— Să ne fie cu iertare, domnule Ludovic, zise țăranul, dar noi nu sîntem caraghioși. Sîntem oameni ce trăim în frica lui Dumnezeu. Iacă. asta-i tot !
— Ei ! fire-ar să fie ! strigă Roland, și eu trăiesc în frica lui Dumnezeu ! Și ce-i cu asta ?
■— Așa că nu poftim s-avem de-a face cu diavolul.
— Nu, nu, nu, zise cel de-al doilea țăran.
— Cu semenul tău, urmă primul țăran, ei, treacă-meargă, un om face cît un om.
— Uneori face chiar cît doi, zise al doilea, care avea un trup ca de Hercule.
— Dar cu ființe de pe cealaltă lume, cu stafii, cu -duhuri, rtu, mulțumim ! urmă primul țăran.
— Mulțumim ! repetă și al doilea.
—r Vai, mamă ! vai, surioară, întrebă Roland, întor-cîndu-se către cele două femei, înțelegeți ceva, pentru Dumnezeu ? ceva din tot ce spun nerozii ăștia ?
— Nerozi, zise primul țăran, om fi noi, dar nu-i mai puțin adevărat că Pierre Marey numai pentru c-a vrut să se uite peste zidul minăstirii s-a ales cu gîtul răsucit. Ce-i drept că era într-o simbătă, zi de sabat.
— Și nu l-a mai putut îndrepta, afirmă al doilea țăran, așa c-au fost siliți să-l îngroape cu fața în jos, privind la cele ce se petrec în spatele lui.
—Ei, ei ! exclamă sir John, iată că începe să fie interesant, îmi plac grozav poveștile cu fantome.
— O fi ! exclamă Edouard, dar nu și .surioarei mele, Amélie, mylord, după cum se vede.
— Dar de ce ?
— Ia privește, frățioare Roland, cît e de palidă.
— într-adevăr, zise sir John, domnișoara pare că e gata •— gata să i se facă rău.
— Eu ? Nicidecum, se grăbi să spună Amélie, numai că nu găsești că-i puțin cam cald aici, mamă ?
Și Amélie își șterse fruntea plină de sudoare.
— Nu, răspunse deamna de Montrevel.
— Totuși, stăruî Amélie, de nu m-aș teme că ți-e neplăcut, mamă, ți-aș cere îngăduința să deschid fereastra.
— Deschide-o, copila mea. .
_ Amélie se ridică cu grabă să se bucure de îngăduința primită și, clătînîndu^se, se duse să deschidă o fereastră; ce da spre grădină. "
După ce deschise^ fereastra, rămase în picioare cu spatele rezeamt de bara de sprijin și pe jumătate ascunsă în dosul perdelelor.
— Vai ! șopti ea, aici cel puțin, îți poți trage sufletul.
Sir John se sculă să-i ofere flaconul cu săruri, dar Amélie spuse cu grabă :
— dSTu, nu, mylord, vă mulțumesc. îmi este cu mult mai bine.
— Hai, zise iar Roland, acum nu-i vorba de astea, ci de mistrețul nostru.
— Ei, da, mistrețul dumneavoastră, domnule Ludovic, ne-am duce mîine să-l aducem.
— Chiar așa, urmă și-al doilea țăran, mîine dimineață, pe lumină.
— Așadar, ca să mergeți în astă seară 7.,;
— Vai ! ca să mergem în astă seară...
Țăranul își privi tovarășul și, amîndoi în același timp cuturînd din cap, spuseră :
— Ca să mergem în astă seară, așa ceva nu se poate,
— Lașilor !

— Domnule Ludovic, nu sîntem lași pentru că ne %Q-rnem, se grăbi să spună primul țaran.

— Sigur că nu, nu sîntem lași pentru așa ceva, interveni și al doilea.

— Ei ! făcu Roland, tare aș mai vrea ca uftul mai voinic ca voi să vină să-mi susțină teoria asta eă omul nu-i lînș cu toate că-i e frică. '

— Păi, e după care lucru anume ți-e frică,-domnule Ludovic. De-mi dați un cosor ascuțit și-o bită bună nu. mă in de lupi. De-mi dați o pușcă bună, nu rnă tem de om, 111 ■ u• dăc-aș ști că omul acela m-așteaptă ea, să ma ucidă,

— Da, întrebă Edouard, dar de-o stafie, .fié chiar și o iăf ie de'Călugăr ți-e-frică ?

I DomnișorUle Edouard, răspunse țaranul, lasați-1 pe Dfnnul Ludovic, fratele dumneavoastră, să vorbească. Nu toți încă destul de mare ca să glumiți cui asemenea lu-

1, nud v.VV,:-."> ■■ _-■●.....■,■●:■.';■-■ ' \ ^)^^f^/ ■ , ,

Nu, adăugă și 'celalalt țaran.' Așteptați 's'ă vă crească ul **Bub** nas, domnișorule. >:•'•'• -vi -

f— N-am păr sub nas, ce-i drept, răspunse Edouard, mîndrindu-se, dar asta nu mă împiedică să spun că, dac-aș fi destul de puternic ca să pot căra mistrețul, m-aș duco să-1 aduc eu singur, de-ar fi zi sau noapte.

— Să vă fie de bine, domnișorule, dar iată, tovarășul meu și cu mine vă spunem că noi nu ne ducem nici **pen**tru un galben,

— Dar pentru doi ? întrebă Roland, care voia să-l scoată din sărite.

— Nici pentru doi, nici pentru patru, nici pentru ze< domnule Montrevel. Sînt buni zece galbeni, dar ce-am să fac eu cu cei zece galbeni ai dumneavoastră cîndi mă voi trezi cu gîtul răsucit ?

— Da, cu gîtul răsucit, ca Pierre Marey, zise al doilea țaran.

— Nu cei zece galbeni ai dumneavoastră au să le di | de mîncare soției și copiilor mei pe cîte zile vor mai ave» ei de trăit, nu-i așa; ?

— Și, unde mai pui că tu zici zece galbeni, adăugă al doilea țaran, dar ei nu-s decît cinci, pentru că cinci sîni. ai mei.

— Atunci, ziceți că ies stafiile în pavilion ? întrebi Roland.

— Nu zic, în pavilion... nu sînt sigur că și în pavilion . iar în mănăstire...

— în mănăstire, ești sigur ?

■— Vai ! da, acolo cu siguranță.

— Le-ai văzut ?■

— Nu eu, dar sînt oameni care l-au văzut.

— Tovarășul dumitale ? întrebă tânărul ofițer întoi cîndu-se către al doilea țaran.

— Nu le-am văzut nici eu, dar am văzut flăcări, f| Claude Philippon a auzit lanțuri.

— Ei ! așadar sînt flăcări și lanțuri ? întrebă Rolandl

— Da ! și cît despre flăcări, spuse primul țaran, l< văzut și eu.

— Și Claude Philippon a auzit lanțurile, repetă al dolj lea țaran.

— Prea bine, dragii mei, prea bine, reluă Roland oU un ton glumeț. Atunci, cu nici un preț nu vă duceți ■ seara asta ?

— Cu nici un preț.

Nn i pentru tot aurul din lume. Bl \ .1 duceți mîne dimineață, pe lumină ? v ai ! domnule Ludovic, nici nu vă veți fi sculat, și |ul va li aici.

Ml are să fie aici și dumneavoastră nu vă veți fi

"iii i,răspunse și ecoul.

Mi, ducă-i așa, zise Roland, veniți să mă vedeți poi-

Hueiiiiși, domnule Roland, dar ce să facem ? Von **iți** oricum.

A\\la înseamnă că, devreme ce ne spuneți : „Veniți !"

It sigur că nu vom lipsi, domnule Ludovic. Ml I noi venim !

Mine, am să vă dau cîteva vești sigure. I»e

|;| cine ? Do ln stafii.

Am, le- scoase un strigăt înăbușit. Numai doamna de ttlicvel auzi strigătul acela Ludovic își luă rămas bun ln r m doi țarani, dîndu-le mîna, iar ei se izbeau unul n iitui ui fața ușii pe unde voiau să treacă amîndoi în

iu n iul serii nu mai veni vorba nici de mănăstire, nici |>'ii iliuui. nici de oaspeții supranaturali, strigoi sau fan-ii le bîntuiau.

XV

s

FÎRE TARE

clini bălu **ceasul** zece toată lumea era culcată la castelele meul Kinlini, sau cel puțin, cu toții se retrăseseră n le lor.

¹• „lu de trei ori în timpul serii, Amélie se apro-

■• iii ii"i.iud ca și cum ar fi avut să-i spună ceva, dar de r" u iln vorba îi pierise pe buze.

¹ lini r.**aia** lumea fu gata să plece din salon, ea se spri-**1** Imitul său **și**, deși camera lui Roland era c-un etaj •ui 'l.-cil **a ei**, totuși îl însoți pe Roland pînă la ușa **Ini**

Roland o îmbrățișa și, ufîndu-i noapte bună și spu-nîndu-i că se simte foarte obosit, închise ușa.

Totuși, cu toate cele spuse Ameliei, Roland, rămase singur în camera sa, nu se apucă să se pregătească de culcare. Se duse la rastelul său de arme, scoase o pereche minunată de pistoale speciale, de la armureria din Versa-illes, date tatălui său din partea Convențiunii, le încerc .cocoașele și suflă în țevi ca să vadă dacă nu cumva erau încărcate mai de demult.

Pistoalele erau în stare excelentă.

După care, le așeză unul lingă altul pe masă, se duse să deschidă încetișor ușa camerei și să se uite înspre scară, ca să vadă dacă nimeni nu-1 predea și, vâzînd că și coridorul și scara erau pustii, se duse să bată la ușa lui *sir* John.

— Intră, spuse englezul.

Sir John nu începuse nici el să se pregătească de culcare.

■— Am înțeles după un semn pe care mi l-ai făcut, că aveai ceva să-mi spui, începu să vorbească *sir* John și, după cum vezi, te așteptam.

— Desigur, am ceva să-ți spun. răspunse Roland, iritin-zîndu-se bucuros într-un fotoliu.

— Scumpul meu amfitrion, replică englezul, încep să te cunosc. Așa că, de cîte ori te vād atît de vesel ca acuma, cînt ca țăraniî dumitale : mă tem.

— Ai auzit ce-au spus.

— Adică, au povestit o minunată istorioară cu fantome. Âm un castel în Anglia, unde vin fantome.

— Le-ai văzut, mylord ?

— Da, cînd eram mic. Din nenorocire, de cînd sînt în vîrstă au dispărut.

— Așa e cu stafiile, zise Roland vesel. Se duc, vin. Ce noroc, eh ! că m-am întors tocmai cînd sînt stafii la mînăstirea Seillon !

— Da, incuviință *sir* John, e într-adevăr o fericire, numai, ești sigur că sînt ?

, — Nu, dar poimiîne voi ști la ce să mă aștept în asemenea privință.

— Cum asta ?

;— Sînt hotărît să-mi petrec acolo noaptea de miîne.

— O! exclamă englezul, nu vrei să merg și eu cu dumneata ?

— Mi-ar face plăcere, milord, dar din nenorocire, e cu neputință'!

— Așa precum am cîntea să ți-o spun, dragul meu oaspete.

— Cu neputință, o !

— Cu neputință ! Da'r, de ce ?

— Știi obiceiurile stafiilor, mylord ? întrebă Roland cu seriozitate.

— Nu.

— Ei bine, eu le cunosc. Stafiile nu se arată decît în anumite condiții.

— Explică-mi și mie asta.

— Așa, de exemplu, uite, mylord, în Italia, în Spania, țări dintre cele mai superstițioase, ei bine, acolo nu sînt fantome sau, dacă sînt, apar din zece în zece ani sau din douăzeci în douăzeci de ani, sau din secol în secol.

— Și cui crezi că se datorește lipsa asta de fantome ?
— Lipsei de cețuri, mylord.
— O, o !
— Fără îndoială, înțelegi dumneata, ceața e atmosfera stafiilor. în Scoția, în Danemarca, în Anglia, țările cețurilor, nu mai poți răsufla de atâtea stafii. Avem spectrul tatălui lui Hamlet, spectrul lui Banguo, umbrele vie-, t linelor lui Richard al III-lea. în Italia nu-i decît un spec-*tu*; cel al lui Cezar, și încă, unde-i apare el lui Brutus ? în localitatea Fillippi din Macedonia, în Tracia, adică în Danemarca Greciei, în Scoția Orientului, unde ceața a găsit mijlocul de a-l însingura pe Ovidiu în așa hal încît versurilor pe eare le-a făcut acolo le-a dat titlul de Triste. De jee Virgil face să-i apară lui Enea umbra luiAnhise ? Pentru că Virgil e din Mantova. Ai fost la Mantova ? O regiune de mlaștini, o adevărată broscărie, o fabrică de reumatism, **O** atmosferă plină de vapori, ca atare, un cuib de stafii !
— Spune-mi mai departe, te ascult.
— Ai văzut malurile Rinului ? . —

Da.

— încă o țară de zîne, de ondine, de silfi și silf ide și, M atare, de năluci (cine poate mai mult, poate.și mai puțin), toate acestea tot din cauza cețurilor, mereu din cauza pielei, .Dar în Italia, în .Spania, unde dracul vrei să se refugieze stafiile ? Nici un pic de ceață. De aceea, dacă aș fi în Spania sau în Italia nici n-aș cuteza să încerc aventura de mîine.

— Toate acestea nu-mi spun deloc de.ce vrei să te lipsești de tovărășia mea, stăruî sir John.

' _ Așteaptă puțin. Ți-am explicat pînă acum de ce și cum stafiile nu cutează să se arate în unele țări, pentru că nu găsesc acolo anumite condiții atmosferice. Lasă-mă să-ți explic ce șanse trebuie să-ți asiguri cînd dorești să le vezi. ; •

— Explică ! explică ! stăruî *sir* John, în adevăr, dumneata ești omul pe care cel mai mult îmi place să-l aud vorbind, Rol and.

Și *sir* John se întinse și el într-un fotoliu, pregătindu-se să asculte, în culmea încîntării, improvizațiile spiritului aceluia fantastic pe care îl și văzuse sub atîtea fețe în timpul celor de abia cinci sau șase zile de cînd îl cunoscuse.

Roland se înclină în semn de mulțumire.

— Ei, da, să vezi cum stau lucrurile și vei înțelege asemenea povestire, mylord. Atîta am auzit vorbindu-se despre strigoi în viața mea, că-i cunosc pe cutezătorii aceia ca și cum aș fi de-ai lor. De ce se-arată fantomele ?

— Pe mine mă întrebi ? se miră *sir* John. —
Da, pe dumneata te întreb.
— Îți mărturisesc că, intrucît n-am studiat fantomele ea dumneata, n-aș fi în stare să-ți dau un răspuns pozitiv.

— Și ai văzut vreodată fantomă care să apară la doi inși în același timp ? ■ <■

— într-adevăr, nici n-am citit'de-așa ceva, nici n-am' auzit spunîndu-se. fi

— E simplu de tot, dragă mylord. în doi, înțelegi, nu ți-e frică. Frica e un lucru tainic, straniu, independent de voință, pentru care trebuie izolare, întuneric, singurătate. O stafie nu-i mai periculoasă decît o ghiulea de tun. Ei, spune, soldatul se teme el de ghiuleaua de tun ziua, cînd e în tovărășia camarazilor săi, cînd simte coatele lor la stînga ? Nici gînd. El se duce de-a dreptul spre gura de foc a tunului și e ucis sau ucide. Așa ceva nu vor fantomele. Din pricina asta nu apar la doi inși în același timp, din pricina asta vreau să mă duc singur la minăstire, mylord. Prezența dumitale ar împiedica chiar și pe cea mai hotărîtă stafie să apară. Dacă n-am văzut nimic, sau dacă am văzut ceva care să merite truda, ei, atunci îți vine rîn-dul poimiine. Îți convine tîrgul ? • •

— De minune ! Dar, de ce nu m-aș duce eu primul ?

— Ei ! mai întîi, pentru că nu dumitale ți-a venit ideea și că e cel mai puțin firesc să beneficiaz eu de ideea mea. Pe urmă, fiindcă sînt din regiune, că eram în strînse legături cu toți călugării aceia de treabă pe vremea cînd-erau în viață și că există din cauza acelor legături, o șansă în plus ca să' mi se arate mie,

— Ei, vezi ? fantomele se arată, iubite--milord, ca să-i înfricoșeze pe cei cărora li se arată.

—■ Incontestabil !

— Ei, drăcie ! dacă nu-l înfricoșează pe cel căruia i se arată, atunci cel căruia i se arată le înfricoșează pe ele. Martor ne e domnul de Turenne, ale cărui stafii s-au dovedit a fi niște falsificatori de monede. Cunoști întîmpla-rea ?

— Nu.

— Am să ți-o povestesc în altă zi. Să nu ne pierdem firul. Vezi așadar de ce, cînd se hotărâsc să iasă — ceea ce se-ntîmplă rar — fantomele își aleg nopțile vijelioase, pline de fulgere, tunete și furtuni : așa e punerea lor în scenă. ,

— Mă vād silit să mărturisesc că tot ce spui e adevărat, cît se poate de adevărat.

— Stai puțin ! Sînt unele clipe în care și omul cel mai viteaz simte un fior cum îi aleargă de-a lungul șirei spinării. Pe vremea în care sufeream de anevrism, mi s-a întîmplat și mie așa ceva de vreo zece ori, cînd vedeam sclipindu-mi deasupra capului fulgerul săbiilor și auzeam vuindu-mi în urechi bubuitul tunului. E adevărat că de cînd am anevrisme, mă bag acolo unde sclipește fulgerul mai tare și unde bubuie tunetul mai al dracului. Dar am o șansă : fântomenele nu știu asemenea lucru, ele cred că aș putea să mă sperii.

— Ceea ce-i cu neputință, nu-i așa ? întrebă *sir* John.

— Ce să mai zic ? Cînd, în loc să te temi de moarte, crezi, pe drept sau pe nedrept, că ai motiv ca s-o cauți, nu știi de ce te-ai mai putea teme, îți repet, s-ar putea ca stafiile, care știu totuși multe lucruri, să n-aibă habar de asta. Ele știu numai că sentimentul fricii crește sau scade văzînd și auzînd lucruri și sunete de prin preajmă. Așa, de pildă, unde apar fantomele de preferință ? în locurile întunecoase, în cimitire, în minăstirile vechi, în ruine, în subterane, pentru că aspectul unor asemenea așezări predispune omul la frică. Cînd își fac apariția ? După un zăngănit de lanțuri, niște gemete, niște suspine, pentru că toate cele de mai sus n-au nimic ce te-ar putea liniști sau destinde. Ele nu pot să apară în plină lumină f;au după o arie de contra-dans, nu ! frica e un abis în care cobori treaptă cu treaptă pînă ce te prinde amețeala, pînă iv-ți alunecă piciorul, pînă ce te-prăbușești cu ochii închiși în fundul prăpastiei. Așadar, citește povestirile tuturor «parițiilor ca să vezi cum procedează fantomele : mai mi îi se întunecă cerul, bubuie tunetul, suflă vîntul, feres-îi vie și ușile scîrțîie, lampa, dacă seafă o lampă în camera Celui pe care fantomele vor să-l înspăimînte, lampa aceea Începe a filfii, a păli și se stinge. întuneric beznă ! Atunci in întunecime, prînd a se auzi plînsese, gemete, zăngănit de l/ințuri, în sfîrșit ușa se deschide și stafia apare. Trebuie m spun că toate aparițiile pe care nu le-am văzut dar despre care am citit s-au arătat în împrejurări asemănătoare. Ce zici, nu-i așa, *sir* John ?

— întocmai.

după moartea lor., în sfîrșit, pentru că, știînd locurile, de .va trebui să fug sau să urmăresc, mă voi descurca mai bine decît, dumneata atît. în agresiune cit și în retragere. Toate motivele mele îți par juste, dragă mylord ?

— Nu"se poate mai juste, da. însă mîine seară ,mă, duc eu ?

— Mîine, poimiine, răspoimiine, în fiecare noapte dacă dorești,, Eu țin doar să **fiu** primul. Acuma, urmă Roland scûi indu-se, totul rămîne numai între noi doi,, nu-i așa? Nici un cuyînt nimănui pe lume, oricine' ar ;fiV;.Strigon ar putea fi preveniți și-ar putea procedă în' **ébtóepiitSrNu**, trebuie să ne lăsăm trași pe sfoară de șmecherii aceia. Ar **v**prea grotesc. • -; „ ■ . . . ~ , ■ ;j; " __ fii liniștit. Iei arme cu dumneata, nu-i, aga,..? , . . ,

— Dacă aș fi încredințat că nu voi avea de-a face decît cu stafii, m-aș duce cu amîndouă mîinile în buzunare și cu buzunarele goale. Dar, după cum îți spuneam adineaori, n-am uitat de falsificatorii de monede ai domnului de Tu-renne, și am să iau cu mine pistoale.

— Nu le vrei pe-ale mele ?

— Nu, îți mulțumesc ; de-ale dumitale, care sînt bune, m-am hotărît să nu mă mai ating :

Pe urmă, cu un suris a cărui amărăciune ar fi cu neputință de redat. Roland adăugă :

— îmi poartă nenoroc. Noapte bună, mylord. Trebuie să dorm buștean în noaptea asta. ca să nu-mi vină pofta să dorm miine.

Și, după ce scutută bărbătește mina englezului, ieși din camera acestuia și intră într-a lui. Numai că, intrînd la el, îl izbi un lucru : ușa. pe care era sigur c-o lăsase închisă, o găsi deschisă.

Dar, abia intrat, dînd cu ochii de sora lui, își explică schimbarea.

— Ia te uită ! exclamă el pe jumătate mirat, pe jumătate îngrijorat. Tu ești, Amélie ?

— Da, eu, răspune fata.

Pe urmă, apropiindu-se de fratele ei, îi întinse fruntea să i-o sărute.

— N-ai să te duci, urmă, ea, implorîndu-l, nu-i așa, dragul meu ?

— Unde ? întrebă Roland.

— La minăstire.

— Bine ! Dar cine ți-a spus c-am să mă duc ?

— Vai ! Cînd te cunoaștem atît de bine, tare mai e greu de ghicit !

— Și de ce vrei tu să nu mă duc la minăstire ?

— Mă tem să nu ți se întîmple o nenorocire.

— Na ! așadar tu crezi în stafii ? exclamă Roland, uit îndu-se țintă în ochii Améliei.

Ea își plecă privirea, iar Roland simți mina surorii sale li i murînd într-a sa.

— Ascultă, zise el, Amélie cea pe care am cunoscut-o lltădată, fiica generalului de Montrevel, sora lui Roland, <• prea inteligentă ca să cadă pradă unor spaime vulgare.

187

E cu neputință să crezi în asemenea povești cu vedenii, cu lanțuri, cu flăcări, cu spectre și stafii.

— Dac-aș crede, dragul meu, temerile mele ar fi mai puțin mari. Dacă există fantome, atunci ele nu-s decît niște suflete despuiate de trupurile lor și care nu pot, prin urmare, să iasă din morminte cu dușmăniile și urile materiei. Ori, de ce te-ar dușmăni o fantomă pe tine, Roland, tu care n-ai făcut niciodată rău nimănui ?

— Ei, na ! uiți pe cei care i-am ucis la orașe său în duel.

Amélie clătină din cap.

— Nu mă tem de aceia !

— De ce te temi atunci ?

Tînăra fată își ridică asupra lui Roland frumoșii ei ochi înecați în lacrimi și, aruncîndu-se în brațele fratelui ei, spuse :

— Nu știu, Roland, dar, ce vrei ? mi-e frică. Tînărul, cu o

mișcare puțin cam bruscă, îi ridică frumosu-i cap pe care Amélie și-l ascunsese la pieptul luij sărutîndu-i blind și drăgăstos pleoapele-i lungi, o întrebă:

— Crezi că nu cu fantome va trebui să mă lupt miine, nu-i așa ?

— Frate dragă, nu te duce la minăstire, stărui Amélie, implorîndu-l și ocolind întrebarea.

— Mama te-a trimis să-mi ceri așa ceva. Hai, mărturisește, Amélie.

— Vai ! frate dragă, nu, mama nu mi-a spus nici un cuvînt. Eu singură am ghicit că vrei să te duci.

— Ei, atunci trebuie să știi că dacă vreau să mă duc, Amélie, îi spuse Roland cu hotărîre în voce, sigur mă voi duce.

— Chiar dacă te rog cu mîinile împreunate, frățioare ? întrebă Amélie cu un accent aproape dureros în glas, chiar dacă te rog în genunchi ?

Și se lăsă să alunece la picioarele fratelui ei.

— Ei ! Femeile, femeile ! murmură Roland, făpturi inexplicabile, ale căror vorbe rămîn un mister, a căror gură nu rostește nici o dată tainele inimii, care plîng, care se roagă, care tremură, pentru ce ? Dumnezeu știe. dar noi, bărbații, vai, niciodată ! Mă voi duce, Amélie, pentru că am hotărît să mă duc

și dacă am luat o hotărîre, nici o putere de pe lume nu e în stare să mă facă s-o schimb. Acum, îmbrățișează-mă, nu te teme de nimic și, iată, am să-ți spun la ureche o mare taină.

Amélie își înălță capul, țintuindu-l pe Roland :u o căutătură întrebătoare și disperată în același timp.

— Mi-am dat seama de mai bine de un an, răspunse tînărul, că am nenorocul de a nu putea muri. Liniștește-te, așadar, și fii pe pace !

Roland rosti cuvintele din urmă cu o voce atît de îndurerată încît Amélie, care pînă atunci reușise să-și stăpî-nească lacrimile, intră în camera ei izbucnind în hohote de plîns. Tînărul ofițer, după ce se încredința că sora lui își închisese ușa, și-o închise și el pe a lui, șoptind :

O să vedem noi, în sfîrșit, cine se dă bătut, eu sau destinul meu.

XVI

STRIGOIU

L

A doua zi, cam pe la ceasul la care ne-am despărțit mai thainte de Roland, tînărul ofițer, după ce s-a încredințat că (bată lumea se culcase în castelul Negrelor-Fintini, în-tredeschise încetișor ușa de la camera lui, coborî scara (înîndu-și răsuflarea, pătrunse în vestibul, trase fără zgomot zăvoarele ușii de la intrare, coborî peronul, se întoarse ea să vadă dacă totul era învăluit în liniște și, încredințat du întunecimea ferestrelor, o porni vitejește către poartă.

Poarta, ale cărei balamale fuseseră, după cît se pare, unse din timpul zilei, se deschise fără nici cea mai mică ■cîrțiitură și se închise așa cum se deschisese, după ce Ro ti id se strecurase prin ea, ca s-o apuce după aceea repede înspre drumul către Bourg prin Pont-d'Ain.

N-apucase să facă nici o sută de pași cînd clopotul or-**l**lii ului de la Saint-Just bătu o lovitură. Cel din Montagnat **li** răspunse ca un ecou de bronz. Bătea ceasul zece și ju-

În pasul cu care mergea,-. tînărului nu-i trebuiau mai mult de douăzeci de minute ca să ajungă la minăstirea Seillon, mai ales dacă, în loc să ocolească pădurea, ar fi apucat-o pe cărarea ce ducea de-a dreptul la minăstire..

Roland era prea familiarizat din copilărie cu cele mai neînsemnate poteci din pădurea Seillon ca să-și mai pre-lungească de prisos drumul cu încă zece minute. O apucă așadar, fără să mai șovăie, de-a dreptul prin pădure și, după cinci minute, reapăru de partea cealaltă a pădurii.

Ajuns acolo, nu mai avea de trecut decît un capăt de cîmpie ca să se afle sub zidul livezii mănăstirii.

Abia dacă-i mai trebuiau încă cinci minute pentru așa ceva.

Cînd se văzu lingă zid, se opri, dar numai pentru cîteva clipe.

își desprine mantia, o învălătuci și-o aruncă peste zid.

După ce-și lepădă mantia, Roland rămase într-o redin-dingotă de catifea, cu un pantalon alb de piele și cizme cu carîmbii răsfrînți.

Redingota era strînsă în jurul trupului cu o cingătoare în care erau virite două pistoale.

O pălărie cu boruri largi îi acoperea fața și-l învăluia în umbră;

Cu aceeași iuțeață cu care își lepădase haina ce l-ar fi putut stingheri să sară peste zid, începu să se cațere.

Piciorul lui căută o îmbucătură pe care nu-i fu greu s-o găsească. Își făcu vînt, se prinse de coama zidului și căzu de partea cealaltă, fără să se fi atins măcar de creasta îngrăditurii pe deasupra căreia sărise.

își luă mantia de jos, o aruncă iarăși pe umerir-o prinse din nou în agrață și, trecînd prin livadă, ajunse cu pași mari la o porțiță ce slujea de trecere între livadă și minăstire..

Cînd: păși peste pragul porțiței, .bătură unsprezece CeaSU&i. . . . : ■' : \

-Roland se. opri, numără bătăile, apoi făcu încetișor ocolul îninăștirii, privind și ascultând.

:Nu văzu nimic și n-auzi nici cel mai mic zgomot.

Minăstirea se înfățișa sub imaginea dezolării și a singurătății, Toate ușile erau deschise : cele de la chilii, cea de lă capelă, cea de la trapeză.

în trapeză, încăpere imensă în care mesele stăteau me așezate, Roland văzu, zburînd de ici colo, cinci sau „ase lilieci. O cucuvaie speriată se repezi printr-o fereastră spartă, s.e cocoță pe un copac la cițiva pași de-acolo, și-și slobozi țipătul funebru.

— Bine ! zise în gura mare Roland, cred că aici trebuie să-mi stabilesc cartierul general. Liliecii și cucuvăile alcătuiesc avangarda strigoilor.

Sunetul vocii omenеști înălțîndu-se din mijlocul unei asemenea singurătăți, din beznă și din dezolare, avea în el ceva neobișnuit și lugubru ce-ar fi făcut să se-nfioare chiar și pe cel care îl scosese dacă Roland, cum singur o spusese, n-ar fi avut o fire de care frica nu se putea prinde.

Căută un loc de unde să poată îmbrățișa cu privirea cala întregă : o masă singuratică, așezată pe un soi de «stradă la unul din capetele sălii și care, nu mai încape îndoială, slujise starețului minăstirii, fie ca să citească un text sfînt în timpul mesei, fie ca să-și ia masa separat do ceilalți frați, îi păru un punct de observație, întrunind lo.de înlesnirile pe care le-ar fi putut dori.

Sprijinit de zid, nu putea fi surprins din spate, iar de acolo, după ce se va fi obișnuit cu bezna, privirea-i va predomina toate ungherele sălii.

Căută un scaun oarecare și, la trei pași de masă, găsi răsturnat taburetul care trebuie să fi fost al comesenului Mu lectorului singuratic.

Se așează în fața mesei, își desfăcu mantia, ca să aibă toată libertatea în mișcări, își apucă pistoalele din cingătoare, puse unu pe masă în fața lui, iar cu patul celui-lui, lovind de trei ori. în masă, zise în gura. mare :

— Ședința e deschisă, stafiile pot să vină.

Cei care, trecînd noaptea în doi prin cimitire sau pe lingă biserici, au simțit uneori, fără să-și dea seama, ne-ului supremă de-a vorbi în șoaptă și cu pietate, nevoie Donsacrată unor anumite locuri, numai aceia singuri vor mic lege ce stranie impresie i-ar fi făcut celui ce-ar fi auzit Mi menea voce zeflemitoare și sacadată, tulburînd singu-l ătulea și întunericul.

Vibra o clipă în beznă adîncă pe care o făcu oarecum ■ a 1 nsară, pe urmă se stinse și muri fără ecou, împrăștiindu-se în același timp prin toate găurile pe care aripile timpului le săpase peste tot pe unde trecuse.

După cum se așteptase, ochii lui Roland se obișnuiră cu întunecimea și acum, datorită slabei lumini a lunei, care tocmai răsărise și care pătrundea în sala de mese cu niște raze lungi și albicioase prin ferestrele sparte. Roland putea să vadă limpede dintr-un capăt în celălalt al imensei încăperi.

Deși, bineînțeles, înăuntru ca și afară Roland n-avea nici urmă de teamă, nu era însă lipsit de suspiciuni, și urechea lui înregistra cele mai mici zgomote.

Auzi clopotul bătînd jumătate de ceas.

Fără să vrea, dangătul îl făcu să tresară. Venea chiar de la biserica mănăstirii.

Cum oare, în asemenea ruină, unde toate trecuseră în moarte, orologiul, acea pulsare a timpului, rămăsese viu ?

— Ei, ei ! exclamă Roland, iată ceea ce-mi arată că am să văd ceva.

192

Roland. cu privirile ațintite asupra celui pe

cun urmărea, temîndu-se să nu-l piardă din vedere dacă i fi desprins o clipă privirile de pe el, nu putea cerci-tu ochii drumul acela ce-i părea atît de simplu spectrului, lui atît de înțesat de obstacole.

La fiecare pas se poticnea. Stafia ciștiga teren, depfti li du-se de el.

Astfel ajunse lingă ușa din partea opusă aceleia ăcare intrase. Roland văzu cum se deschide intrarea coridor întunecos. Atunci înțelese că umbra aven scape.

— Om sau spectru, tilhar sau călugăr, strigă el. opr sau trag.

Cuvintele de mai sus fură spuse aproape ca pentru sine : măreția locurilor și a liniștii îi înmuiase inima împietrită, făcută parcă dintr-un bronz tot atît de dur ca și cel ce tocmai îi trimisese strigătul timpului împotriva veșniciei.

Clipele se scurgeau unele după altele. Un nor, fără îndoială, trecu între lună și pămînt, căci lui Roland îi păru că întunericul se îndesi.

Pe urmă, pe măsură ce miezul nopții se apropia, i se păru că aude mii de zgomote abia sesizabile, nedeslușite și felurite care, fără îndoială, veneau, dintr-o lume nocturnă ce se deșteaptă cînd cealaltă adoarme.

Natura n-a vrut să îngăduie nici o întrerupere a vieții, nici chiar pentru odihnă ; ea și-a făcut universu-i nocturn așa cum și l-a făcut și pe cel diurn, de la țîntarul ce zum-zuie la căpătiul celui ce doarme, pînă la leul ce dă tîrcoale în jurul corturilor arabilor.

Roland, de strajă în tabere, sentinelă rătăcită în pustiuri. Roland vinătorul, Roland soldatul, cunoștea, însă toate zgomotele acelea ; și zgomotele nu-l tulburau. Dar iată că, deodată, zgomotele acelora li se amestecă dangătul orologiului, vibrînd pentru a doua oară deasupra capului său.

I >r diti asia era miezul nopții. Numără, unele după „RnJo iele douăsprezece bătăi.

;',. .Hi i • i cea din urmă, care tremură în văzduh ca o paggrfl OU aupi de bronz, apoi se stinse încet, dureros.

jn uccl i i timp, îi păru tînărului că aude un geamăt.

||| ,nnl almlî urechea înspre partea dîncotro venea yno||l||l||l.

(ii. mulul se auzi mai de-aproape.

-|'nuinl ic sculă, dar cu miinile sprijinite pe masă și iimi,d în p.ilma fiecărei miini patul unuia din pistoale. Un mi mănător celui făcut de-un cearșaf sau de-o rochie ,v s^ar în i pe iarbă se auzi la stînga lui, la zece pași de el.

],;l BG ridică de parcă ar fi fost mișcat de-un resort.

1P neconși clipă, o umbră apăru pe pragul imensei în-cjpefl Umbra semăna cu una din statuile vechi culcate p„ fliormlnte : era învăluit într-un giulgiu enorm care se Ura în urma ei. .->.' :_

Ijul,iul ic îndoi o clipă de el însuși. Spiritul sau absor-în l ,| tăceo Oare să vadă ceea ce nu există ? Era oare în-.,|it du Mințurile sale, era cumva jucăria unor halucinații pe (..|ir medicina le constată, dar nu le poate explica ?

îjn (țoumăl scos de fantomă îi spulberă îndoielile.

_^ val ' pe cinstea mea, exclamă el izbucnind în ris,

ia■ împreună, dragă Stafie !

gpeOll'U] bc opri și întinse mîna către tînărul ofițer. Hulind ! Roland, îi spuse spectrul cu vocea surdă. „„,l,,,-a tc i nu mai urmări morții în mormitele în care i-ai irîrît!

și spectrul își urmă drumul, fără să grăbească pasul.

]>ol,iii'l uimit o clipă, coborî de pe estradă și o luă cu i,i;||i o pe iu mele fantomei.

p'i'innil oi,i greu, stăvilît de pietroaie, de bănci puse ,1.. .. curme;i ui și de mese răsturnate.

Și totuși a fi spus că, trecînd peste toate piedicile „„,l,,,-! o i.n.ire nevăzută se deschidea în fața spectrului. „.,l.(. mudo .i 1 11 același pas, fără ca nimic să-l oprească.

1),' cltc ori trecea prin fața unei ferestre, lumina din ,1.,,-a. 11111 11 slabă ar fi fost, i se răsfrîngea pe giulgiu și l,, -ci pul i desena contururile care, după .ce trecea de fc-, , , „„,-a, sc pierdeau în întunecime, ca .să reapară curînd ■l-ap"" :''' *!•• lopcască iarăși.

umilii ii,ii 11,

,ni. i

— Nu poți ucide de două ori același trup. și mouii

știi tu prea bine, urmă arătarea cu voce surdă, n a n o putere asupra sufletelor.

— Cine ești tu ? întrebă Roland.

— Sînt spectrul aceleuia pe care l-ai smuls cu atîUi im din lumea asta pămînteană.

Tînărul ofițer izbucni în rîs, în rîsul lui strideni il vos, pe care întunericul îl făcea mai înspăimîntalui

— Pe cuvîntul meu, dacă n-ai alte amănunte di te previn că nici n-am să-mi dau ostenala să caut

— Amintește-ți de fîntîna din Vaucluse, zise I¹ cu un accent atît de stîns, încît replica de mai sus îi din gură mai curînd ca un suspin decît ca niște cuVI rostite.

Preț de o clipă Roland simți nu că-i slăbește lîl că-i țîșnește sudoarea pe frunte, dar, împotrivim! slăbiciunilor, își reciștigă tăria și. cu o voce amenințai, strigă :

— Pentru ultima dată, arătare sau-realitate, le că, de nu m-aștepți, trag.

Spectrul păru surd și-și urmă calea.

Roland se opri o clipă ca să ochească : spectrul zece pași de el. Roland avea mină sigură, el singui glontelee în pistol cu o clipă mai înainte, ca să i < teze că erau încărcate, le încercase și cu vergeauti !

În clipa în care spectrul se contura în toata Ini sa, alb sub bolta sumbră a coridorului. Roland Irnu

k<n li tîia ca un fulger coridorul în care spectrul
I ie a tînde fără să grăbească și nici să înceti-pa .ui
i iolul se cufundă iarăși în bezna cu atît mai
ii lumina fusese mai vie. o ui dispăru sub arcada
sumbră, nd rezezi în urmărirea lui, trecîndu-și între Joi
loa pistol din mîna-i stingă în cea dreaptă, micii de scurt
fusese timpul de oprire, spectrul
mili înainte. Roland îl văzu la capătul coridoru-nlti i de
data asta puternic pe văzduhul cenu-
. i i i mti pasul și ajunse la marginea coridorului, llllpa în
care spectrul dispărea în dosul ușii de la

ibi pasul și mai tare. Ajunse pe pragul ușii, peelrul se
cufundă în măruntaiele pămîntului.
.....ed.ea încă tot torsul.

I'i chiar demonul, strigă Roland, tot am să
1 ■ i a doua oară pistolul care umplu de flacără ■ al ni .-are
dispăruse spectrul.
ipi tumul, Roland căută în zadar : rămăsese

i rezezi în cavou, urlînd de furie ; sondă pe-'i pii
calelor, izbi solul cu piciorul : pretutin-i'iai a li
răspunseră cu acel sunet mat specific.

• itrftpungă cu plivirea întunericul ; dar îi fu l
lumina firavă ce stă bătea de la lună se ude ii cpte
ale cisternei.

nă Roland. o torță ! o torță ! | < răspunse.
Singurul zgomot ce se auzea era fpl **uhu** care
curgea la trei pași de el. i un., ca o cercetare mai
lungă ar fi de prhos.
o . ,011. scoase din buzunar o pungă cu praf l11
gloanțe învelite în hîrtie si își încarcă în
l lo.ilole.

a pe calea pe care venise, regăsi cori-, lu
capătul coridorului imensa sală de mese, ,v

și se duse să-și reia în colțul încăperii mute locul pe care-l
părăsise ca să urmărească .fantoma. Acolo așteptă.

Unele după altele, ceasurile nopții bătură însă pînă se
schimbară în ceasurile dimineții și pînă cînd primele raze ale
zilei prinseră a colora cu tonurile-i spălăcite zidurile
minăstirii.

— Hai ! șopti Roland, cu noaptea asta am isprăvit. Poate
voi fi mai norocos altă dată

După vreo douăzeci»de minute, Roland intra în castelul N
egrele-Fî ntîni.

Două funțe așteptau întoarcerea lui Roland : una cu
neliniște, plină de spaime, alta cu nerăbdare.

Aceste două ființe erau Amélie și *sir* John.

Nici una, nici cealaltă nu dormisela nici măcar o
clipă.

Amélie nu-și manifestă îngrijorarea decît prin zgo-
motul de la ușa ei ce se închidea pe măsură ce Roland
urca scara. Auzînd zgomotul, n-avea curajul să treacă la
doi pași de sora lui și să n-o liniștească.

— Fii pe pace, Amélie, sînt eu ! spuse el.

Nu putea nicidecum să-și inchipuie că sora lui se te-
mea pentru altul decît el.

Amélie se rezezi afară din camera ei, în halatul ele
-noapte.,

Era lesne de văzut după paloarea obrazului, după
ovar canele întunecate ce* se-ntindeau pînă la jumătatea
feței, că nu-nchisese un ochi toată noaptea

— Nu ți s-a întîrnplat nimic, Roland ? întrebă ea în-
tr-un sufllet, strîngîndu-și fratele în brițe și pipăindu-l cu
îngrijorare.

— Nimic.

— Nici ție și nici
nimănui î —' Nici mie și
nici nimănui

— Și n-ai văzut nimic ?

— Nu spun așa ceva. răspunse Roland.

î.0*!
- Ce-ai văzut, Doamne-Dumnezeule ?
, ■ — Am să-ți povestesc toate mai tir/îu. Pînă una-
alta, de e vorba de uciși sau răniți, nu-i nici un mort.
— Vai !. îmi vine sufletul la loc.
— Acum, am să-ți dau un sfat, surioară : du-te și i
.i/.ă-te bînișor în pat și încearcă să dormi, dacă poți,
pînă la ceasul mesei. Și eu am să fac la fel, și te incre-
dîntez că nu-i nevoie să fîu legănat ca să adorm. Noapte
bună sau, mai curînd, bună dimineața !
lioland își îmbrățișa cu dragoste sora și, prefăcîndu-se
. ,i fluieră ușurel și fără de grijă un cîntec de vinătoare,
nva scara la etajul al doilea.

Sir John îl aștepta de-a dreptul pe coridor.

— Ei ? îl întrebă el.

— Ei, n-aș putea spune că mi-am pierdut timpul
chiar Uc prisos.

rt',— Ai văzut vreo fantomă ?

' — Am văzut ceva ce în tot .cazul semăna tare mult
■ l. una.

— Ai să-mi povestești neapărat.

- Da, înțeleg, altfel n-ai să dormi, sau ai să dormi
prost. Iată, în două cuvinte, cum s-au petrecut
lucrurile...

Și Roland făcu relatarea exactă și amănunțită a aven-
i HTU clin timpul nopții.

Bine ! zise *sir* John după ce Roland isprăvi de po-
■ iii. nădăjduiesc că mi-ai lăsat și mie ceva de făcut.
- Mă tîm chiar, răspunse Roland, că ți-ani; lăsat
ceea l • i mai greu.

\poi, cum *sir* John stăruia și se-ntorcea la fiecare
amă-

.....I, cerînd să i se arate cum sînt așezate toate elemen-
l li caracteristice de la fața locului, Roland. îi spuse :

Ascultă, astăzi după. prînz vom merge să vizităm
.....Iislirea la lumina ^ilei, ceea ce nu te va împiedica să
i n de pîndă la noapte. Dimpotrivă, vizitarea la lumina
iii i i i va sluji să studiezi locurile. Numai, să nu spui
..... nimănui.

<!) ! făcu *sir* John, par eu a fi flecar ? Nu, ce-i drept că
nu, zise Roland rizînd. Nu dum-a. i niylord, ești flecar,
ci cu sînt un nerod. Îl Intră în camera sa.

După prînz, amîndoi bărbații coborîră povîrnișurile
• alinii ea si cum s-ar fi dus să facă o plimbare pe malu-
rile riului Reyssouse. Pe urmă o luară spre stînga, ur-
cară iarăși, după ce făcură vreo patruzeci de pași,
întrară în drumul mare, străbătură pădux-ea și ajunseră
sub zidul minăstirii, drept în locul unde în ajun Roland îl
sărise.

— Mylord, spuse Roland, iată calea.

— Ei. atunci, propuse *sir* John, s-o apucăm pe ea.

Și încetișor, dar cu o minunată forță în încheieturile
mîinilor. care vădea omul ce stăpînește serios
gimnastica, englezul se prinse de partea de sus a zidului,

La ceasurile zece și jumătate amîndoi ieșiră cu aceleași măsuri de precauție pe care și le luase și Roland cînd plecase singur.

La unsprezece fără cinci minute se aflau sub fereastra stricată, dar unde pietrele căzute din boltă puteau sluji de scăriță.

Acolo, potrivit înțelegerii avute, trebuiau să se despartă.

Sir John îi aminti lui Roland termenii înțelegerii :

— Da, răspunse tînărul, cu mine, mylord, o dată pentru totdeauna, ceea ce ne-am înțeles rămîne hun înțeles, dar, la rîndul meu iti dau un sfat.

— Care ?

¹— N-am găsit gloanțele pentru că au venit ca să le ia. Au venit și le-au luat, ca să nu văd, desigur, ce urme au rămas pe ele.

— Si, după părerea dumitale, ce urme au rămas pe ele? ' •

— Cele a ochi urilor din zale. Strigoii mei erau om -cu pieptul ferit de-o platoșă.

— Cu atît mai rău, făcu *sir* John. Mie mi-ar fi fost tare drag să fie fantomă.

Apoi, după o clipă" de tăcere în care. cu un oftat, englezul își manifestă adîncu-i regret că e silit să renunțe la spectru, zise :

— Și sfatul dumitale ?

— Ochește obrazul.

Englezul încuviință cu-un semn, îi strînse mîna tînă-rului ofițer, se cațără pe pietre, intră în sacristie și dispăru. ',

— Noapte bună ! îi strigă Roland.

Și, cu nepăsarea față de primejdie pe care o are în gc- ; neral soldatul pentru el și pentru camarazii lui, Roland, j așa cum îi făgăduise lui *sir* John, o- apucă înapoi pe dru-l mul dinspre castelul Negrelor-Fîntîni.

JUDECATA

A doua zi, Roland, care nu reușise să adoarmă decît către ceasurile două dinspre ziuă, se deșteptă pe la șapte.

Trezindu-se, își adună amintirile risipite, îi veni în minte cele petrecute în ajun între el și *sir* John și se miră că englezul nu l-a deșteptat la întoarcerea sa.

Se îmbracă în niare grabă și se duse să bată la ușa camerei lui *sir* John, cu riscul de a-l deștepta în toiul primului său somn.

Dar *sir* John nu răspunse.

Roland bătut mai tare. Aceeași

tăcere.

De data asta, puțină îngrijorare se amestecă în curiozitatea lui Roland.

Cheia era pe dinafară. Tînărul ofițer deschise ușa și aruncă în cameră o privire de-o clipă.

Sir John nu era înăuntru, *sir* John nici gînd să se fi întors.

Patul era neatins.

Ce se-ntîmplase oare ?

Nici o clipă nu mai era de pierdut și, cu iuțeala de a ic hotări pe care i-o cunoaștem, Roland, e lesne de ghicit, mi mai pierdu nici o clipă.

Se repezi în cameră la el, termină să se îmbrace, își puse i ușitul de vînătoare în cingătoare, pușca pe umăr și plecă.

N i meni nu se sculase încă, afară de femeia de serviciu.

Roland o întilni pe scară.

Să-i spui doamnei de Montrevel că am ieșit cu ea să fac o plimbare în pădurea Seillon. Să nu se îngri- v.e dacă milord și cu mine nu ne întorcem chiar la ora ... ului dejun. j

Și Roland o porni în grabă mare ieșind din castel. I l u p a zece

minute ajunse aproape de fereastra unde în ui l a ceasurile unsprezece, se despărțise de lordul

\"-u Hă. înăuntru nu se auzea nici un zgomot. Afară, ... l u urechea unui vînător putea recunoaște toată fremă- n i de dimineață pe care-o face vînatul în păduri.

Itoland sări prin fereastră eu ușurința-i obișnuită și se repezi din sacristie în centrul bisericii.

O privire îi fu de ajuns ca să se încredințeze că nu numai corul din centru, dar întregul naos al micii capele era pustiu. Să-l fi făcut fantomele pe englez să meargă pe drumul opus celuia pe care trecuse el ? Era cu puțință.

Roland trecu repede prin spatele altarului, ajunse la grilajul cavourilor : grilajul era deschis. Intră în cimitirul subteran.

întunericul nu-i îngăduia să vadă pînă-n adîncuri. îl strigă în trei rînduri pe *sir* John : nimeni nu-i răspunse.

Ajunse la celălalt grilaj ce da în subterana ; și acela ora deschis, ca și cel dinții.

Intră în culoarul boltit.

Numai acoio, cum îi era cu neputință. în adîncui bez-nei, să se slujească de pușcă, și-o puse în spate și apucă cuțitul de vînătoare în mînă.

înainta bîjbîind, alunțiindu-se tot mai mult, fără să întilnească pe nimeni. Și, pe măsură ce înainta, întunericul creștea îndoit, ceea ce arăta că lespedeza cisternei era închisă.

Sosi astfel la prima treaptă a scării, se urcă pînă ce atinse lespedeza turnantă cu capul, făcu o efortare și lespedeza se răsuci.

Roland văzu iarăși lumină.

Rcepezindu-se, intră în cisternă.

Ușa ce da în livadă era deschisă. Roland ieși pe ușa aceea, străbătu partea livezii ce se găsea între cisternă si celălalt capăt al coridorului de unde trăsese asupra fantomei.

Străbătu și coridorul și ajunse în trapeza minăstirii.

Trapeza era pustie.

Așa cum făcuse în subterana funebră. Roland îl strigă de trei ori pe *sir* John.

Singur ecoul, uimit, ce părea că nu mai e di. prins cu sunetul glasului de om, îi răspunse gîngav.

Nu părea a fi cu puțință ca, *sir* John să fi venit prin partea asta. Trebuia să se întoarcă iarăși de unde plecase.

' Roland se întoarse pe același drum și ajunse iarăși în centrul capelei,

Acolo trebuie să-și fi petrecut *sir* John noaptea, așadar acolo trebuia să-i dea de urmă.

Roland se îndreptă spre centrul bisericii.

Abia ajunse acolo, și-un strigăt îi scăpă din piept.

O pată mare de sînge se-ntindea la picioarele lui Și mănjea lespedeza bisericii. De partea cealaltă a corului, la patru pași de ceea ce înroșea marmura de la picioarele lui, se afla o a doua pată tot atît de mare, tot atît de roșie, tot atît de proaspătă, care părea că se împerechează cu prima.

Una din pete era la dreapta, cealaltă la stînga soiului aceluia de pedestal, hărăzit, cum am mai spus-o, să sprijine vulturul din virful pupitrului cărților sfînte, pedestal în fața căruia lordul spusese că-și va stabili postul de observație.

Roland se apropie de pedestal. Pedestalul era plin de sînge, ce se scurgea în șiroaie de pe el.

■ Acolo, fără îndoială, se petrecuse drama.

• Drama, dacă ne luăm după urmele lăsate, drama trebuie să fi fost teribilă.

Roland, în dubla-i calitate, de vînător și de soldat, nu se putea să nu fie un dibaci cercetător de urme.

Socotise cît sînge a putut pierde un om mort și cît poate pi' rde un rănit.

În timpul nopții căzuseră trei morți sau trei răniți. Dar care erau probabilitățile ?

Cele două pete de sînge, cea din dreapta și cea din stînga corului, erau, se vede treaba, din singele celor doi vrăjmași ai lui *sir* John.

Singele de pe pedestal era probabil al său.

Atacat din două părți, din dreapta și din stînga, a tras i u amîndouă mumie și a ucis sau a rănit cîte un om cu fiecare foc

l);' aici. cele două pete de sînge ce-nroșeau lespezile. I.a rîndui său, fusese lovit lingă pedestal, și singele l m pșnise pe pedestal.

fn cinci secunde. Roland era la fel de sigur de cele ce im spus, de parc-ar fi văzut lupta cu proprii săi ochi. Acuma rămînea de știut, ce s-a făcut cu trupurile celorlalt i doi și cu trupul lui *sir* John ?

Ce se făcuse cu trupurile celorlalți doi, lui Roland
 prea puțin îi păsa.
 Dar ținea foarte mult să știe, ce se întâmplase cu cel
 al lui *sir* John,
 O urmă de sînge pornea de la pedestal și mergea pînă
 la ușă.
 Trupul lui *sir* John fusese scos afară. Roland zgîlții ușa masivă. Nu
 era închisă decît c-un zăvor.
 Din prima sforțare se deschise. De partea cealaltă a pragului
 găsi iarăși urmele de sînge.
 Apoi merse pe urme, străbătînd mărăcinii ; pe drumul pe care-i
 făcuseră oamenii ce duceau trupul.
 Crengile rupte, iarba călcată în picioare, îl minară pe Roland
 pînă la marginea pădurii ce da în drumul de la
 Pont-d'Ain la Bourg.
 Acolo, viu sau mort, trupul părea să fi fost pus de-a
 lungul, pe povîrnișul șanțului. După
 care, nimic alta.
 Un om trecu, venind dinspre castelul Negrelor-Fîntîni.
 Roland îi ieși înainte.
 — N-ai văzut nimic pe drum ? n-ai întîlnit pe nimeni ?' .
 întrebă el.
 — Ba da, răspunse omul, am văzut doi țărani ce duceau un
 trup pe-o targa.
 — Vai ! exclamă Roland, și trupul acela era al unui
viu ?
 — Omul era pierit la față și nu mișca, tare mai părea
 c-ar fi mort.
 •— Sîngele îi curgea ?
 ■— Am văzut picături pe drum,
 — Atunci trăiește.
 Și, scoțînd un ludovic din buzunar, îi spuse.
 — Uite un ludovic, fugi într-un suflet la doctorul Mil-liet, la
 Bourg. Spune-i să încalece și să vină în galop la castelul
 Negrelor-Fîntîni. Mai spune-i.că un om se află în primejdie de
 moarte.
 Și, în timp ce țăranul, îmboldit de răsplata primită, grăbi
 pasul spre Bourg, Roland, zbughind pe picioarele-i tari ca fierul,
 se îndreptă în mare grabă spre castei.
 Și acuma, fiindcă cititorul nostru, după cit se pare, trebuie
 să fie la fel de curios cit era și Roland, ca să afle ce i se
 întâmplase lui *sir* John, avem să-l punem la curent cu
 întîmplările din cursul nopții.
Sir John, așa cum am văzut, intrase la unsprezece fără cîteva
 minute în incinta căreia se obișnuia să i se spună Correria, sau
 pavilionul mînăstirei, și care nu era altceva decît o capelă înălțată
 în mijlocul pădurii.
 Din sacristie trecuse în naos.
 Naosul și corul erau pustii și păreau părăsite. O lună destul de
 strălucitoare, dar care totuși dispărea din timp în timp învăluită în
 nori, își strecura razele albastrui prin ferestrele ogivale și prin
 vitraliile colorate, pe jumătate sparte, ale capelei.

Sir John pătrunse pînă-n mijlocul naosului, oprindu-se în
 fața pedestalului, și rămase acolo, în picioare.
 Minutele se scurgeau, dar, de data asta, nu ornicul mî-
 năstirii măsura timpul, ci biserica din Peronnaz, adică din
 satul cel mai de-aproape de capela în care aștepta *sir* John.
 Pînă la miezul nopții, totul se petrecu la fel cum se
 petrecuse și pentru Roland. adică auzul lui *sir* John nu fu
 distras decît de niște vagi fremîntări și de zgomote tre. cătoare.
 Miezul nopții băt看. Iată clipa pe care o aștepta cu nerăbdare
sir John, căci era cea în care trebuia să se producă
 evenimentul, dacă avea să se producă vreun eveniment
 oarecare.
 La cea din urmă bătaie, i se păru că aude niște pași
 subterani și că vede apărînd o lumină dinspre grilajul ce dădea
 înspre morminte.
 Toată atenția lui se concentra așadar înspre partea ci-
 mitirului subteran.
 Un călugăr ieși de pe culoar, cu gluga trasă pe ochi și eu o
 torță în mînă.
 Purta rasa călu%*iriior din'ordinul Sfîntul-Bruno.
 Un al doilea îl urma, apoi un al treilea. *Sir* John număra
 doisprezece.
 În fața altai ului se despărțiră. în centrul bisericii se dlau
 douăsprezece jilțuri, șase la dreapta lui *sir* John și ■ ase la
 stingă lui.
 Cei doisprezece călugări luară loc pe tăcute în cele
 douăsprezece jilțuri.
 Cu toții își înfipseră torțele în cîte o gaură tăcută în ftcesl
 scop în brațele de stejar ale jilțurilor și așteptară.

Uri'al treisprezecelea apăru și se așează în fața altarului.
Nici unul dintre călugării aceia nu voia să lase impresia c-ar avea înfățișarea fantastică a fantomelor sau a umbrelor. Evident, toți aparțineau încă pămmtului, toți erau oameni în viață.

Sir John, în picioare, cu cite un pistol în fiecare mină. sprijinit de predestalul lingă care sta, așezat drept în mijlocul lăcașului, privirea cu cel mai mare sînge rece manevra ce tindea să-1 încercuiască.

Ca și dinsul, călugării săteau în picioare și tăceau.
Călugărul din fața altarului rupse tăcerea :
— Fraților, îi întreabă el, de ce s-au întrunit răzbunătorii ?
— Ca să judece un profan, răspunseră călugării.
— Ce crimă a comis profanul de față ? întrebă el iarăși. , , '
— A încercat să pătrundă în tainele confrăților lui

Iehu.
— Ce pedeapsă merită ?
— Pedeapsa cu moartea.

Călugărul de la altar lăsă, ca să zicem așa, hotărârii care se rostise timpul de-a pătrunde în inima celui pe eare-1 lovea.

Pe urmă, întoreindu-se spre englez, ce părea la fel de calm, de parc-ar fi asistat la un spectacol, îi spuse :

— *Sir* John Tanlay, ești străin, ești englez. E.un motiv îndoit ca să-i fi lăsat în pace pe confrății lui Iehu să-'și dezbată liniștit problemele cu guvernămîn.tu] căruia i-au jurat pieire. N-ai avut asemenea cumînțenie. Te-ai lăsat împins de o curiozitate zadarnică. în loc să te îndepărtezi, ai pătruns în vizuina leului și leul te va sfîșia.

Apoi, după o clipă de tăcere, în timpul căreia păru că așteaptă răspunsul englezului, văzînd că el nu scoate nici. un cuvînt, adăugă :

— *Sir* John Tanlay, ești condamnat la moarte. Pregă-tește-te să mori.

— O ! vād că am căzut în mijlocul unei cete de tîlhari. Dacă-i așa. aș putea să mă răscumpăr cu o sumă de bani.

Apoi,. întoreindu-se către călugărul de la altar. îl întrebă :

■ La cît fixați prețul răscumpărării, căpitane ? Un mormăit de amenințări întîmpină asemenea cuvinte insolente.

Călugărul de la altar întinse mîna.
— Te înșeli,- *sir* John ; nu sîntem o bandă de tunari, jse el cu un ton ce se putea întrece în calm și sînge rece u acel al englezului, și, ca dovadă, dacă ai ● sumă considerabilă de bani sau vreo bijuterie prețioasă asupra-ți, n-ai decît să dai dispoziții, și atît banii cît și bijuteriile vor i înmânate fie familiei, fie persoanei pe care ● vei desemna.
— Și cine-mi garantează că ultima-mi dorință va li mpiinită ?

— Cuvîntul meu.
— Cuvîntul unei căpetenii de ucigași ! nu cred în ol.
— Și de data asta ca de cealaltă, te înșeli, *sir* John. u-s nici căpetenie de ucigași, cum nu-s nici căpitan de bandiți.

— Ce ești atunci ?
— Sint alesul răzbunării cerești, sînt trimisul lui Iehu, egele Israelului, care a fost uns de proorocul Elisei pen-ru a nimici de pe fața pămîntului casa lui Ahab,
— Dacă ești ceea ce zici, de ce-ți acoperi fața ? de ce orți zale pe sub rasă ? Cei aleși lovesc descoperiți, cu piepturile goale și riscă să moară ucigînd. Lăsați-vă qļu-eile pe spate, arătîndu-mi piepturile goale și atunci vă voi recunoate că sînteți ceea ce pretindeți a fi.

— Fraților, ați auzit ? zise călugărul de la altar.
Și, desprinzîndu-și rasa, își descheie cu o singură nhș-i are haina, vesta, pînă și cămașa.

Toți călugării făcură la fel, arătîndu-și fețele descoperite și piepturile goale.

Erau tineri și frumoși, iar cel mai vîrstnic nu părea să uba nici treizeci și cinci de ani.

Ținuta lor vădea eleganța cea mai desăvârșită, numai Că, lucru ciudat, nici unul nu era înarmat. Erau într-adevăr judecători și nu altceva.

—Fii mulțumit, *sir* John Tanlay, zise călugărul de la .llar, și-acum ai să mori, dar murind, așa cum ți-ai cx-pi a nat dorința mai adineauri, vei putea să ne recunoști că lin tem ceea ce pretindem a fi și vei putea ucide. *Sir* John, ui cinci minute ca să-ți încredințezi sufletul lui Dumnezeu.

Sir John, în loc să profite de îngăduința dată și să se gîndească la mîntuirea sufletului său, își controla liniștit pistoalele ca să vadă dacă aveau capse bune, le încercă^co-

coașele ca să se încredințeze că resorturile sînt în bună stare și băgă vergeaua în țevile armelor, ca să fie sigur că gloanțele stau nemișcate la locurile lor.

Pe urmă, fără a mai aștepta să se-mplinească cele cinci minute ce-i fuseseră acordate, zise :

— Domnilor, sînt gata. Dumneavoastră sînteți ? Tinerii se uitară unii la alții, apoi, la un semn al șefului

lor, merseră drept asupra lui *sir* John impresuri.ndu-1 din toate părțile.

Călugărul de la altar rămase nemișcat la locul său, dominino* cu privirile scena ce-avea să se desfășoare.

Sir John n-avea decît. două pistoale, ca. atare, numai doi oameni de ucis.

își alese victimele și trase.
Doi confrăți ai lui Iehu se prăbușiră pe lespezile pe care le înroșiră de sînge.

Ceilalți, ca și cum nimic nu s-ar fi petrecut, înaintară cu același mers. întinzîndu-și mîinile asupra lui *sir* John.

Sir John apucase pistoalele de țevi și se slujea de ele ca -de două ciocane».

Era puternic și lupta fu lungă.
Timp de aproape zece minute o încăierare nedeslușită se zvîrcoli în mijlocul incintei. Pe urmă, în sfârșit, frămîn-tarea acea dezordonată încetă și soții lui Iehu se trasară spre dreapta și spre stînga, reluîndu-și locurile în strane și lăsîndu-1 pe *sir* John legat burduf cu șnururile de la rasele lor, culcat pe pedestal în mijlocul incintei.

— Ți-ai încredințat sufletul lui Dumnezeu ? îl întrebă călugărul de la altar.

— Da. ucigașule ! răspunse *sir* John, poți să lovești.

Călugărul luă de pe altar un pumnal, se îndreptă cu brațul ridicat către *sir* John și, ținînd pumnalul deasupra pieptului său, îi spuse :

— *Sir* John Tanlay. ești viteaz și trebuie să fii, cred, și leal. Jură că nici un cuvînt din cele ce-ai văzut nu-ți va ieși din gură. Jură că, în orice împrejurare te-ai afla, nu vei recunoaște pe nici unul din noi, și te iertăm, lăsîndu-ți viața.

Cum voi ieși de-aici, răspunse sir Joi™ vă voi denunța pe loc. Cum voi fi liber, *voi* porni în urmărirea voastră.

— Jură ! repetă a doua oară călugărul.
— Nu ! răspunse *sir* John.
— Jură, repetă pentru a treia oară călugl™l.
— Niciodată ! repetă la rîndul său *sir* Jobⁿ⁻
- Ei, atunci mori, pentru că așa vrei. Și-Și înfipse pumnalul pînă în plasele în pieptul lui *sir* J^{oh}^ care, fie prin puterea voinței, fie că fusese lovit dintr-o dată, nu scoase nici măcar un suspin.

Apoi, cu voce amplă, sonoră, cu vocea uriuⁱ om ce are conștiința că și-a împlinit datoria, călugărul •

— S-a făcut dreptate ! .
In sfîrșit, ureînd iarăși la altar, după ce lăsase pumnalul în rană, urmă :

"7 Fraților, să nu uitați că sînteți invitați la Paris, în strada Bac numărul 35, la Balul Victimelor, care va avea Joc la 21 ianuarie ce vine, în amintirea morții regelui Ludovic al XVI-lea.

Apoi, reintră cel dintîi în subterană, undē u urmă cei' zece călugări rămași în picioare, luîndu-și Secare torța.

Două torțe rămaseră ca să lumineze cele trei cadavre.
După cîteva clipe, la lumina celor două t^rte patru frați slujitori intrară. Mai întîi luară cele doiiă cadavre ce ' zăceau pe lespezi și le duseră în cavou.

Apoi se reîntoarseră, ridicară trupul lui *sir* John. îl puseră pe o largă și-1 scoaseră din capelă pe "Șa mare de a intrare, pe care o traseră după ei-

Cei doi călugări care mergeau înaintea cd^{lor} cu targa tiară ultimele două torțe.

Și acum, dacă cititorii noștri se întreabă, d<? ce deosebirea acea între cele întimplale lui Roland si ce?^{le} înîmplale lui *sir* John ; de ce atîta blîndețe ctf unul și dC< ce atîta as-pi ime cu celălalt, le vom răspunde :

Amintiți-vă că Morgan hotărîse să-1 oc^ootpască pe fiu lele Ameliei și că, ocrotit ast'fel, Roland în nici un caz nu putea muri de mîna unui confrate de-ai l^{*-u} Iehu.

CĂSUȚA DIN STRADA VICTORIEI

În timp ce trupul lui *sir* John Tanlay era transportat la castelul Negrelor-Fintîni. în timp ce- lIoland se repezea în

direcția ce-i fusese arătată, în timp ce țaranul, jzo-rit de el, alerga spre Bourg ca să-l înștiințeze pe doctorul Milliet despre catastrofa care-i solicita prezența fără în-ti'r/.iere la doamna de Montrevel, noi să străbatem spațiul care desparte orașul Bourg de Paris, să străbatem și timpul care s-a scurs între 1G octombrie și 7 noiembrie, adică între 24 vendemiar și 16 brumar, și să pătrundem către ceasurile patru de după-amiază în căsuța din strada Victoriei, ajunsă istorică datorită conspirației din 1.ii brumar, ai cărei autori, înarmați pînă-n dinți, din ea s-au pornit.

Aceeași căsuță pare uimită, că, după cîteva schimbări succesive de guvernămînt, mai poartă chiar și astăzi fasciile consulate pe fiecare canat al ușii sale duble, de stejar; și că, așezată pe partea dreaptă a străzii, la numărul '60, încă ațîță curiozitatea trecătorilor.

Să ne strecurăm pe aleea de tei, lungă și îngustă, ce duce de la poarta din stradă la ușa casei, să intrăm în anticameră, s-o apucăm pe culoar la dreapta și să urcăm cele douăzeci de trepte care duc la o cameră de lucru tapetată cu hîrtie verde și mobilată cu scaune, fotolii, canapele și perdele de aceeași culoare.

Pereții sînt acoperiți cu hărți geografice- cu planuri de -orașe ; o bibliotecă dublă din lemn de arțar se întinde, pe cele două părți ale căminului pe care îl încastrează ; scaunele, fotoliile, canapelele, mesele și birourile sînt suprîncărcate de cărți ; abia de-a mai rămas ceva loc pe cîteva scaune ca să te așezi și pe mese și pe birouri ca să scrii.

În mijlocul unui maldăr de rapoarte, scrisori, broșuri și cărți, în care își potrivise un loc. un bărbat stă jos și încearcă smulgîndu-și părul din timp în timp cu nerăbdare-, să descifreze o pagină de însemnări, pe lîngă care hieroglifile de pe obeliscul de la Luxor sînt limpezi de parc-ar fi transparente.

' în clipa în care neliniștea secretarului era gata să se prefacă în deznădejde, ușa se deschise și un ti'năr ofițer în costum de aghiotant intră.

— Care nu prea au aerul c-ar face nici două, ce-i drept ! Ascultă și înclină-te : „Din punctul acela, ce se numește *Ventre della Vacca*.”

— A ! *Burtă de vacă* !... Bineînțeles ! Nici în franțuzește nu-1 poți citi, dar dacă-și pune în minte să scrie în italienește, ba încă și în dialectul din Ajaccio, credeam că risc doar să înnebunesc, dar văd că ani să mă timpesc... Asta-i.

Și repetă fraza întreagă.

— „Nilul, de la Assuan pînă la trei leghe mai la nord de Cairo, curge pe o singură albie ; din punctul acela, ce se numește *Ventre della Vacca*, formează două brațe : Rosette și Damiette.” Mulțumesc Roland.

Și se apucă să scrie sfîrșitul paragrafului, al cărui început era gata pus pe hîrtie.

— Așa ? întrebă Roland, va să zică, generalul nostru, tot mai are marota lui veche să colonizeze Egiptul ?

— Da, da, și pe urmă, prin contralovitură, să guvernăm puțin și în Franța ? vom coloniza de la distanță.

— Ei, ia hai, dragă Bourienne, pune-mă la curent cu ce se petrece pe-aici, să nu am cumva aerul că vin din Monomotapa !

— Mai întii vii c-așa ți-a venit, sau vii c-ai fost chemat ?

— Chemat, cit se poate de chemat f

— De cine ?

— Chiar de general în persoană.

— Depeșă personală ?

— Chiar de mina sa. Privește !

Tinărul scoase din buzunar o hîrtie ce cuprindea două cînduri nesemnate, cu aceeași scriitură din care Bourienne avea un caiet întreg sub ochi.

Cele două rînduri ziceau :

„Pleacă și fii la Paris în 16 brumar ; am nevoie de tine.”

— Da, făcu Bourienne, cred că-i pentru 18.

— Pentru 18 ce ?

— Ei,, pe cuvîntul meu, mă întrebi mai mult decît știu. Roland, Omul nostru, după cum știi, nu-i deloc vorbăreț. Ce-are să fie în 18 brumar ? Habar n-am totuși, pun capul c-are să fie ceva.

— O ! ai totuși o mică bănuială ?

— Cred că vrea să se facă director în locul lui Sieyes, poate președinte în locul lui Gohier.

Secretarul ridică numaidecit capul și pe obraz i se oglindi o expresie puternică de bucurie.

— O ! scumpul meu Roland, exclamă el, în sfîrșit ia-tă-te ! Sînt fericit că te văd, pentru trei motive : mai întii, fiindcă mi-era urît de moarte fără dumneata ; uL doilea, pentru că generalul te așteaptă cu nerăbdare și te tot cheamă în gura mare ; al treilea, pentru că ai să mă ajuți să citesc cuvîritul ăsta de-aici cu care mă trudes de zece minute, de mi s-a urcat sîngele în cap. Oar, mai întii și mai întii de toate, sărută-mă.

.Secretarul și aghiotantul se îmbrățișară. .

— Ei, ia să vedem, zise acesta din urmă, care-i cu-vîntul ce-ți dă atîta bătaie de cap, dragă Bouriennv.

— Vai, ce scris, dragul meu ! la fiecare pagină pe care o descifrez îmi iese cite un fir de păr alb și astăzi sînt la pagina a treisprezecea ! Uite, citește dacă poți.

Roland luă pagina din miinile secretarului și, ațin-tindu-și privirea pe locul arătat, citi destul de curgător.

— „*Paragraful al XI-lea*. Nilul, de la Assuan pînă la trei leghe mai ia nord de Cairo, curge într-o singură albie...” Na ! făcu el, dar asta merge de la sine. Ce spuneai ? dimpotrivă, eu văd că generalul și-a dat toată osteneala.

— Zi-i înainte, zi-i înainte, zise Bourienne, Tinărul reluă lectura.

— ...Din punctul acela, ce se numește...!• Ah ! ah !

— Aici e-aici, ce spui ?

Roland repetă :

— „Ce se numește...” Ei, drăcie ! „Ce se numește...”

— Da, ce se numește, cum ?

— Ce-mi dai, Bourienne, exclamă Roland, dacă-1 dezleg ?

— Îți dau primul brevet de colonel pe care-1 găsesc semnat în alb.

— Pe cuvîntul meu, nu vreau să mă despart de general, țin mai mult să am un tată bun decît cinci sute de copii răi. Am să-ți dau cele trei nume pe nimic.

— Cum așa ? Sînt trei nume acolo ?

— Bine ! și constituția din anul III ?

—Cum, constituția din anul III ?

—Ei, da ! îți trebuie patruzeci de ani ca să fii director, și mai lipsesc zece ani pentru ca generalul să împlinească patruzeci.

—Păi, cu-atit mai rău pentru Constituție ; o vom viola !

—E încă prea tînără, Bourienne ; nu se violează fetețe de șapte ani.

— Aș ! în miinile cetățeanului Barras, dragul meu, copiii cresc la iuțea : fetița de șapte ani a și ajuns să fie curtezană bătrînă.

Roland clătină din cap.

— Ei, ce ? întrebă Bourienne.

— Uite, nu cred că generalul nostru s-ar face simplu director cu încă patru colegi. Judecă puțin și dumneata, dragul meu, cinci regi pe tronul Franței nu mai c o dictatură, e un hamalic.

— în tot cazul, pînă-n prezent, n-a lăsat să vadă altceva în afară de asta ; dar dumneata știi, dragă prietene, cu generalul nostru, dacă vrei să afli ceva, trebuie să idlicești.

— Îți spun drept, mi-e prea lene să-mi dau asemenea bfttaie de cap, Bourienne. Eu sînt un adevărat ienicer. (li va face, c bun făcut. De ce dracul mi-aș mai bate capul lii am o părere, s-o dezbat și s-o și apăr ? Și-așa-i destul de plicticos -să trăiești !

Și tinărul își sublinie aforismul de mai sus cu un căs-i al lung.

1N - urmă adăugă, cu tonul unei teribile nepăsări : ■— Crezi c-avem s-ncrucisăm săbiile, Bourienne ? L — E probabil.

L ~- Ei, poate se ivește și norocul de-a muri, doar asta l tot ce-mi trebuie. Uncie-i generalul ?

t — La doamna Bonaparte. A coborît de vreun sfert M "i a. l-ai trimis vorbă c-ai sosit ?

— Nu, țin să nu-mi pare rău deloc că te văd înlii pe dumneata. Dar, ascultă. îi aud pasul. Iată-1.

în aceeași clipă, ușa se deschise brusc și același personaj istorie pe care l-am văzut jucînd incognito la Avig-non un rol tăcut, apăru pe pragul ușii în costumul său pitoresc de general șef al armatei din Egipt.

Numai că, fiind la el acasă, era cu capul descoperit.

Lui Roland i se păru că are ochii mai duși în fundul capului și pielea feței mai plumburie ca de obicei.

Totuși, xărindu-1 pe tînăr, ochiul sumbru sau mai cu-rînd dus pe ginduri al lui Bonaparte scapără de bucurie.

,— A ! tu ești, Roland ! exclamă el. Credincios ca oțe-lt't, de te chem. alergi. Fii binevenit.

Și-i întinse amarului mina.

Apoi, cu un suris imperceptibil, îl întrebă :

— Ce faci la Bourienne ?

— Vă aștept, generale.

— Și, așteptînd, pâlăvrăgiți ta două babe.

— Vă mărturisesc că-i așa, generale. îi arătam ordinul primit, ca să fiu aici în 16 brumar.
— Ți-am scris 16 sau 17 ?
— 6 ! 16, generale, la 17 ar fi fost prea târziu.
— De ce prea târziu ?
— Păi, dacă, așa cum mi-a spus Bourrienne, o vorba de niște proiecte mari pe 18.

— Na ! șopti Bourrienne, uită-te și la zmintitul ăsta, din pricina lui am să m-aleg cu-o săpuneală.

— Aha ! ți-a spus că am proiecte mari pe 18 ?

Se duse de-a dreptul la Bourrienne și, luându-1 de ureche, îi spuse :

■— Gură spartă !

Pe urmă către Roland :

— Ei da, dragul meu, avem proiecte mari pe 18. Soția mea cu mine luăm cina la președintele Gohier, un bărbat minunat, care a primit-o grozav de bine pe Josephine în lipsa mea. Ai să cizezi cu noi, Roland.

Roland se uită la Bonaparte.

— Pentru asta, da, și poate pentru încă altceva...: Scrie, Bourrienne.

Bourrienne puse iute mâna pe pană.

— Ești gata ?

— Da, generale.

„Dragă domnule președinte, vă aduc la cunoștință că soția 'mea, eu și unul din aghiotant» mei, dorim să luăm cina la dum-: beavoastră poirniine, în 18.

Aflați că ne mulțumim cu cina obișnuită, ca în familie..."

— Apoi ? întrebă Bourrienne.

— Cum apoi ?

— Trebuie să închei cu „Libertate, egalitate, fraternitate" '.'

-- „Sau moarte adăugă Roland.

— Nu, răspunse Bonaparte. Dă-mi pana. Luă pana din mîini le lui Bourrienne și adăugă cu mîna lui :

„Al dumneavoastră,
Bonaparte"

Pe urmă, împingînd hîrtia, spuse :

— Ia-o, pune adresa, Bourrienne, și trimite-o prin curier.

Bourrienne scrisese adresa, lipi plicul și sună. Un ofițer de serviciu intra.

— Trimite scrisoarea de față, prin **curier**, zise Bourrienne.

— Aștepti răspuns, adăugă Bonaparte.

Ofițerul închise ușa în urma lui.

— Bourrienne, zise generalul, arătîndu-1 pe Roland. uitîndu-te la prietenul tău.

— Da, generale, mă uit.

— St ii ce-a făcut la Avignon ?

— Nădăjduiesc că n-a făcut un papă.

— N'u. A aruncat cu o farfurie în capul unui om.

— O ! e iute la minie !

. — Și asta încă nu-i tot.

— îmi inchipui.

— S-a bătut în duel cu bărbatul acela. - Și,

bineînțeles, l-a ucis, zise Bourrienne.

— Chiar așa. Și știi tu de cc ?

— Nu.

— Pentru că omul acela spusese că sînt un tilhar. Pe urmă, uitîndu-se la Rol and cu o expresie nedefinită de zeflemisire și de prietenie, exclamă :

— Nerodule !

Pe urmă așa, deodată :

— Fiindcă veni vorba, și englezul ?

— Tocmai, generale, aveam de gînd să vă vorbesc despre englez.

— E tot în Franța ?

— Da, ba chiar o clipă am crezut că va rămîne aici pînă în ziua în care trompeta judecății de apoi va suna deșteptarea în valea Iosaphat.

— Pe acela n-ai izbutit să-1 ucizi ?

— ' O J nu, nu eu. Sîntem cei mai buni prieteni din lume și, generale, e un om minunat și totodată atît de original, încât am să vă cer un fir de. bunăvoință pentru el.

— Drace ! pentru un englez ?

Bonaparte clătină din cap.

— Nu-mi plac englezii.

— Fie ! ca popor, dar indivizii...

— Hai, spune, ce i s-a- întîmplat amicului tău ? — A fost judecat, condamnat și executat.

— Ce tot îndrugi acolo ?

— Adevărul adevărat, generale !

— Cum asta ! a fost judecat, condamnat și ghilotinat ?

— , . , . ■

— OJ nu chiar de tot ; judecat, condamnat, da : ghilotinat nu ; dacă ar fi fost ghilotinat, ar fi mai bolnav de-cît e.

— Ia stai ! ce tot flecărești tu acolo ? De care tribunal a fost judecat și condamnat ?

— De tribunalul confrăților lui Iehu.

— Dar ce-i aceea confrății lui Iehu ?

— Ei ! vedeți că l-ați și uitat pe amicul Morgan, bărbatul mascat, cel care a adus înapoi negustorului de vinuri cei două sute de ludovici ai săi.

— Nn, răspunse Bonaparte, nu l-am uitat. Bourrienne, ți-am povestit îndrăzneala individului aceleuia atît de ciudat, nu-i așa ?

'— Da, generale, spuse Bourrienne, și v-am spus că-n locul dumneavoastră, aș fi vrut să știu cine e.

— Ei ! generalul ar fi știut dacă m-ar fi lăsat să-mi pun planul în aplicare : eram tocmai gata să sar, să-1 apuc de gît și să-i smulg masca, dar generalul mi-a spus cu tonul pe care i-1 cunoști : *Stai jos, Roland !*

■— Hai, întoarce-te la englez, limbutule ! urmă gene-j ralui.

Morgan acela l-a asasinat ? ■— Nu, nu el... soții lui.

•— Dar spuneai adineaori ceva de tribunal, de judecată. ,

■— Generale, ați rămas la fel, făcu Roland, eu oarecare familiarism deprins de pe cînd erați la Școala Militară, voiți să știți, dar nu-mi lăsați timp să vorbesc.

•— Intră în Consiliul celor Cinci Sute¹, și-atunci ai să Vorbești cît ai să poftești.

— Ei da ! numai că la cei Cinci Sute am să am patru sute nouăzeci și nouă care vor avea tot atîta poftă de vorbă cît și mine și-au să-mi ia vorba din gură. Dacă-i așa, prefer să fiu întrerupt de dumneavoastră deîit de-un. avocat.

— Ei, ai de gînd să vorbești ?

— Doar atîta aștept și eu. închipuiți-vă. generale, că aproape de Bourg se află o minăstire...

— Mănăstirea Seillon. știu...

— Cum, aveți cunoștință de minăstirea Seillon ? întrebă Roland.

— Ce, nu știi că generalul are cunoștință de toate cele ? făcu Bourrienne.

— Și ce-i pu minăstirea ta ? mai sînt călugări în ea ?

— Nu, nu mai sînt decît stafii,

— Vei fi avînd să-mi spui, din întîmplare, vreo poveste cu stafii ?

— Și-ncă dintre cele mai frumoase.

— Ei drace ! Bourrienne știe că-mi plac la nebunie. Dă-i drumul.

— Strașnic ! La mama au venit niște, oameni să ne spună că minăstirea e bîntuită de stafii. - înțelegeți, am vrut să aflăm adevărul, *sir* John și. cu mine, sau mîi cu-

¹ Adunare politică compusă din cinci sute de membri care formau,. împreună cu Veteranii, Corpul legislativ, organizat de Constituția anului III ; dizolvată la 18—19 brumar 1799. (n.t.)

rînd ea și cu *sir* John, așa că am petrecut fiecare cile o noapte acolo.

— Unde ?

— La minăstire. bineînțeles.

Bonaparte își făcu cruce aproape pe neobservate cu degetul cel mare de la mină, obicei corsican. de care nu s-a dezbrăcat toată viața lui.

— Ei ! na ! exclamă el. Și ai văzut stafii. •—

Am văzut una.

— Și ce-ai făcut ?

— Am tras asupra ei.

— -Și-atunci ?

— Atunci și-a urmat drumul.

— Și te-ai dat bătut ?

— Bravo ! iată cum mă cunoașteți ! Am. urmărit-o și-am tras iar asupră-i ; dar cum știa mai bine ca mine drumurile printre ruine, mi-a scăpat.

~— Ei drăcia dracului !

— A doua zi era-rîndul lui sir John, rîndul englezului nostru.

— Și ți-a văzut fantoma ?

— A văzut mai mult de-atît. A văzut doisprezece călugări ce-au intrat în biserică, l-au judecat ca pe unul ce-a vrut să le pătrundă tainele, l-au condamnat la moarte **și** l-au înjunghiat cu pumnalul, zău !

;-— Și el nu s-a apărat ?

— Ba da, ca un leu. Și a ucis doi.

— Dar el n-a murit ?

— Era cit pe ce, dar nădăduiesc, totuși, c-are să scape teafăr.* închipuiți-vă, generale, c-a fost găsit la o margine de drum. și a fost adus la mama acasă, cu-ri pumnal înfipt în mijlocul pieptului, ca un arac în mijlocul viei.

— Ia te uită ! dar parcă mi-ai povestit o scenă din Sfînta-Vehmă nîci mai mult nîci mai puțin.

¹ Curtea vehmică, tribunalul secret, a cărui putere era foarte temută în secolul al XV-lea în Germania, și care a răspîndit o spaimă salutară în rîndurile seniorilor și cavalerilor bandiți din țara aceea, (n.t.)

— Și pe lama pumnalului, ca nu cumva să se iște vreo îndoială de unde a venit înjunghierea, era gravat : *Confrații lui Iehn*.

— Ei, asta i ! dar nu-i cu puțință să se petreacă asemenea lucruri în Franța în ultimul an din secolul al optsprezecelea ! Asta mergea în Germania, în evul mediu, vremea cînd domneau Enricii și Othonii.

— Nu-i cu puțință, generale ? Atunci, poftiți pumnalul. Ce-aveți de spus despre forma lui.,? E atrăgătoare, nu-i așa ? ■

- ■

Și tânărul trase de sub haină un pumnal făurit tot din fier, și. lamă și gardă.

-.Garda sau mai curînd minerul era în formă de cruce, iar pe lamă erau într-adevăr săpate următoarele trei cuvinte : *Confrații lui Iehu*.

Bonaparte examina arma cu atenție.

— Și spui că i-au înfipt jucăria asta în piept englezului tău ? - x • ' -

■ .■ — Pînă în plasele.

— Și n-a murit ?

— încă nu, cel puțin pînă acuma.

— Ai auzit, Bourrienne ?

— Cu cea mai mare atenție.

— Va trebui să-mi amintești de asta, Roland.

— Cînd, generale ?

•— Cînd... cînd am să fiu stăpîn. Hai să spui bună ziua Josephioei. Vîno, Bourrienne, dumneata ieși masa cu noi. Băgați de seamă ce vorbiți și unul și altul : îl avem pe iVioreau la masă. Ei ! pumnalul rămîne la mine, îl păstrez ca pe o ciudățenie !

Și ieși primul, urmat de Roland, urmat și el de Bourrienne,

Pe scară întîlni curierul pe care-1 trimisese la Gohier. •— Ei ? întrebă el.

— Poftiți răspunsul președintelui.

Dă-1, , " Desfăcu

scrisoarea și citi.

„Președintele Gohier e încântat de plăcerea mare pe care i-O pregătește generalul Bonaparte; îl așteaptă poimîine, în 18 brumar, la cină, împreună cu fermeeătoarea-î soție și cu aghiotantul anunțat, oricare ar fi el.

No vom așeza la masă la orele cinci.

Dacă ora de mai sus nu convine generalului Bonaparte, dom-nia-sa e rugat să ne-o aducă la cunoștință pe cea cu care ar dori S-o schimbe.

Președinte •

Gohier

Bonaparte vîrî scrisoarea în buzunar cu un surîs nedeslușit.

— Nimic...

Pe urmă, dîndu-și drumul ■:

«— Dar, la urma urmei pot foarte bine să v-o spun ! Știți ce-a declarat Barras ieri la masă, în fața mea ? Că nu mai merge cu Constituția anului III, că recunoaște nevoia unei dictaturi, că' e hotărît să se retragă, să abandoneze frinele guvernării, adăugînd că e un om uzat în opinia publică și că Republica are nevoie de oameni noi. Ori, ghiciți cui zicea că s-a gîndit să-i lase puterea ! — v-o repet ca doamna de Sevigne, de-o sută, de-o mie, de zece mii de ori ! — generalului Hedouville, om de treabă... dar numai cît rri-am uitat o dată la el și și-a aplecat ochii în jos. Ce-i drept privirea mea trebuie să fi scăpărat fulgere ! Rezultatul e că, azi dimineată, pe la ceasurile opt, Barras se găsea lîngă patul meu, scuizîndu-se cum putea mai bine de prostia de ieri, recunoscînd că numai eu aş putea salva Republica și declarîndu-mi c-a venit să se pună la dispoziția mea, să facă tot ce-aș vrea eu, să joace rolul pe care i-l voi da, și rugîndu-mă să-i făgăduiesc că, dacă pun ceva la cale, pot să mă bizui pe el... da, pe el, că e în stare să mă aștepte pînă la sfîntul-așteaptă !

— Totuși, generale, îl întrerupse domnul de Talley-rand.

neputînd rezista unul joc de cuvinte, de vreme ce . ini ul-

așteaptă nu-i nicidecum un sfînt al libertății... Bonaparte îi aruncă o privire piezișă fostului episcop.

— Da, știu că Barras e prietenul dumitale, al iui ouche și al lui Real ; dar al meu nu e, și i-o voi dovedi, umneata, Bruix, ai să te întorci la Lebrun și la Caraba-; ~res și-ai să-i lași să aleagă, da sau nu.

Apoi, uitîndu-se la ceas și încruntînd din sprîncene," se :

— îmi. pare că Moreau se lasă așteptat.

săturile gelului n-ar fi însușirea de-a lua o hotărîre. Ori, nimeni nu ^{era} mai nehotărît ca faimosul *cîinctator*.

Avea p^e atunci treizeci și șase de ani, era înalt de statură, avea & același timp, fața blînda, calmă și fermă ; trebuie să # semănat cu Xenofon.

Bonap#te nu-I văzuse niciodată. Nici el nu-i văzuse niciodată ♣Bonaparte.

în'timP ce unul lupta' la Adige și la. Mincio, celălalt se lupta la Dunăre și la Rin.

Zărînd^{0"}^ Bonaparte îi ieși în întîmpinare.

— Fii bine venit, generale ! îi spuse el.

Moreat¹ zîmbi cît se poate de curtenitor.

— Generale, răspunse el, în timp ce toți făceau cerc în jurul k?r ca să vadă cura al doilea Cezar îl va întîmpina pe al doile^{e,a} Pompei, dumneata sosești din Egipt victorios și eu vin *fⁿ* Italia după o mare înfrîngere.

— Caj^{'e}_ n-a fost a domniei-tale și de care nu trebuie să răspur*2*. generale ! înfrîngerea e din vina lui Joubert. Dacă s-ai' & dus să preia armata din Italia de îndată ce fusese n>>rait general șef, e mai mult decît probabil că rușii și at^riecii, doar cu trupele pe care le aveau atunci, nu i-ar fi putut rezista. Dar luna de miere 1-a ținut r Paris ! Luna aceea fatală pe care sărmanul Joubert a. pi; tit-o cu V^ța, le-a dat timp să-și adune toate forțele. Predarea rVlaptovei le-a mai mărit efectivul cu încă cincisprezece mii de oameni sosiți în ajunul luptei. Era cu nepu-tință ca viteaza noastră armată să nu fie copleșită de atîtea fort⁰ adunate !

— V*^u ! da, zise Moreau, totdeauna numărul cel mare îl bate **pe** ^cel mic.

— *jgpre* adevăr, generale ! exclamă Bonaparte, adevăr de netăgăduit,

— T(J^{tl}.Și: spuse Arnault. araestecîndu-se și elin vorbă, cu arma[^] ^{mici}, dumneata, generale, le-ai bătut pe cele mari. ¹ .""'■'.

22\l

— O va avea pe cea a Luxemburgului. Nu cred că-i rău să-l fac mai întîi temnicerul directorilor, înainte de a-l face învingătorul austrieilor.

A doua zi se putea citi în Monitorul :

Și se îndreptă spre grupul în care Talma era centrul nției.

Cei doi diplomați se uitară la el cum se duce. Pe urmă, amiralul Bruix întrebă pe șoptite :

— Ce zici, dragul meu Maurice, de asemenea sentimente față de omul care l-a decorat ta asediul Toulonu-lui, cînd nu era decît un simplu ofițer, care i-a încredințat apărarea Convențiunii în ziua de 13 vendemiar, care în sfîrșit l-a făcut la douăzeci și șase de ani general șef al armatei pentru Italia ? ~ .■

— Zic, scumpul meu amiral, răspunse domnul de Talleyrand, cu surîsul său decolorat și totodată șiret, că sînt unele servicii atît de mari încît nu se pot plăti decît cu nerecunoștința.

în clipa aceea ușa se deschise și fu anunțat generalul Moreau.

Vestea, care era mai mult decît o noutate, care uimi pe cei mai mulți dintre cei de față, atrase privirile tuturor către ușa.

Moreau își făcu apariția.

În epoca aceea, trei bărbați atrăgeau privirile Franței asupra lor, și Moreau era unul dintre cei trei bărbați.

Ceilalți doi erau Bonaparte și Pichegru.

Fiecare dintre ei ajunseră să fie un soi de simbol.

Pichegru, din ziua de 18 fructidor, era simbolul mo-ⁿ. a îiiei.

Moreau, de cînd fusese supranumit Fabius, era simbolul republicii.

Bonaparte, simbolul războiului, îi domina pe amîndoi ^{▷ i} în caracterul aventuros al geniului său.

Moreau era atunci în plină floare a vîrstei, am spune chiar **în** toată puterea geniului său, dacă una dintre tră-

— D^Ca dumneata ai fi Marius și nu autorul lui Ma-rius, n-^a1 mai spune așa ceva,- domnule poet. Chiar cînd am bătut armate mari și unele mici — luați bine aminte, mai tîrziu veți comanda — totdeauna numărul cel mai raic a fost bătut de cel mare.

— Nu înțeleg, ziseră în același timp și Arnault și Le-febvre.

Moreau făcu însă un semn din cap, arătînd că el a înțeles.

Bonaparte continuă :

— Urmăriți-mi bine teoria, aici stă toată arta războiului. Cînd cu forțe mai mici mă aflam în fața unei armate mari, grupîndu-mi la repezeală armata, cădeam ca trăsnetul pe una din aripile armatei dușmane și o respingeam. Profitam după aceea de zăpăceala pe care o asemenea manevră izbutea totdeauna s-o producă în armata dușmană, ca s-o atac în alt sector, tot cu toate forțele mele. O băteam astfel cu bucățica și victoria, care era ■rezultatul operațiilor mele, însemna întotdeauna, după cum vedeți, triumful numărului mare asupra celui mic.

în clipa în care dibaciul general isprăvisese de dat asemenea definiție a geniului său, ușa se deschise și un slujitor vesti că masa e gata. .

— Poftește, generale, zise Napoleon, conclucînclu-1 pe nlorceau spre Josephine, dă brațul soției mele și să mergem la masă !

Și, în urma invitației de mai sus, cu toții¹ trecură din salon în sufragerie.

După cină, sub pretext că are să-i arate o sabie grozavă pe care o adusese din Egipt, Bonaparte îl duse pe Moreau în cabinetul său de lucru.

Acolo, cei doi rivali statură închiși mai mult de un ceas.

Ce s-a petrecut între ei în răstimpul acela ? Ce pact ^{au} semnat ? Ce făgăduieli și-au făcut ? Nimeni n-a știut-o niciodată.

Numai că, Bonaparte, intrînd singur în salon, îi răspunse lui Lucian, care îl întrebase : ..Ei, și Moreau ?"

— Așa cum prevăzusem, preferă puterea militară ^{puterii} politice. I-am făgăduit comanda unei armate...

Rostind cuvintele din urmă, Bonaparte zîmbi.

— Și, între timp... urmă el. - Între

timp ? întrebă Lucien.

'229

„Paris, 17 brumar, Bonaparte i-a dăruit lui Moreau o sabie bătută în pietre nestemate pe care a adus-o din Egipt și care e socotit .că prețuiește douăsprezece mii de franci."

XXI

BILANȚUL DIRECTORATULUI

Spuneam că Moreau, înarmat, fără îndoială, cu instrucțiunile primite, ieșise din micul imobil de pe strada Victoriei, în vreme ce Bonaparte intrase singur în salon.

La o asemenea serată orice mișcare trecea sub control. Așa că fu observată și lipea lui Moreau și intrarea de unul singur a lui Bonaparte și vădita bună dispoziție care însuflețea chipul acestuia din urmă.

Privirile ce- se fixaseră mai stăruitor asupra lui erau cele ale Josephinei și ale lui Roland. Moreau, alături de Bonaparte', adăuga douăzeci de șanse la succesul complotului. Moreau împotriva lui Bonaparte îl lipsea de cincizeci.

Privirea Josephinei mai cu seamă era atît de rugătoare că, despărțindu-se de Lucien, Bonaparte își împinse fratele înspre soția lui,

Lucien înțelese și se apropie de Josephine.

— Totul merge bine, zise el.

— Moreaj ?

— E-cu noi. i

— Il credeam republican.

— I s-a dovedit că se lucrează spre binele republicii.

— Eu l-aș fi crezut ambițios, spuse Roland. Luciementresări

și se uită la tînăr.

:— Dumneata ai dreptate, zise el.

— Bine, dar atunci, întrebă Josephine, dacă-i un ambițios, nu-l va lăsa pe Bonaparte să pună mîna pe putere.

— Și de ce nu ?

— Pentru că o va voi numai pentru el.

— Da, dar va aștepta să-i fie adusă de-a gata," dat fiind că nu va ști cum s-o organizeze și nici nu va îndrăzni s-o ia singur.

În timpul acesta, Bonaparte se apropia de grupul care se formase ca și înaintea cinei în jurul lui Talma. Oamenii superiori sînt totdeauna în centru.

— Ce tot povestești dumneata, Talma ? îl întrebă Bonaparte. îmi pare că ești ascultat cu multă atenție.

— Da, iată însă că domnia mea a luat sfîrșit, zise ar-^ tistul.

■— Dar de ce ?

— Fac și eu ca cetățeanul Barras, abdic.

■— Așadar cetățeanul Barras abdică ?

— Așa Umblă zvonul.

— Și se știe cine va fi numit în locul său ?

— Se bănuiește.

— E unul dintre prietenii dumitale, Talma ?

— Odinioară, răspunse Talma înclinîndu-se, mi-a lăscul cinstea să-mi spună că-i eram.

— Ei, atunci, Talma, te rog să-mi acorzi protecția.

— îți stă la dispoziție, - zise Talma rizînd. Acum ră-Bline de văzut la ce-are să-ți slujească.

— Să fiu trimis în Italia, unde cetățeanul Barras nu v n n să mă mai întorc.

. — Mă rog, zise Talma, dumneata ști cîntecul, gene-rale :

Nu mai mergem în pădure

(' au tăiat rugii de mure!

— Vai, Roscius ! Roscius ! exclamă Bonaparte suri-nid, nu cumva te-ai învățat în lipsa mea să măgulești?

— Roscius era prietenul lui Cesar, generale, și la în-ı".urerea lui din Galia trebuie să-i fi spus aproape cară ivea ce vă spun eu.

Bonaparte puse mîna pe umărul lui Talma.

— I-ar fi spus oare aceleași vorbe clupă trecerea Rubi-"iillui ?

Talraa îi răspunse, uitîndu-se țintă în ochii 3ui Bonaparte.

— Nu, L-ar fi spus, ca ghicitorul : „Cesar, păzește-te de idele lui Martie !"

Bonaparte își strecură mîna în sîn ca și cum ar fi căutat ceva și. găsind pumnalul Confraților lui Iehu, îl strinse la piept cU putere.

Să fi presimțit oare conspirațiile lui Aréna, Saint-Ré-gent și a lui Cadoudal ?

în clipa aceea ușa se deschise și fu anunțat :

— Generalul Bernadette.

—: Bernadette ! nu se putu opri de a șopti Bonaparte, •c caută aici ?

într-adevăr, de la întoarcerea lui Bonaparte, Berna-dotte se ținuse la o parte, rei'uzînd toate invitațiile stăruitoare pe care generalul șef i le făcuse direct sau prin prietenii săi.

De fapt, de multă vreme Bernadette ghicise în el omul politie pitit sub mantaua de soldat, pe dictator în spatele generalului șef; și apoi Bernadotte, chiar" dacă a ajuns să fie regalist mai tîrziu, pe atunci era republican cu totul de alt soi decît Moreau.

De altfel. Bernadotte credea că are a se plînge, de Bonaparte.

Cariera sa militară nu fusese mai- puțin strălucită decî' cea a tînărului general, și destinul său pîriă la urmă trebuia să fie egal cu al acestuia, numai că. mai fericit decît el, Bernadotte avea să moară pe tron.

E-adevărat că el nu-și cucerise tronul, fusese chemat să-l ocupe.

Fiu al unui avocat din Pau. Bernadotte, născut în anul 1764, adică cu cinci ani înaintea lui Bonaparte, se angajase simplu soldat la vîrsta de 17 ani. în 1789 nu era decît sergent major,"dar era epoca avansărilor rapide. în 1794, Kleber îl proclamase general de brigadă chiar pe cîmpul de luptă, unde cistigaste tocmai o victorie. Ajuns general de divizie, luase parte strălucită la bătăliile de la Fleurus și Juliers, apoi în fața lui capitulase Maestricht, cucerise Alidori' și sprijinise împotriva unei armate de două ori mai mari decît a lui marșul luiJourdan cu trupele sale, silit să bată în retragere. în 1797, Directoratul îi dăduse sarcina să ducă șaptesprezece mii de oameni lui Bonaparte. Cei șaptesprezece mii de oameni erau vechii lui soldați, vechii soldați ai lut Kleber, Marceau, ı ioclic, soldații de la Sambre-et-Meuse, așa că și atunci uită de rivalitatea lui și îl sprijini pe Bonaparte din toate puterile, avîr.d partea lut de succes în trecerea peste riul Taglioamento, cucerind Gradiska, Triest, Laybach, Idria, venind apoi după închiderea campaniei să raporteze Di-i- cetoi aiului cu drapelele luate de la inamic și primind în silă postul de ambasador, la Vicna, în timp ce lui Bonaparte i se dăruise titlul de șef al comandamentului urinatei din Egipt.

La Viena, o insurecție iscată de tricolorul francez arborat ia intrarea ambasadei, insurecție pentru care ambasadorul nu putu obține satisfacție, îl sili să-și ceară pașaportul de întoarcere. Din nou la Paris, fu numit de 1 ttrectorat ministru de război. O intrigă subtilă a lui Sieyes, pc care republicanismul lui Bernadotte îl stingherea, îl lăcîi să-și dea demisia, care îi fu primită, iar cînd Bonaparte debarcă la Frejus, demisionarul fusese de trei luni înlocuit cu Dubois-Crance !

După reîntoarcerea lui Bonaparte, cîțiva prieteni de-ai lui Bernadotte voiseră să-l recheme la minister, dar Bonaparte se opusese. Din asta se născu o ostilitate între cei doi generali, de nu fâțișă, în orice caz reală.

Așa că prezența lui Bernadotte în salonul lui Bona-p.ate avea semnificația unui eveniment aproape tot așa le -xtraordinar ca și cea a lui Moreau și, la intrarea învingătorului de la Maestricht, aproape tot atîtea capete . aa întors către dînsul cit și intrarea învingătorului de ı ı llastadf.

Numai că, în loc. să-i iasă în întîmpinare noului venit, < noi ieșise înaintea lui Moreau. Bonaparte se mulțumi să .o întoarcă și să-l aștepte. j)

Bernadotte, din pragul ușii, aruncă o privire grăbită npra salonului. Diutr-o ochire despărți și studie grupurile și. cu toate că în centrul grupului principal îl zări pe llunaparte, se apropie de Josephine, aproape culcată pe. -un fotoliu lung. lîngă colțul căminului, frumoasă și dra-? p.ila ca statuia Agripinei din muzeul Pitti. și o salută cu' luata nîrtenia unui adevărat cavaler, îi adresă cîteva complimente, o întrebă de sănătate și numai după aceea înălță capul ca să vadă în ce parte trebuia să se ducă sări caute pe Bonaparte.

într-o clipă ca aceea, orice mișcare avea prea multă semnificație pentru ca politețea afectată a lui Bernadotte aă nu fi fost observată de toată lumea.

Bonaparte, cu spiritul-i iute și pătrunzător, fu printre cei dintii ce făcură o astfel de remarcă, așa că nerăbdarea îl cuprinse și, în loc să-l aștepte pe Bernadotte în mijlocul grupului în care se afla, se îndreptă^cătore o fereastră boltită ca și cum l-ar fi provocat pe fostul ministru de război să vină după el.

Bernadotte salută curtenitor în dreapta și în stînga și, impunînd chipului său, de obicei atît de nobil, o înfățișare calmă, se îndreptă spre Bonaparte care-l aștepta așa cum luptătorul își așteaptă adversarul, cu piciorul drept înainte și cu buzele strînse.

Cei doi bărbați se salutară, numai că Bonaparte nu făcu nici o mișcare ca să întindă mîna lui Bernadotte, dar nici acesta nu făcu nici un gest ca să i-o apuce.

— Dumneata ! exclamă Bonaparte. Sînt foarte bucuros să te văd. !

— Mulțumesc, generale, răspunse Bernadotte. Vin la dumneata deoarece cred că am a-ți da cîteva explicații.

— La început nu te recunoscusem.

— Totuși, îmi pare, generale, că numele meu fusese* rostit de slujitorul care m-a anunțat cu voce destul de puternică' și destul de limpede, pentru ca să nu lase un pic de indoială în privința identității mele.

— Da, dar îl anunțase pe generalul Bernadotte.

— Ei, și ?

— Ei, și am văzut un om îmbrăcat în burghez și, recunoscîndu-te puțin cile puțin, mă îndoiam totuși că ai putea fi dumneata.

De-o bucată de vreme, într-adevăr, Bernadotte se prefăcea că preferă hainele de burghez celor militare.

— Știi doar, răspunse el rîzînd, că nu mai sînt militar decît pe jumătate. Sînt socotit bun de reformă de către cetățeanul Sieyes.

— Se pare c-a fost o fericire pentru mine că nu mai. erai ministru de război cînd cu debarcarea mea la Frejus.

-De ce?

— Ai fi spus, după cele ce mi s-au adus la cunoștință *zpi* sigure, că dac-ai fi primit ordin să mă arestezi ca unul m-am abătut de la prescripțiile legilor sanitare, ai fi cut-o.

— Am spus-o și o repet încă, generale. Ca soldat, am spectat totdeauna cu credință disciplina, ca ministru, am st sclavul legii.

Bonaparte își mușcă buzele.

— Și. după așa ceva mai poți spune că n-ai o dușmă-e personală împotriva mea ?

— Dușmănie personală împotriva dumatiale ? se miră lîpnadotte, dar de ce ? Am mers mereu aproape în același nd, ba chiar am fost general înaintea dumatiale. Expedi-le mele militare pe Rin, chiar de n-au fost tot atît de stră-icite ca cele ale dumatiale de pe Adige. dar au fost tot atît 5 utile Republicii, iar, cînd am avut cînstea să slujesc ca staș sub ordinele dumatiale în Italia, ai găsit, nădăjduiesc, i mine un locotenent devotat¹ dacă nu omului, cel puțin utriei. E adevărat că, de la plecarea dumatiale, generale, u fost mai fericit ca dumneata, nemaiavînd să port răs-underea unei mari armate pe care, dacă ar fi să ne luăm upă ultimele depeșe ale lui Kleber. ai lăsat-o într-o si-iație penibilă.

— Cum ? după ultimele depeșe ale lui Kleber ? Ce, Jieber a scris ?

— Ce, nu știi, generale ? Directorul nu te-a înștiințat Mpre plingerile succesorului dumatiale ? E o mare slăbi-lune din partea-i și, în asemenea caz, mă felicit de două ii că am venit să-ți schimb părerile în privința celor ce se >un despre mine, reabilitîndu-mă, și să-ți aduc la cunoș-ut,i cele ce se spun despre dumneata.

Bonaparte aținti asupra lui Bernadotte o privire în-i urcată de vultur.

— Și ce se spUne de mine ?

— Se spune că. dac-ai venit, trebuia să aduci și armata] U dumneata.

— Ce aveam flotă ? și nu știi oare că Brueys a lăsat-o e-n lui să ardă ?

— Atunci, se spune, generale, că, dacă n-ai putut aducș in ita, ar fi fost poate mai bine pentru reputația dumi¹ i ...i rămii cu ea.

— Așa aș fi făcut, domnule, dacă evenimentele nu m-ar fi

rechemat în Franța.

— Ce evenimente, generale ?

— înfrîngerile pe care le-ai suferit.

— Să-mi fie cu iertare, generale. Viei să spui îrifrin-gerile

suferite de Scherer.

— Sînt totuși înfrîngerile dumatiale !

— Eu nu răspund de generalii care au comandat armatele noastre pe Rin și în Italia decît atita timp cît sînt ministru de război. Ori, să numărăm înfrîngerile și victoriile din timpul acela, generale, și atunci să vedem în ce parte trage balanța.

••— Nu cumva ai venit să-mi spui că afacerile îți merg bine i

— Nu, dar pot să-ți spun că nu sînt într-o stare atît de disperata pe cît pari dumneata a ctede.

— Pe cît pai*... într-adevăr, generale, auzindu-te. s-ar părea că am vreun interes ca Franța să fie înjosită în ochii străinătății...,

— Nu spun așa ceva. Spun c-am venit să stabilesc cu dumneata balanța victoriilor și înfrîngerilor noastre p< cele trei luni și, fiindcă am venit pentru așa ceva, ca mă aflu la dumneata, că vindea acuzat...

— Sau ca acuzator...,

— Mai întâi ca acuzat... încep.

— Iar eu, spuse Bonaparte, stînd ca pe cărbuni, eu ascult.

■— Ministeriatul meu începe în 30 prerial, sau în 8, iunie, dacă-ți place mai mult. N-o să ne certăm nicidecum de la cuvinte.

-- Ceea ce vrea să spună c-o să ne certăm de la fapte.

Bernadotte urmă fără să răspundă :

— Am intrat așadar, după cum spuneam. în minister la 8 iunie, adică la cîteva zile după ridicarea stării de ase diu a orașului Saint-Jean-d'Acre._

Bonaparte își mușcă buzele.

— N-am ridicat starea de asediu a orașului Saint-Jean-d'Acre decît după ce-i distrusesem fortificațiile, interveni el.

— Kleber nu scrie așa, dar asta nu mă privește cătuși de puțin...

Și adăugă, zâmbind :

— Asta s-a petrecut pe vremea ministeriatului lui Clarke.

Urmă o clipă de tăcere, în timpul căreia Bonaparte încercă să-l facă pe Bernadotte să-și lase ochii în jos. Dar, văzând că nu reușește, zise :

— Continuă.

Bernadotte se înclină și reîncepu :

— Poate că niciodată un ministru de război — și arhivele ministerului stau mărturie — niciodată un ministru de război n-a primit portofoliul în împrejurări mai critice : război civil înăuntrul țării, străinii dinafară la ușile noas-Lre, descurajare în rîndurile armatelor vechi, cea mai cumplită lipsă de mijloace să punem altele noi pe picioare. Iată în ce stare mă aflam în seara zilei de 8 iunie, dar intrasem în funcție... începînd de la 8 iunie, o corespondență

•iclivă, purtată cu autoritățile civile și militare,'a reînsuflețit curajul și speranțele lor. Adresele mele către armată

■ poate e o greșeală —n-au fost cele ale unui ministru t'fttre soldați, ci ale unui camarad către camarazii săi, după **rum** adresele mele către administratori au fost cele -ale unui cetățean către concetățenii săi. Mă adresam cura-rîiului celor din armată și sufletului francezilor și am că-palat tot ceea ce am cerut : garda națională se organizează

• m o rîvnă nou născută, se formară legiuni pe"Rin și pe Mosela, batalioane de veterani luară locul vechilor regimente ca să sprijine pe cele ce ne apărau fron-I lcrele. Astăzi, cavaleria noastră se recrutează dintr-o re-inonlă de patruzeci de mii de cai tineri. O sută de mii de > . i ui.i. îmbrăcați, înarmați și echipați primesc în strigăte lli . Trăiască Republica" stindardele sub care vor lupta și vor învinge...

Dar. întrepruse Bonaparte cu amărăciune. e o ade-ii ala apologie pe care ți-o faci singur dumatiale l

— O fi așa, dar iată, îmi împart discursul în două : .«a parte caută să fie o apologie contestabilă ; a doua **nî**. l'ie o expunere de fapte de necontestat. Să lăsăm ipnlo ,i,i la o parte, acum trec la fapte.

i i 17 și 18 iunie, bătălia de la Trebbia. Macdonald vrea **luple iară** iYforeau. Trece peste Trebbia, atacă duș-**liul e** **bătut** și se retrage în Modena. **la** 20 iunie..lupta

i i i l'iMiona. Moreau îl bate pe austriacul Bellegarde. La ¹ Iulie **predarea** citadelei din Alexandria austro-rușilor.

Balanța se apleacă spre înfrîngeri. La 30, predarea orașului Mantua — încă o înffingere. La 15 august, bătălia de la Novi. De data asta e mai mult decît o înfrîngere, e o capitulare. înregistreaz-o, generale, e cea din urmă.

în timp ce noi mincam bătaie la Novi, Massena se menține pe pozițiile sale de la Zug și. Lucerna și își întărește pozițiile pe Aar' și pe Rin, iar Le-courbe. la 14 și 15 august, cucerește Saint-Gothard. La 19, bătălia de la Bergen. Brune zdrobește armata anglo-rusă, forță puternică de patruzeci și patru de mii de oameni și ia prizonieu pe generalul rus Hermann. La 25 26 și 27 ale aceleiași luni, luptele de la Zurich. Massena îi bate pe austro-rușii comandați de Korsakoff. Hotze și alți trei generali austrieci sînt prinși, iar trei sînt uciși. Inamicul pierde douăsprezece mii de oameni, o sută de tunuri și toate efectele sale 1 Austriecii, despărțiți de ruși, nu-i mai pot ajunge decît dincolo de lacul Constanța. Acolo se opresc înaintările pe care inamicul le făcea de la începutul campaniei. După recucerirea orașului Zurich, teritoriul Franței este asigurat împotriva oricărei invazii.

La 30 august, Molitor îi bate pe Jellachich și pe Linken. generali austrieci, și-i respinge pînă la Cantonul Grisons La 1 septembrie, Molitor îl atacă și îl bate pe generalul Ro-semborg la Muttathal. La 2, Molitor îl silește pe Suvorov să evacueze localitatea Glaris, să-și părăsească răniții, tunurile și o mie șase sute de oameni făcuți prizonieri. La 6, generarul Brune îi bate pentru a doua oară pe anglo-ruși, comandați de ducele de York. La 7, generalul Gazan cucerește Constanța. La 9, dumneata acostezi aproape de portul Frejus.

Așa că, generale, urmă Bernadotte. deoarece Franța va trece, după cite se pare, în mîinile dumitale, e bine să știi în ce stare o primești și, în lipsa unei chitanțe de primire, starea de lucruri să poată face dovada situației în care v-o dăm. Ceea ce- facem noi acum, generale, e curată istorie și socot drept lucru de căpetenie ca cei-ce vor avea interes s-o falsifice într-o zi, să găsească în drumul lor dezmințirea lui Bernadotte. - — Spui asta pentru mine, generale ?

— Spun asta pentru lingușitori... Ai pretins, se spune, că te-ai întors deoarece armatele noastre erau distruse, deoarece Franța era amenințată, deoarece Republica se afla la strîmtare. Se poate să fi plecat din Egipt cu asemenea temere dar odată sosit în Franța, trebuie ca aceasta să dispară și să facă loc unei convingeri contrarii.

— Nici nu cer mai mult decît să pot fi alături de părerea dumitale. generale, răspunse Bonaparte cu supremă demnitate, și cu cit vei fi în stare să-mi arăți o Franță mare și puternică, cu atît voi fi mai recunoscător față de cei căroră ea le va datora puterea și măreția.

— O ! dar rezultatul e limpede, generale ! Trei armate bătute și nimicite, rușii exterminați, austriecii învinși și în debandadă ;

— Dacă ți-i cer, generale, nu-i pentru nevoia pe care am avea-o de ei, ci de frică, să nu li se întîmpte cine știe ce nenorocire.

— Și ce nenorocire ai vrea să li se întîmple, cînd sînt sub comanda lui Kleber ?

— Kleber poate fi ucis, generale, și în urma iui Kleber ce mai rămîne ? Menou... Kleber și cei douăzeci de mii de oameni ai dumitale sînt pierduți, generale !

— Cum, pierduți ?

— Sultanul va trimite trupe, pămîntul e al lui. Englezii vor trimite trupe, marea e a lor. Noi n-avem nici pămînt. nici mare și vom fi siliți să asistăm de aici la evacuarea Egiptului.și la capitularea armatei noastre.

— Vezi lucrurile în negru, generale !

■— Viitorul ne va spune care din noi doi ie-a văzut așa,! cum sînt.

— Ce-ai fi făcut în locul meu ?

— Nu știu, dar, chiar de-ar fi trebuit să-i aduc prin Constantinopol,. nu i-aș fi părăsit pe cei pe care Franța mi i-a încredințat. Xenophon. pe malurile Tigrului, se afla în-tr-o situație mai disperată decît cea a dumitale pe malurile Nilului ; el i-a adus pe cei zece mii de oameni ai lui pînă în Ionia și cei zece mii ai lui niCerau fiii Atenei, nu erau concetățeni de-ai lui, erau mercenari !

Din clipa în care Bernadotte rostise numele xor aş ului Constantinopol, Bonaparte nu mai asculta. Ai fi zis ca numele acela deșteptase în el o sursă de gînduri noi și că nu-.și mai urmărea decît propriile idei.

Puse mîna pe brațul lui Bernadotte uimit și, cu privirile pierdute, ca un om ce se duce prin spațiu după fantoma unui proiect spulberat, zise :

— Da, da ! m-am gîndit la asta și, vezi, de asta mă încă păținam să pun mîna pe mizeria aceea de cetate de la Saint-Jean-d'Acre. Voi, de-aici, voi, n-ați văzut decît m-căpățînarea mea, o pierdere de oameni inutilă, sacrificii de dragul amorului propriu al unui general mediocru, care se teme să nu i se scoată pe nas un eșec. Ce mi-ar fi pă.s.,: mîr de ridicarea asediului cetății Saint-Jean-d'Acre dacăi Saint-Jean-d'Acre n-ar fi fost un obstacol pus înaintea ce lui mai. imens plan ce-a fost vreadată conceput !... Orașe !' vai, Doamne, voi cucerii tot atîtea cite au cucerit Aix-audru și Cezar, dar în față imi sta Saint-Jean-d'Acre. ce trebuia cucerită ! Dac-aș fi pus mîna pe Saint-Jean-d'Acre, știi ce-aș fi făcut ?

Și privirea înflăcărată i se aținti asupra lui Bernadotte, care, de data aceasta, își plecă ochii sub flacăra geniului.

- Ce-aș fi făcut, repetă Bonaparte și, ca și. Ajax. păru că amenință cerul cu pumnul, dac-aș fi cucerit Saint-Jean-d'Acre,

douăzeci de mii de prizonieri, o sută de tunuri, cincisprezece stindarde, toate efectele dușmanului în mîinile noastre ; nouă generali prinși sau uciși, Elveția eliberată, frontierele noastre asigurate, Rinul mîndru că le străjuiește granița. Asta-i contribuția lui Massena și starea de lucruri din Elveția.

Armata anglo-rusă de două ori învinsă, cu desăvîrșire descurajată, părăsindu-și în mîinile noastre artileria, efectele, depozitele de muniții și de hrană, pînă și femeile și copiii debarcați împreună cu englezii, care se și socoteau • lapinii Olandei, opt mii de prizonieri francezi și batavi redați patriei. Olanda evacuată complet. Iată contribuția lui Brune și situația din Olanda.

Ariergarda generalului Klenau silită să depună armele la Villanova ; o mie de prizonieri, trei tunuri căzute în mîinile noastre și austriecii respinși dincolo de riul Bormida ; adăugind și luptele de la Stura și Pignerol, cu un total de p al i l i mii de prizonieri, șaisprezece guri de tun, ocuparea "ia .ului fortificat Mondovi, și a întregului ținut situat în-l i e Stura și Tañare. Iată contribuția lui Championnet și luroa de lucruri din Italia.

I 'ouă sute de mii de soldați sub arme, patruzeci de mii de cavaleriști cu cai cu tot. Iată și contribuția mea și si-i ■ i ■ l i i din Franța

—■ Dar, întreba Bonaparte pe un ton ironic, dacă ai, I | cum spui, două sute patruzeci de mii de soldați sub

.....ie ce-ți mai trebuie să-ți aduc îndărăt cei cincisprezece

douăzeci de mii de oameni pe care-i aveam în Egipt I de i are e nevoie acolo pentru colonizare ?

aș fi găsit în oraș comorile pașei și arme pentru trei sute de mii de oameni. Aș fi răsculat și aș fi înarmat toată Siria, pe care o răzvrătise cruzimea lui Djezzar, încît la fiecare asalt al meu locuitorii în rugăciune s-ar fi rugat lui Dumnezeu să biruiesc. Aș fi mers asupra orașelor Damasc și Alep, mi-aș fi îngroșat rîndurile armatei mele cu. toți nemulțumiții. Pe măsură ce-aș fi înaintat, aș fi vestit popoarelor abolirea sclaviei și desființarea guvernelor tiranice cu cite un pașă în frunte. Aș fi ajuns la Constantinopol cu un puhoi de 'oameni înarmați. Aș fi răsturnat imperiul turc și-aș fi întemeiat la Constantinopol un mare imperiu ce mi-ar fi statornicit un loc pentru posteritate, deasupra lui Constantin și Mahomed al II-lea ! în sfîrșit, poate că m-aș fi întors la Paris prin Adrianopol sau prin Viena, după ce-aș fi nimicit imperiul austriac... Ei, acuma vezi, scumpul meu general, proiectul care s-a năruit din* pricina unei păcătoase de așezări ca Saint-Jean-d'Acre !

Și uită atît de țare cu cine vorbea, pentru ca să se amăgească cu rămășițele unui vis spulberat, încît îi spunea lui Bernadotte, scumpul meu general.

Acesta, aproape înspăimîntat de măreția planului pe bare i-l dezvăluisse Bonaparte, se dădu un pas îndărăt.

— Da, exclamă Bernadotte, vād ceea ce îți trebuie, și dumneata ți-ai trădat gîncurile : în Orient și în Occident un tron !... Un tron ! fie ! de ce nu ? te poți bizui pe mine **ca** să-l cucerești, dar oriunde, numai în Franța nu. Sînt i epublican și-am să mor republican !

Bonaparte scutură din cap ca și cum ar fi dorit să ,ilungi> gîndurile ce-l purtau în nori.

- Și eu sînt republican, spuse el, dar privește ce-a ljunș să fie republica .dumitale !

- Ce are a face ! răspunde Bernadotte. Nu sînt cre-dnii ios cuvîntului și nici formei, ci principiului. Să-mi dea directorii puterea și voi ști prea bine să apăr Republica de dușmanii ei dinăuntru, așa cum am apărat-o de dușmanii din afară.

Și. spunînd aceste cuvinte. Bernadotte ridică ochii și plivirea i se încrucișa cu cea a lui Bonaparte.

Două paloșe scoase din teacă ce se izbesc n-ar arunca fulgere mai teribile și mai înfierbîntate.

De multă vreme, Josephine, neliniștită, îi urmărea pe cei doi bărbați cu atenție.

Văzu privirile celor doi, pline de amenințări reciproce.

Se ridică atunci în pripă și, ducîndu-se la Bernadotte, îi spuse :

— Generale ! Bernadotte

se înclină.

— Ești prieten cu Gohier. nu-i așa ? urmă ea.

— E unul dintre cei mai buni prieteni ai mei, doamnă, răspunse Bernadotte.

— Știi că vom cina la el poimîine, în 18 brumar. Vino și dumneata să cinezi cu noi, și adu-ne pe doamna Bernadotte. Aș fi atît de fericită să mă împrietenesc cu ea !

— Doamnă, spuse Bernadotte, pe vremea grecilor ați fi fost una dintre cele trei Grații, în evul mediu, ați fi fost o zînă, astăzi sinteți făptura cea mai adorabilă pe care-o cunosc.

Și-, trăgîndu-se trei pași îndărăt și făcînd un salut, găsi mijlocul de a se retrage fără să-i acorde lui Bonaparte nici o pîrtică din salutul său.

Josephine îl urmări cu ochii pe Bernadotte pînă ce ieși.

Atunci abia, întorcîndu-se către soțul ei, îl întrebă :

— Se pare că n-a fost cu Bernadotte tot așa cum a fost cu Moreau ?•

— Întreprinzător. îndrăzneț, dezinteresat, republican, sincer, nu se lasă sedus... E un obstacol. îl vom răsuci pentru că nu-l putem răsturna.

Și, părăsind salonul fără să-și ia rămas bun de la nim«m, se urcă în cabinetu-i de lucru, unde îl urma ră Roland și Bourrienne.

Să tot fi trecut, vreun sfert de oră de cînd se aflau acolo, cînd cheia se învîrți încetîșor în broască și ușa se deschise. Lucien intră.

UN PROIECT DE DECRET

Evident, Lucien era așteptat. De la intrarea sa în cabinetul de lucru, Bonaparte nu-i rostise numele niciodată dar, păstrînd tăcerea, cu o nerăbdare din ce în ce mai mare, își întoarse totuși capul de trei sau patru ori spre ușă și, cînd tînărul se arătă, o exclamație de mulțumire scăpă din gura lui Bonaparte.

Lucien, frate mai tînăr al generalului șef, se născuse în 1775, avînd acum abia douăzeci și cinci de ani ; din 1797, adică la douăzeci și doi de ani și jumătate, intrase în Consiliul celor Cinci Sute, care tocmai îl numise președinte, ca să-l cîntească pe Bonaparte.

Față de planurile pe care le făurise, Bonaparte nu putea să dorească o mai mare fericire ca asta.

Sincer și leal de altfel, republican inimos, Lucien, sprijinind planurile fratelui său. își închipuia să slujește mai mult republica de.cît pe viitorul prim consul.

în ochii lui, nimeni n-ar fi reușit s-o salveze mai bine a doua oară decît cel ce o mai salvase și întiia oară.

însuflețit de asemenea sentimente venise să-și caute fratele.

- Iată-te ! exclamă Bonaparte. te așteptam cu nerăbdare.
- Bănuiam, dar, ca să plec, a trebuit s-aștept un moment potrivit, cînd nimenea nu se mai gîndea la mine.
- Și crezi c-ai reușit ?
- Da. Talma povestea nu știu ce anecdotă, despre Ma-rat și Dumouriez. Oricît de interesantă părea, eu m-am lipsit de anecdotă și iată-mă !
- Am auzit puțin mai înainte o trăsură, care tocmai pleca. Omul care era în ea nu te-a văzut c-o apuci pe scara cabinetului meu de lucru ?
- Omul care era în ea sînt chiar eu, trăsura care pleca era a mea ; trăsura mea lipsind, toată lumea mă va crede plecat.
- Bonaparte răsufcă ușurat.
- Hai acum să vedem, întrebă el, cum ți-ai folosit ziua ?
- Să știi că» n-am pierdut vremea de prisos.
- Avem oare decretul Sfatului Bătlanilor ?
- L-am întocmit astăzi și ți l-am adus — măcar în ciornă — să vezi dacă e ceva de scos sau de adăugat.
- Să vedem 1 zise Bonaparte.

- — Care ?

— îi convoci pentru ora șase dimineața pe membrii de care sîntem siguri, și pentru ora opt pe cei de care nu sîntem siguri. Neavînd decît oameni de-ai noștri, cum dracul n-o s-avem majoritatea ?

— Dar șase ceasuri pentru unii și opt ceasuri pentru alții... se miră Lucien.

Și luînd repede din mîinile lui Lucien hîrtia pe care el i-o întinse, citi :

..Articolul **1**. Corpul legislativ se mută în comuna Saint-Cloud ; cele două consilii vor avea sediul acolo, în cele două aripi ale palatului..."

— Asta-i articolul de căpetenie, explică Lucien. L-am pus în frunte pentru ca de la început să izbească poporul.

— Da, da, încuviința Bonaparte. Și continuă. .

„Art. 27 Ele vor fi mutate acolo mîine, în 20 brumar..."

— Nu, nu, se împotrivi Bonaparte : „mîine 19", schimbă data, Bourrienne.

Și dădu hîrtia secretarului său.

— Crezi că vei fi în stare în ziua dt 18 ?

— Voi fi 1 Fouche mi-a spus alaltăieri : „Grăbiți-vă, sau nu mai răspund de nimic."

— „19 brumarrcsti Bourrienne, înapoind hîrtia generalului, Bonaparte reluă lectura :

Art 2. Ele vor fi mutate acolo mîine, în 19 brumar, la amiază. Orice continuare a dezbaterilor este interzisă în alt sediu și înainte oe data de mai sus."

Bonaparte mai citi o dată articolul.

— Ei bine, zise el, nu e nici un dubiu asupra înțelesului. Și continuă :

„Art. 3. Generalul Bonaparte este însărcinat cu executiarea prezentului decret : el va lua toate măsurile necesare pentru siguranța reprezentării naționale."

Un zîmbet ironic trecu pe buzele de piatră ale lectorului..

Dar, aproape fără întrerupere, continuă :

„Generalul comandant al diviziei **A 17**-a, garda corpuii legislativ, garda națională sedentară, trupele de front ce se găsesc în comuna Paris, în arondismentul constituțional și pe toată întinderea diviziei **A 17-a**, sînt puse de îndată sub ordinele sale și obligate să**1** recunoască în această calitate."

— Adaugă, Bourrienne : „Toți cetățenii ii vor da ajutor." Burghezii se bucură neînchipuit de mult să se amestece în treburile politice și dacă pot să ne slujească în planurile noastre trebuie să le dăm asemenea satisfacție.

Bourrienne se execută. Pe urmă înapoie hîrtia generalului, care continuă :

„Art. 4. Generalul Bonaparte este chemat în fața consiliului pentru a primi de acolo **O** copie legalizată **a** prezentului decret și pentru a depune jurămint. El se va pune de acord cu **comisarii** inspectori ai celor două Sfaturi.

Art. 5. Prezentul decret va fi transmis îndată printr-un curier la Sfatul ceelor Cinci Sute și la Directorat — secția executivă.

Va fi promulgat, tipărit și afișat în toate comunele Republicii prin curieri extraordinari.

Paris, la..."

— Data a rămas în alb. zise Lucien.

— Pune „18 brumar", Bourrienne, trebuie ca decretul să surprindă pe toată lumea. Emis la orele șapte de dimineață, trebuie ca în același timp, cînd va fi emis, și chiar înainte, să fie afișat pe toate zidurile Parisului.

— Dar dacă Sfatul Bătrînilor va refuza să-l emită.;; ?

— Motiv în plus să fie afișat, nerodule, se repezi Bonaparte. Noi vom proceda ca și cum ar fi emis.

— E cazul să îndreptăm totodată și o greșeală de franceză ce se găsește în ultimul paragraf ? întrebă Bourrienne. rîzînd.

— Care ? sări Lucien, cu tonul autorului rănit în amorul său propriu.

— *îndată*, răspunse Bourrienne, în asemenea caz nu se spune *îndată* ; se spune *de îndată*.

— Nu-i deloc nevoie, interveni Bonaparte. Fii pe pace, voi proceda ca și cum ar fi *de îndată*.

Apoi, după o clipă de gîndire :

Cît despre cele ce spuneai adineaori, de temerea ta că decretul n-are să treacă, există un mijloc ca să-i faci să treacă.

— N-ai decît să iei doi secretari diferiți. Unul din ei se va fi înșelat.

Apoi. întorcîndu-se către Bourrienne, îi spuse :

— Scrie !

Și plimbîndu-se, dictă fără să șovăie, ca omul ce a gîndit dinainte și multă vreme la ceea ce dictează, oprmdu-se lotuși din cînd în cînd în fața lui Bourrienne, numai ca să vadă dacă pana secretarului îi urmărea vorba .

Cetățeni !
Statul Bătrînilor, cel ce deține înțelepciunea națiunii, a emis acum decretul alăturat ; este, de altfel, imputernicit s-o facă prin articolele 102 și 103 din Constituție.

Mă însărcinează pe mine să iau măsurile pentru paza Adunării reprezentanților națiunii, pentru mutarea ei necesară și momentană..."

Bourrienne se uită la Bonaparte, Se vede că voise să spună *imediată*, dar fiindcă generalul nu se corectă, Bourrienne lăsă *momentană*.

Bonaparte continuă să dicteze :

„Corpul legislativ va fi în măsură să scoată Adunarea națională din primejdia iminentă în care ne-a.adus dezorganizarea tuturor organelor administrației.

În această împrejurare, de cea mai mare importanță, el are nevoie de unirea și încrederea tuturor patrioților. Stringeți-vă în jurul lui. Este singurul mijloc de a așeza Republica pe bazele libertății civile, ale fericiri dinlăuntru,, ale victoriei și păcii."

. Bonaparte reciti proclamația de mai sus și făcu un semn cu capul că e bine.

Apoi își scoase ceasornicul.

— E unsprezece, zise el. Mai e timp.

Atunci, așezându-se în locul lui Bourrienne, scrise cîteva cuvinte în formă de bilet, le închise într-un plic și puse adresa : „Cetățeanului Barras".

— Roland, i se adresă aghiotantului, după ce termină de scris, ai ^ă iei fie un cal din grajd, fie o trăsură de piață și ai să te duci la Barras. îi cer o întâlnire mîine, la miezul nopții. Așteptî răspuns. Roland plecă.

După o clipă, se auzi în curtea locuinței galopul unui cal ce se îndrepta spre strada Mont-Blanc.

— Acuma Bourrienne, începu Bonaparte după ce ațintise urechea la tropotul calului, mîine, la miezul nopții, fie că voi fi aici, fie că nu, vei porunci să se înhame caii, te vei urca în trăsură mea și te vei duce în locul meu la Barras.

— în locul dumneavoastră, generale ?

— Da. Toată ziua mă va aștepta și nu va face nimic, crezînd că îl iau alături de mine. La miezul nopții vei fi la el și-ai să-i spui că o durere de cap îngrozitoare m-a silit să mă culc, dar că voi fi la el negreșit la ceasurile șapte de dimineață. Te va crede sau nu te va cr<-de, dar, în orice caz, va fi prea târziu să mai uneltească împotriva noastră. La orele șapte dimineața voi avea zece mii de oameni sub ordinele mele

— Bine, generale. Mai aveți și alte ordine să-mi dați ?

— Nu, nu în seara asta, răspunse Bonaparte. Mîine să fii aici dis-de-dimineață.

— Dar eu ? întrebă Lucien.

— Du-te de-1 vezi pe Sieyes ; în mîna lui e Sfatul Băii inilor Ia-ți toate măsurile cu el. Nu vreau să fie văzut la mine și nici eu la el. Dacă, din întîmplare, nu reușim, el e unul de care trebuie să ne lepădăm. Poimiine vreau să fiu stăpin pe acțiunile mele și să n-am angajamente absolute față de nimeni.

— Crezi c-ai să ai nevoie de mine mîine ?

— "Vino mîine noapte și dă-mi raport despre toate.

— Te mai întorci în salon ?

— Nu. Am s-o aștept pe Josephine în cameră la ea. Bourrienne, spune-i o vorbă la ureche, în trecere, ca să cape cit mai repede cu putință de toată lumea pe .care O are.

Și, făcînd un salut din mină, cam cu același gest și fratelui .său și lui Bourrienne, trecu, printr-un coridor separat, din cabinetul său de lucru în camera Josephinei.

Acolo, la lumina simplă a unei lămpi de alabastru, sub bătaia căreia fruntea conspiratorului părea încă și mai palidă ca de obicei, Bonaparte ascultă zgomotul trăsurilor ce se depărtau unele după altele.

în siirșit, un ultim uruit de vehicul se auzi și, după cinci minute, ușa camerei se deschise și Josephine intră.

Era singură și ținea în mînă un sfeșnic cu două brațe.

Obrazu-i, luminat de cele două luminări, arăta cea mai puternică îngrijorare eu putință.

— Ei, dar ce-i cu tine, o întrebă Bonaparte.

— Mi-e frică, răspunse Josephine.

— Și de ce ? de nerozii din Directorat sau de avocații din cele două Sfaturi ? Hai ! ține-ți firea ! în Sfatul Bătri-nilor îl am pe Sieyes, iar la cei Cinci Sute îl am pe Lucien.

— Așadar, totul merge bînt ?

— De n i nune !

— Cînd tu mi-ai trimis răspuns că mă așteptî la mine, m-am temut să n-ai să-mi comunicî vești proaste.

— Bine ! dar dacă aș avea vești proaste, oare ți le-aș spune

'?

• — Vai ' tare mă mai liniștești •

— Dar, fii pe pace, n-am decît bune. numai că ți-am dat și ție un rol în conspirație.

— Care ?

— Așază-te și scrie lui Gohier.

— Că nu ne mai ducem să cinăm la el ?

— Dimpotrivă. Să vira cu soția să ia micul dejun la noi. Oamenii care se iubesc, așa cum ne iubim noi. nu reușesc să se vadă atît eiț ar dori.

Josephine se așeză la un. birou micuț din lemn de trandafir.

— Dictează zise ea, sînt gata să scriu.

■— Asta-i bură ! vrei să-mi recunoască stilul ? haida de ! știi doar mult mai bine decît mine cum se scrie un bilețel de-acelea fermecătoare cărora e cu neputință să i te împotrivești.

Josephine schiță uri suris pentru compliment. își întinse fruntea lui Bonaparte, care i-o sărută cu dragoste, »1 scrise biletul ele mai jos, pe care îl copiem după original :

„Cetățeanului Gohier, președintele sectorului executiv al DI rectoratului Republicii franceze..."

La Pagerie-Bonaparc"

■— Așa ? întrebă ea.

ect ! Cum n-are să mai păstreze multă vreme li lu! de președinte, să nu i-1 precupețim. Și n-ai să faci nimic pentru el ? Ba am să fac tot ce va pofti, dacă și el va face tot vreau eu ! Continuă, draga mea prietenă. Josephine puse iarăși mîna pe condei și scrise :

' a io, dragul meu Gohier, împreună cu soția dumitale, mîine, iiii luați micul dejun cu mine, la ceasurile opt dimineața. Să. i naiva să nu vii, Am de vorbit cu dumneata lucruri foarte i i 'ante.

i evedere, dragul meu Gothier, și Să nu te îndoiești nici-.i a.- sincera-mi prietenie !

Ani pus *mîine*, explică Josephine. Trebuie să pun i.. de 17 brumar pe scrisoare.

Și să știi că nu minți, zise Bonaparte. Iată că bate I nopții.

I n i i adevăr. încă o zi căzuse în prăpastia timpului: e uilula sună douăsprezece bătăi.

Bonaparte le ascultă grav și dus pe gînduri. Nu-1 mai ||i| uțeau decît douăzeci și patru de ore de ziua solemnă fel ' a • o pregătea de o lună și pe care o visa de trei ani ! Hn facem noi ceea ce tare ar mai fi vrut să facă, adică nun peste cele douăzeci și patru de ceasuri care ne îi .pari de ziua aceea, pe care istoria n-a judecat-o încă, i I • ileni ce se pelrecea la ceasurile șapte de dimineață — diferitele puncte ale Parisului, unde evenimentele pe • .iii sa le povestim aveau să producă cea mai mare

XXIII

„ALEA .TACTA EST" ¹

mele șapte de dimineață, Fouche, ministrul poliției, • ¹ iohier, președintele Directoratului. Iii ¹ ei ! exclamă Gohier zărindu-1, oare căror nou-I iloivse plăcerea de a vă vedea atît de dimineață.

I li ii nistru al poliției ? .

II ui it< .nil aruncate, (lat.;

— încă nu cunoașteți decretul ! zise Fouche. — Care decret ? întrebă cinstitul Gohier.

— Decretul dat de Sfatul Bătrînilor. —^v

Dat cînd ?

— Dat astă-noapte.

— Sfatul Bătrînilor se întrunește așadar noaptea acum?

— În caz de urgență, da.

— Și ce spune decretul ?

— Transferă ședințele corpului legislativ la Saint-Cloud.

Gohier simți lovitura. înțelegea ce profit putea trage din asemenea izolare geniul întreprinzător al lui Bonaparte.

— Și de cînd, îl întrebă el pe Fouche, un ministru al poliției a ajuns să fie solul Sfatului Bătrînilor ?

— Iată că vă înșelați, cetățene președinte, răspunse ex-reprezentantul Convențiunii. în dimineața de astăzi sînt mai ministru al poliției ca niciodată, pentru că am venit să. vă dezvălui un act ce poate avea cele mai grave -urmări.

Fouche încă nu știa ce întorsătură avea să ia conspirația din strada Victoriei. Găsea foarte potrivit să-și pregătească o porțiță de scăpare la Luxembourg.

Gohier. oricît de cumsecade era, își cunoștea însă prea bine omul ca să se mai lase înșelat de el.

— Ieri trebuia să-mi anunțați decretul, cetățene ministru, nu astăzi dimineață, căci, prin comunicarea pe care mi-o

aduceți la cunoștință acum, nu sintetizi decît cu cîteva clipe înaintea anunțării oficiale ce-mi va fi făcută.

într-adevăr, în aceeași clipă, un-ușier deschise ușa și—l anunță că trimisuTinspectorilor de la palatul Sfatului Bătrînilor se prezentase și cerea să intre pentru a face o comunicare.

— Să.intre, zise Gohier.

Mesagerul intră și prezentă o scrisoare președintelui.

Acesta o desfăcu grăbit și citi : „Cetățene președinte,

Comisia își ia îngăduința de a vă face cunoscut decretul de transferare a reședinței Corpului legislativ la Saint-Cloud,

Decretul vă va fi expediat, dar unele măsuri de siguranii cer o serie de amănunte de care ne ocupăm în prezent.

Vă,invităm să veniți la comisiunea Sfatului Bătrînilor. Acolo veți găsi pe Sieyes și Ducos. Salut frățesc, -

Barillcn ; Fargues ; Cornet”

— Bine. zise Gohier mesagerului, concediindu-1 cu semn din mină. v Mesagerul ieși.

Gohier se întoarse către Fouché.

— Eh !" exclamă el, complotul e bine minuit. Mi se unță decretul, dar nu mi se trimite. Din fericire, dum-avoastră aveți să-mi spuneți în ce termeni e conceput.

— Dar, făcu Fouché, eu nu știu nimic.

— Cum așa ? se ține ședință la Sfatul Bătrînilor și mneavoastră. ministrul poliției, nu știți nimic cînd șe-nța în cauză este extraordinară și cînd a fost fixată și unțată prin scrisori ?

— Ba da, știam de ședință, dar nu m-am putut duce asist.

— Și n-ați avut acolo pe unul din secretarii dumnea-astră, un stenograf, care putea să vă aducă la cunoș-țã cuvînt cu cuvînt, cele ce s-au petrecut în ședința ca cînd, după cit se pare, s-a hotărît soarta Franței ?... i ! cetățene Fouché. sintetizi un ministru al. poliției tare îndeminatic, sau, mai curînd, tare dibaci !

— Aveți a-mi da vreun ordin, cetățene președinte ? **brebă** Fouché.

— Nici unul, cetățene ministru, răspunse președintele, ucă Directoratul găsește cu cale să dea ordine, le va da menilor pe care-i socotește demni de încredere. Puteți să înapoiati la cei ce vă trimit, adăugă el, întorcîndu-i spa-le interlocutorului său.

Fouché ieși. Gohier sună îndată după ieșirea lui. pUn curier intră.

— Treci pe la Barras. pe la Sieyes, pe la Ducos și pe Mnulin, și poftește-i să vină numaidecît la mine... Ah, ' spune-i tot acum doamnei Gohier să vină în biroul a ! s-aducă scrisoarea doamnei Bonaparte prin care **Invită** la micul dejun.

Pupă cinci minute, doamna Gohier intra cu scrisoarea **nună** și gata îmbrăcată. Invitația era pentru ora opt mineața. Ceasul arăta mai mult de șapte jumătate și era nevoie de cel puțin douăzeci de minute pentru ă1 merge de la Luxembourg în strada Victoriei.

— Iat-o, dragul meu, zise doamna Gohier, înminînd scrisoarea soțului ei. E pentru ora opt.

— Da, răspunse Gohier, nu de oră mă îndoiesc, ci de zi. >-

v

Și, luînd scrisoarea din miinile soției sale, reciti :

„Vino, dragul meu Gohier, împreună eu soția dumitale miine, ca să luați micul deiun cu mine, la ceasurile opt dimineața... Să nu cumva să nu vii... Am de vorbit cu dumneata lucruri foarte interesante.”

— Vai, exclamă el, nu mai am de ce mă înșela !

— Ei. ce zici, dragul meu, mergem ? întrebă doamna Gohier.

— Acuma, continuă Barras, mi-am trimis secretarul, pe

Bollot, un băiat foarte deștept, ca să cerceteze.

Barras sună. Un slujitor se arătă.

— De cum se-ntoarce Bollot, zise Barras, să-1 poftești să vină aici.

— Chiar acuma coboară din trăsură, în curtea palatului.

— Să urce, să urce, numaidecît !

Bollot ajunsese chiar la ușă.

— Ei. ce-i ? întrebare cei trei directori.

— Ce să fie ? Generalul Bonaparte, în mare ținută, însoțit de generalii Beurnonville, Macdonald și Moreau se îndreaptă spre palatul Tuileries, în curtea căruia îl așteaptă vreo zece mii de oameni.

— Moreau !... Moreau e cu el ! strigă Gohier.

— Tu ai să te duci, dar eu nu. S-a ivit un eveniment de care cetățeanul Bonaparte, se pare că nu-i străin șl care ne reține, pe colegii mei și pe mine, la Luxembourg.

— Un eveniment grav ?

— Poate.

— Atunci, rămîn lîngă tine.

— Nu. nu. Nu-mi poți fi de nici un folos. Du-le la doamna Bonaparte. Poate că mă înșel, dar, dacă se petrece la ea ceva extraordinar, ce ți s-ar părea că ne poate neliniști, vestește-mă printr-un mijloc oarecare. Oricare va fi bun, voi înțelege și dacă-mi spui lucrurile pe jumătate.

— Bine, dragul meu, mă duc. Speranța că ți-aș putea fi de folos acolo m-a hotărî! să merg.

— Du-te !

În clipa aceea, curierul se întoarse.

— Generalul Moulin vine chiar acuma, spuse el. Cetățeanul Barras e în baie. dar va veni. Cetățenii Sieyes și Ducos au plecat de-acasă de la cinci dimineața și nu s-au mai întors.

— Iată-i pe cei doi trădători ! se repezi Gohier. Bai r nu s-a lăsat înșelat.

Și, îmbrățișîndu-și soția, zise :

— Du-te'! du-te !

Cînd se întoarse, dînd să plece, doamna Gohier **se** po« meni față în față cu generalul Moulin. Acesta, din fire iulc. șa minie, părea furios.

■— La o parte, cetățeană ! strigă el. Apoi, repezindu-se ca o furtună în cabinetul de lucru lui Gohier, spuse :

— Dumneata știi ce se petrece, președinte ? ■— Nu, dar bănuiesc.

— Corpul legislativ e transferat la Saint-Cloud. Ge-eralul Bonaparte e imputernicit cu executarea decretului, iar forța armată e pusă la dispoziția sa.

— Aha ! asta-i taina, exclamă Gohier. În cazul acesta, trebuie să ne adunăm și să luptăm.

— Ai auzit : Sieyes și Roger Ducos nu sînt la palat.

— Nu ! sînt la Tuileries. Dar Barras e în baie, Să dăm o ga la Barras. Directoratul poate da decizii de vreme ce fee majoritatea. Sîntem trei. Mai spun o dată, să luptăm \

— Atunci, să-i trimitem răspuns lui Barras să vină să 110 găsească de îndată ce iese din baie.

— Nu ! hai să-1 găsim noi înainte de-a ieși el. Cei doi

directori ieșiră și se-ndreptară în graba mare

re apartamentul lui Barras.

31 găsiră într-adevăr în baie și stăruiră să intre. .— Ei, ce este ? întrebă Barras zărindu-i. —' Știi ?

— Ce să știu ? Nu știu nimic. Atunci începură

a-i povesti ceea ce știau ei.

— A ! făcu Barras, acum totul mi se pare limpede, fe- Cum ?
?

— Da, iată de ce n-a venit aseară,

r.— Cine ?

— Ei, cine ? Bonaparte !

— L-ai așteptat aseară ? Mi-a trimis vorbă prin unul din aghiotanții lui, că

* să vină între orele unsprezece și miezul nopții. —' Și n-a venit ?

Nu. Mi 1-a trimis pe Bourrienne cu trăsura lui, tri- • .. Îtîndu-mi totodată vorbă că îl apucase o nemaipomenită liniere de cap ce-1 ținea pironit în pat. dar că astăzi dimi-• ița va i'i aici devreme.

I Mi ectorii se uitară unul la altui, li

limpede ! ziseră ei.

— La dreapta lui !

— V-am spus-o de nu știu cîte ori ! exclamă Moulin cu sevcritatea-i militărească, Moreau nu-i decit... o secătură. Asta e 1

— Mai ești de părere să rezistăm, Barras ? întrebă Gohier.

— Da, răspunse Barras.

— Atunci, îmbracă-te și vino să ne găsești în sala de

ședințe.

—• Duceți-vă, spuse Barras, vin și eu.

Cei doi directori se duseră în sala de ședințe.

După zece minute de așteptare, Moulin zise :

— Ar fi trebuit să-1 aşteptăm pe Barras. Dacă Moreau e o secătură... Barras e o tîrfă... !

După două ceasuri, încă îl mai aşteptau pe Barras.

în urma lor, tot în sala de baie intraseră Talleyrand şi Bruix .şi, stînd de vorbă cu ei, Barras uitase că era aşteptat.

Să vedem ce se petrecuse în strada Victoriei. • La ora şapte dimineată, contrar obiceiului său, Bom>-parte se sculase şi aştepta în mare ţinută în camera lui,!

. Roland intră. Bonaparte era liniştit cu desăvîrşire. Se afla în preajm i unei băţalii.

— Încă n-a venit nimeni, Roland ? il întrebă el.

— Nu, generale, răspunse tînărul, dar am auzit mai neauri duruitul unei trăsuri.

— Şi eu, adăugă Bonaparte. în clipa aceea fură anunţaţi :
— Cetăţeanul Joseph Bonaparte şi cetăţeanul general •nadotte. . ,

Roland îl întrebă pe Bonaparte din ochi. Trebuia să rămînă sau să iasă ? Trebuia să rămînă. Roland rămase în picioare, în colţul unei biblioteci, a o sentinelă la postul său.

— Ai ! ai ! exclamă Bonaparte vîzîndu-1 pe Bernadotte ibracat în simplu burghez cum era cu două seri înainte, olărit lucru, ți-e silă de uniformă, generale !

— Ei, doamne ! răspunse Bernadotte, de ce dracu aş fi i uniformă la ceasurile şapte dimineăta, cînd nici nu sînt l serviciu ?

— Ai să fii în curînd.
— Asta-i bună ! doar nu mai sînt în activitate.
— Da, dar eu te repun în activitate.
— Dumneata ?
— Da, eu.

— în numele Directoratului ?

t — Dar ce ? Mai există vreun Directorat ?

— Cum ? Nu mai există Directorat ?

t«- Venind în drum spre mine n-ai văzut soldaţi rinul i pe toate străzile ce duc la Tuileries ?

— I-am văzut şi m-am mirat. ' —

Soldaţii aceia sînt ai mei.

'• — Să-mi fie cu iertare, zise Bernadotte, crezusem că ni iu Franţei !

K •— Ei.! Dar eu şi Franţa nu sîntem tot una ? Nu ştiam, răspunse Bernadotte cu răceală.

— Acum însă bănuieşti că-i așa. Diseară vei fi sigur. H'tillă, 'Bernadotte. clipa de faţă e supremă. Hai, hotă-
IţlO-_{tc} 1

Generale, spuse Bernadotte, am fericirea de-a fi în llţiu de faţă simplu cetăţean. Lasă-mă să rămîn simplu i lţi .ni !

■ Bernadotte, ia seama, cine nu-i cu mine, e împo- |VII mea !
— Generale, dă-ţi seama de vorbele pe care le rosteşti. Mi-ai spus „ia seama" ! Dacă e ameninţare, ştii doar că nu mă tem.

Bonaparte veni la el şi-1 apucă de amîndouă manile.

— Ei, da ! o ştiu. Iată de ce vreau neapărat să te am cu mine. Nu numai că te stimez, Bernadotte, dar te şi iubesc. Te las cu Josepb, sînteţi cumnaţi, ce dracu ! rudele nu se ceartă între ele !

— Şi dumneata, unde te duci ?
— în calitatea-ţi de spartan, eşti un neînduplecat apărător al legilor,, nu-i așa ? Atunci, iată un decret emis astă noapte de Sfatul celor Cinci Sute, care-mi atribuie comandamentul fostelor armate ale Parisului. Aveam aşadar dreptate, adăugă Bonaparte,

gul meu, să stau la Malmaison cu o rentă de cincizeci de mii de lire, şi-mi dau demisia din toate. Nu vrei să mă crezi. Te poftesc să vii să mă vezi peste trei luni şi, dacă-ţi place viaţa pastorală, vom trăi împreună ca păstorii. Hai, la revedere. Te las cu Joseph şi în ciuda refuzurilor dumi-tale, te aştept la Tuileries... iată, prietenii noştri îşi pierd răbdarea.

Afară se striga : „Trăiască Bonaparte !" Bernadotte păli uşor. Bonaparte-i văzu paloarea.

— Vai ! vai ! şopti el, cu gelozie... M-am înşelat, nu-î spartan, e atenian curat !

într-adevăr, așa cum spusese Bonaparte, prietenii săi începuseră să-şi piardă răbdarea.

De vreun ceas de cînd decretul se afişase, salonul, anti-camerele şi curtea locuinţei erau supraîncărcate.

să-ţi spun că soldaţii pe care i-ai întâlnit sînt soldaţii mei, intrucît sînt sub ordinele mele.

Şi puse în mîinile lui Bernadotte copia decretului ce fusese dat la orele şase de.dimineată.

Bernadotte citi decretul de la primul rînd pînă la ul-timul,

— La asta nu mai am nimic de adăugat, zise el. Veghează asupra siguranţei adunării reprezentanţilor naţiunii, si toţi cetăţenii serioşi vor fi cu dumneata.

~— Atunci, fii cu mine !
— îngăduie-mi, generale, s-aştept încă douăzeci • şi patru de ceasuri ca să văd cum îţi vei îndeplini mandatul.

— Al dracului om ! exclamă Bonaparte.

Apoi, apucîndu-1 de braţ şi trăgîndu-1 la cîţiva paşi mai departe de Joseph, urmă :

— Bernadotte, vreau, să joc cartea pe faţă cu dumneata.
— La ce bun, răspunse acesta, de vreme ce nu-s de partea dumitale ?

— N-are a face ! dumneata eşti la **galerie** şi eu vreau ca galeria să spună .că n-am umblat cu înşelăciuni.

— imi ceri să păstrez secretul ?
— Nu.
•— Bihe faci, căci în asemenea caz aş fi refuzat să ę ascult destăinuirile.

— Vai ! destăinuirile mele nici măcar nu-s lungi... l >i rectoratul vostru este urît de toată lumea. Constituţia voastră e învechită. Trebuie curăţită gospodăria şi dai a altă îndrumare guvernării. Nu-mi răspunzi ?

— Aştept să văd ce mai ai de spus.
— Ce mai am de spus ? Să te duci să-ţi pui uniforma, nu pot să te mai aştept. Să vii să ne întîlnim la Tuilerieş, în mijlocul tuturor camarazilor noştri.

Bernadotte clătină din cap că nu.
—Crezi că te poţi bizui pe Moreau, Beurnonville sau Lefebvre ? continuă Bonaparte. Uite, priveşte pe fereastră ! Ce vezi acolo... acolo ! Moreau şi Beurnonville. Cît despre Lefebvre, nu-1 văd, dar sînt sigur că nici n-apuc să fac o sută de paşi şi dau peste el... Ei, haide, te hotărăşti ?

— Generale, nu sînt eu omul care să se lase îndemnat de exemplu, şi mai cu seamă de exemplul prost. Moreau, Beurnonville, Lefebvre n-au decît să facă ce vor, eu am să fac ceea ce trebuie.

!— Atunci, refuzi categoric să mă însoţeşti la Tuilerieş ?
— Nu vreau să iau parte la o rebeliune.
— Rebeliune, rebeliune ! Dar împotriva cui ? împotriva unei adunături de imbecili care trîncănesc de dimineăta pînă seara în magherniţele lor.
— Imbecilii aceia, generale, sînt în clipa de faţă re-prezentanţii legii. Constituţia îi apără. Pentru mine sînt sacri.
— Cel puţin, făgăduieşte-mi un lucru, cremene ce eşti!

— Ce anume ?
— Că n-ai să te amesteci. '— N-am să mă amestec ca cetăţean, dar...
— Dar ce ?... Hai, eu mi-am golit sacul, acum goleşte ți-1 şi dumneata !

— Dar, dacă Directoratul îmi dă ordin să intervin, voi porni împotriva celor ce tulbură ordinea, oricare ar fi ei.
Ei, asta-i ? Dar ce ? Crezi oare că sînt ambiţios ?

întrebă Bonaparte.
Bernadotte schiţă un zîmbet.
— Bănuiesc, răspunse el.
— Ei, asta-! zău așa ! spuse Bonaparte, dar dumneata h u mii cunoşti deloc. M-am saturat pînă-n gît de politică ll nu mai doresc decît un singur lucru : pacea ! Vai, dra-

II ,■ ratării, voi. t

Primul om pe care Bonaparte îl întilni în capul scării fu colonelul Sebastiani, compatriotul său.

Era comandantul regimentului al 9-lea de dragoni.

— A ! dumneata eşti, Sebastiani ! il întîmpină Bonaparte. Şi oamenii dumitale ?

— în linie de bătaie în strada Victoriei, generale...
— în bună dispoziţie ?
— în culmea entuziasmului ! Le-am distribuit zece mii de cartuşe care erau în depozit la mine.

— Da, dar care nu trebuiau să iasă din depozit decît pe baza unui ordin al comandantului Parisului. Ştii dumneata, Sebastiani, că nu ți-ai lăsat nici o portiţă de scăpare ?

— Salvaţi-mă dumneavoastră, generale. Cred în soarta dumneavoastră norocoasă.

— Dumneata mă iei drept Cezar, Sebastiani ?

— Pe cuvîntul meu! De la oarecare depărtare, oricine s-ar înşela... în afară de asta, în curtea reşedinţei dumneavoastră se află vreo patruzeci de ofiţeri din toate armele, fără soldă, pe care Directoratul îi lasă de vreun an de zile în sărăcia cea mai lucie. Nu mai au speranţă decît în dumneavoastră, generale. Aşa că sînt gata să-şi dea viaţa pentru dumneavoastră.

„r. Bine. Du-te de te, aşează în fruntea regimentului tău şi ia-ţi rămas bun ! \ — Rămas bun ? Cum asta, generale ?

..• — Ți-l iau şi-ţi dau o brigadă în schimb. Hai, du-te !

Sebastiani nu aşteptă să i se spună de două ori. Bona,' parte îşi, continuă drumul.

în josul scării dădu peste Lef ebvre.

— Sint eu, generale, zise Lef ebvre.

— Tu !... Ei, şi divizia a 17-a unde-i ?

— Mi-aştept numirea ca s-o pun în mişcare.

—Cum ? nu eşti numit ?

—De Directorat, da ; însă, dat fiind că nu sînt trădător, mi-am înaintat demisia acolo, ca să se ştie că nu trebuie să se bizuie pe mine.

? — Şi-ai venit să te numesc eu, ca să mă pot eu bizui pe tine

— întocmai !

— Repede, Roland, un brevet în alb. Completeaza-1 po numele generalului, ca să nu mai trebuiască decît să-mi pun numele. Am să-1 semnez pe oblîncul şei.

— Acelea sînt cele bune, zise Lefebvre.

— Roland ?

Tînărul care şi făcuse cîţiva paşi ca să execute ordinul, se apropie de generalul său.

— Ia de pe poliţa căminului, îi şopti Bonaparte, două pistoale din cele cu cîte două cartuşe şi adu-mi-le odată cu brevetul. Nu se ştie ce se poate întîmpla.

— Da, generale, răspunse Roland. De altfel, n-am să vă părăsesc.

— Afară doar de nu voi avea nevoie să te trimit să ori în altă parte.

— E-adevărat, zise tînărul.

Şi alergă să îndeplinească ambele sarcini pe care le rimise.

Bonaparte tocmai voia să-şi urmeze drumul, cînd zări 1" coridor un soi de umbră.

O recunoscu pe Josephine şi alergă la dinşa.

— Doamne, Dumnezeule ! îi spuse ea, e chiar atît de luure primejdia ?

— Dar de ce întrebî ?

— Am auzit ordinul pe care l-ai dat lui Roland.
— Frumos lucru ! iată ce-nseamnă să tragi cu urechea pe la uși... Și Gohier ?
— N-a venit.
— Nici soția lui ?
— Ea e aici.
Bonaparte își făcu loc, dînd într-o parte cu mina pe Joséphine, și intră în salon. Acolo o văzu doamna Gohier singură și tare palidă.
— Ei, cum ! întrebă el fără altă introducere, președintele nu vine ?
— Nu i-a fost cu putință, generale, răspunse doamna

Gohier.

Bonaparte își stăpîni un gest de nerăbdare.
— Trebuie neapărat să vină, zise el. Scrieți-i că îl aștept. Am să-i trimit eu scrisoarea.
—• Mulțumesc, generale, replică doamna Gohier, dar am oamenii mei aici. Au să i-o ducă ei.
— Scrie, draga mea prietenă, scrie, stăruî Joséphine. Și îi aduse o pană, cerneală și hîrtie de scrisori soției președintelui.

Bonaparte se așezase în spate în așa fel încît să poată citi pe deasupra umărului ei ce-avea să scrie. Doamna Gohier se uită țintă la el. Atunci, el se dădu un pas îndărăt, inclînîndu-se. Doamna Gohier scrise bilețelul.

Pe urmă împături hîrtia și căută ceară de lipit, dar... fie din întîmplare, fie dinadins... pe masă nu erau decît rondele de lipit. Lipi o rîndela pe scrisoare și sună.
Un slujitor se arătă.

—• Dă, te rog, scrisoarea asta lui Comtois, zise doamna Gohier, și s-o ducă numaidecît la palatul Luxembourg.

Bonaparte urmări cu ochii slujitorul, sau mai curînd scrisoarea, pînă ce se închise ușa.

Pe urmă îi spuse doamnei Gohier :
— îmi pare rău că nu pot lua micul dejun cu dumneavoastră, dar și eu am treburile mele, tot așa cum președintele și le are pe ale lui. Veți lua micul dejun cu soția mea. Poftă bună !

Și ieși.
La ușă îl întîlni pe Roland.
— Pofțiți brevetul, generale, zise tînărul, și aici e și pana.
Bonaparte luă pana și, pe marginea caschetei aghiotantului său, semnă brevetul.
Roland înmînă după aceea generalului cele două pistoale.

— Le-ai controlat ? întrebă Bonaparte.
Roland surise.
— Fiți liniștit, spuse el, răspund de ele.
Bonaparte își prinse pistoalele la cîngătoare și, în timp ce și le agăța, murmură :
— Tare aș vrea să știu ce i-a scris soțului ei.
— Ce i-a scris, generale ? Am să vă spun vorbă cu vorbă.

— Tu, Bourrienne ?
— Da, eu. I-a scris : „Ai făcut bine că n-ai venit, dra-•ul meu. După toate cele ce se petrec aici, înțeleg că invitația era o capcană. N-am să întîrzii mult și mă întorc.”
— Ai desfăcut scrisoarea ?...

— Generale, Sextus Pompeius îi poftise la cină pe corabia sa pe Antonius și pe Lepidus. Sclavul său eliberat veni să-i spună : „Vreți să vă fac împăratul lumii ? — Cum a,a ? — E simplu : tai odgonul corăbiei dumneavoastră și Antonius împreună cu Lepidus vă rămîn prizonieri. — Tre-buia s-o faci fără să-mi spui, răspunse Sextus ; acuma îți pierzi viața dac-o faci !" Mi-am amintit, generale, de cu-j nițele : *Trebuia s-o faci fără să-rai spui*.
Bonaparte rămase o clipă pe gînduri, apoi trezîndu-se rîln visurile sale, îi spuse lui Bourrienne :
— Te înșeli. Octavian, și nu Antonius, era cu Lepidus la corabia lui Sextus.

Și coborî în curte, mulțumîndu-se să-l mustre doar prin rectificarea acestei erori istorice.
De cum se arătă pe peronul din fața casei, strigătele din „Trăiască Bonaparte" răsunară în curte și, ajungînd pîici la stradă, deșteptară același strigăt ieșit din piepturile dragonilor, care erau rînduiți la poartă.

— Iată ceva ce ne e de bun augur, generale, spuse Roland.
— Așa-i ! dă iute brevetul lui Lefebvre și, dacă n-are cal, să ia unul de-ai mei. îi dau întîlnire în curtea palatului Tuileries.
— Divizia lui e acolo.
— Cu atît mai mult.

După aceea, privind în jurul lui, Bonaparte îi văzu pe Beurnonville și pe Moreau care-l așteptau. Caii lor erau ținuți de slujitori. îi salută cu un gest în care începuse să se vadă mai mult comandantul decît camaradul.

— Apoi, zărîndu-l pe generalul Debel fără uniformă, coborî două trepte și se duse la dînsul.
— De ce ești îmbrăcat în burghez ? îl întrebă el.
— Generale, nu fusesem înștiințat deloc. Din întîm-plare, treceam pe stradă și văzînd o îmbulzeală în fața palatului dumneavoastră am intrat, temîndu-mă că vă ame* nință o primejdie.
— Du-te repede și pune-ți uniforma.
— Bine ! dar locuiesc în celălalt capăt al Parisului, Ar fi cam

prea departe.

Și totuși, făcu un pas ca să plece.
— Ce ai de gînd să faci ?
— Fiți pe pace, generale.

Debel zărise un artilerist- călare. Soldatul era aproape tot atît de înalt cît el.

— Dragul meu, îi spune el, eu sînt generalul Debel. Din ordinul generalului Bonaparte dă-mi hainele tale și calul. Te scutesc de serviciu pe ziua de azi. Ia și un ludovic ca să bei în sănătatea generalului șef. Mîine ai să vii la mine să-ți iei efectele, uniforma și calul. Locuiesc în strada Cherche-Midi nr. 11.

— Și n-are să mi se întîmple nimic ?
— Ba da, ai să fii avansat brigadier.
— Așa da, făcu artileristul.
Și-și dădu hainele și calul generalului Debel.
în timpul acesta, Bonaparte auzise vorbindu-se deasupra lui. Ridică ochii și îl văzu pe Joseph împreună cu Bernadotte la fereastra lui.
— Peritru ultima dată, generale, îi strigă el lui Bernadotte, vrei să vii alături de mine ?
— Nu, îi răspunse Bernadotte hotărît. Pe urmă, pe șoptite, adăugă :
— Mi-ai spus mai adineauri să iau seama.
— Da.
— Atunci, și eu îți spun la rîndul meu : ia seama.
— La ce ?
— Te duci la Tuileries ?
— Bineînțeles.
— Palatul Tuileries e foarte aproape de piața Revoluției.
— Ei și ? exclamă Bonaparte, ghilotina a fost muiată la bariera Trone.

— Ce-are a face ?! Tot berarul Santerre e mare și la re în cartierul Saint-Antoine si Santerre e prietenul lui Ivloulin.
— Santerre a fost înștiințat că la prima mișcare pe •are ar încerca-o, va fi împușcat. Vii ?

fer- Nu-
— Cum vrei. îți desparți soarta de a mea Eu însă n-o despart pe-a mea de-a dumitale.

Apoi, întorcîndu-se către slujitorul de la grajduri, îi •■Irigă :
— Calul meu. I se aduse calul.

Dar, văzînd aproape de el un simplu artilerist, îl în-Ircbă :
— Ei ? ce faci acolo printre gradele superioare ?
— Artileristul prinse a ride :
— Nn mă mai recunoști, generale, zise el.
— Ah ! pe cîntea mea, dumneata ești Debel ! Dar de In cine ai luat calul și uniforma ?
— De la artileristul de colo, pe care-l vedeți în pi-i m.ai o, numai în cămașă. Are să vă coste un brevet de ¹ iad ier.

— Te înșeli, Debel, răspunse Bonaparte, are să mă coste două : unul de brigadier și unul de general de divizie... La drum, domnilor ! Mergem la Tuileries.

Și, aplecat pe cal, așa cum îi era obiceiul, ținînd în mîr.a stingă hățurile lăsate în voie, cu pumnul drept sprijinit pe coapsă, cu capul înclinat, cu fruntea îngîndurată, cu privirea dusă, făcu primii pași pe urcușul acela glorios și totodată fatal, care avea să-l ducă la tron... și la Sfînta-Elena.

Dind în strada Victoriei, Bonaparte găsi dragonii lui Sebastiani rinduiți în linie de bătaie.

Voi să țină o cuvîntare, dar ei, întrerupîndu-1 de la primele vorbe, îi strigară :

— N-avem nevoie de lămuriri. Știm că nu vreți decît binele Republicii. Trăiască Bonaparte !

Și cortegiul trecu, în strigăte de „Trăiască Bonaparte", pe străzile ce duceau din strada Victoriei la palatul Tuileries.

Generalul Lefebvre, potrivit făgăduinței date, aștepta la ușa palatului.

Bonaparte, la sosirea sa la palatul Tuileries, fu întîm-pinat cu aceleași urări ce-1 însoțiseră și pînă acolo.

Atunci își înălță fruntea și scutură din cap. Poate că strigătul de „Trăiască" nu era îndestulător pentru el și visa la cel de „Trăiască Napoleon !"

Apoi se îndreptă spre frontul trupei și, înconjurat de un vast stat major, citi decretul Sfatului Bătrînilor, care muta ședințele corpului legislativ la Saint-Cloud și-i dădea comandamentul forțelor armate.

în sfîrșit, la urmă, din memorie sau improvizînd — Bonaparte nu dezvălui nimănui asemenea taină — în locul proclamației pe care o dietase cu două zile înainte lui Bourrienne, o rosti pe cea de mai jos :

Bonaparte se opri și, apucîndu-1 pe Roederer. de braț, zise:

— La 10 iunie eram uite colo (și arată cu degetul terasa de pe malul apei), în dosul celui de-âl treilea tei. Am putut să-1 văd prin fereastra deschisă pe bietul rege", cu boneta roșie pe cap. Arăta lamentabil, și mi-a fost milă de el.

— Și ce-ați făcut ?

— Vai ! n-am făcut nimic. Nici nu puteam face nimic. Eram de-abia locotenent de artilerie. Numai că tare-aș fi avut poftă să intru, ca și ceilalți, și să-i șoptesc : „Sire ! dați-mi patru tunuri și-mi iau sarcina să-i mătur pe toți mișei ăștia."

Ce s-ar fi întîmplat dacă locotenentul Bonaparte s-ar fi supus poftei sale și, primit cu tot sufletul de Ludovic al XVI-lea, i-ar fi măturat într-adevăr *pe mișei ăștia*, adică pe locuitorii Parisului ; dacă împușca, la 20 iunie, în folosul regelui, n-ar mai fi avut oare de împușcat în 13 vendemiar în folosul Convenției ?...

în timp ce ex-procurorul municipalității, rămas pe gînduri, schița poate în mintea lui primele pagini din volumul său *Istoria Consulatului*, Bonaparte s.e prezenta la bura Sfatului Bătrînilor, urmat de statul său major, urmat și acesta, la rîndul său, de toți cei ce voiseră să-1 urmeze.

Cînd tumultul pricinuit de venirea mulțimii se potoli, președintele, în fața generalului, dădu citire decretului ce-1 investea cu puterea militară. Pe urmă, chemîndu-1 să depună jurămint, președintele adăugă :

— Cel ce niciodată n-a făgăduit zadarnic victorii patriei nu poate decît să execute cu religiozitate noua sa făgăduință, de a o sluji și de a-i rămîne credincios.

Bonaparte întinse mîna și spuse solemn :

— *Jur !*

Toți generalii din suita lui repetară după el, fiecare pentru dînsul,

— Jur!

De-abia terminase și ultimul, cînd Bonaparte îl roii cunoscu pe secretarul lui Barras, același Bollot desprț care directorul vorbise de dimineată cu cei doi colegi ai săi.

Venise pur și simplu acolo ca să poată povesti patronului său cele ce se petreceau. Bonaparte crezu că acesta era trimis de Barras cu vreo misiune secretă.

Se hotări să-1 scutească de inițiativa primului pas și, ducîndu-se drept la tînărul cu pricina, îl întrebă :

— Vii din partea directorilor ?

Pe urmă, fără a-i lăsa timp să răspundă, urmă :

— Ce-au făcut ei din Franța pe care am lăsat-o ia plecare atît de strălucitoare ? Lăsasem pacea și-am găsit războiul; lăsasem victorii, și-am găsit înfrîngeri; lăsasem milioanele Italiei, și-am găsit jafuri și mizerie ! Unde sînt cei o sută de mii de francezi pe care-i cunoșteam pe toți pe nume ? Au pierit !

Asemenea lucruri nu trebuiau spuse chiar secretarului lui Barras, dar Bonaparte voia să le spună, avea nevoie să le spună, puțin îi păsa cui le spune.

Poate chiar că, din punctul lui de vedere, era mai bine să le spună cuiva care să nu-i poată răspunde.

„Soldați, Sfatul extraordinar al Bătrînilor mi-a încredințat comandamentul orașului și al armatei. L-am primit, ca să sprijinim măsurile pe care le va lua și care sînt întru totul spre binele poporului.

Republica este prost guvernată de doi ani. Ați nădăjduit că întoarcerea mea va pune capăt la atîtea rele. Ați sărbătorit-o într-o unire ce-mi impune obligațiile pe care le îndeplinesc. Le veți îndeplini și voi pe ale voastre și-1 veți sprijini pe generalul vostru cu energia, tăria și încrederea pe care le-am găsit totdeauna la voi.

Libertatea, victoria și pacea vor repune republica franceză pe locul pe care-1 ocupa în Europa și pe care l-a pierdut numai datorită ineptiei și trădării."

Soldații aplaudară cu frenezie. Era o declarație de război făcută Directoratului, și soldații aplaudă ori de cîte ori e vorba de o declarație de război.

Generalul descăleca în mijlocul strigătelor de bravo. Intră în palatul Tuileries.

Era pentru a doua oară că pășea pragul palatului familiei Valois, ale cărui bolți adăpostiseră atît de funest coroana și capul ultimului Bourbon care domnise în el. în rînd cu el mergea cetățeanul Roederer. Recunoscîndu-1, Bonaparte tresări.

— Ei, exclamă el, cetățene Roederer, dumneata erai •ici în dimineața de 10 august.

Da, generale, răspunse viitorul conte al Imperiului.

— Dumneata i-ai dat lui Ludovic al XVI-lea sfatul •fii se ducă la Adunarea Națională ?

— Da.

— Rău sfat, cetățene Roederer ! Eu nu l-aș fi urmat.

— Dai sfaturi după cum cunoști oamenii. Generalului llonaparte nu i-aș da sfatul pe care i l-am dat regelui Ludovic al XVI-lea. Cînd un rege are în trecutul său fuga llc la Varennes și data de 20 iunie, e greu de salvat !

În clipa în care Roederer rostea vorbele de mai sus, B|uusoseră în fața unei ferestre care da înspre grădina Tuileries.

în clipa aceea, Sieyes se ridică.

— Cetățeni, directorii Moulin și Gohier cer să fie primiți.

— Nu mai sînt directori, interveni Bonaparte, deoarece nu mai există Directorat.

— Dar, obiectă Sieyes, nu și-au dat încă demisiile.

— Atunci să intre și să le dea, replică Bonaparte. Moulin și Gohier intrară.

Erau pieriți la față, dar calmi. Știau că veniseră să Ititimpine lupta și că, îndărătul rezistenței lor îi aștepta Blnnamari ■'. Cei pe care îi condamnaseră la deportare, B8U Directori, în 18 fructidor, aveau să le arate drumul.

— Văd cu satisfacție, se grăbi să spună Bonaparte, că **Vă** supuneți voinței noastre și a celor doi colegi ai dumneavoastră.

Gohier făcu un pas înainte și, cu voce hotărîtă, spuse:

¹ Port din Guyana franceză, unde se debarcau deportații tri-BNțl clin Franța, (n.t.)

— Ne supunem nu voinței dumneavoastră, nici celei a celor doi colegi ai noștri, care nu mai sînt coleffii noștri de vreme ce și-au dat demisiile, ci voinței legii. Ea impune ca decretul care mută la Saint-Cloud sediul corpului legislativ să fie proclamat fără întîrziere. Noi venim să îndeplinim datoria pe care ne-o impune legea, hotărîți s-o apărăm împotriva răzvrătiților, oricare ar fi ei, care ar încerca s-o calce.

— Zelul dumneavoastră nu ne miră nicidecum, reluă cu răceală Bonaparte, și fiindcă sinteți cunoscut ca un om ce-și iubește țara, vă veți alătura nouă.

— Să ne alăturăm dumneavoastră ! dar de ce ? — Ca să salvăm Republica.

— Să salvați Republica !... a fost o vreme, generale, cînd ați avut cîntea de a o sprijini, dar as Lăzi, gloria de a o salva e a noastră !

— S-o salvați ? exclamă Bonaparte, dar cu oe ? Cu mijloacele pe care vi le dă Constituția dumneavoastră ? Uitați-vă ! Se prăbușește peste tot și, chiar dacă n-aș *Srn*-brînci-o cu degetul în clipa de față, n-ar mai avea nici opt zile de trăit.

— Așa ! strigă Moulin, vă mărturisiți în sfîrșit planurile dușmănoase.

— Planurile mele nu sînt dușmănoase ! strigă și Bonaparte, izbind în podea cu călcîiul cizmei. Republica e în primejdie, trebuie salvată, asta vreau !

— Asta voiți ? întrebă Gohier, dar pare-mi-se că Directoratul și nu dumneavoastră are căderea să spună : „Asta vreau !"

— Nu mai există Directorat !

■— în adevăr, mi s-a spus că, o clipă înainte de a intra noi, ați fi anunțat așa ceva.

— Nu mai există Directorat de vreme ce Sieyes și Roger Ducos și-au dat demisiile.

— Vă înșelați, mai există un Directorat ătîta timp cît rămîn trei directori și, nici Moulin, nici eu și nici Barras nu vi le-am dat pe-ale noastre.

în momentul acela, o hîrtie fu strecurată în mîinile lui Bonaparte, spunîndu-i-se :

— Citiți-o !

Bonaparte o citi.

— Dumneavoastră vă înșelați, reluă el cuvîntul. Barras și-a dat demisia, și iat-o. Legea impune să fiți în număr de trei ca să existați. Nu sînteți decît doi ! Și cel ce se opune legii, ați spus mai adineauri, e un răzvrătit.

Apoi, dînd hîrtia președintelui, îi spuse :

— Adăugați demisia cetățeanului Barras la celelalte ale cetățenilor Sieyes și Ducos și proclamați dizolvarea Directoratului. Eu o voi vesti soldaților mei.

Moulin și Gohier erau distruși, demisia lui Barras le strica toate planurile.

• Bonaparte nu mai avea ce face la Sfatul Bătrînilor, dar îi mai rămîneau multe lucruri de făcut în curtea palatului Tuileries.

Coborî, urmat de cei ce-l însoțiseră cînd urcase.

De cum l-au văzut soldații reapărînd, strigătele de „Trăiască Bonaparte” răsunară mai zgomotos și cu mai multă grabă decît la sosirea lui.

Bonaparte profită de momentul acela și, întotcîndu-se către Moreau, îi spuse :

— Generale, am să-ți dau dovada încrederii imense pe care o am în dumneata. Bernadotte, pe care l-am lăsat acasă la mine, și care nu vrea să vină cu noi, a avut îndrăzneala să-mi spună că dacă ar primi un ordin de la Directorat, l-ar executa împotriva tulburătorilor ordinei. oricare ar fi ei. Generale, îți încredințez paza palatului Luxembourg. Liniștea Parisului și salvarea Republicii sînt în mîinile dumitale.

Și, fără să mai aștepte răspunsul lui Moreau. dădu pîteni calului și-o porni în galop spre punctul opus al frontului.

Moreau, din ambiție militărească, consimțise să joace un rol în marea dramă. Acum era silit să-l primească pe cel pe care i-l distribuia autorul.

Gohier și Moulin, întorcîndu-se la palatul Luxembourg, nu găsiră nimic ce-ar fi părut schimbat. Toate sentinelele erau la posturile lor. Se retraseră într-unui din saloanele președinției, ca să se sfătuiască.

Dar, abia intraseră în conferință, cînd generalul Jube, comandantul palatului Luxembourg, primi ordine să vină cu garda directorială să-l întîlnească pe Bonaparte la Tuileries, fiindcă Moreau îi lua locul cu soldații înflăcărați încă de discursul lui Bonaparte.

Intre timp, cei doi directori redactau un mesaj către Sfatul celor Cinci-Sute, mesaj în care protestau cu energie împotriva celor întîmplate.

Cînd fu gata, Gohier îl înmînă secretarului său, și Moulin, nemaiputînd de foame, trecu la el să mănînce ceva.

Era aproape ceasurile patru de după-amiază. După o clipă,

secretarul lui Gohier intră neînchipuit de tulburat.

— Ei, ce se-ntîmplă ? îl întrebă Gohier, încă n-ai plecat ?

— Cetățene președinte, răspunse tînărul, sîntem arestați în palat.

*— Cum asta ? Arestați ?

— Garda e schimbată și n-o mai comandă generalul Jubé.

— Atunci cine-l înlocuiește ?

— îmi pare c-am auzit că ar fi generalul Moreau.

— Moreau ? cu neputință !... și Barras, lașul ! unde-i ?

— A plecat la domeniul său din Grosbois.

■— Ai ! trebuie să-l văd pe Moulin ! exclamă Gohier, repezindu-se spre ușă.

Dar, cînd să intre pe coridor, găsi o sentinelă ce-l opri să treacă.

Gohier încercă să stăruie.

■— Nu se trece ! spuse sentinela.

— Cum ? Nu se trece ?

— Nu.

— Dar eu sînt președintele Gohier !

— Nu se trece ! Așa e ordinul !

Gohier înțelese că nu va reuși nicidecum să treacă peste ordinul acela. Să facă uz de forță era cu neputință. Intră așadar iarăși la el.

Sări pe cal și le făcu semn că voia să le vorbească.

Zece mii de glasuri, ce izbucniseră în strigăte mai înainte, tăcură dintr-odată, iar liniștea se așternu ca prin farmec.

-*- Soldați ! începu Bonaparte cu o voce atît de puternică, încît o auzi toată lumea. Tovarășii voștri de arme care se află la frontiere sînt lipsiți de lucrurile cele mai necesare. Poporul nostru e nenorocit. Cei ce-au să-vîrșit atîtea rele sînt rebelii împotriva cărora v-am adu-JUt astăzi. Nădăjduiesc să vă duc în scurtă vreme la victorie. Dar, mai înainte de asta, trebuie să le luăm toată puterea tuturor acelor care ar năzui să se împotrivească adevăratei ordini publice și prosperității generale a națiunii !

Fie din silă față de guvernarea Directoratului, fie din pricina farmecului exercitat de omul magic care făcea nTx-l la victoria, uitată de-așa de multă vreme în absenta lui, strigăte de entuziasm se înălțară și, ca o diră de pul-Im i c încinsă, trecură în năvală de la Tuileries la Carrousel, fl do la Carrousel pe străzile alăturate.

În timpul acesta, generalul Moreau se prezentă la Moulin. Venea ca să se justifice.

Dar fostul director, fără să vrea să-l audă, îi întoarse spatele.

Și, dat fiind că Moreau stăruia, Moulin îi spuse :

— Generale, treci în camera de-alături. Acolo e locul temnicerilor.

Moreau lăsă capul în jos și înțelese abia atunci în ce capcană, fatală, reputației sale, căzuse.

La ceasurile cinci, Bonaparte se îndreptă spre strada Victoriei. Toți generalii și ofițerii superiori din Paris îl însoțeau.

Chiar și cei mai orbi, cei ce nu înțeleseseră semnificația zilei de 13 vendemiar, cei ce nu înțeleseseră întoarcerea sa din Egipt, chiar și aceia văzuseră strălucind deasupra palatului Tuileries astrul scînteietor al viitorului său. Și, neputînd toți să fie planete, întrebarea era, cine va reuși să-i devină satelit !

Strigătele de „Trăiască Bonaparte !" care veneau din josul străzii Mont-Blanc și creșteau ca o maree sonoră, urcînd spre strada Victoriei, îi vestiră Josephinei Întoarcerea soțului ei.

Sensibila creolă îl aștepta cu neliniște. Se repezi înaintea lui, atît de emoționată că nu mai putu rosti nici un cuvînt.

— Hai, hai, îi spuse Bonaparte intrînd iarăși în pielea omului cumsecade, așa cum era acasă la el, liniștește-te. Tot ce se putea face astăzi s-a făcut.

— Și s-a terminat, dragul meu ?

— O ! nu, răspunse Bonaparte.

— Așa că mîine o luăm de la capăt ?

— Da, dar mîine nu mai e decît o formalitate.

Formalitatea fu cam dură, dar toată lumea știe rezultatul evenimentelor de la Saint-Cloud. Ne vom abține de a le mai povesti, trecînd de-a dreptul la rezultat, grăbiți cum sîntem să ne întoarcem la adevăratul subiect al dramei noastre, de care marea figură istorică, a celui pe care l-am introdus în ea, ne-a îndepărtat o clipă.

Un ultim cuvînt în această privință.

În ziua de 20 brumar, la ora unu în miezul nopții, Bonaparte fu numit prim consul pe zece ani, luînd alături de el pe Cambaceres și pe Lebrun, cu titlul de consuli secunzi, foarte hotărît de altfel să concentreze în mîinile sale nu numai funcțiunile celor doi colegi ai săi, ci încă și pe cele ale miniștrilor.

În ziua de 20 brumar, seara, sa culcă la palatul Luxembourg, în patul cetățeanului Gohier, pus în libertate în cursul zilei, împreună cu colegul său Moulin.

Roland fu numit guvernatorul palatului Luxembourg.

O COMUNICARE IMPORTANTA

La o bucată de vreme după revoluția militară, mai sus pomenită, care a avut un răsunset imens în toată Europa, a cărei față avea să i-o tulbure o clipă, așa cum furtuna tulbură fața oceanului; la o bucată de vreme după ea, spuneam, în

Și numai primul consul e singurul căruia puteți să-i t " li e,ununicarea dumneavoastră ?

Primul consul e singurul, fiindcă numai el poale m ml răspundă.

w Bine, așteptați-mă, am să mă duc să văd ce hotă-**la**.'li **(lininnia-sa**.

liniarul făcu un pas spre biroul generalului, dar se Hpil, a'-mcînd o privire neliniștită spre grămada de hîr-III adunată pe masa lui.

Morgan surprinse privirea lui.

El, da ! zise el, vă temeți că-n lipsa dumneavoastră

■ nu citesc hîrtoagele de pe masă ? De-ați ști ce silă mi-e

■ rit esc ! în așa măsură încît, dacă pe masă ar fi con-**tluiiin** nea mea la moarte, tot nu mi-aș da osteneala s-o **lHli"**e Aș zice „Asta-i treaba grefierului : fiecare cu treaba **IUI"** Pmnrule Roland, mi-e frig la picioare. în lipsa dum-

..... ustră, am să mi le încălzesc așezat în fotoliul dum-

Hinivnisliă. Mă veți găsi la întoarcere acolo, fără să mă |l...aldin loc.

Pine, domnule, încuviință Roland. • >

intră la primul consul.

Uutnparte discuta cu generalul Hedouville, comande a,, i ■ f al trupelor din Vendeea.

Auzind ușa deschizîndu-se, se întoarse foarte Iritat,

— I-am spus doar lui Bourrienne că nu sînt aici pen tru nimeni.

— Cînd am trecut mi-a spus asta, generale, și eu i-ai răspons că nu sînt oricine.

— Ai dreptate. Ce vrei cu mine ? spune repede.

— E la mine.

— Cine ?

— Omul din Avignon.

— Ah, da ! și ce vrea ?

— Vrea să vă vadă.

— Să mă vadă, pe mine ?

— Da, pe dumneavoastră generale. Vă miră ?

— Nu, dar ce poate să aibă a-mi spune ?

— A refuzat cu încăpățănare să-mi aducă la cunoștințl Dftr aș îndrăzni să afirm că nu e nici pisălog, nici nebun.

— Nu, dar poate e vreun asasin.

— Roland clătină din cap că nu.

— La drept vorbind, de vreme ce tu îl aduci...

— De altfel, nu se opune ca să stau și eu la discuți Mă voi așeza între dumneavoastră și el.

Bonaparte reflectă o clipă.

— Adu-1, zise el.

— Știți, generale, că în afară de mine...

Generalul o cercetă. Era adresată lui și închisă, p tind o pecete cu cele trei flori de crin ale Franței.

— Oh, oh ! făcu el, dar ce-i asta, domnule ?

— Citiți, cetățene prim consul.

Bonaparte deschise scrisoarea și merse de-a drer. la semnătură.

■— „Ludovic", citi el.

— Ludovic, repetă Morgan.

— Care Ludovic ?

— Ludovic de Bourbon, presupun.

— Domnul conte de Provence, fratele lui Ludovic XVI-lea.

— Și, ca atare, Ludovic al XVIII-lea, de cînd nepo său, prințul moștenitor, a murit.

Bonaparte se uită din nou la necunoscut, căci era li pede ca lumina zilei că numele de Morgan, pe care ț dăduse, nu era decît un pseudonim, hărăzit să-i ascur adevăratu-i nume.

— Da, da. Generalul Hedouville va avea îngăduUj

să aștepte cîteva momente. De altfel, discuțiile n.....

nu-s dintr-acelea ce se termină într-o singură șcditu Du-te Roland.

Roland ieși, trecu prin cabinetul lui Bourrienne Lfl în biroul iui și-1 regăsi pe Morgan încălzîndu-se lu cioare, așa cum spusese.

— Poftiți ! Primul consul vă așteaptă, spuse Im Morgan se sculă și-1 urmă pe Roland. Cînd reintrară în cabinetul de lucru al lui Bonap|

acesta era singur.

Aruncă iute o privire asupra șefului confrățiloι Iehu și nu se mai îndoi nici o clipă că n-ar fi acela .1 pe care-1 văzuse la Avignon.

Mprgan se opri la cițiva pași de ușă și, la rîndul său, Uita curios la Bonaparte și se încredința din ce în ce

.....nult! că el era cel pe care-1 întrezărise la masa comună

¹¹ ni a în care încercase periculoasa restituire a două lta de ludovici furați din greșeală de lâ Jean Picot. Aproppte-to, zise primul consul. Morgan se înclină și făcu trei pași înainte. Bonaparte răspunse salutului său cu o ușoară încli-ini i* din cap.

— I-ai spus aghiotantului meu, colonelul Roland, că i nu face o comunicare ?

Da, cetățene prim consul.

— Comunicarea dumitale cere să fim intre patru ochi ? I

Nu, cetățene prim consul, cu toate că e de o ase-

••<•.! importantă...

Că ți-ar plăcea mai mult să fii singur...

Fără indoială, dar precauția...

I — Cel mai precaut lucru în Franța, cetățene Morgan, » curajul.

* Prezența mea la dumneavoastră, generale, e o do-riidn că sînt întru totul de părerea dumneavoastră.

lInnapaite se întoarse către tînărul colonel.

I Lasă-ne singuri, Roland, îi spuse el.

Dar, generale !... stărui acesta.

Ilonaparte se apropie de el. Pe urmă, pe șoptite, spuse Mini departe :

— • Văd ce este. Ești curios să afli ce poate să aibă a-mi i""e misteriosul cavaler de drumul mare. Fii liniștit, ai

i ■«■ Nu de asta e.vorba, dar dacă omul e un asasin, așa iun .puneți mai adineauri ?

r — **Nu** mi-ai răspuns tu că nu ? Hai, nu fii copil ! **liniînd** ieși.

lată-ne singuri, domnule, zise primul consul, hai,

Mcie.au, fără să vorbească, scoase o scrisoare din bu-MiHiuul său și o prezintă generalului.

După care, întorcîndu-și privirea spre scrisoare, cl

„3 ianuarie 1800

Oricare ar fi comportarea lor aparentă, domnule, oameni dumneavoastră nu pot inspira niciodată îngrijorare. Ați accot să ocupați un loc eminent. Vă sînt recunoscător. Mai mult ca < cine, dumneavoastră știți de cită putere și de cit prestigiu « voie pentru a sigura fericirea unei mari națiuni. Salvați Fni din ghearele propriei sale turbări și veți fi îndeplinit prin » cea mai fierbinte dorință a sufletului meu. Dați-i înapoi reg și generațiile viitoare vor binecuvînta memoria dumneavoa» Dacă vă îndoiiți cumva că n-aș fi în stare de recunoștință, indii locul pe care-1 doriți, și hotăriți ce soartă să aibă prietenii dl neavoastră. Cit despre principiile mele, eu sint francez. In<1 gent din fire, voi fi încă și mai mult din rațiune. Nu, învingatd de la Lodi, de la Castiglione și de la Arcole, cuceritorul ItuUl al Egiptului, nu poate să prefere o celebritate vană, gloriei, pierdeți un timp prețios. Noi am putea asigura gloria Fnfl Spun *noi*, pentru că eu am nevoie de Bonaparte pentru asemoi scop, pe care el nu-1 va putea atinge fără mine. Generale, Eun e cu ochii pe dumneavoastră, gloria vă așteaptă, iar eu sini răbdător să redau fericirea poporului meu.

Bonaparte se întoarse către tînărul ce aștepta în pi-i **luni** <•, nemișcat și mut ca o statuie.

Cunoști cuprinsul scrisorii ? îl întrebă el. Tînărul se înclină.

Da, cetățene prim consul. Era sigilată totuși, i Scrisoarea a fost trimisă celui care mi-a înmînat-o, ...i11i1 1 neaplicat și, înainte de a-mi fi fost încredințată,, hîn luat. pus s-o citesc, ca să-mi dau bine seama de im-|hii liința ei.

Și, se poate ști numele celui ce ți-a încredințat-o ? (eorges Cadoudah Huna parte avu o ușoară tresărire. 11 cunoști pe Georges Cadoudal ? K prietenul meu.

- Și de ce ți-a încredințat-o dumitale mai curînd delii nlluia ?

Pi ntru că știa că dacă-mi spune că scrisoarea tre-BU |A vă fie înmînată personal, ea va fi înmînată așa l111n .1 il'irit.

intr-adevăr, domnule, ți-ai ținut cuvîntul. încă mi de tot, cetățene prim consul.
• < um asta ? Nu mi-ai înmînat-o ?
• I 'a, dar am făgăduit să aduc un răspuns, r, Și dacă-ți spun că nu vreau să dau nici un răspuns ?

- Veți fi răspuns totuși, nu tocmai cum aș fi dorit |}tA nlspondeti, dar va fi oricum un răspuns,

Hiiiiinparte rămase cîteva clipe pe gînduri. Hfō urmă, ieșind din îngîndurarea lui, cu o ridicătură P Minei i, zise :

.'.ml, nebuni !

i 'ine, cetățene ? întrebă Morgan. - ivi ce-mi scriu asemenea scrisori. Nebuni, buni de ' Ce cred ei, că eu sînt unul dintre aceia ce-și iau

exemplele din trecut, care se modelează după alți oamei 11 Să începem iarăși cu un Menk ? La ce bun ? Ca să *facem* un Carbl al II-léa ! Pe cuvîntul meu că nu merita ostq neala ! Cînd ai îndărătul tău Toulon, 13 vendemiar, Lodl, Castiglione, Arcôle, Rivoli, Piramidele, ești alt om deci! Monk și ai dreptul să năzuiești la altceva decît la ducatul de Albemarle și la comandamentul armatelor de usca, i pe apă ale Majestății-Sale Ludovic al-XVIII-lea.

— De aceea vi se spune să vă formulați condițiile 11 tățene prim consul.

Bonaparte tresări la sunetul vocii aceleia, ca și ci nu ar fi uitat că cineva era acolo, de față.

~— Fără a mai ține socoteală, reîncepu el, că e vorbft de o familie pierdută, o ramură moartă dintr-un truni ltl putred. Bourbonii atît s-au căsătorit între ei, încît au ajuns un neam degenerat, care și-a uzat toată seva ștj toată puterea în Ludovic al XIV-lea. Știi istorie, don mu li întrebă Bonaparte, întoreindu-se spre tînăr.

— Da, generale, răspunse el, cel puțin atît cit unul ca mine poate s-o cunoască.

— Ei bine, trebuie să fi observat în istorie, mai aiul în

istoria Franței, că fiecare neam își are un punct ■ plecare, un

punct culminant și apoi decăderea lui. iu.. Capețienii direcți, plecați de la Hugues, ajung la apogeul lor cu Filip August și Ludovic al IX-lea, și se prăbn 11 cu Filip al V-lea și Carol al IV-lea. Ia apoi Capețienii dM familia Valois : plecați de la Filip al VI-lea, își au pin n i u culminant în Francisc I, și cad cu Carol al IX-lea și i i n ric al III-lea. In sfîrșit, ia-i pe Capețienii Bourboni : p] cați de la Henric al IV-lea, își au punctul culminan! i Ludovic al XIV-lea și se prăbușesc cu Ludovic al XV |«| și Ludovic al XVI-lea ; numai că ei cad mai jos docil m ilalți ; mai jos în desfriu cu Ludovic al XV-lea, mal |lin nenorocire cu Ludovic al XVI-lea. Ai să-mi vorbești Stuarți și ai să-mi arăți exemplul lui Monk. Viei .1 1 spui cine-a urmat la.tron după Carol al II-lea ? Iacob îl-lea ; și după Iacob al II-lea, Wilhelm de Orania, uzurpator. N-ar fi fost mai bine, te întreb, ca Monk

1 ' numaidecît coroana pe cap? Ei bine, dacă aș fi di i n bun ca să-i dau tronul lui Ludovic al XVIII-lea,

' 1 1 Carol al II-lea, n-are să aibă copii și-atunci i-ar lini in tron Carol al X-lea, care s-ar lăsa izgonit, ca și ihili ni 11-lea, de vreun Wilhelm de Orania. O! nu! ...n, /cu n-a pus destinul unei țări mari și frumoase ce 11 le Franța în mîinile mele ca s-o dau celor ce-au • '1 i " ca și au pierdut-o.

Luați aminte, generale, că nu v-am cerut să-mi iun (i loatc aceste.

I 'ar, eu te întreb...

Cred că-mi faceți cinstea de a mă socoti drept pos-
•

Honaparte tresări, se întoarse, și văzu cu cine vorbește.

N-aveam nevoie, urmă Morgan cu o demnitate care Hi i "' cel

căruia i se adresa, decît de un da sau de un nu.

- Și, de ce aveai nevoie de asta ?

- Cu să știi de vom continua să ne războim cu dum-

- m'Iră ca și cu un dușman, sau dacă vă vom cădea nunchi în

fața dumneavoastră ca și în fața unui sălii a zboi ! exclamă

Bonaparte ! război ! Smintiți

n i cc duc război cu mine. Nu văd ci oare că sînt ale-1 I Himnezeu ?

Și Atilla spunea același lucru.

Da, dar el era alesul distrugerii, iar eu sînt al erei Inrba se usca

pe unde trecea el. Grînele se vor coace lot pe unde voi fi trecut

eu cu plugul. Război ! spu-1. ce s-a ales din toți cei ce s-au

războit cu mine ? iu nas căzuți pe cîmpiilc Piemontului, ale

Lombar-, n ui pustiul din fața orașului Cairo. Uitați Vendeea ?

Vencleea e tot în picioare. In picioare, fie ! Dar șefii ei ? dar

Cathelineau, icure, dar La Rochejaquelein, d'Elbec, Bonchamp,

1. (iiarette ?

— Și că, de vreau, în trei luni va fi pacificată ? Tînărul

clătină.din cap.

— Nu mă crezi ?

— Nu-mi vine să vă cred.

— Dacă-ți afirm că ceea ce spun e adevărat, dai I voi dovedi, spunindu-ți prin ce mijloc sau mai curîndl •ce oameni voi reuși ?

— Dacă un om ca generalul Bonaparte iți un lucru, îl voi crede, dar dacă ceea ce-mi afirmă pacificarea Vendeei, îi voi spune la rîndul meu : „Il de seamă"! e mai bine pentru dumneavoastră o Vcii ce luptă, decît una ce conspiră. O Vendée ce luplfl seamnă sabie, o Vendée ce conspiră înseamnă pnm

— Știu eu pumnalul vostru, spuse Bonaparte, lît

Ol w; duse să ia dintr-un sertar pumnalul pe care-1 MM din mîinile lui Roland, și-1 pusese pe o masă, la luyiilrui lui Morgan.

— Dar, mai adăugă el, e drum lung de la pieptul lui iinp.a le la pumnalul unui asasin. Ia vezi, caută de în-

|M înainta spre tînăr, ațintindu-1 cu.privirile-i din care li'aii flăcări.

■» N-am venit aici să vă asasinez, răspunse cu răceală ■Ui

Mai tirziu, de voi socoti că triumful cauzei noastre M poate

lipsi de moartea dumneavoastră, voi face tot 111 **V**a sta în

putință și, dacă atunci îmi veți scăpa, asta tonminnă deloc că ați fi Marius și eu unul din poporul 1m 1 ler... Nu aveți altceva a-mi spune, cetățene prim lul ? urmă tinărul, înclinându-se.

Bn da. Să-i spui lui Cadoudal că atunci când va voi • bată cu inamicul în loc să se bată cu francezii, am în **M**, guta semnat, brevetul lui de colonel.

Cadoudal comandă o armată, nu un regiment. Dum-ROAstră n-ați vrut să vă înjosiți devenind Monk din ipuite. De ce-ați voi ca el să devină colonel din gene-

Nu aveți altceva a-mi spune, cetățene prim consul ? • Da da. Ai vreun mijloc de a-i trimite contelui de 1 nî" răspunsul meu ?

I Vreți să spuneți, regelui Ludovic al XVIII-lea ? **I** Să nu ne certăm pe cuvinte. Celui ce mi-a scris.

• Trimisul său e în tabără la Aubiers.

Uite ce ! îmi schimb hotărârea, răspund în scris : Ionii ăștia sînt atît de orbi, încît și ăsta ar interpreta I lan rea mea.

Îl aspîndu-se la biroul său, Bonaparte scrise mișiva lî ioș. cu multă atenție, ceea ce arăta că ținea să fie t

,111 primit, domnule, scrisoarea dumneavoastră. Vă mulțu-îtiilru buna părere pe care o exprimați în privința mea. Nu **I** «**A** doriți să vă reîntoarceți în Franța. Asta ar însemna '(î prste o sută de mii de cadavre. Sacrificați-vă interesul Odihna și fericirea Franței, și istoria va ține seama de ten lan u. Nu sînt nicidecum nesimțitor față de nenorociriie familiei dumneavoastră, și mi-ar fi plăcut să aflu că sînteți! înconjurat de tot ceea ce poate contribui la liniște!singurătății dumneavoastră. o;.-. ■,■

Enaparte"

Și, împăturind și: i lipind misiva, scrise adresa : **Dam nului Conte de Proipence**, o înmînă lui Morgan, pe urma [] chemă pe Roland cat și cum ar fi fost incredințat că agi a otantul său nu era d eparte.

— Generale?... întrebă tinărul ofițer arătîndu-se iu tr-adevăr, în aceeași clipă.

— însoțește-l pe domnul pînă-n stradă, îi porunci la, naparte. Pînă acolo răspunzi de el.

Roland se înclină în semn că va executa întocmai < dinul, lăsă să treacă înainte tinărul, care se retrase fală să rostească un cuvînt, și ieși și el după Morgan.

Dar, înainte de a ieși, Morgan mai aruncă o ultimi] privire asupra lui Bonaparte.

Acesta stătea în picioare, nemișcat, mut, cu brațoln încrucișate, cu privirea ațintită pe pumnalul acela carâi f l ămînta gîndurile mai mult decît voia să recunoască

Trecînd prin camera lui Roland, șeful confrăților Iul lehu își luă mantia și pistoalele.

În timp ce și le prindea la cingătoare, Roland îi spusa |

— Se pare că cetățeanul prim consul v-a arătat puiYM naiul pe "care i l-am dat.

face și el un jurămint : de a nu-și primejdui în nici o ceartă personală viața, care nu-i mai aparține lui, ci cauzei căreia i s-a dăruit.

— Da, încît dumneavoastră asasinați, dar în duel nu vă mai bateți.

r— Vă înșelați, uneori ne batem.

— Fiți atît de bun și-mi arătați o astfel de împrejurare, ea să studieze fenomenul.

— E destul de simplu. încercați, domnule de Montre-vel, să vă aflați împreună cu cinci-șase oameni, hotăriți ca dumneavoastră, într-o oarecare diligentă ce-ar transporta banii guvernului. Apărați ceea ce vom ataca noi și, prilejul pe care-l căutați, vă va ieși în cale, însă, dați crezare celor ce vă spun : mai bine căutați să nu vă găsiți în drumul nostru.

— E o amenințare, domnule ? întrebă tinărul, ridi-cîndu-și capul.

— Nu,, domnule, răspunse Morgan cu voce blînda, aproape implorîndu-l. E o rugămint.

— Mi-e adresată mie personal, sau ați face-o și altuia ?

— Da, domnule, răspunse Morgan.

— Și l-ați recunoscut ?

— Nu pe-acela îrr special... toate pumnalele noa.lu

seamănă.

— Știți, urmă Roland, am să vă spun de unde vlnfl

— A !... și de unde vine ?

— Din pieptul unuia dintre prietenii mei în care n<it| **j**

confrății dumneavoastră, sau poate chiar dumneavouillB l-ați împlîntat.

— E cu putință, răspunse tinărul cu nepăsare, <1,,n **j**

prietenul dumneavoastră se va fi expus la asemenea **jm** deapsă.

— Prietenul meu a voit să vadă ce se petrece noaptea > mănăstirea Seillon.

S-a făcut vinovat.

— Dar, și eu mă făcusem la fel de vinovat în ajun. De ■ i a i mi s-a întîmplat nimic.

Pentru că, fără îndoială, vă apără vreun talisman.

Domnule, am să-ți spun ceva : eu sînt un om care ninge pe drumul drept, ziua în amiaza mare. Ca atare, ni oroare de mister.

Fericiți cei ce pot merge pe drumul drept, ziua în miază mare, domnule de Montrevel !

Pentru asta am să vă spun jurămintul pe care l-am

....l, domnule Morgan. Trăgînd pumnalul pe care l-ați ' ui din pieptul prietenului meu, cu cea mai mare bă-■Ml'c de seamă, ca să nu-i trag în același timp și sufletul lîn am făcut jurămint că de-aici înainte, între mine și I i i ,nii lui s-a pornit un război pe viață și pe moarte și, i m mare măsură, v-am dat cuvîntul de onoare care v-a IpAiat, numai ca să vă pot aduce la cunoștință, ce am ju-

Un jurămint pe care nădăjduiesc să vă văd că-l ui-1m11 domnule Montrevel !

Un jurămint pe care-l voi ține în toate împrejură-■r, domnule Morgan, și ați fi neînchipuit de amabil dacă ați oferi una cit mai curînd cu putință. Tn ce fel, domnule ?

lată ! primînd, de exemplu, să vă întîlniți cu mine în pădurea Boulogne, fie în pădurea Vincennes. N-a-v i n i nevoie să spunem, bineînțeles, că ne batem deoa-(i'io dumneavoastră sau unul dintre prietenii dumnea-Viuiilra ați dat o lovitură de pumnal lordului Tanlay. Nu. **V**hiu apune ce doriți, că, de exemplu, e din cauza... (Ro-ImihI no trudește să găsească un motiv) din cauza eclipsei il. luna care trebuia să aibă loc în 12 ale lunii viitoare. V| Convine pretextul ?

Pretextul mi-ar conveni, domnule, răspunse Mor-■ i i un accent de melancolie de care nu l-ai fi crezut In **in**ie, dacă duelul însuși mi-ar putea conveni. Ați fă-jurămint și-l veți ține, ziceți, nu-i așa ? Ei, știți, ■tilud i u organizația Confrăților lui lehu, fiecare inițiat

•— V-o fac dumneavoastră personal. Și șeful Confrăților lui Iehu apăsă pe cuvîntul din urmă.

— Ah ! da ! exclamă tinărul. Sînt, așadar, fericitul căruia îi purtați de grijă ?

— Ca unui frate, răspunse Morgan tot cu același glal dulce și mîngîios.

— Zău așa ! exclamă Roland, desigur c-ați pus vroO' prinsoare să mă ocrotiți.

în clipa aceea intră Bourrienne.

— Roland, zise el, primul consul te cheamă.

— Numai cit îl conduc pe domnul pînă la poarta d spre stradă și după aceea îi stau la dispoziție.

r- Grăbește-te. Știi că nu-i place să aștepte.

— Mă puteți urma, domnule ? se adresă Roland mis-teriosului său însoțitor.

— De multă vreme sînt la dispoziția dumneavoastră, domnule.

— Atunci, veniți cu mine.

Și Roland, apucînd-o pe aceeași cale pe care îl adusese pe Morgan, îl conduse, nu pînă la ușa ce da în grădină — grădina se încuiase — ci pînă la poarta din stradă.

Ajuns acolo, îi spune lui Morgan :

— Domnule, v-arn dat cuvîntul meu de onoare și l-am ținut întocmai, dar, ca să nu fie nici o neînțelegere între noi, spuneți-mi, sînteți de acord că v-am dat cuvîntul de onoare pentru o singură dată, adică numai pentru astăzi ?

— în felul acesta am înțeles și eu, domnule.

— Aşadar, îmi redaţi cuvîntul ?

— Aș dori să-l păstrez, dar recunosc că sînteți liber să Vi-l luați înapoi.

■— Numai atîta doream ! La revedere, domnule Mor-i;an.

— îngăduiți-mi de a nu vă face aceeași urare, domnule de Mo«trevcl.

I Cei doi tineri se salutară cu o politețe curtenitoare, fiu-a cusur, Roland intrînd în palatul Luxembourg, iar Morgan, apucînd-o pe una din străduțele ce duceau în piața Haint-Suplice și strecurîndu-se prin fișia de umbră „i încată de ziduri.

Pe Morgan avem să-l urmărim.

) BALUL VICTIMELOR

XXVI

Abia după vreo sută de pași, Morgan își scoase masca. În mijlocul străzilor Parisului, mai mult se expunea ris-fului de a fi băgat în seamă cu mască decît fără mască.

Ajuns în strada Taranne, bătu la ușa unui mic hotel, |*i<<
:c m.V.la la coltul străzii acesteia cu strada Dragon,

1 239

|| "I i.i- ni, s'rt. 1

intră, luă de pe o movilă un sfeșnic, dintr-un cui cheia de la numărul 12, și urcă fără să deștepte alte bănuieli decît cea a unui locatar bine cunoscut care se întoarce după ce ieșise de-acasă. Pendula bătea zece ceasuri chiar în clipa în care închidea după el ușa de la camera sa.

Ascultă cu atenție, lumina luminării neajungînd pînă în
cămin, apoi, după ce numărara zece bătăi, își spuse sieși :

— Bun ! n-am s-ajung prea îrziu.

Cu toată eventualitatea menționată de el, Morgan părea hotărât să nu piardă deloc timpul. Viri o hirtie aprinsă sub un braț mare de lemn pregătit în vatra căminului, care luă foc numaidecît, aprinse patru luminași, adică pe toate cîte erau în cameră, puse două pe cămin și două pe scrinul din față, deschise un sertar de la scria și întinse pe pat un costum complet, de *necredincios*’ după ultima , modă.

Costumul era alcătuit dintr-o haină scurtă și pătrată în față, lungă în spate, de o culoare delicată, plutind între un verde de apă și un cenușiu deschis, vestă din catifea *panne* de culoarea părului de cămilă, cu optsprezece nasturi de sidef, dintr-o imensă cravată albă din cea mai fină țesătură de batist, un pantalon strâns pe picior, din cașmir alb, cu un smoc de panglici pe locul unde se îmbumba, adică sub pulpă ; în sfârșit, din ciorapi de mătase cenușii, dungați transversal cu același verde ca cel de la haină, și niște pantofi de bal decolțați, cu cataramă de diamante.

Lornionul de rigoare nu era nici el uitat.

Cît despre pălărie, era la fel cu cea care Caile Ver-net împodobeau capetele tinerilor eleganți din timpul Directoratului.

După ce-și pregăti hainele cu care avea să se îmbrace, Morgan păru că așteaptă cu nerăbdare.

După vreo cinci minute sună. Un fecior se arată. —

Peruchierul n-a venit încă ? întrebă Morgan.

i Necredincioșii" erau tinerii regalist! din timpul Directoratului ce se remarcă printr-o exagerată afectare-a costumului și a limbajului. <n t.)

La vremea aceea, peruchierii nu erau încă frizeri.

— Ba da, cetățene, răspunse băiatul, a venit, dar dumneavoastră încă nu vă întorseserați și a zis că revine. De altfel, cînd ați sunat dumneavoastră, cineva bătea la ușă. S-ar fi putut să fie...

—Iată-mă ! iată-mă ! exclamă o voce pe scară.

Ei ! bravo ! zise Morgan mulțumit. Vino-ncoace, meștere Cadenette ! e vorba să faci din mine un fel de Adonis.

— Dar asta nu-i greu, domnule baron, zise peruchierul.

— Va să zică așa, așa, vrei prin urmare neapărat să mă compromiți, cetățene Cadenette ?

— Domnule baron, vă rog fierbinte, strigați-mă Cadenette, pur și simplu. Asemenea lucru îmi va face cinste, căci va fi o dovadă de intimitate, dar nu-mi mai spuneți cetățene. Pfui, asta-i denumire revoluționară și, cînd Teroarea era în toi, soției mele eu i-am spus tot *doamna* Cadenette. Și acum, vă rog, să mă iertați că nu v-am așteptat, dar în seara asta e mare bal în strada Bac, balul victimelor, (peruchierul apăsă pe cuvîntul din urmă) aș fi crezut că și domnul baron trebuia să se ducă.

— Ei, asta-i ! exclamă Morgan rîzînd, tot regalist ești.

— Domnul baron, zise el, nu-i numai o chestiune de conștiință, dar e o problemă de stat.

— De conștiință, înțeleg, meștere Cadenette, dar de stat ! Ce dracu poate avea de-a face onorabila corporație a peruchierilor cu politica ?

— Cum ? domnule baron, făcu Cadenette, pregătin-du-se să-și frizeze clientul. Dumneavoastră mai întrebați așa ceva ? Dumneavoastră, un aristocrat ?

— Ssst ! Cadenette !

— Domnule baron, între noi, oamenii *dinainte*, ne pu-m
spune asemenea lucruri.

— Atunci, dumneata esti unul dintre cei dinainte ?

— Sînt printre cei mai veritabili dintre cei dinainte. Ce pieptănătură dorește domnul Baron ?

— Cu urechi de ciine și cu părul ridicat în sus la spate.

— Cu un pic de pudră ?

— Și cu două picuri, dacă vrei, Cadenette.

— ■ Vai ! domnule, cînd mă gîndesc că vreme de cinci ani nu se mai găsea decît la mine pudră, „*à la maréchale*” ! Domnule baron, pentru o cutie de pudră erai dus la ghilotină.

— Am cunoscut oameni eare au fost ghilotinați pentru și mai puțin, Cadenette ! Dar spune-mi, cum se întîmplă că ești unul dintre cei dinainte ; îmi place să-mi dau seama de toate cîte sînt.

— E destul de simplu, domnule baron. Admiteți, nu-i așa, că printre corporații erau și unele mai mult sau mai puțin aristocrate ?

— ■ Fără îndoială, după cît se puteau apropia de clasele de sus ale societății.

— ■ Așa e, domnule baron, întocmai. Ei, știți, pe clasele de sus ale societății noi le ținem de pîr. Eu, așa cum mă vedeți, am coafat într-o seară pe doamna de Polignac, tatăl meu a coafat-o pe doamna de Barry, bunicul meu pe doamna de Pompadour. Aveam și noi privilegiile noastre, domnule : purtam sabie. E-adevărat că pentru a ocoli accidentele care se puteau întîmpla între capetele înfier-bîntate ca ale noastre, mai toate săbiile noastre erau de lemn, dar, orișicum, dacă nu erau săbii veritabile, erau totuși imitații. Da, domnule baron, urmă Cadenette cu un suspin, timpul acela a fost timpul cel frumos, nu numai al peruchierilor dar și al Franței. Eram amestecați în toate tainele, vîrîți în toate intrigile, nimic nu ni se ascundea. Și nu există nici -un caz, domnule baron, de secret trădat de vreun peruchier. Nu mai departe, biata noastră regină. Cui i-a încredințat ea diamantele ? marelui, ilustrului Léonard, prințul coafeurilor. Să știți, domnule baron, doi oameni au fost destul să răstoarne toată schelăria unei puteri ce se sprijinea pe perucile lui Ludovic al XIV-lea, pe taburetele de puf ale Regenței, pe clătitile lui Ludovic al XV-lea și pe colecțiile Mariei-Antoineta.

— Și cei doi oameni, nivelatorii aceia, revoluționarii aceia, cine sînt, Cadenette ? Ca să-i sortesc, atî't cît îmi va sta în putere, oroarei publice.

' — Domnul Rousseau și cetățeanul Talma. Domnul Rousseau, cel ce a spus „întoarceți-vă la natură” — ce mai absurditate — și cetățeanul Talma, care a născocit coafurile *à la Titus*.

— E-adevărat, Cadenette, e-adevărat ?

— În sfîrșit, cu Directoratul am avut o clipă de speranță. Domnul Barras a folosit într-una pudra, fără să se lepede de ea, niciodată, iar cetățeanul Moulin și-a păstrat coada. Dar, înțelegeți dumneavoastră, 18 brumar a spulberat orice speranță. Felul în care e frizat părul domnului Bonaparte !,.. Vai ! poftiți, urmă Cadenette, înfoind urechile de ciine ale clientului său, așa mai zic și eu, iată adevăratul păr de aristocrat, halal de el, moale și fin ca mătasea și care ține ondulația de s-ar zice că purtați perucă. Priviți-vă, domnule baron. Voiăți să fiți frumos ca Adonis... Vai ! dacă Venus v-ar fi văzut, nu pe Adonis ar **mai** fi fost Marte gelos.

Și Cadenette, terminindu-și opera, și satisfăcut de ea. îi înmină o oglindă cu minier lui Morgan, care se privi cu atisfacție.

— Da, da, îi spuse el peruchierului, hotărît lucru, dra-1 meu, ești un artist ! Ține minte pieptănătura asta. Dacă vreodată are să mi se tale gîtul, cum probabil vor fi și fe-■i la execuția mea, pieptănătura asta mi-o aleg.

— Domnul baron dorește să fie regretat, spuse peru-■ierul cu seriozitate.

— Da, și pînă una alta, dragă Cadenette, uite o mo-odă de argint pentru truda pe care ți-ai dat-o. Ai bună-lea și spune, cînd cobori, să-mi cheme un cupeu.

Cadenette scoase un oftat.

— Domnule baron, zise el, a fost o vreme în care v-a-■pus : „Arătați-vă la curte cu pieptănătura asta și mă **1** socoti plătit"... dar curtea nu mai există, domnule ba-|, și trebuie să trăim... Sigur veți avea un cupeu.

- Și, cu asta, Cadenette mai scoase un oftat, puse moneda în buzunar, făcu salutul reverențios al peruxhier ilor și al profesorilor de dans, și-l lăsă pe tinăr să-și deșăyîr-șească găteala.

De îndată ce pieptănătura îi fu gata, restul era lucru ușor de făcut. Numai cravata îi luă puțin timp din cauza aspectului vaporos care se. cerea, dar Morgan, bărbat cu experiență, ieși cu bine din asemenea caznă grea și, eind ceasul bătu unsprezece, era gata să urce în trăsură. -

Cadenette nu uitase să îndeplinească serviciul ce i se ceruse : un vehicul aștepta la ușă.

Morgan sări înăuntru strigînd vizitiului —

Strada Bac, numărul 60.

Vehiculul o apucă pe strada Greneille, apoi în sus pe strada Bac și se opri la numărul 60.

— Îți plătesc îndoit cursa, amice, zise Morgan, numai să, staționezi în fața porții.

Vizitiul primi trei franci și vehiculul dispăru după colțul străzii Varennes.

Morgan aruncă o privire asupra fațadei casei. Ai fi zis că se înșelase în privința ușii, atît de întunecată și tăcută era fațada aceea.

Totuși Morgan nu șovăi deloc și bătu în poartă într-un anume fel.

Poarta se deschise.

În fundul curții se înălța o clădire mare, luminată strălucitor.

Tinărul se îndreptă către clădire. Pe măsură ce se apropia, sunetul instrumentelor venea din ce în ce mai tare către el.

Urcă un etaj și ajunsese în vestiar.

întinse mantia-i supraveghetorului răspunzător de pază hainelor.

Acea comandau,

Se găseau acolo bărbați, între patruzeci și patruzeci și cinci de ani care fuseseră crescuți în alcovurile frumoaselor curtezane din secolul al XVI-lea, care o cunoscuseră pe doamna de Barry în mansardele palatului Versailles, pe Sophie Arnoult la domnul de Lauraguais, pe frumoasa Duthe la contele d'Artois, care împrumutaseră de la politețea viciului, lustrul cu care-și acopereau cruzimea Erau încă tineri și frumoși. Intrau într-unui din saloane scuturîndu-și pletele pline de miresme plăcute și batiștele parfumate, ceea ce nu era nicidecum o precauție zadarnică, deoarece de nu ar fi mirosit a parfum de ambră sau de verbină, ar fi mirosit a singe...

Se mai aflau acolo bărbați de douăzeci și cinci, treizeci de ani, îmbrăcați cu o eleganță neînchipuită, care făceau parte din asociația Răzbunătorilor, care păreau cuprinși de mania asasinatului, de nebunia masacrului, care aveau frenezia singelui și căror singele nu le tăia setea ; care, de îndată ce primeau porunca să omoare, ucideau pe cel ce le fusese desemnat, fie că le era prieten sau dușman ; care erau pătrunși de conștiința comerțului în contabilitatea uciderilor ; care acceptau polița sângeroasă ce le cerea capul cutărui sau cutărui iacobin și care o plăteau la vedere.

Mai erau acolo și tineri de optsprezece, douăzeci de ani, aproape copii, dar copii hrăniți cu măduvă de fiare sălbatice, ca Achile, sau cu carne de urs, ca Pirus ; elevi bandiți de-ai lui Schiller, ucenici ai franc-judecătorilor din tribunalul secret al sfintei Vehma ; adică acea generație stranie care se ivește după marile convulsii politice, așa cum s-au ivit Titani după haos, hidrele după potop, așa chiar cum vin vulturii și corbii după măcel.

Era spectrul de bronz, impasibil, implacabil, inflexibil, ce se numește talion.

— Pofțiți un număr, îi spuse supraveghetorul. Cit de: pre arme, lepădați-le în coridor în așa fel încît să le puteți recunoaște.

Morgan puse numărul în buzunarul pantalonului și intră într-urr coridor lung și boltit, preschimbat în arsenal.

Se afla acolo o adevărată colecție de arme de toate soiurile, pistoale, flinte, carabine, săbii, pumnale. Cum balul putea fi dintr-o "dată întrerupt de o descindere a poliției, trebuia ca-ntr-o clipă fiecare dansator să se poată transforma în luptător.

După ce se descotorosi de arme, Morgan intră în sala balului.

Ne indoim că pana scriitorului ar putea da cititorilor noștri o idee despre aspectul pe care-l oferea balul acela.

În general, cum de altfel o arăta și numele, balul victimelor, nu puteai fi primit la un asemenea bal decît în virtutea unor drepturi stranii pe care ți le-au dat părinții trimiși pe eșafod de Convenție sau de Comuna din Paris, mitraliați de Collot d'Herbois, său înecați de Carrier. Dar cum, la urma urmei, în timpul celor trei ani de teroare care se scurseseră, ghilotinații erau cei ce întrecuseră în număr toate celelalte victime, costumele ce formau majoritatea erau cele ale sacrificaiilor pe eșafod.

Așa că, cea mai mare parte a fetelor, ale căror mame și surori mai mari căzuseră sub cuțitul călăului, purtau costumele pe care mamele și surorile lor le îmbrăcaseră pentru suprema și lugubra ceremonie, adică rochia albă, șalul roși și părul tăiat pînă unde începe gîtul.

Unele dintre ele, ca să adauge costumului, și așa destul de caracteristic, uh amănunt încă și mai semnificativ, unele dintre ele, zic, își legaseră în jurul gîtului un fir de mătase roșie subțire ca tăișul unui brici care, ca și la Margareta din *Fants* în noaptea de sabat, arăta trecerea fierului între m.isloide și clavicule.

Cît despre bărbații care se găseau în aceeași situație, ei jlvcau gulerul hainei dat pe spate, gulerul cămășii desfăcu le, gîtul gol și părul tăit scurt.

Dar mulți dintre ei, ca să intre la un asemenea bal, liveau și alte drepturi decît cel de a fi avut victime în familiile lor ; mulți făcuseră ei înșiși victime,

Și spectrul acela se amesteca printre cei vii. Intra în saloanele aurite, făcea un semn din ochi, un gest din mină, o mișcare din cap și pe dată era urmat,

Făceau, spune autorul de la care împrumutăm amănuntele de față, atît de puțin cunoscute și totuși atît de adevărate, făceau pe Carol cel Mare la buiotă¹ pentru o partidă de exterminare.

Teroarea afectase un mare cinism în îmbrăcăminte, o austeritate lacedemoniană la ospete, în sfîrșit, cel mai profund dispreț al unui popor sălbatic față de toate artele și toate spectacolele.

Reacțiunea termidoriană, dimpotrivă, a fost elegantă, împodobită, îmbelșugată. Abuza pînă la epuizare de lux și voluptate, în toate formele cu puțință ca sub domnia lui Ludovic al XV-lea, numai că la toate adăugase și luxul răzbunării și voluptatea singelui.

Freron își dădu numele tineretului aceluia care fu numit „tineretul lui Freron" sau „feciorii de bani gata".

De ce Freron și nu altul avu asemenea stranie și fatală cinste ?

N-am să-mi iau sarcina să v-o spun. Cu cercetările mele — și cei ce mă cunosc nu se vor îndoi că atunci cînd vreau să ajung la un scop, cercetările nu au preț pentru mine oricît m-ar costa — cu cercetările mele n-am aflat nimic nou.

A fost doar un capriciu al modei. Moda este singura zeiță mai capricioasă chiar decît norocul.

Cititorii noștri abia de-or fi știind astăzi ce va fi fost cu acel Freron, și încă cel ce fu ținta batjocurii lui Voltaire e cu mult mai cunoscut decît patronul eleganților asasini de care vorbim.

Unul era fiul celui alt. Ludovic-Stanislas era fiul lui Klie-Catherine ; tatăl murise de minie că-și văzuse jurnalul suprimat de Miromesnil, ministrul justiției.

Celălalt, înfuriat de nedreptățile a căror victimă fusese tu tăi său, de la început îmbrățișase cu avînt principiile revoluționare și,

în locul *Anului literar*, ucis și gătit în IV7.r), crease în 1789 *Oratorul poporului*. Trimis în Sud ca tti;ent extraordinar, Marsilia și Toulon mai păstrează încă li ustăzi amintirea cruzimilor sale.

p Joc de cărți din timpul Directoratului, în care figura lui HToI cel Mare dădea dreptul, celui ce se declara ca atare, să se luhni'.u din joc cu câștigul cel mai mare. (n.t.)

Dar toate se uitară cînd, în 9 termidor, el s-a ridicat împotriva lui Robespierre și a dat o mină de ajutor la răsturnarea de pe altarul Ființei Supreme a colosului care, din apostol, se făcuse dumnezeu. Freron, cel repudiat de „Montaniarzi", care l-au lăsat pradă fâlcilor necruțătoare ale lui Moise Bayle ; Freron, cel gonit cu dispreț de Girondini, care l-au lăsat pe seama ocărilor lui Isnard ; Freron, cum spunea teribilul și pitorescul orator din Var, Freron în toată goliciunea lui, plin din creștet pină-n tălpi de lepra crimei, fu primit, mîngîiat, și răsfățat de termidorieni ; pe urmă, din tabăra acestora, trecu în tabăra regaliștilor și, fără nici o rațiune care să-l îndreptățească să obțină asemenea;cinste fatală, se pomeni din-tr-o dată în fruntea unui partid puternic, plin de tinerețe, de energie și de sete de răzbunare, așezat între patimile timpului, care-l împingeau la orice, și neputința legilor, care tolerau orice.

Din gloata acestor feciori de bani gata, din ceata tinerilor lui Freron, ce graseiau și vorbeau peltic, fiindcă așa era moda și își dădeau cuvîntul de cinste pentru orice, din mijlocul lor își croi Morgan drum.

Tot tineretul acela, trebuie s-o spunem, în ciuda hainelor pe care le purta, în ciuda amintirilor pe care asemenea haine le trezeau, era de o veselie nebună.

E de neînțeles, dar așa e.

Explicați, dacă puteți, dansul acela macabru care, la începutul secolului al XV-lea, cu furia pățimașă a unui galop modern minat de Musard, desfășurîndu-și spiralele chiar în cimitirul Inocenților, lăsă să se prăbușească în mijlocul mormintelor cincizeci de mii dintre funebrii săi dansatori.

Morgan căuta, evident, pe cineva.

Un tinăr elegant, care vîra într-o bombonieră de argint aurit un deget roșu de sînge, singura parte a mîinii sale delicate ce

disprețuit, și-am de gînd să-mi fac și eu unul la fel din pielea primului revoluționar cu care voi avea de-a face.

Morgan nu mai stătu să întrebe prin ce se remarca vesta lui Tiffauges și datorită cărei tăieturi ciudate, sau cărei stofe prețioase, pantalonul lui obținuse încuviințarea unui om atît de priceput în asemenea materie cum era cel ce-i adresase cuvîntul. Se duse țintă spre punctul pe care i-l arătase tinărul și-l văzu pe cel care-l căuta, dansînd un pas de vals care, prin dibăcia și prin împletirea picioarelor — să-mi fie iertat termenul tehnic — părea ieșit de-a dreptul din saloanele lui Vestris¹

Morgan îi făcu un semn dansatorului.

Tiffauges se opri pe data, se înclină în fața dansa- . toarei, o însoți pînă la locul ei, își ceru iertare pentru treburile care-l sileau să plece și veni să-l ia de braț pe Morgan.

— L-ai văzut ? îl întreabă Tiffauges pe Morgan.

— Acum m-am despărțit de el.

— Și i-ai înminat scrisoarea regelui ?

— În mină.

— A citit-o ?

— Chiar în clipa în care a primit-o. —

Și i-a dat vreun răspuns ?

. — I-a dat două, unul verbal și unul scris. Cel din urmă, te poate lipsi de primul.

— Și-l ai ?

■— Iată-l.

— Îi știi cuprinsul ?

— E un refuz.

●— Categorie ?

fusese ferită de crema cosmetică de migdale, voia să-l oprească pentru a-i da amănunte desprv expediția din care venise cu trofeul însingerat, dar Mor- ¹ gan îi zimbi, îi ștrînse mîna cea înmănușată și se mulțumi' să-i răspundă :

— Caut pe cineva.

■ — Treabă urgentă ? .

— Confreria lui Iehu.

Tinărul cu degetul însingerat îl lăsă să treacă.

O furie adorabilă, cum ar fi spus Corneille, care purta părul prins într-un pumnal cu vîrfu mai ascuțit decît cel al unui ac, îi aținu calea spunîndu-i :

— Morgan, ești cel mai frumos, cel mai brav și cel ngai demn de iubit dintre toți cefede-aici. Ce ai a răspunde femeii eare-ți spune așa ceva ?

— Am a-i răspunde că sînt îndrăgostit și că inima mi-e prea strimtă ca să încapă în ea o ură și două dra-goste. ." > ■

Și își continuă căutarea.

Doi tineri ce discutau, unul zicînd „E englez", iar celalalt zicînd „E german", îl opriră.

— Ei ! bineînțeles ! zise unul dintre ei, iată omul ce ne poate scoate din încurcătură.

— Nu, răspunse Morgan, încercînd să treacă peste piedica pe care cei doi i-o puseseră în cale, căci sînt grăbit.

— Nu-i de răspuns decît un singur cuvînt, spuse celalalt. Saint-Armând cu mine am făcut tocmai prinsoare ■a omul judecat și executat în mănăstirea Seilion era, după • 1 german, 'după mine englez.

— Nu știu, răspunse Morgan, nu eram acolo. Adresați vă lui Efcctor. El a prezidat în seara aceea.

— Spune-ne atunci, unde-i Hector ?

— Mai curînd spuneți-mi voi mie, unde e Tiffauges. 11 caut.

— Acolo, în fund, răspunse tinărul, arătînd un punct

■ Im sală, unde contradansul sălta mai vesel și mai însu-¹ ; 11. Ai să-l recunoști după vestă. Nici pantalonul nu-i de

— Cît se poate de categoric.

— Știu că din clipa în care nu ne mai lasă nici o speranță îl socotim dușman ?

●— I-am spus-o.

— Și ce a răspuns t

— N-a răspuns nimic. A ridicat din umeri. ■— De ce intenții îl bănuiești ?

— Nu-i greu de ghicit. , . — I-o fi trecînd prin gînd să țină puterea pentru el ?

—■ Cam așa mi se pare.

— Puterea, dar nu tronul ?

— De ce nu tronul ?

— N-are să-ndrăznească să se facă rege.

— Ei ! n-aș putea spune dacă se va face chiar rege, dar pun capul că ceva tot are să se facă.

— Dar, la urma urmei, nu-i decît un militar ce s-a înălțat în grad prin meritele sale ostășești.

— Dragul meu, în clipa de față .mai mult face să fii fiul propriilor tale isprăvi decît nepot de rege.

Tinărul rămase dus pe gînduri.

— Am să-i raportez totul lui Cadoudah

— Și mai adaugă că primul consul a spus următoarele cuvinte întocmai : „Vandeea mi-e în mină și dacă Vreau, în trei luni n-are să se mai tragă nici un foc de *rmă."

— E bine știut,

— Acuma o știi. S-o știe și Cadoudal, și trageți toate foloasele din asemenea veste.

În clipa aceea muzica încetă dintr-**o** dată. Freamătul (lansatorilor se stinse. Se făcu o tăcere adîncă și, în toiul liniștii, **o** voce sonoră și apăsată rosti patru nume.

^[1] Dansator celebru al epocii. (n.i)

Cele patru nume erau ale lui Morgan, Montbar, Adler și d'Assas.

— Iartă-mă, spuse Morgan lui Tiffanges, se vede că **L** pregătește vreo expediție din care fac parte. Mă văd «**Uit**» așadar, spre marea părere de rău, să-ți spun adio. ■jumată, înainte de a ne despărți, lasă-mă să mă uit pini **de** aproape la vestă și la pantalonii pe care-i porți, **Bpre** care mi s-a vorbit. O fac din curiozitate de amănăduiesc că ai să mi-o ierți. Cum să nu ! spuse tânărul din Vendeea, dar bineînțeles, din toată inima.

PIELEA URȘILOR

Și, cu repeziciunea și bunăvoința ce făcea cinstite poli-tetei sale, tânărul se apropie de sfeșnicele ale căror luminări ardeau pe cămin.

Vesta și pantalonul păreau să fie din aceeași stofă, dar, ce fel de stofă era ? La asemenea întrebare, chiar și cunoscătorul cel mai experimentat s-ar fi găsit în încurcătură.

Pantalonul era unul obișnuit, strâns pe picior, de o culoare delicată ce șovăia între culoarea părului de cămilă și cea a pielei ; n-avea nimic deosebit decât că era fără nici o cusătură și că se lipea direct pe piele.

Vesta, dimpotrivă, avea două semne caracteristice, care atrăgeau cu deosebire atenția asupra ei : era găurită de trei gloanțe ale căror găuri fuseseră lăsate larg deschise, iar marginile înviorate cu purpuriu, de-ai fi jurat că-i singe curăț.

Pe lângă asta, de partea stîngă era pictată inima în-sîngerată, ce slujea ca simbol de recunoaștere a celor din Vendeea.

. Morgan se uită cu de-amănuntul la cele două accesorii vestimentare, iar examinarea sa se dovedi zadarnică. , — De n-aș fi atât de grăbit, zise el, aș vrea să aflu adevărul, însă prin propriile mele mijloace. Ai auzit însă, se vede c-au sosit ceva vești la comitet. Poți să-i dai da știre lui Cadoudal că sînt bani, numai că trebuie să trimită să-i ia. De obicei, eu conduc asemenea soiuri de expediții. Dacă însă voi întârzia, se va prezenta altul în locul meu. Spune-mi, așadar, cu ce fel de stofă ești îmbrăcat ?

— Dragă Morgan, răspunse tânărul din Vend* • poate vei fi aflat că fratele meu a fost în apropiere de localitatea Bressuire și împușcat de albaștri.

— Da, am aflat.

— Albaștrii¹ se retrăgeau și au lăsat trupul la un colț de îngrăditură. îi urmăream atât de aproape încît simțeau virful săbiilor în coastă și i-am ajuns din urmă. Găsii trupul fratelui meu cald încă. într-una din rănile lui era băgată o creangă de copac cu următoarea însemnare : „împușcat ca tilhar, de miné, Claude Flageolet, caporal din batalionul al 3-lea din Paris". Ridicai trupul fratelui mei. îi jupuii pielea de pe piept, pielea aceea care, găurită de trei gloanțe, avea să strige veșnic război în fața ochilor mei, și o dădui să mi se facă din ta Vesta mea de luptă.

— Ei, ei ! exclaimă Morgan cu o oarecare uimire, în care, pentru întâia oară, se mai amesteca și ceva ce semăna a groază. Ah, vesta asta e făcută din pielea fratelui tău ? Și pantalonul ?

— Ei ! făcu tânărul din Vendeea, cu pantalonul e altceva. E făcut din pielea cetățeanului Claude Flageolet, caporalul din batalionul al 3-lea din Paris.

în aceeași clipă, vocea răsună iarăși chemînd pentru a doua oară, și în aceeași ordine, numele lui Morgan, Montbar, Adler și d'Assas.

Morgan se repezi, ieșind din încăperea mică în care se afla. străbătu sala de dans în toată lungimea ei Și se îndreptă spre un salonaș ce se afla de partea cealaltă a vestiarului.

Cei trei camarazi ai lui, Montbar, Adler și d'Assan, II și așteptau.

Cu ei se mai afla un tânăr purtînd haine de curier de cabinet și livreaua guvernului, adică haină verde garni-ilă cu fireturi de aur.

O hartă de Cassini, pe care se puteau determina pînă fi pozițiile celor mai neînsemnate unduiri de teren, stătea întinsă pe o masă.

¹ Sub numele de „albaștri” erau cunoscuți révolution.-.:!? eStffl ■pnea 1790, cîin cauză că purtau haine albastre, spre cleoseblM ili< „albi” — regaliștii din Vendeea — care luptau sub scutul drapelului alb. (n.l.)

înainte de a spune ce făcea acolo curierul cu pricina și în ce scop fusese întinsă harta lui Cassini, să aruncăm o privire asupra celor trei personaje noi, ale căror nume fusese strigate în sala de bal, și care sînt menite să joace un rol de seamă în desfășurarea povestirii noastre.

Cititorul îl cunoaște pe Morgan, acest Achile și totodată Paris al ciudatei consiprații, Morgan, cel cu ochii albaștri, părul negru, înalt de statură și bine legat, grațios, vioi și zvelt la trup, ai cărui ochi aruncau totdeauna priviri înflăcărâte ; Morgan, cel a cărui gură cu buze viu colorate și cu dinții albi nu-i fusese văzută niciodată fără de-un suris, Morgan, cel cu fizionomia atât de deosebită, alcătuită de-un amestec de elemente ce păreau străine unele de altele, dar pe care puteai citi în același timp forța și duioșia, blîndețea și energia și toate amestecate cu expresia uluitoare a unei veselii care uneori ajungea să te înspăimînte cînd te gîndeai că un asemenea -om dă într-una tircoale morții, și încă celei mai înspăimîntă-toare dintre toate morțile, cea pe eșafod.

Cît despre d'Assas, el era un bărbat între treizeci și cinci și treizeci și opt de ani, cu părul stufos și încărîunțit, dar cu sprîncenele și mustața de-un negru de abanos, iar ochii lui aveau minunata nuanță a ochilor indieni, bătînd în căprui. Era fost căpitan de dragoni, grozav de bine făcut pentru lupta fizică și morală. Mușchii lui vădeau putere, iar trăsăturile feței încăpăținare. în rest, cu o înfățișare nobilă, cu multă eleganță ih maniere, parfumat ca un tânăr monden cu pretenții, și, fie dintr-un soi de voluptate, fie din manie, trăgînd pe nări miresme dintr-un flacon de săruri englezești sau dintr-o tabacheră mică de argint aurit, în care ținea cele mai subtile parf umuri.

Montbar și Adler, ale căror nume adevărate nu se cunoșteau, cum nu se cunoșteau nici cele ale lui d'Assas și Morgan, erau în general-numiți, în rîndurile confrăților, inseparabilii. închipuiți-vă pe Damon și Pithias, po Euriale și Nisus, pe Oreste și Pilade la douăzeci și doi do ani. Unul vesel, vorbăreț, gălăgios ; celălalt trist, tăcut, visător ; împărțind totul : primejdii, bani, iubite ; între.du-se unul pe celălalt, atingînd amîndoi limitele tu-ror extremelor ; oricare din ei, la primejdie, uitînd de ne ca să vegheze asupra celuiilalt, ca tinerii spartani din talionul sacru, și vă veți face o idee despre Montbar și dler.

Nu mai rămîne nici o îndoială că toți trei erau con-ați de-ai lui Iehu. ,

Fuseseră convocați, așa cum bănuise Morgan, pentru teresele confrerie¹.

Intrînd, Morgan se duse de-a dreptul la falsul curier -i strînse mîna.

— Ei ! iată-1 și pe dragul nostru prieten, exclamă curierul, ținîndu-se cu mîinile de șale,, ceea ce arăta că, ori-cît de bun călăreț ai fi, nu poți face fără să te doară vreo cincizeci de leghe în galop, pe niște căluți de poștă. Dar știu că trăiți pe roze voi, parizienii : în comparație cu voi, Hanibal la Capua stătea pe -- spini și pe mărăcini ! Doar o clipă mi-am aruncat ochii asupra sălii de bal, în trecere, cum se cuvine să facă un biet curier de cabinet, ducînd depeșele generalului Massena la cetățeanul prim-consul. Aveți, după cite mi se pare, dragii mei, o colecție de victime strașnic de bine aleasă. Numai că. bieții mei prieteni, pentru moment trebuie să vă luați rămas bun de la toate astea. E neplăcut, e dureros, e sfișietor, dar familia lui Iehu înainte de toate !

Dragă Hastier, începu Morgan.

— Stai ! exclaimă Hastier, vă rog, domnilor, nici un nume propriu. Familie Hastier e o familie cumsecade, din Lyon, care, după cît se spune, din tată în fiu face negoț în piața Terreaux și

care s-ar simți foarte umilită să afle că moștenitorul ei s-a făcut curier de cabinet și bate drumurile cu traista națiunii în spinare. Lecoq cît poftiți, dar Hastier nici decum. Nu cunosc nici un Hastier. tur domniile-voastre, domnilor, urmă tînărul

. — Bravo ! îl întrerupse Hastier, așa da, la' numele ăsta îți răspund. Ei, să vedem ce voiai să-mi spui ?

— Voiam să-ți spun că dacă n-ai fi antipodul zeului Harpoerate, pe care egiptenii îl reprezentau cu degetele pe buze, am ști de ce porți asemenea costum și la ce slujește harta de față, în loc să te arunci într-o grămadă de aiureli care mai de care mai înflorite !

— Ei ! asta-i ! dacă nu știi încă, răspunse tînărul, e vina ta și nu a mea. De n-ar fi trebuit să te chem de două ori, pierdut cum erai, se vede treaba, cu vreo frumoasă Eumenidă care-i cerea unui tînăr frumos și plin de însuflețire să-i răzbune pe bătrînii ei părinți morți, ai fi știut tot atîtea cît și domnii aici de față, iar eu n-aș fi silit să-mi bisez cavatina. Iată cum stau lucrurile : este vorba pur și simplu de un rest din comoara urșilor din Berna care, din ordinul generalului Massena, a fost expediat de generalul Lecourbe cetățeanului prim consul. Un fleac, o sută de mii de franci, pe care nu îndrăznesc să-i treacă peste munții Jura din cauza partizanilor domnului Teyssonnet care, după cît se spune, ar fi gata să pună mîna pe bani, și pe-care-i trimit prin Geneva, Bourg, Mâcon, Dijon și Troyes. Drum de altfel foarte sigur, după cum se va vedea la trecerea lor.

— Foarte bine.

— Știrea ne-a fost transmisă de Renard, care a plecat din Gex în Goana calului, și care a comunicat-o lui Hirondelle, pentru moment în popas la Chalon-sur-Saône, și care mi-a comunicat-o mie, Lecoq, la Auxerre, iar eu am făcut patruzeci și cinci de leghe pentru ca, la rîndul meu, să v-o spun vouă. Cît despre amănuntele secundare, iată-le : comoara a plecat din Berna în a opta zi din ultima decadă a lunii trecute, adică 28 decembrie anul al VIII-lea al Republicii triple și divizibile. Trebuie să sosească azi, în a doua zi din decadă, la Geneva. Pleacă mîine, în a treia zi din decadă, cu diligenta, de la Geneva la Bourg. Așa că, dacă porniți chiar în noaptea asta. cam pe poimîine, în a cincea zi a decadei, puteți întilni, scumpii mei fii ai Israelului, comoara domnilor Urși. între Dijon și Troyes, spre Bar-Sur-Seine sau Chatil-lon. Fi ! ce-aveți de spus ?

„r. ~ Aătii-1 «cum ! exclamă Morgan, ce-avem de spus ! Mi se pare că n-avem ce discuta în privința asta. Spunem că niciodată nu ne-am fi îngăduit să n«-atlngem de banii domnilor urși din Berna, atîta vreme cît nu vor fi ieșit din sîpetele Luminățiilor lor, dar de vreme ce și-au schimbat destinația o dată, nu vād de; ce nu și ar schimba-o și a doua oară. Numai să vedem cum plecăm ?

— N-aveți trăsură de poștă ?.—

Ba da, e aici în remiză.

— N-aveți cai să vă ducă pînă la poșta următoare

— Ba sînt în grajd.

— N-aveți permise de liberă trecere pentru fiecare dintre voi ?

•— Ba avem cîte patru de fiecare.

— Ei, atunci ?

— Ei, asta-i ! Nu putem opri diligenta din trăsura do poștă. E drept că nu ne prea sfiim noi, dar nici n-am mers cu îndrăzneală chiar pînă acolo.

— Și de ce nu ? întrebă Montbar. Ar fi ceva original. De vreme ce cu barcă poți lua prin abordaj un vapor, nu vād pentru care motiv n-am putea lua cu asalt o diligentă dintr-o trăsură de poștă ! Parc-am fi lipsiți de fantezie. Vrei să-ncercăm, Adler ?

— Sînt gata, răspunse acesta, dar cu surugiul ce facem ?

— Ai dreptate, incuviință Montbar.

— Cazul a fost prevăzut, copii, spuse curierul. S-a trimis o ștafetă la Toryes. Veți lăsa trăsura de poștă la Delbauce. Acolo veți găsi patru cai înșeuăți, îndopați cu ovăz, vă veți socoti timpul și poimîine sau mai bine zis mîine, căci a bătut de miezul

adresîn-lu-se lui Montbar, Adler și d'Assar, îl cunoașteți cumva ?

— Nu, răspunseră cei trei tineri, și cerem iertare ■Biru Morgan care a greșit.

' — Dragă Lecoq, începui iarăși Morgan.

noptii, mîine între ceasurile șapte sau opt de dimineață, banii domnilor urși vor trece piin momente foarte grele.

— Ne schimbăm hainele ? întrebă d'Assas.

— De ce ? întrebă Morgan. Mi se pare că sîntem fmai h-prezentabili așa. Nîcîcînd o diligentă nu va fi ușurai. d« p greutate incomodă de către niște oameni mai bine ini-luăcați decît noi. Să aruncăm o ultimă privire pu nari să ni se aducă de ia bufet și să ni se pună în lădițele trăsुरii un pateu, o friptură rece de pasăre și douăsprezece sticle de vin de Champagne, să mergem să ne luăm armele din arsenal, să ne învelim în niște mantii bune și, mînă birjar !

— Ia te uită, făcu Montbar, știi că-i o idee ?

— Bineînțeles, urmă Morgan. De e nevoie, gonim caii pînă crapă. Vom fi înapoi aici la ceasurile șapte seara și ne vom arăta la Operă.

— Cu asta ne facem și un alibi, zise d'Assas.

— întocmai, urmă Morgan cu veselie de nezdruccinat. Cine ar putea să-și închipuie că niște bărbați care aplaudă pe domnișoara Clotilde și pe domnul Vestris, seara la opt la Operă, dimineața își dădeau toată osteneala să se răfuiască cu conducătorul unei diligente între Bar și Chatillon ? Hai, copii, încă o aruncătură de ochi pe hartă, ca să ne alegem locul.

Cei patru tineri se aplecară asupra operei lui Cassini.

— Dacă ar fi să vă dau un sfat topografic, zise curierul, v-aș îndemna să stați la pîndă ceva mai încoace de Masseu. Drept în fața orașelului Riceys e un vad... uite, chiar aici !

Și tînărul arătă punctul precis pe hartă.

— Eu m-aș duce la Chaource, uite-aici. De la Cha-ource, aveți un drum departamental, drept ca un I. car» vă duce la Troyes. L3 Troyes vă găsiți iarăși trăsura, o apucați pe drumul dinspre Sens în loc s-o apucați spre Coulommiers. Toți gură-casă și, slavă domnului, sînt destui în provincie, care v-au văzut trecînd în ajun, n-au să se mire că vă vād trecînd din nou a doua zi. Sînteți la Operă la orele zece, în loc să fiți la opt, ceea ce e de mai bun gust și — nu știu, n-am văzut, găsește-mi urma dacă poți !

— De acord în ceea ce mă privește, spuse Morgan.

— De acord, repetară în cor ceilalți trei tineri.

Morgan își scoase unul din cele două ceasuri ale căror lanțuri îi jucau la cîngătoare. Era o adevărată operă de artă, lucrat în email de Petitot și pe capacul dublu care apăra emailul se afla o monogramă bătută în diamante. Originea minunatei bijuterii era stabilită ca cea a unui cal arab : ceasul fusese făcut pentru Maria-Antoi-neta, care i-l dăruise ducesei de Polastron, care îl dăruise și ea mamei lui Morgan.

— E ora unu spre ziuă, zise Morgan. Haideți, domnilor, la ceasurile trei trebuie să schimbăm caii de poștă la Lagny.

Din clipa aceea, misiunea era ca și începută. Morgan intra în atribuția de șef. Nu se mai sfătua, ci ordona.

D'Assas — care comanda în lipsa lui Morgan — în prezența lui era cel dintîi care îl asculta.

După o jumătate de oră, o trăsură cu patru tineri în-, fășurați în mantiile lor fu oprită la bariera Fontainebleau de către șeful postului, care le ceru permisele de liberă trecere.

— Ei ! drăcie, ce glumă plină de haz ! exclamă unul din ei scoțînd capul pe fereastra vehiculului și afectînd limbajul la modă. De cînd e nevoie de permise ca să vi-nezi la Gosbois, la cetățeanul Baas ? Pe cuvînt d'onoa, se vede că ești săit, dagă amice... Hai, birjar, dă bici calului !

Birjarul dădu bici și trăsura trecu fără nici o greutate.

XXIII IN

FAMILIE

Să-i lăsăm pe cei patru vinători ai noștri să ajungă la Lngny unde, datorită pașapoartelor căpătate prin îngăduința funcționarilor cetățeanului Fouche, își schimbă caii pe cai de poștă și vizitiul pe un surugiu de diligentă, Vi să vedem de ce-l chemase primul consul pe Roland.

Părăsindu-l pe Morgan, Roland se grăbi să se prezinte la ord inele generalului său.

il găsi în picioare, dus pe gânduri, în fața căminului. La zgomotul pe care-l făcuse intrînd, generalul Bona-parte înălță capul.

— Ce v-ați spus între voi ? întrebă Bonaparte fără alt preambul, încrezîndu-se în obiceiul pe care-l avea Roland cit a-i răspunde gândurilor sale.

— Păi, răspunse Roland, ne-am făcut tot soiul de complimente... și ne-am despărțit ca cei mai buni amici din lume. . ■

— Ce impresie ți-a făcut ? :

. — Impresia unui om foarte bine crescut.

— - Ce vîrstă îi dai ?

— Yîrsta mea, cel mult.

— Da. așa e. Vocea i-e tină ră. Ei ! Roland, oare mă înșel ? să existe cumva o tină ră generație regalistă ?

— De ! Generale, răspunse Roland, cu o mișcare din umeri. O fi vreun rest al celei vechi.

— Ei da, Roland, trebuie crescută alta, care să fie devotată băiatului meu, dacă voi avea vreodată un băiat.

Roland făcu un gest care se putea traduce prin cuvintele următoare : „Eu nu mă opun”.

Bonaparte înțelese gestul cit se poate de bine.

— Nu-i totul să nu te opui, zise el, trebuie să dai ajutor.

Un tremur nervos trecu prin trupul lui Roland.

— Și cum asta, generale ? întrebă el.

— Căsătorindu-te.

Roland izbucni în ris.

— Asta-i bună ! cu anevrismul meu ? întrebă el. Bonaparte se uită la el.

— Dragă Roland, zise el, anevrismul tău îmi face impresia că i un pretext să rămii burlac.

— Chiar așa credeți ?

— Da. Și cum eu sînt un om moral, vreau ca oamenii să se însoare.

— Mai cu seamă că eu sînt imoral, răspunse Roland, și provoc atît scandal cu amantele mele !

— Augustus, urmă Bonaparte, a făcut legi împotriva celibatarilor. îi priva de drepturile lor de cetățeni romani.

— Augustus...

— Ei, co-i ?

— Aștept să fiți Augustus. Deocamdată nu șinteți de-cît Cezar.

Bonaparte se apropie de tină rul nostru.

— Sînt nume, dragă Roland, spuse el punîndu i mina pe umăr, care nu vreau să le văd stingîndu-se, și num. le de Montrevel face parte dintre acelea.

— Ei, da, generale, dar dacă dintr-un cusur al nun, sau, să presupunem, dintr-un capriciu, o fantezie, o încă-păținare, eu n-am să consimt să-l perpetuez, nu există și fratele meu ?

— Cum ! Fratele tău ? Așadar ai un frate !

— Desigur ! Am un frate. De ce n-aș avea ?

— Cîți ani are ?

«-» între unsprezece și doisprezec ani.

— De ce nu mi-ai vorbit niciodată despre ei ?

— Întrucît mi-am închipuit că faptele și apucăturile unui puști de-asemene a vîrstă nu v-ar interesa prea mult.

— Te înșeli, Roland. Mă interesază orice în legăturri CU prietenii mei. Trebuie să-mi ceri ceva pentru fratele ăsta al tău.

;— Ce să cer, generale ?

— Admiterea lui într-un colegiu la Paris.

— Ei ! aveți destui solicitanți în jurul dumneavoastră Ca să nu le mai măresc și cu numărul.

'— Pricepi tu ? trebuie să vină într-un colegiu la Paris. Cînd va împlini vîrstă, il vîr în Școala Militară sau la altă școală pe care am s-o întemeiez pină atunci.

— Pe cuvîntul meu, generale, răspunse Roland, în momentul de față, de parcă v-aș fi ghicit ce bune intenții uvcti cu el, băiatul e pe drum, gata s-o pornească.

r— Cum asta ?

— I-âm scris acum trei zile mamei, s-aducă băutul U Paris. Plănuisem să-i găsesc un colegiu, [flrfl D y]

spun nimic, și, cînd ar fi împlinit vîrsta, să vă vorbesc despre el... presupunînd totuși că, pînă atunci, anevris-mul meu nu m-ar fi răpus. Dar, dacă s-ar fi întîmplat așa...

- Dacă s-ar fi întîmplat așa ?
- Atunci aş fi lăsat o frîntură de testament pe adresa dumneavoastră, dîndu-vă în grijă pe mama, fiul și fiica, tot calabalicuh..
- Cum fiica ? —
- Da, sora mea.
- Aşadar ai si o soră ?
- Da, am.
- Ce vîrstă are ?
- Şaptesprf zece ani.
- Drăgălaşa ⁹ —
- încîntătoare.
- îmi iau sarcina să-i fac un rost.
- Roland izbucni în rîs.
- Ce-i cu tine ? îl întrebă primul consul.
- Zic, generale, să punem o firmă deasupra porţii mari a palatului Luxembourg.
- Şi ce să scrie pe firmă ?
- *Birou de căsătorii.*
- Ei asta-i ! Ce, dacă tu nu vrei să te însori, n-are nici un rost ca sora ta să rămînă nemăritată. Nu-mi plac fetele bătrîne cum nu-mi plac nici burlacii.
- Eu nu zic, generale, că sora mea are să rămînă fată bătrînă, e destul că unul dintre membrii familiei Montrevel își atrage nemulţumirea dumneavoastră.
- Ei, şi-arunci ce ai de spus ?
- Eu zic că, dacă binevoiţi și dumneavoastră, dai fiind că asemenea treabă o priveşte, s-o întrebăm pe afl
- Na, na ! o fi la mijloc vreo pasiune de provincie-

- Să-mi fie cu iertare, generale, e pentru întăia oară că vorbim despre el.
- Da, însă de multă vreme mă tot gîndesc la el, Ştii tu unde-1 bat pe Mélas ?

- Ei, Doamne î " "
- Unde ?
- Unde aveţi să-1 întîlniţi.
- Bonaparte începu să ridă.
- Nerodule ! exclamă el cu cea mai intimă familiaritate. Pe urmă, culcîndu-se pe hartă, îi spuse lui Roland.
- Vino aici. Roland se culcă lîngă el.
- . Ia vezi, începu iarăşi Bonaparte, uite Unde-1 bat, :—
- Aproape de Alexandria ?
- La două, trei leghe. în Alexandria își are hambarele, spitalele, artileria, rezervele. N-are să se îndepărteze de ea. Trebuie să dau o lovitură puternică. Numai astfel voi obţine pacea. Trec Alpii (arătă marea trecătoare Saint-Bernard), cad în spatele lui Mélas în. clipa cînd se aşteptă cel mai puţin și îl bat măr.
- Cît despre asta, am toată încrederea în dumneavoastră.
- Dar, pricepi Roland, ca să mă duc liniştit, trebuie să plec fără măruntaie umflate, adică fără probleme cu Yendeea în urma mea.
- A ! asta-i socoteala ! Fără probleme cu Vendée;. și mă trimiteţi în Vendeea ca să suprim problemele cm Vendeea.
- Tinărul acela mi-a spus despre Vendeea lucruri foarte grave. Vendeenii aceia sînt soldaţi tare viteji și sînt conduşi de un om cu cap ; e vorba mai ales, de Geor ges Cadoudal... I-am oferit un regiment pe care nu-1 **val** accepta.

- N-aş zice că nu ! Cînd am plecat, am lăsat-o pu biata Amélie plină de viaţă și veselă,, și am găsit-o pierită și tristă. Voi lămuri toate acestea cu ea, și, devreme ce doriţi să vă spun ceea ce voi afla, fie ! am să vă spun.
- Da, cînd te întorci din Vendeea !
- Da ? aşadar plec în Vendeea ?
- E ca și cum te-aş însura ? Ți-e cumva silă ? —•
- Nicidecum.
- Ei, atunci pleci în Vendeea.
- Cînd asta ?
- O ! nu-i nici o grabă, cu condiția să pleci mîine dimineață.
- De minune ! și mai curînd dacă doriţi. Spuneţi-mi ce am de făcut acolo.
- Un lucru de cea mai mare importanță, Roland.
- Drace ! n-o fi vreo misiune diplomatică, cumva ?
- Ba nu, e o misiune diplomatică, pentru care am nevoie de Un om care să nu fie diplomat.
- O ! generale, ce bine mă potrivesc pentru socotelile dumneavoastră ! Numai că, înţelegeţi, cu cît sînt mai puţin diplomat, cu atît mai mult am nevoie de instrucţiuni precise.
- De aceea am să ți le dau. Uite, vezi harta asta ? Și-i arată tinărului o harta mare a Piemontului întinsă pe jos și luminată de o lampă atîrnată de plafon.
- Da, o văd, răspunse Roland, obișnuit să-și urmărească generalul în toate salturile neașteptate ale geniului său. Numai că e o hartă a Piemontului..
- E, — Da, e o hartă a Piemontului.
- A ! atunci e vorba despre Italia ?
- Totdeauna e vorba despre Italia.
- Credeam că e vorba de Vendeea ? I —
- Pe planul al doilea.
- Ei, doamne ! nu cumva mă trimiteţi în Vendeea vi dumneavoastră plecaţi în Italia ?
- E — Nu, fii liniştit !
- 1 — Slavă Domnului 1 De altfel, vă previn că, în ase-llinea caz, dezertez și vin după dumneavoastră. I — Iți dau voie. Dar să ne întoarcem la M61as.

- Dracu să-1 ia ! Se vede că-i tare scîrbit. «—
- Dar există un lucru de care habar n-are.
- Cine ? Cadoudal ?
- Cadoudal. Abatele Bernier mi-a făcut niște propuneri.
- Abatele Bernier ?
- Da.
- Dar cine e, mă rog, abatele Bernier ?
- E fiul unui țaran din Anjou, care poate să aibă astăzi între treizeci și trei și treizeci și patru de ani, care era parohul bisericii Saint-Laud din Angers cînd cu insurecția, care n-a primit să depună jurămîntul și care a trecut de partea celor din Vendeea. De două sau trei ori Vendeea a fost pacificată. O dată sau de două ori s-a ere-. /ut că e la pămînt. Se înşelau : Vendeea era pacificată dar abatele Bernier nu semnase pacea. Vendeea .murise, 'Iar abatele Bernier era viu. într-o zi, Vendeea a fost ingrată cu el. Voia să fie numit agentul general al tuturor .uniatelor regaliste din interior. Stofflet avu înriurire
- upra deciziei și îl numi pe contele Colbert de Maule-vrief, fostul său stăpîn. La ceasurile două dis-dc-dimi-noață, consiliul se despărţise și abatele Bernier dispăruse. Ce-a făcut el în noaptea aceea, numai Dumnezeu și cu 'i insul ar putea-o spune, dar la ceasurile patru dimineața un detaşament republican înconjurase ferma în care dormea Stofflet, dezarmat și fără apărare. La ceasurile patru i jumătate, Stofflet era prins. După opt zile fu executat la Lngers... A doua zi. d'Autichamp lua șefia coman-ilainentului și, în aceeași zi, ca nu cumva să cadă m același păcat ca Stofflet, îl numi agent general pe aba-a le Bernier... înţelegi ?
- La perfecție !
- Ei, află că abatele Bernier, agent general al pute-ii li n-beligerante, investit cu depline puteri de contele de **Al'lois**, abatele Bernier mi-a făcut propuneri.
- Dumneavoastră, lui Bonaparte, prim consul, ciata-fcaeşte el ?...• Dar ştiţi că e foarte frumos din partea aba-l Im Bernier : Și primiţi cumva propunerile abatelui RIM'iiier ?

Da. Roland. Să-mi asigure pacea în Vendeea și eu n

- Și dacă au să cin te *Domine, salvum fac regem ?*'
- Oricum, e mai bine așa decît să nu , cînte deloc. Domnul e atotputernic și va hotărî. Ei, îți convine misiunea, acum că ți-am explicat-o ?
- De minune !
- Ei atunci, uite o scrisoare pentru generalul Hedou-ville. El are să discute cu abatele Bernier, ca general șef al armatei din vest, dar tu ai să asîști la toate conferințele ; el nu va fi decît purtătorul meu de cuvînt, dar tu ești gîndul meu. Acum, pleacă, du-te cît mai curînd cu puțință. Cu cît te vei întoarce mai curînd, cu atît mai repede va fi bătut Melas.
- Generale, nu vă cer decît răgazul să-i scriu mamei, atît.
- Unde trebuie să tragă ?
- La hotelul Ambasadorilor.
- Cînd crezi că sosește ?
- Sintem în noaptea de 21 spre 22 ianuarie. Mama sosește în 23 seara sau 24 dimineața.
- Și trage la hotelul Ambasadorilor ?
- Da, generale.
- imi iau eu sarcina să fac totul.
- Cum adică, vă luați sarcina să faceți totul ?
- Bineînțeles ? Maică-ta nu poate sta la hotel.

deschid bisericile și-i înapoiez preoții.

- Dar unde voiți să stea ?
- La un prieten
- Mama nu cunoaște pe nimeni în Paris.
- îți cer iertare, domnule Roland. îl cunoaște pe cetățeanul Bonaparte, prim consul, și pe cetățeană Josep-hine, soția lui.
- N-aveți cumva de gînd s-**o** găzduiți pe mama la Luxembourg, generale. Vă previn că așa ceva ar stingheri-**o** grozav.
- Nu, dar am s-**o** găzduiesc în strada Victoriei.
- O, generale !
- ¹ Doamr.?, ține-1 sănătos pe rege. (lat.)
- Hai, hai ! am hotărît ! Du-te și vino cît. mai re-edec
- putință.
- Roland apucă mina consulului ca să i-o sărute, dar Bonaparte, cuprinzîndu-1 cu însuflețire și trăgîndu-1 spre 1, îi spusé :
- îmbrățișează-mă, dragul meu Roland, și mult no-
- oc.
- După două ceasuri, Roland călătorea într-o trăsură e poștă pe drumul spre Orleans.
- A doua zi, pe la ceasurile nouă dimineața, intra în antes, după treizeci și trei de ceasuri de călătorie.

— Sfirșitul volumului I —